

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198419

UNIVERSAL
LIBRARY

॥ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ ॥

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಗೇಡಿಯನ್ನೂ, ಹೊಗೆಯಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯದವರಾರು? ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಗೆಗೇಡಿಯೆಂದು ಯಾವ ಯಂತ್ರ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತೇವೋ, ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಕರೆಯುವುದು ತಪ್ಪು - ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೆಬೆಯಗಾಡಿ, ಹೆಬೆಯಂತ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಹೆಬೆಯ ಬಲದಿಂದ ಲೇ ಓಡುತ್ತಿದೆ. ಹೆಬೆಯ ಶಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸವೂ ಬಹು ನಿಡಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಈಗಿನಂತೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಬೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಕಂಡುಹಿಡಿದುದರಿಂದಲೇ ಲೋಕವು ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಹೆಬೆಯಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕಾದ ಅತ್ಯಗಾಧ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದುದು. ಹೆಬೆಯಗಾಡಿಯು ರಚನೆಯಾಗಿ - ನೊಡಲನೆಯ ಬಾರಿ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶತಮಾನವಾಯಿತು. ೧೮೩೦ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಈ ಗಾಡಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಈ

ಒಂದು ನೂರು ಸಂವತ್ಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಕೇವಲ ಪ್ರಯಾಣ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೆಂಬ ಈ ಒಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೇ, ಅದ್ಭುತವೆನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ! ಈ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಬೈಸಿಕಲ್, ಮೋಟಾರ್‌ಗಾಡಿ, ಹಬೆಯಜಹಜು, ಆಕಾಶ ವಿಮಾನ ಮುಂತಾದುವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು! ಈಚೆಗೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅರಿತ ತರುವಾಯ, ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೂ ಯಂತ್ರರಚನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಆಗಿರುವ ಸಹಾಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ. ಗಂಟೆಗೆ, ಆಗ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೨೫-೩೨ ಮೈಲುಗಳಂತೆ ಓಡುವಿಕೆಯನ್ನೇ ವರಮಾಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕವು, ಈ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಗೆ ೨೫೦ ಮೈಲುಗಳಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ಸೌಕರ್ಯವೊದಗುವದೆಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಗಾಧ ಕಾರ್ಯವು, ಮಾರ್ಚ್ವಾತ್ಸರ ದೃಢಪ್ರಯತ್ನ ಶೀಲತೆ, ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೊಳಗಾದ ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲೇ ಮುಂದರಿವ ಆಸರೆ ದುರ್ದಮನೀಯ ದೀಕ್ಷೆ, ಧೈರ್ಯಮಾಹವಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಮುಖಗಳಿಂದ ಹೊಗಳುವಂತಿದೆ.

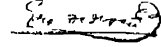
ಇದಂತಿರಲಿ, ಹಬೆಯಯಂತ್ರ ರಚನೆಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ನಡೆಯಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಸೇರಿದುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಒದಗಿದ ಕಷ್ಟಗಳೂ, ನಷ್ಟಗಳೂ, ಅಮೋಘವಿಫಲವಾದ ಸಕರಮಸಿಗಳು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆ ಕಾರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಮನಸ್ಸಿಗೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ-ಗುರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದರಿ ಸುವಿಕೆಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆದು ತನ್ನ ಮೂಲಕ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವಿಕೆಯನ್ನು ಆ ಒಂದು ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಕಾರ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿ ಭಗ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೂ, ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೂ, ಅಂದೆಕೆ-ಬೆದರಿಕೆಗಳಿಗೂ ಎದೆನಡುಗದೆ ಸ್ಪೃಹಣಿತದಿಂದ ಮುಂದರಿವ ಮಹಾಮತಿಗಳಾದ ಭೀರ

ರಿಂದಲಲ್ಲದೆ, - ಮಾನವೇಷಗಳನ್ನೆಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಸುವೀಸಗಳ ಲಾಭ ಸಮ್ಯಗಗಳಿಂದಲೇ ಉಬ್ಬಿ-ಕಂಗೆಡುವ ಪೊಳ್ಳಿದೆಯವರಿಂದ ಎಂದೂ ನೆರೆವೇರಿ ದುದಿಲ್ಲ. ಮಾತೃವಲ್ಲ - ಏಳುವ ಕುಳ್ಳಿರುವ, ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವ ಉಸಿರು ಬಿಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ನಾವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯರು, ಅರಕ್ತರು ಎಂದುಕೊಂಡು, ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ದೈವಸಹಾಯವನ್ನೂ ಅದೃಷ್ಟದ ಬೆಂಬಲವನ್ನೂ ಎದು ರುನೋಡುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರುವ ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯವರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯದು-ಎಂದೂ ನಡೆದುದಿಲ್ಲ. ಯಾವನಿಂದಲಾಗಲಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏನಾದ ರೊಂದು ಘನಕಾರ್ಯವು ನೆರೆವೇರಿ, ಅವನೂ ಮನುಷ್ಯನೆಂಬ ನಾಮಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವಿತಕ್ಕೊಂದು ಗೊ ತ್ತಾದ ಧೈರ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದರ ಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಢಚಿತ್ತತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸ ಬೇಕು. ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಡಿದಮೇಲೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದಾಗ್ಗೂ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೆ ಮುಂದಿರುವ ಸಹಿಷ್ಣುತಾಭಾವವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕಕಾಲದ ಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕರಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಹನೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ದೊರೆಯುವರಾದರೂ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಧೀರ ರನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿರುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಾಶ್ವಾತ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಕರ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ನಮ್ಮ ಯುವಕರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪ್ರಾಯಾಗರಲು ಅರ್ಹವಾ ಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಉದಾರಸ್ವಭಾವದ ನಮ್ಮ ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಉತ್ತೇಜಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನದ ಆವಶ್ಯಕತೆ, ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳು ದೃಢಪ್ರಯತ್ನ ಶೀಲತೆ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳ ಅಭಿವೃ ದ್ಧಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಗಳು ನಮ್ಮ ಯು ವಕರಲ್ಲೂ ಬಾಲಕ ಬಾಲಿಕೆಯರಲ್ಲೂ ಮೂಡಬೇಕೆಂಬ ಮಹದುದ್ದೇಶವನ್ನಿ ಟ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸುಜೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಯನ್ನು, ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾಚಕ ಮಹಾಶಯರು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರ

ಬಾಂಧವರಲ್ಲೂ ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಿ, ಅದರ ಈ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿಸುಜನ ವಿಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ }
ತಾ. ೧೯—೧೦—೩೨ }

ಕಂದ:—

ಎಡರಡಸುವುದೆಂದಂಜುತೆ
ತೊಡಗರ್ಕಾರ್ಯವನೆ ನೀಚರೆಡರಡಸಲೊಡಂ ||
ಬಿಡುವರ್ ಮಧ್ಯ ಮರೆಡರೆನಿ |
ತಡಸಿದೊಡಂ ತ್ಯಜಿಸರಾಂತಕೃತ್ಯವ ನೀರರ್ ||

ನೀತಿರತಕ.

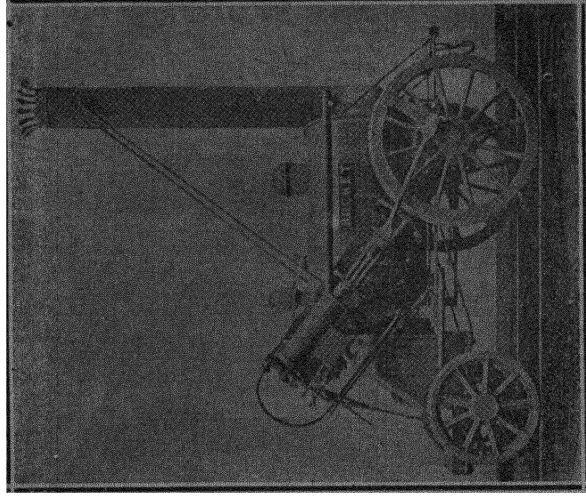
ಶ್ಲೋಕ:—

ಅನಾರಂಭೋ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಥಮಂ ಬುದ್ಧಿ ಲಕ್ಷಣಂ |
ಅರಭ್ಯ ಶ್ಯಾಂತ್ಯ ಗಮನಃ ದ್ವಿತೀಯಂ ಬುದ್ಧಿ ಲಕ್ಷಣಂ ||

Never begin a work with a hurrah, and close it with an excuse.

'Rocket'

Stephenson

ಶ್ರೀರಾಮ ಸಹಾಯಂ

ಹಬೆಯಂತ್ರ ನಿರ್ಮಾಪಕ

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀಫರ್ಸ್

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ಜನನ-ಬಾಲ್ಯವಯಸ್ಸು”

ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಾದ ಈಗ ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶೀಯರ--ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಶತಮಾನಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದುವಷ್ಟೆ! ಈ ದೀರ್ಘಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಲ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಜನಗಳುಂಟಾಗಿವೆ. ಅನೇಕಾನೇಕ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳೂ ಒದಗಿವೆ. ಪ್ರಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ, ಭೌತಿಕಸುಖಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುದು. ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ ಭಾರತದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೆರಣ. ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೆರಣದೊಂದಿಗೆ ಮಿಕ್ಕ ಭಾರತೀಯ ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೂ ಹೆರಣವಾಗಿಹೋದುವು. ಭಾರತೀಯರು ಸಕಲ ವಿಧಗಳಲ್ಲೂ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಈ ಪರದೇಶೀಯರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ‘ಸರ್ವಂ ಪರವಶಂ ದುಃಖಂ ಸರ್ವಮಾತ್ಮವಶಂ ಸುಖಂ’ ಎಂಬ ಆರ್ಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಾಧೀನತೆಯಿಂದ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದ ಸಕಲ ದುಃಖಗಳೂ ಭಾರತೀಯರ ಪಾಲಿಗೊದಗಿದುವು. ಭಾರತದೇಶೀಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲೇ ಪರದೇಶಿಗಳೂ, ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲೇ ಬಂದಿಗಳೂ ಅದಂತಾಗಿ ಪರಕೀಯರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಪಜೀವಿತರಾಗುವ-ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಹೆತಜೀವಿಗಳಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತರು. ಈ ಪರದೇಶೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯು ರಾಜಕೀಯಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಬಹು ತೀವ್ರಕಾಲ

ದಲ್ಲೇ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಜನಜೀವಿತದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಈ ಪಾಶ್ವಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಜನರಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕನಾದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಚಾರತರಂಗವು ಪ್ರಚೋದಿತವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಪರಕೀಯರ ಕೈಬಿಂಬೆಗಳಾಗಿ ಸಕಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಪರಾನುಕರಣವಾಡತೊಡಗಿದರು. ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿತ್ವಾರ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ಮಾನವನ ಜೀವಿತಧ್ಯೇಯವು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ, ಭೌತಿಕಸುಖಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣವೇ ಜೀವಿತದ ಪರಮ ಧ್ಯೇಯವೆಂಬ ಭಾನನೆಯು ಜನಮನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾವರ್ಗದ ಜೀವಿತಧ್ಯೇಯವೇ - ಸಂಪೂರ್ಣ ವೈಶ್ಯಸ್ತವಾಗಲು ಇನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನೆಗಳೂ ಭೌತಿಕಸುಖಸಾಧನೆ - ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪತೆ, ವಿಷಯಭೋಗಲಾಲಸತೆ ಎಂಬಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು ಪಾಶ್ವಾತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯರ, ಕಾಡುಮನುಷ್ಯರ ತರಗತಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾರೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಂತೂ - ನವನಾಗರಿಕತೆಯ ಸೆಳೆವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಭಾರತೀಯರ ಸರ್ವನಾಶವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲು ಏನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಕಲ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಶರೀರಧಾರೆಯು ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನೊಂದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಮಿಕ್ಕ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಜಯಿಸಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅವನ ಜೀವಿತವು ನಿರರ್ಥಕವೆನ್ನಲು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಆತ್ಮನಾಶವೇ ಸರ್ವನಾಶವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೇನಿದೆ ?

ಈ ನವನಾಗರಿಕತೆಯೆಂಬ ಆತ್ಮನಾಶಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಒದಗಿದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಹಾಯವೆಂದರೆ ನವೀನಕಾಲದ ಯಾನಸಾಧನಗಳು. 'ರೈಲು' 'ಮೋಟಾರು' ಆಕಾಶವಿಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಯಂತ್ರವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ

ಕುಳಿತು, ಗಾಳಿ ಮಳೆ, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ, ನಗರ ಮಹಾರಾಜ್ಯಗಳೆಂಬ ಲಕ್ಷ್ಯ ವಿಲ್ಲದೆ, ಗಂಟೆಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತೈವತ್ತು - ನೂರಿನ್ನೂರು ಮೈಲಿಗಳ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಯಂತ್ರರಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾಗುವನಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಅಗಾಧವೂ ಅಚಿಂತ್ಯವೂ ಆದ ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪ್ರಥಿವ್ಯಾದಿ ಮಹತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗಲೇಲಾರದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾರಾದರೂ ದೇವರಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೂ ಸಹ, ಅದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವುದಂತಿರಲಿ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದವನು ಗೊಡ್ಡು ಮೈದಿಕ-ಧರ್ಮಜಡ ಎಂಬ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದು ತಪ್ಪದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಣುರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ - ತೇನವಿನಾತ್ಮಣಮಪಿ ನಚಲತಿ'— 'ಯಾವಾತನ ಶಕ್ತಿವಿಶೇಷದ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತೃಣವೂ ಅಲುಗಾಡಲಾರದು' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿನಾಕ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಮನನಮಾಡುತ್ತಲಿಟ್ಟ ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರಿಗೆ - ಅದೃಶ್ಯವಾದ ಭಗವಚ್ಛಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿಗಳಾಡುವ ಮಾತು, ನಿಜವಾದ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಭೌತಿಕಶಕ್ತಿಯೇ, ಎಂದು ಮನಗಾಣಿಸಲು ಈ ಯಂತ್ರ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಯಾನಸಾಧನಗಳೂ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯಮಾಡಿವು. ಈ ಬಗೆಯ ಮನೋಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದಂತೆಯೇ, ನಿರೀಶ್ವರಭಾವವು - ನಾಸ್ತಿಕಭಾವವು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಜೆಯ ಯಂತ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಯಂತ್ರಸಾಂಸ್ಥ್ಯಗಳೂ ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದು ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ, ಅವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿರೀಶ್ವರಭಾವ-ನಾಸ್ತಿಕಭಾವಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿವೆ ದೈವನ್ಯಸ್ತಭರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದು ಅಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಸುರೀಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದುವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಆದರೆ, ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಆದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಜನ

ಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ! ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಪರದೇಶೀಯ ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜಕಾರ್ಯಸೌಲಭ್ಯ ತೆಗೆದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಸೌಕರ್ಯಗಳು, ನಮಗೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಗಳಾದುವು. ಕ್ಷಾಮಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆಂದು 'ರೈಲಿನ' ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ರೂಢಿಯುಂಟು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಅದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ, ಏಕಮಾತ್ರ ಭಾರತಮಾತೆಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ದ್ದರೂ ಭಾಷಾಭೇದ ದೇಶಭೇದಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ದರ್ಶನ ಸಂಭಾಷಣ ಸಮಾಗಮಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಬಳಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಇದೊಂದು ಪ್ರಬಲಸಾಧನವಾಯಿತು. ಈ ಸಾಧನದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ವಾಣಿಜ್ಯವೂ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೂ, ಹಲವು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಮಯದೊಂದಿಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕವು ಸೂರ್ಯೋದಯದೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಜಾಗೃತವೊಂದಿ ಕೊಡಹಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಹಬೆಗಾಡಿಯ ಸೌಕರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುವ ಊರಿನಲ್ಲಿ ದಿನದ ಕಾರ್ಯವೂ ತತ್ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಕಲವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಯೂ 'ರೈಲಿನ' ಮೂಲಕವೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುವರು. ಈವೊಂದು ಯಂತ್ರವಿಶೇಷದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪವನ್ನನುಸರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೋಟ್ಯಂತರಮಂದಿ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಹ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಈ ಯಂತ್ರವಿಶೇಷದಿಂದ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿಯುತ ಯಂತ್ರಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಟ್ಟು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜಾಕರೂಕತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ - ಕಾಲನಿಯವನನ್ನೊ, ಪ್ರಜಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನೊ, ವ್ಯಾಪಾರ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನೊ ಪ್ರಬಲ ಸಹಾಯವನ್ನೊ ಕಲ್ಪಿಸಿ

ಸಿದ ಮಹಾವುರುಷನು ಒಬ್ಬನುಂಟು. ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕೈಬೊಂಬೆಯಾಗಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಆತನು ಈ ಯಂತ್ರವಿಶೇಷವನ್ನು ರಚನೆಮಾಡಿ ಲೋಕದಲ್ಲೊಂದು ನವಯುಗವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆತನು ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಾಗ, ಈ ತನ್ನ ಕೆಲಸದ ಮೂಲಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುವುದೆಂದಾಗಲೀ, ಅದು ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಸುಧಾರಣೆಹೊಂದಿ ದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದೆಂದಾಗಲೀ ಎಣಿಸದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಆದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಮಾತ್ರ ಲೋಕವು ಅದರ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮರೆೆಯದೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಚರಜೀವಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು, ಅವಕಾಶವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಅಗಾಧ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದ ಮಹನೀಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಬಾಲಕ ಬಾಲಿಕೆಯರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯವೂ ತಿಳಿದಿರತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೆ! ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಾಚಕ ಮಹಾಶಯರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಮುಂದರಿಸಬೇಕು.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡು ದೇಶದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಕ್ಯಾಸಲ್ ಎಂಬೊಂದು ಊರು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ವೈಲಂ ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಾಮ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸೆ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಾಬೆಲ್ ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸೆ ಎಂಬಾಕೆಯು ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಬಡವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವವರಿಂದ - ಏಕದೇಹ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯು ನಾಲ್ಕು ಕೊಠಡಿಗಳ ಒಂದು ಕಟ್ಟಡ. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸನ್ನನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಒಂದೇ ಕೊಠಡಿಯು ಅವರಿಗೆ ವಾಕಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ, ಭೋಜನಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ ವಿಹಾರಮಂದಿರವಾಗಿಯೂ, ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ, ಶಯನಗೃಹವಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರಿಗೆ ಜೇಮ್ಸ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಮಗನು

ಹುಟ್ಟಿ ಎರಡು ವರ್ಷವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ, ೧೭೮೧ನೆಯ ಜೂನ್ ೯ನೆಯ ದಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಗಂಡುಮಗುವು ಜನಿಸಿತು. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸರ್ ಎಂದು ನಾಮಧೇಯವನ್ನಿಟ್ಟು, ಆ ಬಡ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿನಿಶ್ಚಾಸಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನು ವಿಶೇಷ ಬಲಶಾಲಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣು ವಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಸದ್ಗುಣ ಸನ್ನಡತೆಗಳೂ, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಮೃದುಭಾವವೂ ಆತನ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನಿಗೆ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದುವು. ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿದ್ಯೆಯಾಗಲೀ ಮತ್ತಾವ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಾಗಲೀ ಇರದಿದ್ದರೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮನರಂಜನೆಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಮಾತ್ರ, ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಅರೇಬಿಯನ್ ನೈಟ್ಸ್' ಎಂಬ ಯವನ ಯಾವಿನೀ ವಿನೋದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿನ - ಸಿಂಧ್ ಬಾದ್ ನಾವಿಕನ ಕಥೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಹುಡುಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹೃದಯವು ಕರಗುವುದು. ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಈ ದಯಾಸ್ವಭಾವವು ಶತಾಂಶ ಒಡಮೂಡಿದ್ದಿತು. ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಇನ್ನೂ ಕೇವಲ ಚಿಕ್ಕಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ವೇಳೆ ತಂದೆಯು ಅವನನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮರಗಳಲ್ಲಿನ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕೈಯಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗೂಡಿನೊಳಗಿದ್ದ ರೆಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷಿಯ ಮರಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಂತೆ. ಜಾರ್ಜ್‌ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಈ ಪ್ರೇಮಮಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲದವರೆಗೂ ಆಗಾಗ ಸಂದರ್ಭಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಜಾರ್ಜ್‌ನ ತರುವಾಯ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗಳೂ, ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಕುಟುಂಬವು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋ

ಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉರಿಸಿ - ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಫೈರ್‌ಮ್ಯಾನ್ (Fireman) ಎಂಬ ಆತನ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಸಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಒಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳ, ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ಅನ್ನು ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಮನೆಯ ಬಾಡಿಗೆ, ಶುಭ - ಶೋಭನಾದಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಆ ಬಡ ಕುಟುಂಬದ ತಾಪತ್ರಯವು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಾದೀತು! ಆ ವೇಳೆಗೆ ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳೂ, ಜೇಮ್ಸನಿಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳೂ ತುಂಬಿದುವು. ಆ ಸಮಾಪದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೇ ಇರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಬಾಲಕರು ಅಷ್ಟು ವಯಸ್ಕರಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರಕ್ಷರರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ತಂದೆಯ ಬಡತನದಿಂದ ಅವರೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಗಣಿಯ ಕೆಲಸಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಖರ್ಚಿಗಾದರೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಈ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರು, ಕೈ ಕೂಸನ್ನೂ ಇತರ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿನ ಗಾಡಿಗಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಅಸಾಯ ಗೊಳ್ಳದಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಒಯ್ದುಕೊಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೊದಲ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ, ಅವರ ಮನೆಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತಳ ಮನೆಯ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಕೆಲಸ. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪೆನ್ಸ್ - ಎಂದರೆ ಎರಡಾಣೆ ಕೂಲಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಹಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕುದು ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ದನಕರುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೇನು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಎಲ್ಲದೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾರ್ಜನು ಹಾಗೆ ದೊರೆತ ವೇಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲ, ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಟಾಂ ಎಂಬುವನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ತಿರುಗಿಸುವ ಯಂತ್ರ (Water mills)ದಂತಹ ಆಟಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳು

ವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಆ ಯಂತ್ರದ ಆಟಿಗೆಗೆ, ಅಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಗಲಗುಗಳನ್ನು ಕೊಳವೆಗಳಂತೆ ಇಟ್ಟು, ಆ ತಮ್ಮ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ನೇಗಿಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೊಲವನ್ನು ಉಳುವ ಕೆಲಸವು ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಪೆನ್ನು ಸಂಪಾದನೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಜೇಮ್ಸ್‌ನಿಗಿದ್ದ 'ಪಿಕ್ಚರ್' ಎಂಬ ಕೆಲಸವು ಜಾರ್ಜ್‌ನಿಗೂ ದೊರೆಯಿತು. ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಆರು ಪೆನ್ನು ದೊರೆಯಲಾರಂಭವಾಯಿತು. ಜಾರ್ಜ್‌ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೊನೆವೊಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡುಮೈಲಾ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಗಣಿಯಲ್ಲಿ, ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಪೆನ್ನು ಕೂಲಿ ದೊರೆತ ಮತ್ತೊಂದು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದುವು. ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಆಗ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಹಾಯಕ ಕೆಲಸಗಾರ (Assistant fireman) ನಾಗಿ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಗಿಣಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಸಂಬಳದವೇಲೆ ನಿಯಮಿತನಾದನು. ಆ ದಿನ ಅವನಿಗಾದ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪಾದನೆಯ ಆ ಕೆಲಸ ದೊರೆತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೊಂದು, ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಮನೆಗೆ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಆ ಸಂತೋಷವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ತಾಯಿಯೂ ಎಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ಆನಂದಿಸಿರಬಹುದು! ಬಡಜನರು - ಅಲ್ಪತೃಪ್ತರು. ಅತ್ಯಲ್ಪ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಅವರ ಹೃದಯವು ತುಂಬಿಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಧನಾಶಾಸೀಡಿತರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರ ಹೃದಯವನ್ನು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಹೀಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಆ ಕೆಲಸದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಿಲಿಂಗನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆಗಾಗ, ಬೇರೆ ಎಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನೂ ಗಳಿಸುತ್ತಿ

ದ್ದನು. ತನ್ನ ತಂಗಿ ತಮ್ಮಂದಿರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆ ಯಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊರೆತ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕೆನ್ನ ಸಿದ ಬಟ್ಟೆ - ಬರೆ ತಿಂಡಿತಿಂಥ-ಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಮನರಂ ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅಗಾಧ ವಾದುದೊಂದು ಉದ್ಯೋಗಶಾಖೆಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ ಆ ಮಹಾ ಪುರುಷನು, ಅತಿ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಜನನವೊಂದಿ - ಬಾಲ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು - ಕೂಲಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಅಂಥವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಂಗಾರದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲೇ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ! ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಉತ್ಸಾಹ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಮನೋಭಾವ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿದ್ದರೆ ಎಂತಹ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬರಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

‘ನಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ’

ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಟೆಪೇಸನ್ನನು ಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾಲ ಬಂದಂತೆ ನಡೆವ ಚತುರ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರು ಅವರಿಗೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಾಲೀ ಕೋಸ’ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಈ ಹೊಸ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮನೆಯು ಬಾಡಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ದೊರೆಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಹಲಕೆಲವು ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ದೊರೆತುವು. ಜೇಮ್ಸ್‌ನು ಈ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗಿ ತಂದೆಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವಂತಾದನು. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಪಿಕ್ಚರ್’ ಎಂಬ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದರೂ ಅವರು ಇನ್ನೂ ಆ ಒಂದೇ ಕೊಠಡಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲರೂ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದುದರಿಂದ ತಂದೆಮಕ್ಕಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಪಾದನೆಯು ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪೌಂಡುಗಳಷ್ಟಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಆಗಿನ ಕಾಲಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅವರು ಕೇವಲ ಅನ್ನಒಟ್ಟಿಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾಪತ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲತೆಗಳೇನೂ ಒದಗಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಯುದ್ಧದಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಹಾರಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಧಾರಣೆಯು ವಿಶೇಷ ಹೆಚ್ಚು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಾಂಗದವರು ಹೊರಿಸಿದ್ದ ತೆರಿಗೆಯು ಬಡಜನಗಳಿಗೆ ಸಹಿಸಲಶಕ್ಯವೆಂಬಂತಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಸ್ವರ್ಪರ್ಪ ಕುಟುಂಬದವರು ಇತರ ಕೆಲಸಗಾರರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ, ಆ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಗೃಹಕೃತ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ರಾಬರ್ಟನ ಪತ್ನಿಯು ಮಿತವ್ಯಯಶೀಲಳು, ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲೂ ಅತಿ ಚತುರಳು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರು, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ವರ್ಪರ್ಪನ್ನು ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಯುವಕನಾಗಿ ಬೆಳೆದನು. ತನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಅವನು ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕೊಡತಿಗಳಂತಿದ್ದ ಮೈಕೈಗಳಿಂದ ಅವನು ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲನೆಂದು, ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದನು. ದಿನವೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಕಾಲವು ಯಂತ್ರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪವೇನಾದರೂ ವಿರಾಮದೊರೆತರೆ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಅವನು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಸಾಧುಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವನು. ಅವನ ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಿಯಕರವೆನಿಸಿರಬೇಕು! ಏಕೆಂದರೆ ಹಲವು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪಂಜರದ ಳ್ಲಿಟ್ಟು ಕೂಡಿಡಬೇಕಾದ ಆನಶ್ಯಕವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧು

ವಾಗಿ ಹಾರಾಡಿಕೊಂಡು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು ಅವನಿಗೆ ಹದಿನೈದುವರ್ಷ ತುಂಬಿತು. ಆಗ ಅವನ ಕೂಲಿಯು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಾರಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಷಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಕೂಲಿಯ ದರದಿಂದ, ಇರ್ಜನ್ಯಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಯಮಿತನಾದನು. ಈ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗವು ಅವನಿಗೆ ಆತಿ ಶಯ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅವನು, ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇರ್ಜನ್ನಿನ ಕೆಲಸವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿನಿಮಯಿಸುತ್ತ, ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ನಿಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಭಾಗವು ಕೆಟ್ಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವಾಗುವುದೆಂದು ತೋರಿದರೆ, ಅನ್ನನೀರುಗಳನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೀಲನ್ನೂ ಕಳಚಿ, ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಭಾಗವನ್ನು ಸರಿಸಡಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಜನ್ನಿನ ಭಾಗವೇನಾದರೂ ಕೆಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಸರಿಸಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಇಂಜನಿಯರ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು. ಅದರ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀಫೆಸನ್ನನು ಇಂಜನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅದರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲವೂ ತನಗೇ ಸೇರಿದುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದರಲ್ಲವೆ, ಆ ಕೆಲಸದ ಸಕಲ ಮರ್ಯಾದೆಗಳೂ ಗೋಚರವಾಗುವವು!

ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರಗಳಂತೆ ಅಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಚಟವಿದ್ದಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ಅವನು ಈಗ ದೊಡ್ಡ ಆಳೂ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿಬಿಳಿದು, ವಾರಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಷಿಲ್ಲಿಂಗುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂತಹ ಯುವಕನಾದರೂ ಆ ಚಟವು ಕಡಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ, ಅವನು ತಾನು ಅವರಿಗೆ ನೋಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದ್ದ ಯಂತ್ರಗಳ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಯಂತ್ರಗಳ ವಿವರಣೆಯೂ ಉಪಯೋಗ

ಗವೂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಜನಗಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕುತೂಹಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಅದುದರಿಂದ ತಾನು ಓದುಬರೆಹವನ್ನು ಕಲಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ತಮ್ಮ ವಿರಾಮಕಾಲವನ್ನು ಹುಂಜಗಳ ಕಾಳಗವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲೂ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹುರಟೆಕೊಚ್ಚುವುದರಲ್ಲೂ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ, ಜೊತೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರ ಸ್ವಭಾವವು ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸರಿಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ದೊರೆಯಿತೆಂದರೆ, ಪುನಃ ತನ್ನಾ ಇಂಜನ್ನಿನ ಸಮಾಪವನ್ನೇ ಸೇರಿ, ಅದರ ಯಾವಯಾವ ಕೀಲು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅದರ ಗೊತ್ತಾದ ಉಪಯೋಗವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಯಂತ್ರವ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಸದಾ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಆಸೆಯು, ಆ ಸಂಬಂಧ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡದೆ ತೀರದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಒಡನೆ ವಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾರ್ಬಿ ಕೋರ್ವೆಸ್ ಎಂಬಾತನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ರಾತ್ರೆಯ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಮೂರು ದಿನಗಳಂತೆ ಹೋಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಾರಕ್ಕೆ ಮೂರು ಪೇಸುಗಳ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಜಾರ್ಜನು ಬಹು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕಲಿಯತೊಡಗಿದ ಉತ್ಸಾಹೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದುದರಿಂದ ಬಹು ಶೀಘ್ರಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಕಲಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಲಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಕೇವಲ ಓದುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವಿಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಲದೆಂದೂ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನೋ ಒಂದು ಅಂಶವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆಯೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಬೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಆಂಡ್ರ್ಯೂ ರಾಬರ್ಟ್‌ಸ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್ ದೇಶೀಯನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈ ಸ್ಥಾಪನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಗಣಿತವನ್ನೂ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದು ಜಾರ್ಜನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಜಾರ್ಜನು ವಾರವೊಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಪೆನ್ನು ವೇತನಕೊಟ್ಟು

ಆಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಓದು ಬರೆಹಗಳೊಂದಿಗೆ ಗಣಿತವನ್ನೂ ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದಿತು.

ನೂತನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿದಿನದ ಪಾಠವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದೊಡನೆಯೇ ಮಾರನೆಯದಿನ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಹಲಗೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ಟೀರ್ನಸ್ನನ್ನು, ತನ್ನ ಜೊತೆಯ ಇತರ ಕೆಲಸಗಾರರಂತೆ, ವೃಥಾ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಮಾಡದವನಾದ್ದರಿಂದ, ಆಯಾದಿನದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಿರಾಮವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಮಾರನೆಯದಿನ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಹೊಸ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ಹುಂಜದ ಕಾಳಗವೂ, ಕುಡಿತವೂ ಅವನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದುವು. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ವಿದ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಬೇಸರ ತೋರಿತೆಂದರೆ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಪಕ್ಷಿಗಳೊಂದಿಗೂ, ನಾಯಿಯೊಂದಿಗೂ ಆಟವಾಡುತ್ತ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಏಕನಿಸ್ಥೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಯಂತ್ರವೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸದಾ ಅದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೇ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ, ಆದನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ, ನಿದಾನವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ - ಬೇಕೆಂದಾಗ ನಡೆಯಿಸುವ ಬೇಡವಾದಾಗ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನನವಾದುವು. ಒಂದೊಂದು ಕೀಲಿನ ಉಪಯೋಗವೂ ಹೃದ್ಯತೆಯಾಯಿತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಯಂತ್ರದ ಯಾವ ಕೀಲನ್ನಾದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಬಲ್ಲಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮವು ಅವನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ, ಅದೇ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನಿಗಂತಲೂ ಎರಡರಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನ, ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಯಂತ್ರದ ಮರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದುವು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಿವೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ತರುವಾಯ, ಮನುಷ್ಯರು ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ತಡೆಯೇನಿದೆ?

ಪಾತ್ರತೆಯೊಂದು ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿತೆಂದರೆ ಧನವು ಅಗತ್ಯ ದೊರೆತೇದೊರೆಯುವುದು. ಪಾತ್ರತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಬರೀ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ತಂದೀಯಬಲ್ಲದು? '*Deserve and then desire*- ಪಾತ್ರತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸು - ತರುವಾಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಪಡು' ಎಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞವಾಕ್ಯವಿದೆ! ಇದು ಯುಕ್ತವೇ ಆದರೂ, ಪಾತ್ರತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಪಡಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯಪಾತ್ರವೆಂದು ತೋರಿದೊಡನೆಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನವೂ, ಮಾನವೂ, ಬೆಲೆಯೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆತೇ ದೊರೆಯುವುದು!

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

“ ನೊದಲನೆಯ ಹಬೆಯಯಂತ್ರ ”

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀವೆಸನ್ನು ೧೮೦೧ರ ವೇಳೆಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಯೌವನಸ್ಥನಾದನು. ಎಂದಿನಂತೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಗಣಿತಪಾಠವೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈಗ ವಾರಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ೧೨|| ಸಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ನಿಂದ ಒಂದು ಪೌಂಡುವರೆಗೆ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ, ಅವನು ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಮೊಲಗಳನ್ನೂ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಹೀನವಾದುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವನು ತನಗೆ ವಿರಾಮವಿದ್ದ ವೇಳೆಯೆಲ್ಲೆಲ್ಲ, ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಪಾದರಕ್ಷೆ (ಬೂಟ್ಸ್)ಗಳನ್ನು ರಿಪೇರಿಮಾಡಿ, ತನ್ಮೂಲಕವೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ಫ್ಯಾನೀ ಹೆಂಡರ್‌ಸನ್ ಎಂಬ ತರುಣಿಯ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅಕೆಯು ಸುಶಿಲೆಯೂ ಬುದ್ಧಿವಂತೆಯೂ, ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಾರ್ಜ್‌ನಿಗೂ ಅಕೆಗೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಝೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯೂ ಸ್ನೇಹವೂ ಉಂಟಾಗತೊಡಗಿತು. ಮಾ

ರನೇ ವರ್ಷವೇ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹವೂ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ, ಇಬ್ಬರೂ ನಿವಾಹ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ಒಂದಾದರು. ಜಾರ್ಜನು, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಶಾಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಹೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ತರುಣ ತರುಣಿಯರ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವು ಸುಖಮಯವಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸಿತು.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ, ಹಕ್ಕುಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಅಗಾಧ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಂಡು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಾರ್ಜನು, ತನ್ನ ಉದರ ಸಂಭೂತನಾದ ಮಗನನ್ನು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದೇನು? ಆದರೆ ಆತನ ಈ ದಾಂಪತ್ಯಸೌಖ್ಯವು ಬಹುದಿನ ನಡೆದ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಾದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಆಕೆಗೆ ಮೃತ್ಯು ಒದಗಿತು. ಸಂಸಾರ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲೇ ಒದಗಿದ ಆ ಅಪಮೃತ್ಯುವು, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಯೇ ಆದ ಆತನನ್ನೂ ಹಠಾಶನನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಂಟ್ರೋಜ್ ಎಂಬೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಯಂತ್ರದ ಮೇಲಿರುತ್ತಾ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಬಂತು. ಸ್ತ್ರೀಯಪತ್ನಿಯ ಮರಣದಿಂದ ಕೆಲಕಾಲ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನು, ಒಡನೆ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಅಪ್ಪರಾದ ನೆರೆಯವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಉದ್ಯೋಗದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಅವನು ೨೨ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೂ ಸ್ವಜನರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವುದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಒಂದು ವರ್ಷವಾದೊಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಮೌ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು.

ಸ್ವಜನರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನಾದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಹೊಸಬಗೆಯ ಕಷ್ಟತಾಪ ತ್ರಯಗಳು, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹಣ್ಣುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಕಷ್ಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವನ ತಂದೆಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ದುರ್ದೈವವೊಂದು ಒದಗಬಂತು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಅವನು ಒಂದು ಇಂಜ

ನ್ನಿನ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೆಲಸಗಾರನು ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಹಬೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಅಪಘಾತವಿಂದ ಆತನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಆತನು ಮರಣಾವಧಿ ಕುರುಡನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಜಾರ್ಜನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತಂದೆಯ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಅವರ ಪೋಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನೂ ಹೊರಬೇಕಾಯಿತು. ವೃದ್ಧನೂ ಅಂಧನೂ ಆದ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ವೈರ್ವಸನ್ನನೂ ಆತನ ವತ್ತಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮಗನಿದ್ದ ಮನೆಯಬಳಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತ, ಅವನ ಇಕ್ಕ ಮಗನಾದ ರಾಬರ್ಟ್ ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಕೊನೆಗಾಲವನ್ನು ಮಗನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಕಳೆದರು. ತಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಗನ ಆಟಪಾಟಗಳೂ, ಅವರಿಗೆ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಪನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದುವು.

೧೮೦೭-೦೮ರಲ್ಲಿ ನೆಪೋಲಿಯನ್‌ನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ದೇಶದಿಂದ ಧನವೂ ಜನವೂ ದೋಚಿಹೋದರು. ಧಾರಣೆವಾಸಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ಏರಿದುವು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಏರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಸ್ವೈರ್ವಸನ್ನನು ಉಳಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಖರ್ಚಾಗಿ ಅವನು ಅತಿಶಯ ದುಸ್ಥಿತಿಗೀಡನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನು ಯುಕ್ತ ವಯಸ್ಸಿನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಆತನಿಗೆ ಹತ್ತಿತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಾಗದೆ ತನಗೆ ಬಂದ ದುರ್ದೈವಿಯು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಬಾರದೆಂದು; ಅವನಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ನಾಥ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಬಗೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ತನಗಿದ್ದ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಭರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಆಗಲಾತನು, ತನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಗಡಿಯಾರಗಳನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ನಿಶ್ಚ

ಯಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವೇತನದ ಬೇರೊಂದು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಲೂ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವನು ೧೦೦ ಪೌಂಡುಗಳಷ್ಟು ನಿಧಿಯನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟನು. ೧೮೭೨ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ವೇಳೆಗೆ ಅವನ ಆದಾಯವು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನೂರು ಪೌಂಡುಗಳಿಗೆ ಏರಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಗಣಿತಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸ್‌ನು ತನ್ನ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ತಾನೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಪ್ರಾರಂಭ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಅವನನ್ನು ಎಡ್ಲಿಬರ್ಗ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ (session) ದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ೮೦ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯದೆ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೌಢವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗಲು ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಮಗನೂ, ತಂದೆಯು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಸಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರಮದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನರಿತು, ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರೌಢಪರರ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ೧೮೭೩ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಮುಗಿಯಲು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮಗನನ್ನು ಕಂಡು, ತಂದೆಯು ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡನು.

ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸ್‌ನ ಕುಟುಂಬದವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದರಿಸುವ ಮೊದಲು, ಅವರು ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವ ವೇಳೆಗೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಗಮನಿಸುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಿದೆ. 'ರೈಲ್‌ವೇ' ಎಂದರೆ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಚಕ್ರಗಳು ಸರಾಗವಾಗಿ ಉರುಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸಾಲಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿಟ್ಟ ಉಕ್ಕಿನ ಹಳಿಗೆಗಳೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ, ಗಣಿಗಳಿಂದ

ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸರಾಗಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ! ಇದಕ್ಕೂ ನೊದಲು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿನ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಎಳೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ರಸ್ತೆಯು ಬಹು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಮರದ ಹಲಗೆ ಅಥವಾ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಬಂಡಿಯ ಚಕ್ರಗಳು ಉರುಳುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಅವೂ ಸಹ ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಿತ್ತುಹೋಗಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸುಮಾರು ೧೭೫೮ ನೆಯ ವರ್ಷದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಆ ಹಲಗೆಗಳಮೇಲೆ ತೆಳುವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ತಗಡುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಚಕ್ರಗಳು ಉರುಳಲು ಅನುಕೂಲಪಡಿಸಿದರು.

ಆದರೇನು! ಈವರೆಗೆ ನಡೆದ ಸುಧಾರಣೆಯೆಲ್ಲ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಬಂಡಿಯ ಪ್ರಯಾಣವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ೧೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ಸಾಲೊರ್ಮ್‌ಡಿ ಕಾಸ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಪ್ರಾನ್ಸ್ ದೇಶೀಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಜನರು ಆ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಅರಿಯದವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು. ಆ ದುರ್ದೈವಿಯು, ತಾನು ಹುಚ್ಚನಲ್ಲ ತಾನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿರುವ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆಟ್ಟರೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತಾಂಡವವಾಡುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವುದು, ಎಂದು ಅರಚಿಕೊಂಡರೂ ಕೇಳುವವರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ದುರ್ದೈವಿಯು, ತನ್ನ ಆ ಮಹತ್ವದ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು.

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ ಹಂಫ್ರಿಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ವರ್ತ್ ಎಂಬಾತನು ಹಬೆಯ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಳೆಗಳಮೇಲೆ ಒಂದರಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ಹಲವು ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ತಗುಲಿಸಿ ಸಾಗಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ೧೭೮೦ ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸುವ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ಸರ್ ಐಜಾಕ್ ನ್ಯೂಟನ್‌ನು ಒಬ್ಬನೇ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಲ್ಲ ಚಕ್ರದೊಂದು ಹಬೆಯಂ

ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ಣಿಸಿದನು. ಈ ತರುವಾಯ ಡಾ. ಡಾರ್ವಿನ್, ಡಾ. ರಾಬರ್ಟ್ಸ್, ಜೇಮ್ಸ್‌ಸಾಟ್ ಮುಂತಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕರೆಲ್ಲರೂ, ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಹೆಬಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ೧೮೭೦ ರ ವೇಳೆಗೆ ಕಗ್ನಾಟ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ದೇಶೀಯನು ಉಪಯೋಗಾರ್ಹವಾದ ಒಂದು ಯಂತ್ರವನ್ನು ಗೊತ್ತಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅದರೆ, ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಅದು ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಬೀಳಿಸಿ, ಭಯಂಕರವೆನ್ನಿಸಿದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿಚಿತ್ರವಸ್ತುವೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇಡಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಕೆಲಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

೧೮೦೦ ರಲ್ಲಿ ನ್ಯೂಕಾಸಲ್ ಎಂಬಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿ|| ಥಾಮಸ್ ಎಂಬಾತನು, ನಾಲ್ಕು ಚಕ್ರಗಳಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರಸ್ತೆಯಮೇಲೂ ಓಡಬಲ್ಲ ಒಂದು ಹೆಬಿಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಸಮರ್ಥನಾದನು. ಅದನ್ನು ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಎತ್ತು ಕುದುರೆಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಜನರು ಅದು ಭೂತಚೇಷ್ಟೆಯೋ ಎಂದು ಭಯಗೊಂಡರು. ಸುಂಕದಕಟ್ಟಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತು, *ಸುಂಕ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ಅವನು ಭಯಗೊಂಡು- 'ಭೂತಮಹಾಶಯ, ಏನೂ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ- ಹೋಗು ಹೋಗು' ಎಂದು ಹೋಗಲಿತ್ತಂತೆ.

ಹೆಬಿಯ ಯಂತ್ರವು ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಆಗಿನ ರಸ್ತೆಗಳ ದುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಕೆಲಕಾಲ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಮಿ|| ಬ್ಲಾಕೆಟ್ ಎಂಬಾತನು ೧೮೧೧ರಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ

* 'What is to pay' asked the driver.

The man clung to the gatepost, and stammered: "N-n- nothing to pay! My dear Mr. Devil, drive on as fast as you can! Nothing to pay!"

-George Stephenson. PP. 34-45.

ಇದ ಹಳಿಗಳನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಜೋಡಿಸಿ, ಆ ರಸ್ತೆಯಮೇಲೆ, ಒಂದೇ ಕುದುರೆಯು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ರಸ್ತೆಯು ಹೀಗೆ ಸುಧಾರಣೆಯಾದುದರಿಂದಿಗೇ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಹಲವುಮಂದಿ ಯಂತ್ರವಿದರೂ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅಹರ್ನಿಶಿ ಯೋಚನಾ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು.- ಅನರೇಲ್ದರ ತಪಸ್ಸೂ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದುವು. ಆತನು, ಅದನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದು, ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು.

ಏ|| ಬ್ಲಾಕೆಟ್ಟನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪೆಸನ್ನನು ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ವರ್ತ್ ಗಣಿಯಲ್ಲೇ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗಿದ್ದ ಯಂತ್ರಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ತಿಳಿಯಲು ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶವೊದಗಿದ್ದಿತು. ಬ್ಲಾಕೆಟ್ಟನ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮುಂದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಾರ್ಜನು ಇದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನು ಈವರೆಗೆ ತಯಾರಾಗಿರುವ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರಿಸುವಂತಹ ಯಂತ್ರವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ತನ್ನ ಗಣಿಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಭರವಸೆಕೊಟ್ಟನು. ಲಾರ್ಡ್ ರ್ಯಾವೆನ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಧಣಿಯು, ಸ್ಟೆಪೆಸನ್ನನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಡನೆ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗುವಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯಮಾಡುವೆನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದನು. ಧನಸಹಾಯವು ಹಾಗೆ ಒದಗಿತಾದರೂ, ಯೋಗ್ಯ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಹೆವಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ, ಆ ಧೀರನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಗಣಿಯ ಕಮ್ಮಾರನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಒಂದು ಛೇದನ ಮಾದರಿಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ರಚನೆಮಾಡಿದನು. ೧೮೫೫ನೆಯ ಜೂಲೈ ೨೫ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ, ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆ ಯಂತ್ರವು ಮೂವತ್ತು ಟೀಗಳ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿ

ಗಳನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಏರ್ಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಮೈಲುಗಳಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿತು.

ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸೆನ ಈ ಯಂತ್ರವು, ಕೇವಲ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ರಚನೆಯಾದುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಮೂಲಕವೇ ಕಲ್ಲದ್ದಲನ್ನೂ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿ, ಕುದುರೆಗಳ ಮೂಲಕ ಎಳೆಸಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ, ಈ ಹಬೆಯಂತ್ರದ ಮೂಲಕವೂ ಅಷ್ಟೇ ಖರ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದು ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ನಿರುತ್ತಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದರಿಂದ - ಮುಂದೆ ಅವರ ಮೂಲಕ ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಹಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ತಿದ್ದಿ, ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ಟೆಪೆರ್ಸನ್ನನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಲೋಹವೆಂದರೆ, ನಡೆಯುವಾಗ ಅದು ಏಶೇಷವಾಗಿ ಅಲುಗಾಡುತ್ತಾ, ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಯಂತ್ರ ನಡೆಯಲು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹಬೆಯು ಹೋಗಲಾಗಿ ಮಿಕ್ಕುದೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಜಾರ್ಜನು, ಈ ಲೋಹಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ತದೇಕಧ್ಯಾನದಿಂದ ಯೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ೧೮೮೮ ರ ವೇಳೆಗೆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಯಂತ್ರದ ಪ್ರಯಾಣ ವೇಗವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಬಂಡಿಯು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಾಗ, ಅಲುಗಾಡದೆ, ಶಬ್ದವಾಗದೆ, ಸರಾಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಜಾರ್ಜನು ತನ್ನ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಹಬೆಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು 'ಮೈಲಾರ್ಡ್' ಎಂದರೆ 'ನನ್ನ ಪ್ರಭು' ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

‘ ಬೀರ್ತ್ ಇಂಜನಿಯರ್ ಅಧಿಕಾರ ’

ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಜನ್ಮಿಸಿದವನು ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸದಾ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿಯೂ ಆಭ್ಯಾಸವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಆಭ್ಯಾಸದಿಂದ, ಅವನಿಂದ ಕಾಲಾನುಸಾರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗದಿರದು. ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾದವನು, ಪರೋಪಕಾರಿಯಾಗದಿರುವುದಂತಿರಲಿ, ತನ್ನ ಹಿತವನ್ನೇ ತಾನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು, ಸರ್ವದಾ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ನಿರಲಸಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಆಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನಡೆಸಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಇದುವೇ ಐಹಿಕವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಐಹಿಕ ಪಾರತ್ರಿಕಗತಿಗಳಿರದನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲು ಸಾಧಕವಾಗುವುದು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆವೆಸನ್‌ನು, ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಹೆಬಿಯ ಯಂತ್ರದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಾದರಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಯವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದುದರಿಂದಿಗೇ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಗಣಿ ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸುವ - ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ‘ಸೀಫ್ಟೀಲ್ಯಾಂಪ್’ ಎಂಬೊಂದು, ಕೈದೀಪವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಮಹದುಪಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ೧೮೦೬ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ವರ್ತ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರ ನಡೆಯಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫೋಟವಾಗಿ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಒಡನೆ ಮೃತ್ಯುನಿಗೆ ತುತ್ತಾದರು. ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ವಿಷವಾಯುವಿಗೆ ಭೂಮಂಡಲದ ವೇಲಿನ ವಾತಾವರಣದ ಸಂಪರ್ಕವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಅದು ಸ್ಫೋಟವಾಗಿ ಫಿರಂಗಿಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದಂತೆ ಭಯಂಕರ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೂರಿ ಹಲವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಸ್ಟೆವೆಸನ್‌ನು ಈ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಹುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಒಂದು ನವಿನ್ಯತೆಯ ದೀಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ

ಕೊಟ್ಟನು. ೧೮೧೫ ರಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ನಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭೌತಿಕ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಸರ್. ಹಂಫ್ರಿ ಡೇವಿ ಎಂಬಾತನೂ ಅಂತಹ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಡೇವಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದರೆ, ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದಲೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಗಣಿಗಳಲ್ಲುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಹುತಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಅದರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ ತಯಾರಿಸಿದ್ದನು. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೋಸದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದುದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹಂಫ್ರಿ ಡೇವಿಯು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಘನವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಆತನ ಪಕ್ಷವೇ ಗೆದ್ದು ತನ್ಮೂಲಕ ಆತನಿಗೆ ೨೦೦೦ ಪೌಂಡುಗಳ ಒಹುಮಾನವು ದೊರೆಯಿತು. ಸ್ಟೀಫೆಸನ್ನನಿಗೆ ನೂರು ೧೧ (೧೦೫ ಪೌಂಡುಗಳು)ಗಳ ಒಹುಮಾನಕೊಟ್ಟರು.- ಸ್ಟೀಫೆಸನ್ನನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ ಹಿತಚಿಂತಕರಿಗೂ ಇದು ಸಹನೆಯಾಗದೆ, ೧೮೧೭ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಆ ದೀಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಕೂತು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಸಿ, ವಾರ್ತಾಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದರು. ಸ್ಟೀಫೆಸನ್ನನು ತಾನು ಕಂಡಹಿಡಿದ ದೀಪವನ್ನು ಹಲವು ವಿಧ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೊಳಪಡಿಸಿ, ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೈಡ್ರೋಜನ್ ಎಂಬ ವಾಯುವಿಶೇಷದೊಂದಿಗೆ, ಛೂಮಿಯ ಮೇಲಣ ವಾಯುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡದಂತೆಯೇ, ಈ ದೀಪದ ಮೂಲಕ ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಹೊಂದಲು ದೀಪವು ಹೇಗೆ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದನು. ಆತನ ಈ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಗಣಿಯ ಕೆಲಸಗಾರರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪೌಂಡುಗಳ ನಿಧಿಯನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ಹೊರುವ ಮುಂತಾದ ಕೀಳು ಕೆಲಸದವರು ಮೂರುಕಾಸು ಅರುಕಾಸುಗಳಂತೆ ಶೇಖರಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಆತನು, ಆ ಬಡ ಕೆಲಸಗಾರರು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಆ ಪುಟ್ಟ ಗಡಿಯಾರದ ಚಹುಮಾನವನ್ನು ಸಾವಿರ ಪಾಂಡುಗಳ ಬಹುಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದುದೆಂದೂ ಅಮೌಲ್ಯವಾದುದೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದನು.

ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ವರ್ತ್ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ, ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನ ಮೊದಲನೆಯ ಯಂತ್ರವು ಉತ್ಪ್ರಾಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಇತರ ಗಣಿಗಳವರು ತಮ್ಮ ಗಣಿಗಳಿಗೂ ಆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಗರ್ಲಾ ರಲ್ಲಿ ಡರ್ರಾಂ ಎಂಬ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಟ್ಟ್ಲೆ ಎಂಬ ಗಣಿಯವರು, ತಮ್ಮ ಗಣಿಗಾಗಿ ಒಂದು ರೈಲ್ವೇಯನ್ನೂ ಇಂಜಿನನ್ನೂ ತಯಾರಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆತನು ಒಡನೆ ಆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೋದರನಾದ ರಾಬರ್ಟ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ೧೮೨೨ ರಲ್ಲಿ ಎಂಟುಮೈಲು ಉದ್ದದ ಆ ರಸ್ತೆಯು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ರಸ್ತೆಯಮೇಲೆ ಜಾರ್ಜ್‌ನ ಐದು ಇಂಜಿಗಳು ಬಂಡಿಗಳನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಹೆಬೆಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂಡಿಗಳನ್ನೆಳೆಸಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಈ ಯಾನ ಸಾಧನವು ಕುದುರೆಬಂಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಗಿಸುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದೂ ಲಾಭಕರವಾದುದೂ ಎಂಬುದು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಜನಗಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಹೆಟ್ಟ್ಲೆನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿದ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಾಕಾರ್ತ ಮತ್ತು ಡಾರ್ಲಿಂಗ್‌ಟೇ ಎಂಬ ಊರುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೇಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇಲ್ಲಿಯ ಗಣಿಗಳ ಗೊತ್ತುಗಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ಎ|| ಸೀಸ್ ಎಂಬಾತನು, ಜಾರ್ಜ್‌ನ ಅಪೇಕ್ಷಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ವರ್ತ್ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆತನ ಯಂತ್ರವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ, ತನ್ನ ಗಣಿಯಲ್ಲೂ ಆತನ ಮೂಲಕವೇ ರೈಲ್ವೇಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಸ್ಟೆಪೇಸನ್ನನು ೧೮೨೩ ರಲ್ಲಿ, ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೆ ಮುನ್ನೂರು ಪಾಂಡುಗಳ ವೇತನದವೇಲೆ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಗಿಪಲು ನಿಯಮಿತನಾದನು. ಆತನ ಕಾರ್ಯದ ಮಹತ್ವವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಸ್ಟೆಪೇಸನ್ನನು ಒಡನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಲಸ ತಿಳಿದ ಸಹಾಯಕರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ರಸ್ತೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗುಲ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಆತನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಗಿಪುವದರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನೂ ತಯಾರಿಸುತ್ತ ಆ ಧೀರನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ-ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸುವಷ್ಟು ಬೆಳಕಾದಾಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರನಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಹಾರಪಾನೀಯಗಳ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡದೆ, ಹಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರೊಟ್ಟಿಯೂ-ಹಾಲೂ ದೊರೆತರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸದಾ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರಮೆಪಟ್ಟನು. ಈ ವ.ಧ್ಯೆ ನ್ಯೂಕ್ಯಾಸೆಲ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳವು ಇಂಜಿನಿಯರನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಲು, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಿ|| ಪೀಸ್ ವಂತಾದವರಿಗೂ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆ ಸಲಹೆಯು ಅವರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದೆನ್ನಿಸಿತು. ಮಿ|| ಪೀಸ್ ಸಾಹೇಬನು ಆ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆಂದು ತಾನು ೫೦೦ ಪಾಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಮಿ|| ರಿಫರ್ಡ್ಸನ್ ಎಂಬಾತನು ೫೦೦ ಪಾಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪೇಸನ್ನನು, ತಾನು ಸೇಫ್ವೀಲ್ಯಾಂಪ್ ಕಂಡೆ.ಹಿಡಿದುಕಟ್ಟಿ ದೊರೆತಿದ್ದ ಸಾವಿರ ಪಾಂಡುಗಳ ಬಹುಮಾನ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರೈಲ್ವೆರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ, ಇಂಜಿನಿಯರನ್ನೂ, ಕಬ್ಬಿಣದಹಳೆ ಮುಂತಾದ ರಸ್ತೆಗೆಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಸ್ಟೆಪೇಸನ್ನನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸದಾ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ದೃಢಾಂಗನಾದ ಆತನ ದೇಹದಾಢ್ಯವು ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಸುಖವು

ತೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ಆತನ ಜೊತೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸೋತು ಉಸ್ ಎಂದು ಹೋದರೂ, ಸ್ಪೆರ್ವೆರ್ಸನು ನೂತನೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸದಾ ಹೆಸನ್ನು ಬಿಡದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು. ೧೮೨೫ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ವೇಳೆಗೆ ರಸ್ತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರು ತಿಂಗಳ ೨೭ ನೆಯ ತಾರೀಖಿನದಿನ ಆ ರೈಲ್ವೇಯು ತೆರೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದವೇಳೆಗೆ ರಸ್ತೆಯ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು, ಆ ಅಪೂರ್ವ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಲುಕಟ್ಟಿನಂತರು. ಇಂಜನಿಗೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಮತ್ತು ಗೋಧಿಯಹಿಟ್ಟಿನ ಮೂಟೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ೬ ಬಂಡಿಗಳೂ, ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಂದ ತುಂಬಿದ ೨೧ ಬಂಡಿಗಳೂ, ಪುನಃ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿನ ಆರು ಬಂಡಿಗಳೂ ತಗುಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಐದು ಮೈಲುಗಳಂತೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರಟ ಬಂಡಿಯು, ಬರುತ್ತ ಬರುತ್ತ ತನ್ನ ಮೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ. ಗಂಟೆಗೆ ೧೫ ಮೈಲಿಯಂತೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಬಾವುಟವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಸವಾರಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುಂದಾಳೂ, ಹಿಂದೆ ಕುದುರೆಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಖು|| ಪೀಸ್ ಮುಂತಾದ ಡೈರೆಕ್ಟರರೂ, ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ, ವಾಯುವೇಗದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರೈಲ್‌ಗಾಡಿಯ ವೇಗದೊಂದಿಗೆ ಓಡಲಾರದೆ ಹಿಂದೆಬಿದ್ದು ಹೋದರು. ಜನಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ, ರೈಲ್‌ಗಾಡಿಯು ಕೇವಲ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ- ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ದಿನಕ್ರಮೇಣ ರೈಲ್‌ರಸ್ತೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಾಳುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳೂ, ಮನೆ ಮಠಗಳೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂದಿರ (ಚರ್ಚ್) ಗಳೂ, ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ನಿರ್ಮಿತವಾದುವು ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸ ನಡೆವುದರೊಂದಿಗೆ, ಸ್ಪೆರ್ವೆರ್ಸನ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದ ನೂರಾರುಮಂದಿ-ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ತಯಾರಾಗತೊಡಗಿದರು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದೇಹವು ತೊಲಗುತ್ತ, ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕುರಿತು ನವೀನ ನವೀನ ಭಾವನೆಗಳೂ ಆಶಯಗಳೂ

ಉದಯಿಸತೊಡಗಿದುವು. ರೈಲ್ವೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ—ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಒಳದೇಶದ ವ್ಯಾಪಾರ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡು ದೇಶದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆಯ ಯಂತ್ರನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಹತ್ತಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಸುಧಾರಣೆಯು ನಡೆದು ವಿಶೇಷ ಲಾಭಕರವಾದ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದಿತು. ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ನಗರವು ಈ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅನೇಕಾ ಖಂಡದಿಂದ ಬರುವ ಅರಳಿಯನ್ನು ಸಮುದ್ರತೀರ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಸಾಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೊಂದು ಅತಿಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕುದುರೆಯಗಾಡಿಗಳ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ, ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಾರಿಂದೂರಿಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದಿತು. ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್‌ಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂಶಹ ಒಂದು ಕಾಲುವೆಯಿದ್ದು ಅದರ ಮೂಲಕ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅರಳಿಯ ಮೂಟೆಗಳು, ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಲುಪದೆಯೂ, ಹಿಮಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲುವೆಯ ನೀರು ಗಡ್ಡೆಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದೋಣಿಗಳ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳವರೆಗೆ, ಅರಳಿಯಿಲ್ಲದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಇತರ ಕೆಲವುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಬೆಯ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ರೈಲ್ವೆಯಮೇಲೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಕೆಲಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕರ್ಣಾಕರ್ಷಕೆಯಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳವರು, ತಾವೂ ಆ ಬಗೆಯ ಯಾನಸಾಧನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದಬಾರದೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆಯಾಗಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಲಿವರ್‌ಪೂಲಿಗೆ ಬರುವ ಅರಳಿಯ ಮೂಟೆಗಳಿಲ್ಲವೂ ಸಾಗಲು ಅವಕಾಶವಾದರೆ, ಮುಂದೆ, ತಮಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಭಕ್ಕೆ

ವಿಶೇಷ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಲುವೆಗಳ ಸ್ವಂತಗಾರರು ಭಯಪಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ರಸ್ತೆಯೇ ಆಗದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು. ಆ ರಸ್ತೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆಂದು ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಸಭೆಯ ಎದುರಿಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿ ವಿರೋಧಿಸಿ, ಅದು ಮಂಜೂರಾಗದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಮೆಂಬರುಗಳಿಗೆ ಲಂಚಕೊಟ್ಟು, ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಎರಡುಸಾರಿ ಅದು ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತಾದರೂ, ಸ್ಪೆಷೀಸನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೂ, ಅವನ ಯಂತ್ರದ ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆಲಮಂದಿ ಪ್ರಮುಖರು ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡದೆ, ೧೮೨೬ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹುಮತದಿಂದ ಮಂಜೂರಾತಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಬಿಡದೆ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ, ಈ ಸರ್ಕಾರದ ಆಪ್ತನೆಯೊಂದು ದೊರೆತ ತರುವಾಯ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಪೌಂಡುಗಳ ನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖರು, ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ ೧ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪೌಂಡುಗಳಂತೆ ವೇತನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆಷೀಸನ್ನನೇ ಆ ಕಾಮಗಾರಿಯ ಚೀಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಸ್ಪೆಷೀಸನ್ನನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

“ಲಿವರ್ಪೂಲ್-ನ್ಯಾಂಚೆಸ್ಪರ್ ರೈಲ್ವೆ”

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆಷೀಸನ್ನನು, ಕಂಪೆನಿಯವರು ತನ್ನಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ ಉತ್ತರ ವಾದಿತ್ವದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ನಗರವನ್ನೇ ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಕಾಮಗಾರಿಯು ಪೂರೈಸುವವರೆಗೆ ನಡೆದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸವೂ, - ಒಂದು ಗಜ

ರೈಲುರಸ್ತೆ ಹಾಕುವ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆವ, ಕೆಲಸಗಾರರ ವೇತನವನ್ನು ಹಂಚುವ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸವೂ ಆತನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಷ್ಟುಬಗೆಯ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೆಲಸವು ನಡೆವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬುದಾರಿಯನ್ನೂ ವಹಿಸಿದ್ದ ಆತನ ಕಷ್ಟವು ಎಷ್ಟಿದ್ದೀತೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಬಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಕೆಲಸಗಾರರಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆತನ ಕಷ್ಟವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಡಮೆಯಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತನ ಕಾರ್ಯವು ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೂಚನೆಯಿತ್ತು ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿರದೆ - ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ಜನಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು.

ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಾನು ಜೀಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಾಗಿ ನಿಯಾಮಕವಾಗಿ ಕೇವಲ 'ರೈಲ್'-ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು ಎಂಬಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವವೇಳೆಗೆ, ಇತ್ತ ಇಂಜಿಂಗಳೂ, ಸಾಮಾನು ಹೇರುವ ಬಂಡಿಗಳೂ ತಯಾರಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕಾದದ್ದೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ಆತನ ಜವಾಬುದಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಲಿವರ್ಪೂಲ್‌ಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತಯಾರಾಗ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯೇನೋ ಮೂವತ್ತುವೈಲುಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ! ಆದರೆ ಅದು ಮಧ್ಯೆ, ಒಂದು ನಗರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುರಂಗದೊಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಮಧ್ಯೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಹಳ್ಳಗಳೂ, ಒಂದು ಕಣಿವೆಯೂ, ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ರಸ್ತೆಗಳೂ, ಇವಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ಮೈಲುದೂರದ ಒಂದು ಪೊಳ್ಳು ನೆಲದ - ಕೆಸರಿನ ಕೊಳಚೆಯ ಸ್ಥಳವೂ ಇದ್ದಿತು. ಇಷ್ಟು ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆತನು ಅಗಾಧ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಧೀರನಾದ ಆತನು ಆ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ನಿರಲಸಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದನು.

ಸ್ಟೆಪ್‌ಸೆನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊತ್ತುಹುಟ್ಟುವ ವೇಳೆಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಮೇಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲೆಂದೂ ಚಳಿಯೆಂದೂ

ಊರಿನವರು ಮುಸುಕಿಟ್ಟು ಮಲಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಆತನಾಗಲೇ ಎದ್ದು, ತನ್ನ ಯಂತ್ರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆಹಾರವಾದರೋ ಅತಿ ಶಯ ಸಾದಾರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನಿಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಾರರು, ವಿದ್ಯಾಗಂಧವನ್ನು ಅರಿಯದವರಾದರೂ, ನಂಬಿಗಸ್ತರೂ, ಕಷ್ಟಪಟಿಸ್ತುಗಳೂ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ದೃಢಾಂಗರೂ ಆದ ಬಡಜನರು. ಸೈರ್ವೇಸನ್ನನು ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನು ಒಣದಂಭದರ್ಪಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಕೇವಲ ಅಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವ - ಕೆಲಸ ತಿಳಿಯದ ಮೂರ್ಖನಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ದಯಾಳುವಾಗಿ, ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತು, ತಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ತೇಜಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಾ, ತಾನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಮಾಡಿರೆಂದು ಹೇಳುವ, ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಯಜಮಾನನೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದ ಒಣಭಯನಲ್ಲದೆ, - ಭಕ್ತಿಯುತನಾದ ಭಯದಿಂದ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವು ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನ ಕಣ್ಣಿಗೆಬಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಎಂದೂ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾಗಿರುವರು. ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದರೆ, ಒಡನೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಇವನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ತಪ್ಪನ್ನು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ತಿದ್ದಿಕೊಟ್ಟು, ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಕೈಸುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಹೊಗಳಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವನು. ಅವನ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಸೈರ್ವೇಸನ ಎಂದರೆ, ಆತನು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದೇ ಭಾವನೆಯಿತ್ತು.

ಸೈರ್ವೇಸನ್ನನು ಸರ್ವ ಸುಲಭನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವುಮಂದಿ ತರುಣರಿದ್ದು ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಬೋಧನೆಯೆಂದರೆ ಗಿಳಿ ಪಾಠದಂತಲ್ಲ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಸ್ವತಃ ಯೋಚಿಸಿ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ತಾನೇ ತಿದ್ದಿ ಸರಿಸಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆತನಿಗೆ

ಪಡದೆ, ಅಸಹನೆಗೆ ವಶರಾಗದೆ, ಉದ್ವೇಗಗೊಳ್ಳದೆ ಬೇಸರಿಸದೆ ಕಷ್ಟಸಹಿಸ್ತು ತೆಯಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ಆತನು ಬೋಧಿಸಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ಬಳಿಯಿದ್ದು ಶಿಕ್ಷಿತರಾದವರು, ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೆಲಸಗಾರರೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಮೂವತ್ತು ಮೈಲುಗಳ ಆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಅರುವತ್ತೂರು ಸೇತುವೆಗಳು ತಯಾರಾದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರ, ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಅಗಲದ ಒಂಬತ್ತು ಕಮಾನುಗಳು ಇದ್ದುವು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಮೀನುಗಳ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು, ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಮಧ್ಯೆ ಎರಡು ಮೈಲುಗಳಷ್ಟು ದೂರ ನೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ರಸ್ತೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಎಂಭತ್ತಸಾವಿರ ಘನಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಕಲ್ಲನ್ನು ಚೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಮುಂದರಿಸಬೇಕಾದ ಆ ಕಾರ್ಯವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇ!

ರಸ್ತೆಯ ಕಾಮಗಾರಿಯನ್ನು ಮುಂದರಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಕಾರ್ಯವೊಂದು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಪಟ್ಟಣದ ಕೆಳಗಡೆಯೇ ಒಂದೂಕಾಲು ಮೈಲು ಸುರಂಗಹೊಡೆದು ರಸ್ತೆಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಕಠಿಣವಾದ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸುರಂಗದ ಆ ರಸ್ತೆಯು ಕಷ್ಟಕರವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಅಪಾಯಕರವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಕೆಲಸವು ಬಹು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗತೊಡಗಿತು. ಒಂದುಬಾರಿ ಸ್ಪೆಷೀಸನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಾಗ, ಕೆಲಸಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸುರಂಗದ ಹೊರಗೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆಮುಂಚೆ, ಒಂದು ಅಪಾರ ಮರಳರಾಸಿಯು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದು ಹಲವರು ಹೂತುಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದೆವು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂತಹ ಮೃತ್ಯುಮುಖಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಹೆದರಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಸ್ಪೆಷೀಸನ್ನು, ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿದು ಏನೂಹೇಳದೆ, ನೇರವಾಗಿ ಸುರಂಗದೊಳಗೆ ಆ ಅಪಾಯ

ಸ್ವಲ್ಪವೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೇ ನುಗ್ಗಿ ನಡೆದನು. ಒಡನೆ ಮೂಕರಂತೆ ಕೆಲಸ ಗಾರರಲ್ಲಿರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟತರವಾದುದೆಂದರೆ, ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ನಾಲ್ಕುಮೈಲು ದೂರದ ಪೊಳ್ಳು ಜಾಗುಭೂಮಿ. ಅಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಹಾಕುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟವೆನ್ನಿಸಿತು. ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳೆಲ್ಲ, ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು, ಆಗದ ಕಾರ್ಯ: ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ಬೇರೊಂದು ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ರೈಲುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಖರ್ಚುಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ನಿರುಪಯೋಗವೆಂದು ಹತಾಶರಾದರು. ಆದರೆ, ಸ್ಪೆಷೀಸನ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಹತಾಶನಾಗದೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧೈರ್ಯಹೇಳುತ್ತಾ, ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ, ೧೮೮೦ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದವೇಳೆಗೆ ಆ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಆ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭದದಿನ ಆ ರಸ್ತೆಯಮೇಲೆ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಬಂಡಿಯೊಂದು ಹೊರಟು, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿತು.

ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಮಾರ್ಗವು ಇಷ್ಟು ದೂರದವರೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಹ, ಆ ಕಂಪೆನಿಯ ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು, ಇನ್ನೂ ಅವಿಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆವ ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೇ, ಅಥವಾ ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಳಿಗಳಮೇಲೆ, ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಪೆಷೀಸನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಸೂಯಾಪರರಾದ ಕೆಲವುಂದಿ ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿ ಸಿಫಾರಸು ಮಾಡಲಾರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹಿಟ್ಟದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸ್ಪೆಷೀಸನು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಒಂದು ಇಂಜನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದುಬಾರಿ ಸ್ಟಾಕ್‌ಟೇ, ಡಾಲಿಂಗ್‌ಟೇ, ಕಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ವರ್ತ್ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪೆಷೀಸನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದ ಅವಿಮುಕ್ತ ಇಂಜಿನಿಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಇಂಜಿನನ್ನು

ತಯಾರಿಸಲು ಕೆಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಆ ನಿಬಂಧನೆಗಳಂತೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂಜಿನ್ ಗಳು ಪೌಂಡುಗಳ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪೇಸೇನೂ, ಆತನ ಮಗನಾದ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಟೆಪೇಸೇನೂ, ಈ ಸುಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾರೇ! ತಮ್ಮ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ನಿಬಂಧನೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದಂಥ ರಾಕೆಟ್ 'The Rocket' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಇಂಜನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಇವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ: ಇನ್ನೂ ಮೂವರು ಕಾರೇಗಾರರೂ ಈ ಪೋಟಾಪೋಟಿಗೆ ಇಂಜಿನ್‌ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆಟ್ಟು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ೧೮೨೯ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರು ೬ ನೆಯ ದಿನವು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ದಿನ 'ನಾವೆಲ್‌ಟಿ' 'ಸ್ಯಾನ್ಸ್‌ಪೆರೇಲ್' 'ರಾಕೆಟ್' ಮತ್ತು 'ಪರ್ಸಿವಿಯರೇಸ್' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕು ಇಂಜಿನ್‌ಗಳನ್ನು ಪೋಟಾಪೋಟಿಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕರ್ತರು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆ ನಾಲ್ಕು ರಲ್ಲೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಯಾರಾಗಿದ್ದದ್ದೆಂದರೆ ರಾಕೆಟ್ ಒಂದೇ! ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆಟ್ಟು ಅವುಗಳೆಲ್ಲೊಂದೊಂದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಓಡಿಹೋದರೂ, ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಸ್ಟೆಪೇಸೇ ರಾಕೆಟ್ ಒಂದೇ ಸಕಲವಿಧವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟರೂ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಗಂಟೆಗೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹದಿನೈದು ಮೈಲಿಗಳ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾದ ಯಂತ್ರವೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಸಂದೇಹವಡುತ್ತಿದ್ದ ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು, ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಸ್ಟೆಪೇಸೇನಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಮನಸಾರೆ ಹೊಗಳಿದರು. ನೆರೆದ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನಗಳು, ಜಯಘೋಷಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಮೊದಲೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಐದುನೂರು ಪೌಂಡುಗಳ ಬಹುಮಾನವು 'ರಾಕೆಟ್' ಇಂಜಿನ್‌ಗಾಗಿ ಸ್ಟೆಪೇಸೇ ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ೧೮೨೯ ನೆಯ ಅಕ್ಟೋಬರು ನವಂಬರು ವೇಳೆಗೆ ಯಂತ್ರವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತಾದರೂ, ರಸ್ತೆಯು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೮೨೯ ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ

ನಡೆಯದೆ, ೧೮೩೦ ನೆಯ ಜೂನ್ ವೇಳೆಗೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ರಸ್ತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಒಂದುದಿನ ಕಂಪೆನಿಯ ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಲಿವರ್ಪೂಲಿನಿಂದ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರಿಗೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಲಿವರ್ಪೂಲಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಸಿದನು. ಲಿವರ್ಪೂಲಿನ ಬಳಿ ಮಾಡಿದ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಹೊಗೆ (coal-gas) ಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೀಪಗಳಿಂದ ಬೆಳಕು ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವೂ ಸಿದ್ಧವಾದಮೇಲೆ ೧೮೩೦ ನೆಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರು ೧೫ ನೆಯ ದಿನ ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ಮಾರ್ಗವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಅದು ಆಗ ಕೇವಲ ಆ ಎರಡು ಊರುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದ ನಾಗರಿಕತೆಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಜಯದ ಸ್ಫುಟವಾದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಆ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲರೂ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಡ್ಯೂಕ್ ಆಫ್ ವೆಲ್ಲಿಂಗ್ಟನ್ ಎಂಬ ಸರ್ವ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯೂ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದ ಮಂತ್ರಿರೇಖರನೂ, ಸರ್ ರಾಬರ್ಟ್ ಪೀಲ್ ಎಂಬ ಶ್ರೀಮಂತನೂ, ಸ್ಟೀಟ್ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯೂ, ಮತ್ತು ಈ ರೈಲ್ವೆ ನ್ಯಾಯಚಟ್ರವು ಮಂಜೂರಾಗಲು ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ರಮಪಟ್ಟ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಲಿವರ್ಪೂಲಿನ ಪಾಲಿಮೆಂಟ್ ಮೆಂಬರು ಮಿ: ಹ್ಯುಸ್ಸಿಸ್ ಎಂಬಾತನೂ, ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿಂಟು ಸಹಸ್ರ ಜನರೂ, ಆ ಅಪೂರ್ವನೋಟವನ್ನು ನೋಡಲು ಆತುರಗೊಂಡು ನೆರೆದರು. ಅಷ್ಟು ಜನಸಂದಣಿಯು ಸೇರಿದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆಗಬಹುದಾದ ಅಪಾಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗದಂತೆ, ಸೋಲ್ವರುಗಳನ್ನೂ ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿ ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿದ್ದರು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆವೆರ್ಸನು ತನ್ನ ಸ್ಯೂಕ್ಯಾಸೆಲ್ ಕಾರ್ಯಾಲಯ (ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ)ದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ್ದ ನಾರ್ತ್‌ಬ್ರಿಯರ್, ಫಿನಿಕ್ಸ್, ನಾರ್ತ್‌ಸ್ಟಾರ್, ರಾಕೆಟ್, ಡಾರ್ಟ್, ಕಾಮೆಟ್, ಆರೋ, ಮಾಟಿಯೋಲ್ ಎಂಬ ಎಂಟು ಇಂಜಿನ್‌ಗಳನ್ನು ತಂದು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂ

ತಲೂ ಮುಂದಿನ ನಾತ್‌ಬ್ರಿಯ ಇರ್ಜನನ್ನು ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪೆಸನ್‌ನೇ ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಮಿಕ್ಕ ಇರ್ಜಗಳನ್ನು ಅವನ ತಮ್ಮನೂ ಮಗನೂ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯರಾದ ಶಿಷ್ಯರೂ ನಡೆಯಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ರಸ್ತೆಯು ದ್ದಕ್ಕೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆ ಆವೂರ್ವನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಿವಿಗಳು ಕಿವುಡಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಯಘೋಷಗಳಿಂದ ಆ ಪ್ರಯಾಣವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಶುಭ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರೂ ದುರ್ದೈವವಶವಾಗಿ ಒಂದು ಅಪಾಯ ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಲಿವರ್‌ಪೂಲಿನಿಂದ ಹದಿನೇಳು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ, ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಡಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಗ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಮೆಂಬರು ಮಿ|| ಹೆಸ್ಟಿಸ್ ಎಂಬಾತನಮೇಲೆ ಬಂಡಿಯು ಹರಿದು ಆತನು ಬಹು ಅಪಾಯಹೊಂದಿ ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ಮೃತನಾದನು. ಆ ದಿನ ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂತೋಷಕೂಟಗಳು ಬಹು ವ್ಯಸನದಿಂದ ನಿಂತುಹೋದುವು. ಆದರೆ ಮೊದಲೇ ಏರ್ಪಟ್ಟದಂತೆ ಪ್ರಯಾಣವು ಮಾತ್ರ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್‌ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಡನೆ ಹಿಂದಿರುಗತಕ್ಕದೆಂದು ಡ್ಯೂಕನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಸ್ವಾಕೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಡಾರ್ಲಿಂಗ್‌ಟೇಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಈ ರಸ್ತೆಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತರಗತಿಯದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ೫೦೦ ಮಂದಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಗೊಂಡಿದ್ದ ಡೈರೆಕ್ಟರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ೧೨೦೦ ಜನರು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ರೈಲು ಮೂಲಕ ಗಂಟೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಮೈಲುಗಳಂತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸೌಕರ್ಯವು ಏರ್ಪಡಬಹುದೆಂದು ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳೇ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಂಟೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ೨೪ ರಿಂದ ೩೦ ಮೈಲುಗಳವರೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಇರ್ಜಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರೇ ಏನು ಹೇಳಲೂ ತೋರದೆ, ಸ್ಟೆಪೆಸನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗಿದರು.

ರೈಲುಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಯೋಜನವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆಯಿತು.

ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೂ ಅಸಹನೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದ ಅನೇಕರು ಈಗ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳತೊಡಗಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಹಾಕಲು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದವರೂ, ಹಲವು ಬಗೆಯ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದವರೂ ಈಗ ತಮಗೆ ಆ ಲಾಭವು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಮರುಗತೊಡಗಿದರು. ರೈಲುಮಾರ್ಗದ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ, ಮನೆಗಳೂ, ಪ್ರಾಥನಾಮಂದಿರಗಳೂ ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳೂ ಏರ್ಪಡಾದುವು.

ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರು ಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ಒಂದೂವರೆವರ್ಷಕಾಲ ಕೆಲಸಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನಮೇಲೆ ಮತ್ತು ವಬಗೆಯ ಅಕ್ಷೇಪವೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯಲ್ಲೇ ತಯಾರಾದ ಇಂಜಿನ್‌ಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ಬೇರೆಯವರ ಇಂಜಿನ್‌ಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುತ್ತಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಅನುಬಂಧಿಗಳನ್ನೂ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊರಗಿನವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನ ಗುಣನಡತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಕೆಲವುಂದಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು, ಡೈರೆಕ್ಟರುಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಪೋಟಾಪೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಬೇರೆಯಾವ ಇಂಜಿನ್ನೂ ಆತನ ಇಂಜಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗದೆ ಸೋತು ಹೋದುದರಿಂದ ಆತನ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಯಿತೆಂದೂ, ಈ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕಲಿತು ಅನುಭವಹೊಂದಿದವರು ಸಿಕ್ಕುವುದು ದುರ್ಲಭವಾದುದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುಭವಗೊಂಡವರನ್ನೇ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಆತನಮೇಲಿದ್ದ ಆ ಅಪವಾದವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಈ ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್ ರೈಲುಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆಸನ್ನನ ಕೀರ್ತಿಯು ಯೂರೋಪು ಖಂಡದಲ್ಲೇ ಹಬ್ಬಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

“ಕೊನೆಯ ವರ್ಷಗಳು— ಮೃತಿ”

‘ಅದೃಷ್ಟಪರೀಕ್ಷೆ’ ಯೆಂಬ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯುಂಟಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಎನಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಅದೃಶ್ಯವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆ! ಇಂತಹ ಅದೃಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲೂ ಒದಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಡತನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅಂತಃಶತ್ರುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಂಧುಮಿತ್ರಾದಿಗಳ ಅಗಲುವಿಕೆ, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟತೆ, ಅರ್ಥಹಾನಿ ಮಾನಹಾನಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಅದೃಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಧೀರರಾದವರು ಸುಳಿಸೆಳೆವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಭೀಕರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಜಿಪಾರಾಗಿ ಜಯಿಸುವರು. ಇಂಥವರಿಗೆ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಒಲಿದು ಮಾಲೆಹಾಕುವಳು. ಮುಂದೆ ಅವರ ಜೀವಿತವು ಸುಖಮಯವಾಗುವುದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ತಾಪತ್ರಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರವಾಹದ ವೇಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆದರಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಶೂನ್ಯರಾಗಿ ತಟಸ್ಥರಾಗಿಬಿಡುವರು. ಅವರು ಜೀವಾವಧಿ ಹತಭಾಗ್ಯರಾಗಿ ನರಳುವುದು ತಪ್ಪದು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪ್‌ಸನ್ ಅದೃಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಯು, ಮೇಲಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹಲವು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು, ಆತನು ಜಯಶೀಲನಾಗಿ ದ್ದನು ರಾಕೆಟ್ ಎಂಬ ಯಂತ್ರವಿಶೇಷವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುದರಿಂದಾಗಿ ಆತನ ಅದೃಷ್ಟತರುವು ಫಲಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ನ್ಯಾಂಚಿಸ್ಟರ್ ರೈಲ್‌ವೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿದು ಜಯಪ್ರದವಾದುದರಿಂದ, ಆತನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲೂ, ಆತನ ಯಂತ್ರಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಂದೇಹ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ವರೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ರೈಲುಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಸೌಕರ್ಯವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಆನುಕೂಲ್ಯವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಪೆನಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪ್‌ಸನ್‌ನಿಗೂ, ಆತನ ಮಗ ರಾಬರ್ಟ್ ಸ್ಟೆಪ್‌ಸನ್‌ನಿಗೂ, ಆತನ ಶಿಷ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠರಾದ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹಲವು

ಕಡೆಯಿಂದ ಆಹ್ವಾನಗಳು ಬರತೊಡಗಿದುವು. ಆತನು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಜಯವು ಸಿದ್ಧ ಎಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು.

ಲಿವರಬ್ಬೊಲಾನಿಂದ ಮ್ಯಾಂಜೆಸ್ಪರಿಗೆ ಆದ ರೈಲುಮಾರ್ಗವು, ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಂದರಿಸಿತು. ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಉದ್ಯೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಬರ್ಮಿಂಗ್‌ಹ್ಯಾಂ, ಲೀಡ್ಸ್, ಲಂಡನ್, ನಾರ್ಥಾಂಟರ್ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ರೈಲುಮಾರ್ಗಗಳಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದುವು. ಲಂಡನ್ ಮತ್ತು ಬರ್ಮಿಂಗ್‌ಹ್ಯಾಂಗಳ ಮಧ್ಯದ ರಸ್ತೆಯ ತಯಾರಿಯು ಸ್ಪೆರ್ವೆರ್ಸನ್ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೇ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವಾಗಲೇ, ರಸ್ತೆಯಾಗುವ ಸ್ಥಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿ ದ್ದಲು ಸಿಕ್ಕಬಹುದಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಂಡುಬರಲು, ತನ್ನ ಮಗನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆರ್ಸನ್, ಆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲ ಗಣಿಯಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದು, ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನಿಟ್ಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲೊಂದು ಗ್ರಾಮವು ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಲಯವೂ, ಪಾಠಶಾಲೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮುಂತಾದುವೂ ರಚನೆಯಾದುವು ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಪೆರ್ವೆರ್ಸನ್ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಿನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೇಶವೂ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ, ಆಯಾಸವೆಂಬುದಿಲ್ಲದೆ, ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಹದಿನಾರು ಹದಿನೆಂಟು ಗಂಟೆಗಳಕಾಲ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು. ೧೮೩೬ ನೆಯ ಸಂ|| ದಲ್ಲಿ ಆತನು ಐದು ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯನಾದ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ತನ್ನ ಗುಮಾಸ್ತೆಗೆ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಹೇಳಿ ಬರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೆಕ್ಕ - ಕಾಗದಪತ್ರಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಿಗೆ ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಯಾಣವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು - ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕಂಡ ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಐರ್ಲೆಂಡ್ ದೇಶಗಳವರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೈಲುಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ೧೮೩೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಐರ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭ

ವಾದುವು. ಜನಗಳಿಗೆ ಅದೊಂದು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಉದ್ಯೋಗವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೊಂಟಿತು. ದುಡ್ಡಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ರೈಲುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣವು ಸುಕರವೆಂದೂ, ಮಿತವ್ಯಯವೆಂದೂ, ಶೀಘ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಪ್ರಜಾಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಬಡವರನ್ನೆದೆ ಸಕಲರೂ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕೋಚ್ ಗಾಡಿ (Stage coach)ಗಳ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹ್ವೇಮಕರವೆಂದು ತಿಳಿದು, ರೈಲುಗಾಡಿಗಳಲ್ಲೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಿಕೋಪಿಯಾ ಚಕ್ರವರ್ತಿನಿಯು ೧೮೪೨ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಂಡ್ಸರ್ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಲಂಡನ್ ನಗರಕ್ಕೆ ರೈಲುಗಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದಲಂತೂ, - ದುರಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಕೆಲವುಂದಿ ಶ್ರೀಮಂತರೂ-ಸಹ, ತಾವು ಬಡವರೊಂದಿಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಹುದೇ, ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಮದ್ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು, ರೈಲುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ರೈಲುಮಾರ್ಗವು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪೆನಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ (Share) ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಲಾಭಕರವಾದ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ತೋರಿಬಂದು ದೊಡ್ಡವರನ್ನೆದೆ ಬಡವರನ್ನೆದೆ, ಶ್ರೀಮಂತನಿಂದ ಕೂಲಿಗಾರನವರೆಗೂ ಸಕಲರೂ ಅದರ 'ಪೇರು'ಗಳನ್ನು ಪಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದುಡ್ಡನ್ನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅದರ 'ಪೇರು'ಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಕಿ, ತಮ್ಮ ದುರಾಸೆಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಗತಿಕರಾದವರೂ ಉಂಟು. ಈ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ - ನ್ಯಾಯನೀತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ಹಲವರು ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸಿ, ಆ ಉದ್ಯೋಗದ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೆಡೆಸಿ, ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಳಂಕಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದರೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಮಾತ್ರ ಅನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ, ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಳಂಕ ತರುವ ಅಂತಹ ಯಾವ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ಮಲ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪ್ಪೆರ್ನಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇರ್ಜಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಲಿವರ್ಪೂಲ್ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರು ರೈಲ್ವೇಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅಮೆರಿಕದ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಂದ ಇರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ರೈಲುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೂ ಅವು ಕೆಡದೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಅಮೆರಿಕದವರು ಆತನ ಇರ್ಜಿಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಕಾರ್ಯಾಂತರವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬೆಲ್ಜಿಯಂ ದೇಶದ ರಾಜನು, ರೈಲುಗಾಡಿಗಳ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ೧೮೩೫ನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೆಪ್ಪೆರ್ನನ್ನು ಸಲಹೆ ಕೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವನು ಆ ರಾಜಾಹ್ವಾನದಿಂದ ಬೆಲ್ಜಿಯಂ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ ಆತನು, ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನುತ್ತ. ಆ ರಾಜನಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತ ಪದವಿ (*Knight of the Order of Leopold*)ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಆತನು ಮತ್ತೊಂದುಬಾರಿ ಆ ದೇಶವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು ಆ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜನೂ, ಆ ದೇಶದ ಘನವಂತರೂ ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಆತನ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟು, ಆತನ 'ರಾಕೆಟ್' ಎಂಬ ಯಂತ್ರವಿಶೇಷದ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಟ್ಟು, ಸಂತೋಷಕೂಟಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಆತನನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದನು. ಸ್ಟೆಪ್ಪೆರ್ನನ್ನು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲುಗಡೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಇರುವ ವಿತ್ತಾರವಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನಿತನಾದನು. ತರುವಾಯ ಆತನು ಸ್ವೇದ ದೇಶವನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಲ್ಲಿದ್ದ ರೈಲ್ವೆ ಕಾಮಗಾರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಹಲವು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಎರಡು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಈ ನೂತನ ಯಾನಸಾಧನದ ಉಪಯೋಗವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಯೂರೋಪು ಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ದೇಶದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀಫೆಸ್ಟನು, ತನ್ನ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಹಸ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದನು. ೧೮೩೮—೪೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಆತನು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಿಗಳಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಂತಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಲೆಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನಿಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುತ್ತ, ವಿಶೇಷವಾದ ತನ್ನ ಅನುಭವದಿಂದ ಹಲವುಮಂದಿ ತರುಣರನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ತಾನು ಪಟ್ಟ ನಷ್ಟವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಪೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೂಲಿಗಳ - ಅಧಿಕಾರಿಗಳ - ಉದ್ಯೋಗ ಸ್ಥರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಹಲವು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ತಾನು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ತರುಣರಿಗೆ-ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಲ್ಲೂ ಎದೆಗುಂದದೆ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಗುಹಾಲಮಂತ್ರವೆಂದೂ ಸಾರಿದನು. ಕೇವಲ ಬಡತನದ - ಕೂಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ಅತುಳೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ರಾಜವಂಶಜ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದವನಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸುಖದ ನಶ್ವರತೆಯೂ, ಲೋಕದ ಕಷ್ಟದೋಷಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣಾನುಭವವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನು ಕಲಿತ ಪಂಡಿತನೂ - ಓದಿದ ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ ಆಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ 'ಕೆಲವಂ ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಕಲ್ಪ - ಎಂಬ ನಾಣ್ಯದಿಯಂತೆ' ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನು.

೧೮೪೮ ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದವೇಳೆಗೆ ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀಫೆಸ್ಟಿಗೆ ಅರುವ

ತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳಾದುವು. ಹಿಂದೆ ಸ್ಪೀಡೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಆತನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಕೆಟ್ಟು ಆತನು ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾಗಿದ್ದನು ಅದೇ ರೋಗವೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಆತನು ೧೮೪೮ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೨ನೆಯ ದಿನ ಪರಲೋಕಗತನಾದನು.

ಫೆಸ್ಟರ್‌ಫೀಲ್ಡ್ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಆತನು ಮೃತನಾದ ದಿನ ಆತನ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಆತನ ಪ್ರೇತಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಆ ಊರಿನ ಟ್ರಿನಿಟಿ ಚರ್ಚ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಭೂಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿದರು. ಆತನ ಆಜನ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ತಲೆತಲಾಂತರದವರಿಗೂ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುವಂತೆ, ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಮತ್ತು ಲಂಡನ್‌ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆತನ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದವರೂ, ದೇಶೀಯರೂ, ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾರ

ಹಬೆಯಂತ್ರದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ *ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀವರ್ಸನ್‌ನು ಜನಕನೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆತನ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರೆನ್ನಿಸಿದ ಅನೇಕರು, ಈ ಮಾತನ್ನು ಆತನ ಮುಖತನುಡಿದು ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆತನು ಬಿರುದು ಬಹುಮತಿಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಅಧಿಕಾರ ಆಡಂಬರಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಕೋರದ ನಿಗರ್ವಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯೇ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿದನು.

ದೃಢಪ್ರಯತ್ನವೇ ಆತನ ಜೀವನ ಸರ್ವಸ್ವ. ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಲ್ಲೂ ಎದೆಗುಂದದ ಧೈರ್ಯವೇರುವಾತನು. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದೇ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿ

*George Stephenson ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಸಂಯೋಜನವನ್ನು ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀವರ್ಸನ್ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು.

ದ್ದದಲ್ಲದೆ, - ಆತನ ವಿಜಯ ರಹಸ್ಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕಾಲವ್ಯಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಆತನೂ ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದನು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆತನು ಸ್ವಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯು ಆತನ ಜೀವನವೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತಾನು ಕೈಕೊಂಡು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದೋಷವಾದರೂ ಕಂಡುಬಂದರೆ, - ಏನಾದರೂ ಲೋಪವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೊರಪಟ್ಟರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೇ ಪಣವಾಗಿಡುವೆನು ಎಂಬುದು ಆತನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನಸ್ಸುಕ್ಷಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ತನ್ನ ಜೀವಿತವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅದರ್ಶವನ್ನಾಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಅತಿಶಯವಲ್ಲ.

‘ಗುಣಾಃ ಪೂಜಾಸ್ಥಾನಂ ಗುಣಿಷು ನ ಚ ಲಿಂಗಂ ನ ಚ ವಯಃ’ ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕವಿವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ, - ‘ಗುಣಿಷು ನ ಚ ಕುಲಃ ನ ಚ ದೇಶಃ’ ಎಂಬೀ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅದು ದೋಷವಾಗಲಾರದು. ಮಹನೀಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮಾಡುವ- ಲೋಕವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕಾಲರೂಪಿಯೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಆದ ಭಗವಂತನ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ - ಹಾಗಿದ್ದರೆ- ತೇನವಿನಾತ್ಮಣಮುಸಿ ನಚಲತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿರಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಕ್ಷಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದು, ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪವನ್ನೇ ಬದಲುಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಇಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಜೀವನ ರಹಸ್ಯವು ನಮ್ಮ ತರುಣ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಅವರ್ಶವಾಗಿದ್ದು ಅವರೂ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ, ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮ, ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬರಲು ಭಗವದನು ಗ್ರಹವಾಗಲಿ -

ತಥಾಸ್ತು.

ಸುಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ.

ಸುಖೋ ಧ ಕು ಸು ಮಾಂ ಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ (ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಪರಮಪಾವನತರವಾದ ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡಿ ಭೂತಳವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಸುಖಧಾಮವನ್ನಾಗಿಸಿದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರು ಅನೇಕ ಮಂದಿಯುಂಟು. ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆದಿಕವಿ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣವೆಂಬ ಅಮರಗ್ರಂಥರಾಜದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಿತ್ರ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೇ ಮುಡುವಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪೂರ್ವಿಕರಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಇತರ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವರ್ಣನೆಗೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲವಾಗಿ ಕೇವಲ ಆಯಾ ಮಹಾರಾಜರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ವರಾಣಸಕ್ರಮದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿಯಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯವಂಶದವರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವರ್ಣನೆಗೆ ಮನಸ್ಸುಕೊಟ್ಟು ಲೋಕೋಪಕಾರಮಾಡಿದ ಮಹಾಕವಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನುಂಟು. ಆತನೇ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಜರಾಮರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಳಿದಾಸನು. ಕಾಳಿದಾಸನು, ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ,— ಇಂದು ಆತನ ಜನ್ಮಪೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ- ಆದ್ಯಂತ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲೇ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು, ಭಾರತದೇಶದ ಎರಡು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಿಂದ ಎರಡು ಕಥಾನಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಒಂದು ನಾಟಕವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಇರುವುವಾದರೂ, ಆತನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಅಮರಪದವಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳೆಂದರೆ ಈ ಎರಡೇ! ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದ ಚರಿತ್ರಾಧಾರದಿಂದ ರಚನೆಯಾದುದು ರಘುವಂಶ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದೂ, ಮಹಾಭಾರತದಿಂದ ರಚನೆಯಾದುದು ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲವೆಂಬ ನಾಟಕರತ್ನವೆಂದೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತೆ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯು ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಅಲ್ಪ

ವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ನಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತನ್ನದೊಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥರತ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದಿಸಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಹಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಳಿದಾಸ ಕವಿವಾರ್ತಾಭಾಮನ ವಾಕ್ಯರತ್ನ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ಗ್ರಂಥರಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಶುಕುಂತಲವಂತೂ ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ಹಲವು ಮಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾರಾಧಕರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಕಲ ನಾಗರಿಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಪರಿವರ್ತನಾಗಿ, ಆತನ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಛಯದ ಮತ್ತು ಭಾರತದೇಶದ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ದರದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಘುವಂಶವೂ ಸಹ ಕಾವ್ಯರತ್ನವೆನ್ನಿಸಿ ಆ ಮಹಾಕವಿಯ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಚಾತುರ್ಯ, ಉಪಮಾನ ಸೌಂದರ್ಯ, ವರ್ಣನಾ ವೈಖರಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನ್ನಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಛಯದಲ್ಲೊಂದು ಗೌರವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆತನ ನಾಮಧೇಯವನ್ನು ಚಿರಸ್ತಾಯಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದೆ.

ಈ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಂಶದೀಪಕರಾದ ವಿಲೀಪ ರಘುಮಹಾರಾಜ ಅಜಮಹಾರಾಜ ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ತರುವಾಯ ಅಜಮಹಾರಾಜನ ಮಗನಾದ ದಶರಥನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕ್ಷೋಚವಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿ, ಆತನ ಮಗನೂ ಲೋಕವಿಶ್ರುತ ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಿತ್ರವು ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೇ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತರುವಾಯ ಕವಿಯು ಶ್ರೀರಾಮವೃತ್ತನಾದ ಕುಶಮಹಾರಾಜನ ವಂಶವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಎಂತೂ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತೊಂಟತ್ತು ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಿತವಾಗುವ ವಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆಯು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಲಿಕ್ಕಿದೆ. ನಿರ್ಮಲರಾದ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಹಜ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿ, ಈ ಕುಸುಮವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸಮ್ಮತಿ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇತಿಮುಜನ ವಿಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ }
ತಾ. ೧೩--೧೧--೩೨ }

ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಎಸ್. ಸುಬ್ಬರಾವ್

|| ಶ್ರೀ ರಾಮಸಹಾಯ ||

ಸೂರ್ಯವಂಶ ದೀಪಕ

ದಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ”

ಸುಮ್ಮಿ ಮಾತ್ಸ್ಯೂನಿ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸರ್ವಟ್ಟಿಂದಿರುವ ಸೂರ್ಯ - ಚಂದ್ರವಂಶಗಳಿಂದ ಎರಡು ರಾಜವಂಶಗಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದರೆ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದುದಲ್ಲ - ನೂರಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆದು ಆರಂಭಿಸಿತೆಂದೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪರಿಮಿತ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತಚರಿತ್ರಕಾರರು ರಾಮಾಯಣದ ಕಾಲವೂ - ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಜನನ ಜೀವನ ದೈತಯಾತ್ರೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ನಡೆದ ಕಾಲವೂ ಇಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಎಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿರಬಹುದೆಂದು (3000 B. C) ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆದು ಭಾರತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರ್ವಧಾ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ರಾಮಾವತಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪನೆಯ ಚತುರ್ಯುಗದ-^{*} ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಆದುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಾದಿಗಳು ನಮಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಯೋಚಿಸುವುದಾದರೆ ರಾಮಾವತಾರವು ಇಂದಿಗೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆದುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿಯಾದ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ದೇವತೆ ವಾದರೂ ಇಂದು ನಿನ್ನೆ ಆರಂಭವಾದುದಲ್ಲ - ಅನೇಕಾನೇಕ ಕಾಲಗಳಿಂದ

* ಈ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ೧೧೬ ನೆಯ ಕುಸುಮವಾದ “ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿ ” ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ನಡೆದುಬಂದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಮುಂತಾದುವು ಅಧುನಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಾದಿಗಳು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪುರಾಣಗಳಿಂದರೆ, ಬರೀ ಹಳೆಯ ಕಥೆಗಳ-ಕಂತೆಗಳಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳದೊಕ್ಕು ಚಾರಿತ್ರಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರಿಕತೆ, ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕೋನ್ನತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಿಚಾರದ ವರಾಕಾಷ್ಟತೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವು ದೊರೆಯುವುದು. ಕಾಲಕರ್ಮವಿಶೇಷದಿಂದ ಇಂದು ಭಾರತ ನಿವಾಸಿಗಳ ನೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಫಿಮುಖವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭಾರತೀಯನೇ ನಿಜ ಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರವೂ ವಿಪರೀತಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ತೋರಿಸಾಗಿದೆ. ಅವರೂ ಹೈತುಕ ಮಾರ್ಗಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು, ಪರಕೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಹ ಭಾವದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಜ್ಞಾನಸ್ಥೆಯು ತೊಲಗಿ, ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಂಡು, ಅವರು ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸತೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದರೆ, ಮೇಲಿನ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳೂ ಅವುಗಳ ಸಹಜಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗತೊಡಗುವುದು.

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾದಂತೆ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಅನ್ಯಕ್ತೃಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಥೀಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಆತನಿಂದ ಮರೀಚಿಯೂ, ಮರೀಚಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯನೂ, ಆತನಿಂದ ಸೂರ್ಯನೂ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮನುವೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಮನುವೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತನೆನ್ನಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ಚರಸ್ಮರಣೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಈತನ ಮಗನೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಈತನೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಲು ತೊಡಗಿದವನು. ಈತನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯವಂಶಕ್ಕೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶವೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈತನ ತರುವಾಯ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕುಕ್ಷಿ, ವಿಕುಕ್ಷಿ, ಬಾಣ, ಅನರಣ್ಯ, ಪೃಥು, ತ್ರಿಶಂಕು, ದುಂಧುಮಾರ, ಯವನಾಶ್ವ,

ಮಾಂಧಾತ್ಯ, ಮಸಂಧಿ, ಧ್ರುವಸಂಧಿ, ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ತು, ಭರತ, ಅಸಿಕ, ಸಗರ, ಅಸಮಂಜ ಎಂಬ ರಾಜವರೇಣ್ಯರು ಈ ಧರಾವಲಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರು. ಅಸಮಂಜನ ಮಗನೇ ಅಂಶುಮಂತನೆಂಬಾತನು. ಸೂರ್ಯವಂಶೋದ್ಭವರಾದ ಈ ರಾಜವರೇಣ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಪರಿಶುದ್ಧ ಚರಿತ್ರರು ; ಫಲೋದಯ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಮಾಡದಂತಹ ಧೀರರು. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಸಮುದ್ರವೇ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಾಗಿರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ನರವೀರರು. ಸಶರೀರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದವರಿಗೆ ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಂತಹ ಸುಧೀರಚರಿತ್ರರು. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪದೆ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಸಕಲರಿಗೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿದ್ದುವು ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದಂತಹ ನ್ಯಾಯವಿಚಾರಣೆಯು ನಡೆದು, ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವನು ತಪ್ಪದೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿರವರಾಧಿಯು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ರಾಜವರೇಣ್ಯರು ಕೇವಲ ಧರ್ಮತ್ಮರಾದುದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಗಳಿಸಿದ ಧನರಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವನ್ನೂ ಸ್ವಕೀಯ ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪ್ತಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸದೆ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಮುಕ್ತ ಹಸ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಾದುದರಿಂದ, ಮಿತಭಾಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ತಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಯೂ, ದುರುಳರೂ ಪ್ರಜಾಪೀಡಕರೂ ಆದ ಅನ್ಯರಾಜರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಯೂ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಆ ರಾಜವರೇಣ್ಯರು ಸಂತತಿಗೋಷ್ಠರವಾಗಿಯೇ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ - ಮಿತಕಾಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಜೀವಿತವಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿಯಮಬದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿದ್ದಿತು ಬಾಲ್ಯವು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಯೌವನವು ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮಪಾಲನೆಗಾಗಿಯೂ, ಮುಪ್ಪು ಮುನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ಮಹಾಮಹಿಮರು ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸಾರ್ಥಕನಾದ ಪರಗತಿಯು

ನ್ನು ಕೊಂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಂಶವಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮವನ್ನೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿದು ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜ ಟೀಬರರ ಅಣ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಅನ್ಯಾಯ ಅಪಧ್ಯಾಳಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ಧರ್ಮವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಲೋಕವು ಸುಖಸಾಧಾರಣಗಳ ನೆಲೆಸಿರಬೇಕಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿತು. ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ವಶುಗಳೂ ಪ್ರದಿಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಕಳ್ಳ, ಕಾಕರು, ಶತ್ರುರಾಜರು, ಮುಂತಾದ ಈಶಿವಾಧಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಶಾಂತಿಸಮಾಧಾನಗಳೇ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಆಹಾರ ಸರ್ವತ್ರ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಕಾಲವು ಎಷ್ಟು ಸುಖಮಯವಾಗಿ ದ್ದಿರಬಹುದು! ಅದನ್ನು ಈಗ ಉಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವೆ ?

ಅಂಶುಮಂತನ ತರುವಾಯ ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಆಳಿದ ಪ್ರಭುವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ಧಾನಾಂಕನಾದ ದಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಅಂಶುಮಂತನ ಸುವೃತ್ತಾಂತನ ಆ ದಿಲೀಪರಾಜನು, ತನ್ನ ಹಿರಿಯರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪ್ರಾಚ್ಛನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಉಚಿತವೆನ್ನಿಸುವ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಆಜಾನುಬಾಹುವಾದ, ಆ ರಾಜವರೇಣ್ಯನ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಭವ್ಯದೇಹವು ಮಹಾ ಶಕ್ತಿಸಾಹಸ ಯುಕ್ತವಾಗಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಗೆ ತಕ್ಕುದೆನ್ನಿಸಿತು. ಆ ಮಹಾನಾಭಾವನ ಪ್ರಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆತನ ಭವ್ಯದೇಹವು ತೇಜಸ್ವಿತೆಗೆ ಅನುರೂಪವಾದುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ತಕ್ಕ ವಿದ್ಯೆಯೂ, ಆತನಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾನಿನಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಮಹಾಭಾಗನು ಆ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳ ಫಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕರಗಳೂ, ಲೋಕದ ಸುಖ ಸಂತೋಷವರ್ಧಕಗಳೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧಕಗಳೂ ಆದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಕಲ ಲೋಕಪ್ರಿಯಕರಗಳಾದ, ಸುಖನಸಮ್ಮತವೆನ್ನಿಸತಕ್ಕುವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ

ದರೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಬಹುದೇನು ? ಆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಬಹುದೇನು ?

ರಾಜತೇಜವಿರಾಜಮಾನನಾದ ಆ ದಿಲೀಪರಾಜೆಂದ್ರನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸುವ ಸೌಮ್ಯಸ್ವಭಾವಪೂರ್ವಕವು (ಭಯಂಕರ) ಸ್ವಭಾವವೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಅಮೌಲ್ಯಬೆಲೆಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳೂ, ಅಂತೆಯೇ ಕ್ರೂರಜಲಚರ ಸಮೂಹವೂ ತುಂಬಿ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವಂತೆ, ಅತನೂ ಸೌಮ್ಯ-ಭೀಮ ಸ್ವಭಾವಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉಚಿತಾನುಚಿತವರಿತು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅತನ ಆಶ್ರಿತರು ಅತನ ಮಂತ್ರವಿಂಧವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿ ಸರ್ವದಾ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅತನನ್ನು ಓಲಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ತನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಿಕನಾದ ಮನುಸಾರ್ವಭೌಮನು ವಿಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಂದು ತೃಣಮಾತ್ರವೂ ಲೋಪವುಂಟಾಗದಂತೆ ಆ ಸೃಷ್ಟೀಪಾಲನು ರಾಜನೀತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಹ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜಾಡನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಗುವ ರಥವಂತೆ ಅತನ ಮಾರ್ಗವಾವುದೋ ಅವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವರು.

ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ತಾನು ರಸರೂಪವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಸುತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವರ್ಷರೂಪವಾದ ಜೀವನಾಧಾರವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದಿಸುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ದಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜನೂ ಸಹ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಅವರಿಂದ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಮಹನೀಯನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯೋದ್ದೇಶವಿಂಥದೆಂಬುದನ್ನು ಫಲೋದಯವಾದಮೇಲೆಯೇ ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅತನು ವಚನ ಶೂರನಾಗಿ ಎಂದೂ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹರಹಿ ಮೆರೆಯದೆ ಗೂಢವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಸತ್ಸ್ವಭಾವವನನು. ತಾನು ಸ್ವತಃ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗನಿರತನೂ, ಪ್ರಜಾರಂಜಕನೂ ಆದುದರಿಂದ ಲೇರಮಾತ್ರವೂ ಅಂಚೆಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಭುವು

ನಿಶ್ಚಲ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಅತ್ಯಾಸೆಯಿಂದಲಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧನಸಂಗ್ರಹಣಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು. ಆತನು ಕೇವಲ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಭೋಗಾಸಕ್ತನಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ಏಷಯಗಳಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರದಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದನು. ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿನಯವಿಭೂಷಿತನೂ ಮಿತಭಾಷಿಯೂ, ಶಕ್ತಿವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಮಾಣೀಲನೂ, - ಮಹಾತ್ಯಾಗಿಯೂ ನಿರಕ್ತಶಿಖಾಮಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ನೃಪವರೇಣ್ಯನಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೋದರರಂತೆ ಏಕತ್ರ ಕಲಿತು ವೈಶ್ರಿಯಿಂದ ಇದ್ದವು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಶಕಿತಕ್ಕೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಮನಸ್ಸುಕೊಡದೆ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾವಿರಾರದನಾಗಿ ಆ ರಾಜಚಂದ್ರನು, ಮುಷ್ಟಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ದೇಹವಿಕಾರಗಳಲ್ಲದೆಯೇ, (ಜ್ಞಾನ)ಪ್ರದೃಶ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಅಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾಗಿ ನೆರೆನೇರಿಸುತ್ತಲೂ, ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಆಪದವೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಲೂ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಮ್ಮ ನುಕ್ತಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಾವು ತಂದೆಗಳನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಶೀಲನೂ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಆದ ಆ ರಾಜನು ಶಿಕ್ಷಾಹರಾದವರನ್ನು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಶನಾಗಿ ಬಿಡದೆ, ನಿರಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಧೀಮಂತನಾದ ಆ ಮಹೀಪತಿಯು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲು, ಅವರು ವರ್ಷರೂಪದಿಂದ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವರು, ಹೀಗೆ ಭೂಪತಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗಾಭಿಷೇತಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಐಕವತ್ಯದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರು. ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರಗಳೇ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಾಗಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗತತ್ಪರನಾಗಿ ಅಳಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

‘ಆಶ್ರಮವಾಸ’

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಲ್ಲದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸುಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾವನು ! ಒಬ್ಬನು ಧನಹೀನನಾಗಿ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಮನೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಧನ ಮನೆಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿರುವವನು ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಷ್ಟೂ ಇರುವವನು ದೇಹಾರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದೂ ಇದ್ದವನು-ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಗಾಧ ಚಿಂತಾವಶನಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವನು. ಧನಮನೆ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳು ದೇಹಾರೋಗ್ಯ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಂಟಾಗಿರುವವನು, ವಿದ್ಯಾವಿನಯಾದಿ ಸಂಪತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೋ ಮಕ್ಕಳು ದುರ್ಮಾರ್ಗರಾದರೆಂದೋ, ಹೆಂಡತಿಯು ದುರಾಚಾರಿಣಿಯೆಂದೋ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಪರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹಣವು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದೋ, ಭೂಮಿಕಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೋ, ಅಧವ ಮತ್ತೇನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಎಂತೂ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವುದು ತಪ್ಪದು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟು ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಾಗಲೀ, ಕೊನೆಗೆ, ಇಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯಾಗಲೀ ಬಾಧಿಸದೆ ಇರದು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಚಿಂತೆಗೆ ವಶನಾಗಿರುವುದೇ ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮವೆಂಬಂತೆ ತೋರುವುದು. ಅಭ್ಯಾಸವಶನಾಗಿ ಯಾಗಲೀ ಅನುಭವದಿಂದಲಾಗಲೀ ಐಹಿಕ ವಿಷಯಾದಿಗಳು ತುಚ್ಛವಾದುವೆಂದು ನಿರಾಶನಾದವನು, ಸ್ವರ್ಗ ಅಧವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯ ಅಗಾಧ ಚಿಂತೆಗೆ ವಶನಾಗಿ ಎಂತೂ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಅತ್ಯಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದರೂ, ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಈ ಬಗೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೊಂದು ಇದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದ-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಲಾರದು. ಇಂದಿರುವುದಕ್ಕಿಂ

ತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಾನವು, ಅಥವಾ ಸ್ಥಿತಿಯು ಲಭ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ಇದ್ದರಾದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಉನ್ನತಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನವೂ, ತನ್ಮೂಲಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ನಡೆಯದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಬಿಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಒಡನೆಯೇ ಪ್ಲೇಣವಾಗತೊಡಗಿ, ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುದು ತಪ್ಪದು. ಅದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು, ಧನ, ಭೂಮಿ, ಮನೆ, ವಸ್ತು, ಒಡವೆಗಳು, ಅಧಿಕಾರ, ವಿದ್ಯೆ, ಪುತ್ರಸಂಪದ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗಾಗಿ ಇಚ್ಛೆಗೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಗಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಪರಪೀಡೆಯೂ, ಪಾಪಸಾಧನೆಯೂ ಆಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನಾಶವಾಗದಂತೆ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮಾತ್ರ ಅತಿಶಯ ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ.

ಇಕ್ಕನ್ನಿ ಕುವಂಶದೀಪಕನಾದ ನಮ್ಮ ದಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜನು, ಪಿತೃ ಪಿತಾಮಹರಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿತವಾದ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಕಾಶಪತಿವಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಯೂ, ದೇಶವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಕಳೆಗೊಂಡು, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೂ ತೌರುಮನೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆನೆ ಕುದುರೆ ರಥ ಕಾಲಾಳುಗಳೆಂಬ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಚತುರ್ಬಲ ಸೈನ್ಯವು ಈ ಅಗಾಧ ಸಂಪತ್ತುನ್ನು ಸದಾ ರಕ್ಷಿಸಲು ಎರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ರಾಜನು, ಮಗಧವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೆಂಬ ಶೀಲಯೌವನ ಸಂಪನ್ನಳಾದ ಯುವತೀಮಣಿಯನ್ನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿರುವನು. ಸಾಧ್ವೀ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು, ವಿದ್ಯಾ ವಿನಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲೂ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪಾರ್ವತಿ ಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೆ ಸಮಾನಳೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ ಸಕಲ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಅರಮನೆಗೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯಳಾಗಿರುವಳು. ಮಹಾರಾಜನು, ಅಂತಃಪುರದ ಇತರ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಲ್ಲೇ ವಿಶೇಷ ಅನುರಾಗವನ್ನಿಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊ

ಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ಇಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವನಾದರೂ, ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು ಮನೋವೃಥೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಸೌಭಾಗ್ಯವಿದ್ದರೂ, ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರ ನಿಲ್ಲವಲ್ಲ- ಮನು ಇಕ್ಕಾಸ್ವಕು ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯಶೀಲರಿಂದ ತನ್ನವರೆಗೆ ನಡೆದುಬಂದ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣುವಂತಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಅಗಾಧ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸತೀಮಣಿಯು ಎಂದಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣಮಾಡುವಳೋ ತಾನೆಂದಿಗೆ ಮುದ್ದುಮಗುವಿನ ಮುಖದರ್ಶನಮಾಡಿ ಧನ್ಯನಾಗುವೆನೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ, ಮುಂಗಾರುಮಳೆ ಹನಿಗಾಗಿ ಕಾದಿರುವ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಎಷ್ಟೋಕಾಲ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟುಕಾಲವಾದರೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವೂ ಕಂಡುಬರದಿರಲು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಬೇಸರಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಆಹಾರ ನಿದ್ರೆ ದೇಹಸೌಖ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಕಡಮೆಯಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕುಂದಲು ಮೊದಲಾಯಿತು. ಅಪ್ರೇಕ್ಷರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕಥೆಗಳೂ ಬೇಡವಾದುವು. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಮಾನನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದ ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವ್ರತನಿಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಆ ಯೋಚನೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿ, ಆ ಮಾರ್ಗಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾವ ಸಾಧನದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೃಢವಾಯಿತು.

ವ್ರತನಿಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ರಾಜನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆಯಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಮಹಾರಾಜನ ಆಜ್ಞಾಬದ್ಧರಾಗಿ ಗುರುತರವಾದ ಪ್ರಜಾಪಾಲನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಲೋಪವುಂಟಾಗದಂತೆ ನಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜನು ಹಾಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಗುರುವರ್ಯರಾದ

ಶ್ರೀ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ವ್ರತಾದಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸಿ ಸತ್ಸಂತಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ಮುಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ರಾಜನು ದಿವ್ಯರಥಾರೂಢನಾಗಿ ರಾಜ ಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪತ್ನಿ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಕೇವಲ ಮಿತಪರಿವಾರವು ಮಾತ್ರವೇ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದಿತು. ದಿಲೀಪಪ್ರಭುವು, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸೀದೆಯುಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು, ತಾವು ಎರಿಕೊಂಡು ಬಂದ ರಥವನ್ನೂ ಸಹ ಆಶ್ರಮದ ಹೊರಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಆಶ್ರಮದ ಗಡೆ ಮರಗಳೂ, ಪುಷ್ಪಲತಾದಿಗಳೂ, ಮಹಾಭಾಗನಾದ ಆ ರಾಜಾತಿಥಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಸುವಾಸಿತ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಅವರಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದುವು. ಮಂದಮಾರುತವು ಬೀಸಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿವರ್ಗಗಳು ತಮ್ಮ ಗಾನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಣಾನಂದಗೊಳಿಸಿದುವು. ಧನುರ್ಬಾಣಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನೂ, ಆತನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರನ್ನೂ ಕಂಡು ಬೆದರಿದ್ದ ಎರಳೆಗಳು ದೂರದಲ್ಲೇ ನಿಂತು, ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಅವರು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವವರೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಅವರ ಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದುವು. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ತಮ್ಮ ಆಗಮನವನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಶುಭಶೂಚನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವು ತನ್ನ ಮೇಲುಂಟಾಗುವುದು, ತನ್ನ ಆಶೋತ್ತರವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು, ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವೆನು ಎಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಆಶ್ರಮ ಸಮೀಪದ ಆ ಉಪವನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ನಡೆದು ದಿಲೀಪ ರಾಜೇಂದ್ರನು ಆಶ್ರಮದ್ವಾರವನ್ನು ಕಂಡು, ಮುಂದರಿಸಿದನು.

ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿ ಮುನಿಕನೈಯರು ಹೂಗಿಡಗಳ ಪಾತಿಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆ

ಯುತ್ತಲೂ, ಸಾಧುನಾದ ಆಶ್ರಮವಾಸಿ ಮೃಗವಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಜೊಕೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಧು ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಎಳೆಯ ಗರಿಕೆಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತಲೂ ಹೊಸಬರಾದ ರಾಜಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣಿರೆದು ನೋಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದುವು. ರಾಜನೂ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೂ, ಪರಿವಾರದವರೂ, ಶುದ್ಧ ಶಾಂತಮಯ ವಾತಾವರಣದ ಈ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತರಾಗಿ, ಆಶ್ರಮದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಒಳಗಿನಿಂದ ಮುನಿವಟುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ವೇದಘೋಷವು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಡೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೋಮದಿಂದ ಸುವಾಸನಾಯುಕ್ತವಾದ ಹೋಮಧೂಮವು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಮಹದಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ರಾಜನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ಆಗಲಾ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು, ತನ್ನ ಮಿತಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಹೇಳಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೂ ಮಾತ್ರವೇ ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ತಮ್ಮ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ದಯೆ ಮಾಡಿಸಿದ ರಾಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮುನಿವಟುಗಳೂ ಮುನಿಗಳೂ, - ಆತನು ನ್ಯಾಯದಕ್ಷನೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಭುವೂ ಎಂಬ ಆದರ ಭಾವದಿಂದ ಕಂಡು ಉಚಿತವಚನಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ, ಅತಿಥಿಗಳಾದ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಲೆಲ್ಲ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಮುನಿಗಳ ಮತ್ತು ಮುನಿವಟುಗಳ ಮೃದುಮಧುರ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಆದರ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ರಾಜೇಂದ್ರನು, ವಸಿಷ್ಠ ಮಹಾಮುನಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲು ಅವರು ಆತನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಹೋಮವೇದಿಕೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರುವ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಂತೆ ಪತಿವ್ರತಾತಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅರುಂಧತೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ಮುನಿಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕಂಡು, ದಿಲೀಪ ಮಹಾರಾಜನು ಭಯಭರಿತಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಸೂರ್ಯವಂಶ ವಿಭೂಷಣನಾದ ಆ ರಾಜನನ್ನೂ, ಆತನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಆ ವಸಿಷ್ಠಾರುಂಧತಿ

ಯರು ಅವರ ವಿನಯ ಸೌಜನ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಮ ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ-‘ದಿಲೀಪ ರಾಜಾ, ನೀವು ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ಬಹುದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಆಯಾಸ ಗೊಂಡು ಬಂದಿರುವಿರಿ; ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ-ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಜಾಪರವಾರಗಳಿಗೆ ಕುಶಲವೇ ? ನಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರು ವಿಧೇಯರಾಗಿ, ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವರೇ ? ರಾಜಭಾಂಡಾರವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಳೆಬೆಳೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಪಶ್ವಾದಿಗಳೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಈತಿಬಾಧೆಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ದ್ದಾರೆಯೇ ?’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿದರು. ಆರುಂಧತೀದೇವಿಯು - ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ಮೈದಡವಿ, ಮುಡಿಯನ್ನೂ ಮುಂಗುರುಳುಗಳನ್ನೂ ನೇವರಿಸಿ, ಪರಮಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮೃದುಮಧುರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ಆದರಿಸಿದಳು.

ಆಗಲಾ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು, ಪುನಃ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ- ‘ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯಾ, ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಭಿವೈವಿಕ ಅಧಿಭೌತಿಕಗಳೆಂಬ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ತಮ್ಮ ಪಾಡಾನುಗ್ರಹವು ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ನನಗಾಗಲಿ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಕಲವಿಧದಿಂದಲೂ ಕ್ಷೇಮವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಥಾ ಏನು ಉಂಟಾಗುವುದು ! ಸಮ್ರಾಟಸಮೇತವಾದ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಇದೆ’ ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜನು, ತನಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸೌಜನ್ಯ ಮತ್ತು ಗುರು ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ, ಇನ್ನೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಕಳಂಕವು ಗೂಢವಾಗಿ ಇದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಛರಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಯಕೆಯೇನೆಂದು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ರಾಜನೇ ಮುಂದೇನು ಹೇಳಲಿರುವನೋ ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ರಾಜನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆ ನೋಟದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಆಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಪುನಃ ಹೇಳತೊಡಗಿ

ದನು.-‘ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯರೆ, ತಮ್ಮ ಪಾದಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಕೌತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಬಲ್ಲ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯೂ, ಅವರ ಸೈನ್ಯಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿಸಬಲ್ಲ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳ ಸಹಾಯವೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯರೇ ತಾವು ವಿಧಿವಹಿತ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಹವ್ಯವು, ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವ ದುರ್ಗ್ರಹಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಶೋಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಅಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಪರಮಾವಶ್ಯಕವಾದ ದಿವ್ಯವರ್ಷವಾಗಿ ಸುರಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಜಾಪರಿವಾರಗಳವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಈತಬಾಧೆಗೂ ಒಳಪಡದೆ, ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಮಂತರಾಗಿ, ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳುತ್ತಿರುವುದೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ! ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಮುಖ್ಯರೂ ಆದ ತಾವು ನನಗೆ ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸದಾ ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಪದವಾದರೂ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು-ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸದಾ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಇರದಿರಲು ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು!’ ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಮಹಾರಾಜನು ಅಷ್ಟು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನಾದರೂ, ಆತನ ಮನೋಭಿಷ್ಟವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು-‘ಸಾಧುಸಾಧು, ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನಿನ್ನ ವಂಶಶೋನ್ಮತ್ತಿಗೂ, ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೂ ತಕ್ಕವಾಗಿವೆ. ಮನು ಇಕ್ವಾಕುಗಳ ವಂಶಸಂಭೂತನಾದ ನೀನು ಹೀಗೆ ವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತನಾಗಿದ ತಕ್ಕುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ’ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜನು,- ‘ನಿನ್ನ ಬರುವಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವರಿಂದ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬಾರದಿರಲು, ಪತ್ತೀಸಮೇತನಾದ ತನ್ನ ಬರುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

-‘ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯಾ, ಈ ದಾಸನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಬೆಳೆದಿಂಗಳಂತೆ ನಿಷ್ಫಲ

ವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಈ ಸೊಸೆಯು (ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿ) ಸಂತಾನರತ್ನ ವಿಹೀನ ಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆಲ್ಲ, ಬಹುರತ್ನಾಕರಳಾದ ಈ ವಸುಂಧರೆಯೂ ಸಹ ನನಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲಳು ಇದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪರಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಂಶಚ್ಛೇದವಾಗುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ನನ್ನ ತರುವಾಯ ತಮಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಅಧೋಗತಿಯೇ ಸಿದ್ಧವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವರಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪಿಂಡಾದಿಗಳನ್ನು ಶಾಂತಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ ಈಗಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸದಿರುವರು. ಇದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಲೇಷ ಪರಿತಾಪಗೊಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ತಾಪಸೇಂದ್ರ ಮತ್ತೇನು ಹೇಳಲಿ! ನನ್ನ ತರುವಾಯ ಈ ತಿಲೋದಕವೂ ದುರ್ಲಭವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ನಾನೀಗ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ತರ್ಪಣದ ಉದಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನಿಂದ ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವರೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಲಿದೆ ಹಲವು ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನಾದರೂ, ಸಂತಾನವಿಹೀನತೆಯಿಂದ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗಬಾಹಿರನಾದೆನಲ್ಲವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಾನ ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಸುಕೃತವು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಆದರೆ ಸತ್ಸಂತಾನವೆಂಬುದು ಇಹಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸೌಖ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅಕ್ಕಟಾ, ಪಿತ್ತ, ಕುಣವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿ, ಅನೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುವಂತೆ ನಾನೂ ಸಹ ಅಗಾಧ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆರ್ಯೋತ್ತಮಾ, ಇಕ್ಕುತ್ತಕುಕುಲದವರ ಸಕಲ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಗಳಿಗೇ ಸೇರಿದುವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಈ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ತಿಳಿಸಲಾಗದೆ? ಎಂದು ರಾಜನು ದೀನನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು.

ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು ನುಡಿದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳಿದ ಆ ಮುನಿಪೋತ್ತಮರು ಅತನಿಗೆ ಸಂತಾನವಾಗದೆ ಇರಲು ಕಾರಣವೇ ನಿರಬಹುದೆಂದು, ನಿಶ್ಚಿಂತಚಲಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಣಕಾಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾಗಿ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರು ಒಡನೆ ರಾಜವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ

ಸಂತಾನವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ವಸಿಷ್ಠರು ಕಣ್ಣೆರೆದು- 'ರಾಜೇಂದ್ರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀನು ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ನಿನ್ನ ನಗರಾಘ ಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ವಿಶ್ರಾಮಗೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ನೋಡದೆ, ಮುಂದರಿಸಿದೆ. ಋತುಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವಳಾದ ನಿನ್ನ ರಾಣಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಧರ್ಮಲೋಪವಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ, ಆತುರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನೀನು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪಾತ್ರವಾದ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕಂಡೂ ಮರ್ಯಾದಿಸದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಧೇನುವು ಕೋಪಿಸಿ- 'ಎಲಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ನೀನು, ನನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಗಳಾದ ನಂದಿನೀಧೇನುವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸುವವರೆಗೂ ಸಂತತಿಯು ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಿತು. ಆ ಶಾಪವೇ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ನುಡಿದರು. ರಾಜನು, ತನ್ನಿಂದ ಅಂದು ಅಜ್ಞಾನವಶವಾಗಿ ಜರುಗಿಹೋದ ಆ ಅಚಾತುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿತಾಪಪಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗವೇ ನೆಂಬುದು ತೋರದೆ, ನಿರಾಶಾಸೂಚಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನು - 'ರಾಜೋತ್ತಮಾ, ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚೇತಸನು ಒಂದು ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರಲೆಂದು, ಆ ಕಾಮಧೇನು ಪುತ್ರಿಯಾದ ನಂದಿನೀಧೇನುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದಿನ್ನೇನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬಹುದು. ಆವರೆಗೂ ಇಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿರು. ಅದು ಬಂದ ತರುವಾಯ, ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದರ ಸೇವೆಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿಡಿಸಿದೆಯೆಂದರೆ, ಕಾಮಧೇನುವಿನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಈಡೇರುವುದು' ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಮಹರ್ಷಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು, ಆ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಅಲ್ಲೇ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ, ಆ ಮುನಿಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

‘ಮೃಗರಾಜದರ್ಶನ’

ಅವರು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲೇ, ರಾಜನ ಪುಣ್ಯತರುವು ಫಲಿಸಿತೋ ಎಂಬಂತೆ, ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಹೋಮಸಾಧನವಾದ ಆ ನಂದಿನೀಧೇನುವು ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಅವರು ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ದಿಲೀಪರಾಜನು, ಆ ಧೇನುವು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾದೊಡನೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಎದ್ದು, ಅದು ಬಳಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು, ಅದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೇ ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾದಿದ್ದನು. ಅದು ತನ್ನ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡಿಗೆಯಿಂದ, ಅಡಿಯಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅವರಿದ್ದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದರ ಅಂಗಚ್ಛಾಯೆಯೂ, ಅವಯವ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳ ಕಣ್ಮನಗಳನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಿದುವು. ಅದರ ಮೈಯು ಖಳಿಯ-ಶುಭ್ರವಾದ ರೋಮಗಳಿಂದ ಬಹು ಅಂದವೆನ್ನಿಸಿದ್ದಿತು. ನೇರವಾಗಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಬಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಕೊಂಬುಗಳೂ, ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಉಂಟಾಗದಂತಹ ಅಕರ್ಷಕವಾದ ಅದರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮುಖವೂ, ಸೌಮ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ನೇತ್ರಗಳೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಗಂಗೆದೊಗಲೂ, ಹಿಂದೆ ನೆಲವನ್ನು ಸೋಕುವಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಬಾಲವೂ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆ ಕಾಮಧೇನು ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದುವು. ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಗೊಳಿಸಿ, ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವಂತಹ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದಿಸಲು ಶಕ್ತವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಂದಿನಿಯನ್ನು ರಾಜನು ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳದೆ, ಆನಂದಾಶ್ಚರ್ಯ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಆಗ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳು -‘ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯತರುವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಿಸಲಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ನಂದಿನೀ ಧೇನುವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ನೀನು ಈ

ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪತ್ನೀ ಸಮೇತನಾಗಿ ಕಂದಮೂಲಫಲಾದಿಗಳಿಂದ ದೇಹಧಾರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಇದರ ಮೈತೊಳೆಯುವಿಕೆ, ಮೈಯುಜ್ಜುವಿಕೆ, ಕಾಡುನೋಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ತುರಿಸುವಿಕೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಇದರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಇದು ಹುಲ್ಲುಮೇಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಇದರೊಂದಿಗೆ ನೀನೂ ಹೊರಟು, ಅದು ನಿಂತಲ್ಲಿ ನೀನೂ ನಿಂತು, ಅದು ಮಲಗಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ನೀನೂ ತಂಗಿ, ಅದು ನೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ಕುಡಿದು ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಇದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆ. ಮುಖ್ಯವೇನು, ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೂ ಅದು ಎದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅದರ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧಾವೂರ್ವಕ ಮಾಡುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಸಮೀಪದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲೂ ಚಿಗುರು ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇಯಲಿತ್ತು, ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ದುಷ್ಟವೃಗದಿಂದಲೂ ಏನೂ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅದು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರು. ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಗ್ರಹವು ಉಂಟಾಗುವವರೆಗೂ, ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಅದರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿರಿ. ರಾಜೇಂದ್ರಾ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ನೀವು ಶ್ರೇಯೋವಂತರಾಗಿರಿ' ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು.

ಗುರುವರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ತಲೆಬಾಗಿ ಏನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ದಿಲೀಪರಾಜನು—ಮಹದಾಜ್ಞೆ ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವರು ಹೇಳಿದ ಆ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುವೆಂದೇ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯಾದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮುನಿಸಿಷ್ಯರು ತಂದಿತ್ತು ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಆಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜನೂ, ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತನೂ ಆದ ಆ ರಾಜಚಂದ್ರನು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ, ಮುನಿಪುತ್ರರು ಕೊಟ್ಟ ದರ್ಭಾಸನ (ಚಾಪೆ) ಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಲಗಿ, ಪರಮಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದನು. ರಾತ್ರಿಕಳೆದು

ಅರುಣೋದಯಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸುತ್ತಿರಲು, ದಿಲೀಪರಾಜನೂ ಸುದಕ್ಷಿಣಾ ದೇವಿಯೂ, ಮುನಿಪುತ್ರರು ಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಪಠಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪವಿತ್ರವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡರು.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು, ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸ್ನಾನಾ ಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಗೋಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೂ ಸಹ ಮೈದೊಳೆದು, ಗುರುದೇವತಾರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಂದಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಧೇನುವನ್ನು ಹಂದ್ರಾಕುಂಕುಮ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು. ರಾಜನು, ಅಭಿಷೇಕಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅದರ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿದ ಎಳೆಗರು ವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪ್ರಭಾತವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆದನು.

ದಿಲೀಪರಾಜನು ಗೋವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲು ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆವ ಸ್ವೃತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಸತೀಮಣಿಯೂ ಯಶೋವಂತಳೂ ಆದ ಆ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೂ ಆ ಮರಭಿಪುತ್ರಿಯಾದ ನಂದಿನಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟಳು. ಆಗ ದಯಾಳುವಾದ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರನು, ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇರಹೇಳಿ, ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ತನ್ನ ಅಂಗರಕ್ಷಣೆಗಿಂದು ಬೆಂಬತ್ತಿಬಂದ ರಾಜದೂತ ರನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವ್ರತಸ್ಥನಾದ ತಾನು ಮಾತ್ರ ನಂದಿನಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೃದುವಾದ ಎಳೆಯ ಚಿಗುರು ಹುಲ್ಲನ್ನೇ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತ, ಅದರ ಮೈಮೇಲೆರಗುವ ನೊಣ ಮಿಡತೆ ಮುಂತಾದ ಹ್ವದ್ರ ಕೀಟಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿತ್ತು, ರಾಜನು ಪರಮಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಅದು ನಡೆದರೆ ನಡೆದು, ನಿಂತರೆ ತಾನೂ ನಿಂತು, ಅದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಕುಳಿತು, ಅದು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ತಾನೂ ಜಲ ಪ್ರಾಶನಮಾಡಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಅದರ ದೇಹಚ್ಛಾಯೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ನಡೆದನು.-ತಾನು ಮದವೇರಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು

ಹೊರಕ್ಕೆ ತೋರಗೊಡದೆ ಇರುವ ಇಂದ್ರನ ಐರಾವತದಂತೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದಿಲೀಪನು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಾಜತೇಜದಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದ್ದನು. ರಾಜನು, ದುಷ್ಟ ಕಾಡುಮೃಗಗಳಿಂದ ನಂದಿನೀಧೇನುವಿಗೆ ಯಾವ ಬಾಧೆಯೂ ಉಂಟಾಗದಂತಿರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಧನುರ್ಬಾಣಧಾರಿಯಾಗಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಕಲ್ಲುಗಳೆನ್ನುದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲವು ಬೆದರಿ, ಧಿಗ್ಗನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಆಗಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಲಕಲನಿನಾದವು, ಆತನಿಗೆ ಜಯಜಯಕಾರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಇದ್ದಿತು.

ಆ ಧೇನುವನ್ನು ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸುವ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲೋ ಸುಗಮಾತ್ರವೇ ರಾಜನು ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆಯಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಆ ಕ್ರೂರ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ತಮಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಂತ ರಾತ್ಮನು ಪ್ರೇರಿಸಲಾಗಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಣಮೃಗಗಳನ್ನು ರಾಜನು ಕಣ್ಣಣೆಯ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಶಬ್ದವು ವೇಣುಗಾನದಂತೆ ಮಧುರವಾಗಿ ಕೇಳಬರುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಸದಾ ಚಾರಸಂಪನ್ನನೂ, ರಾಜನಾದುದರಿಂದ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರನು, ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದಾಗಿನಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಮೃಗಾದಿಗಳ ಬಾಧೆಯು ನೀಗಿ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಆರ್ತನಾದವು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ವೃಕ್ಷಗಳು ಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾದುವು. ಸ್ವಭಾವಶಾಂತವಾದ ಆ ಅರಣ್ಯವು ಅತಿಶಯ ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿತು. ನಂದಿನಿಯು ಇಷ್ಟವಾದಾಗ ಸೊಂಪಾಗಿ ವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮೃದುತ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮೆಯ್ದು, ತಿಳಿಗೊಳದಲ್ಲಿನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು, ತಂಪಾದ ವೃಕ್ಷದಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೊಂಡು, ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಎಳೆಯ ಕರುವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕಾಣಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊರಟಿತು. ನೆಳಲಿನಂತೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಆ

ಕಾಮಧೇನು ಪುತ್ರಿಯ ಪಾದ ಚೆನ್ನೆಗಳನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಆಶ್ರಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು ರಂಪೆಯಿಕ್ಕದಂತೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡಳು.

ಪವಿತ್ರನಾದ ಆ ಗೋವು ಆಶ್ರಮ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿಯುತಳಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಶೃಂಗಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹರಿದ್ರಾ ಕುಂಕುಮ ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು. ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಾದರೋ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಕರುವನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಕೆಯು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಕರುವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಡಲು ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ನಡೆದು, ಅದು ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಕರುವನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನೆಕ್ಕಿ ಆದರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜರಾಣಿಯರೂ ಅದರ ಮೈಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು, ತುರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿಲೀಪನುಹಾರಾಜನು ಆಶ್ರಮದೊಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಮುನಿಪತ್ನಿಗೂ ದಂಡವತ್ಸುಣಾಮ ಮಾಡಿ, ಸಂಧ್ಯಾದಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಧೇನುವಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹಸುವೂ ಸಹ ಹಾಲುಕರೆದು, ಕರುವಿಗೂ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಿತ್ತು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತದಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಸಮಾಪವನ್ನು ಸೇರಿ, ರಾತ್ರಿ ಇಷ್ಟವಾದಾಗ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮೇವನ್ನು ಹಾಕಿ, ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅದು ನಿವ್ರಮಾಡಲು, ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ತಾನೂ ನಿದ್ರೆನಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಗುರುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠರ ಅಜ್ಞೆಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗದಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ರಾಜರಾಣಿಯರು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಆ ನಂದಿನೀ ಧೇನುವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು. ಮಹಾಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಆ ರಾಜಚಂದ್ರನು, ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ಮಹಾರಾಣಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸತ್ಸಂತಾನಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯು, ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿಗೆ

ಪ್ರೀತಿಕರವಾಯಿತು. ಆಗಲಾ ಧೇನುವು ರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿನ ದಾಢ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಗೊಂಡಿತು.

ಇಷ್ಟತ್ತಿರಡನೆಯದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡಲು, ನಂದಿನಿಯು ಆ ದಿನ ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಿಮಗಿರಿ ಕಂದರದಲ್ಲಿ, ಗಂಗಾ ಪ್ರಸಾತದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನೋಹರವೂ ಭೀಕರವೂ ಆದ ಒಂದು ದುರ್ಗಮವನವನ್ನು ಸೇರಿತು. ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಈ ಗೋವನ್ನು ಯಾವ ಕ್ರೂರಮೃಗವಾದರೂ ಸಮಾಪಿಸಿ ಬದುಕಬಹುದೇ ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಆ ಶೈಲದ, ಕಂದರದ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ವರ್ಣರಂಜಿತ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ನೋಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಆ ಸೊಬಗಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಆ ಕಡೆ ಗಮನವಾಗಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮಾತ್ರ, ಅನ್ಯತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ರಾಜನು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ಆ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಒಂದು ಸಿಂಹವು ವೇಗದಿಂದ ನಂದಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿ, ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಒಡನೆ, ವಿಶೇಷ ಭಯಗೊಂಡ ಆ ಧೇನುವು, ಆ ಗಿರಿಯ ಗುಹೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಕೊಡುವಂತೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಆಕ್ರಂದನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅರಚಿಕೊಂಡಿತು. ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಗೋವು ಪ್ರಾಣಾಪತ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾದಂತೆ ವಿಕಾರಸ್ಪರದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಗಿರಿಕಂದರಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಆ ರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಶಿಥಿಲಧ್ವನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿತು. ಒಡನೆ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿದ ಸೀಸವನ್ನು ಸುರಿದಂತೆ ಕೇಳಿಸಲು, ದಿಲೀಪನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ತಿರುಗನೋಡಲು, ಸೌಮ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ ಹೆಸುವಿನಮೇಲೆ ಎರಗಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಯ ಮೃಗರಾಜನು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಆ ದುಷ್ಟಮೃಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಬಲಗೈಯಿಂದ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಡಿ ಆ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಆಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಶಫದನು. ಧನುರ್ಧರರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೀಸರನಾದ ಆತನ ಕೈಯಿಂದ ಬಾಣವು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿ, ಆ ಸಿಂಹವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೃತ್ಯುವಶ

ವಾಗತಕ್ಕುದೇ! ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಕೈಯು ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸ್ತಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ರಾಜನು ನಿಂತಂತೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಎಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಬಲದ ಕೈಯಿಂದ ಆಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಶಳಿದ ಬಾಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ರಾಜನು ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ವರದಾನ”

ರಾಜನಿಗೆ ವರಮಾಶ್ವರ್ಯವಾಯಿತು. ಮಣಿಮಂತ್ರ ಔಷಧಾದಿಗಳಿಂದ ತಡೆಗಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಗಸರ್ಪದಂತೆ ರೋಷಗೊಂಡು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ ಆತನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಬಿರುನೋಟದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ, ನಂದಿನೀ ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆ ಸಿಂಹವು ಮನುಷ್ಯವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿತು.

‘ಸಾಕು ಸಾಕು, ಭೂಪಾಲ- ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಏಕೆ ಈ ಸಾಹಸ! ಹಾಗೆ ನೀನೊಂದುವೇಳೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು. ಮಾರುತನು ರೋಷಗೊಂಡರೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಮರವನ್ನು ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಶಿಖರವನ್ನು ಉರುಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದೆ? ನಾನು ವರಶಿವನ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು. ನನಗೆ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವುಂಟು. ಇಗೋ ನೋಡು, ಇಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇವದಾರು ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭಸಂಭೂತನಾದ ಪುತ್ರನಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ನೊಂದು ಕಾಡಾನೆಯು ಬಂದು, ಈ ಮರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ನವತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಜ್ಜಿ ಕೊಂಡಿತು. ಆಗ ಇದರ ಮೇಲಿನ ತೊಗಟೆಯು ಕಿತ್ತುಹೋಗಿ ಗಾಯವಾದಂತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರೀದೇವಿಯು

ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಪಣ್ಣುಬಸ್ವಾಮಿಯು ಅಸುರವೀರರ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮರುಗಿ ಶೋಕಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮೇಶ್ವರನು, ನನಗೆ ಸಿಂಹತ್ವವನ್ನಿತ್ತು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಅನೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಈ ದೇವದಾರುವಿಗೆ ಅಸಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಆಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ರಾಜೇಂದ್ರ, ಈ ದಿನ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಹಸಿದ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಈ ಹಸುವು ಬಂದು ದೊರೆತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ರಕ್ತ ಭೋಜನಮಾಡಿ ನಾನು ತೃಪ್ತನಾಗುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಲಜ್ಜೆ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಸೇವಿಸು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಯಾವುದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಶಕ್ಯವೋ, ಅಂಥಾದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿಯುಂಟೆ, ವೃಥಾ ಏಕೆ ಶ್ರಮಪಡುವೆ?' ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು. ಮೃಗರಾಜನು, ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಥರೀತಿಯಿಂದ ಅಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಜನು ತನ್ನ ಅಸ್ತ್ರರಾಜಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಒದಗಿದ ಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಿಂತೆಗೊಳ್ಳದೆ- ಆದರೂ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲಾ ಭಂಗಗೊಳ್ಳದಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗವು ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ವೇಧಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ಹಿಂಸ್ರವೃಗವನ್ನು ಕುರಿತು- 'ಎಲೋ ಮೃಗೇಂದ್ರ, ನನ್ನ ಮಾತು ನಿನಗೆ ಪರಿಹಾಸಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಆದರೂ, ನೀನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾದಿ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಜನನಮರಣಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-ಲಾಲಿಸು ನಮ್ಮ ಗುರುವರ್ಯರೂ, ಆಹಿತಾಗ್ನಿ ಸಂರಕ್ಷಕರೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಈ ಗೋಧನವನ್ನು ನಾನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಹೋಗಲಾರೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಹಸಿದಿರುವ ನೀನು ನನ್ನ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಹಸುವನ್ನು ಇಂಗಿಸಿಕೊ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿದಿರುವ ಕರುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಈ ಹಸುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕಳುಹು.' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

ರಾಜನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಂಹವು, ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು—
 ‘ಅಯ್ಯಾ ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆ
 ದಿದ್ದೀಯೆ ; ದಿವ್ಯ ಕಾಂತಿಮಯವಾದ ಶರೀರ, ಸಕಲ ಸುಖಾನುಭವ
 ಯೋಗ್ಯವಾದ ತುಂಬು ಯೌವನ; ರಾಜೇಂದ್ರಾ ಇಂತಹ ಅಮೌಲ್ಯ
 ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಅಲ್ಪಕ್ಕಾಗಿ ನಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿರುವ
 ನೀನು ಮತಿಹೀನನಲ್ಲವೇ? ಅಥವಾ ಈಗ ನಿನ್ನ ದೇಹದಾನದಿಂದ ಈ ಒಂದು
 ಹಸುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಜೀವಂತನಾಗಿ ಬದುಕುವುದ
 ರಿಂದ ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿ ಕಾಪಾಡಬಹುದಲ್ಲವೇ ?
 ಈ ಒಂದು ಧೇನುವು ಹೋದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮುನಿವಸಿಷ್ಠರು ಕೋಪಗೊಳ್ಳು
 ಲಾರರು. ಹಾಗೊಂದು ವೇಳೆ ಕೋಪಗೊಂಡರೂ ಇಂತಹ ಹಸುಗಳನ್ನು
 ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಮಹಾರಾಜನಾದ ನೀನು ಅವರ ಕೋಪ
 ವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವುಂಟು! ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ
 ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಲು ಪರಮಸಾಧನವಾದ ಈ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಿಡು
 ತ್ತೀನೆ ಎಂಬೆಲ್ಲ— ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿನಗೇನು ಕೊರತೆಯುಂಟು, ಭೂಪ್ಪರ್ಶ
 ಪೊಂದಿರಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವೈಭವವು ಮತ್ತಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
 ದೇವೇಂದ್ರ ಪದವಿಗೆ ಕೀಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ? ’ ಎಂಬದಾಗಿ ಸಮಾಸದ ಗಿರಿಗುಹ
 ಗಳು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಕೊಡುವಂತೆ ಅರ್ಭಟಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೃಗೇಂದ್ರನ
 ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು.

ಆ ಮೃಗರಾಜನಿಗೆ ಏನು ಪುತ್ಯುತ್ತರ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ
 ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನ ದೃಷ್ಟಿಯು, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ
 ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಮೃಗರಾಜನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು,
 ಮರಣಭಯದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ದೀನವದನದಿಂದಲೂ ತೇಜೋ
 ಹೀನವಾದ ನೋಟದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನಂದಿನಿ
 ಯನ್ನು ಕಂಡ ರಾಜನು— ‘ಎಲೈ ಮೃಗರಾಜನೇ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನನ್ನ
 ಧರ್ಮವು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಕಾಣದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಒಂದು
 ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದರ ಫಲಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು
 ಕರಿತುದಲ್ಲ. ನನ್ನಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆವುದಾದಮೇಲೆ ನನಗೆ

ರಾಜ್ಯವೇಕೆ, ಅಥವಾ ಈ ಪ್ರಾಣವಾದರೂ ಏಕೆ? ಈ ಒಂದು ಗೋವಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹಲವು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೌನೀಂದ್ರನಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವೆಂಬೆಯಲ್ಲವೆ! ಎಲೋ ಮರುಳೇ ಸ್ವರ್ಗಭೇನುವಾದ ಈ ಸುರಭಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಒಂದು ಗೋವನ್ನು ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುಡುಕಿತರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಆಗದಮಾತು, ಅದುದರಿಂದ ಇಗೋ ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕ್ರಯವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಈ ಭೇನುರತ್ನವನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ನನಗೆ ಈಗ ಯುಕ್ತಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಹಾರವೂ ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುನಿಗಳ ಹೋಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಲೋಪವುಂಟಾದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೃಗರಾಜಾ, ದೇವದಾರುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪರಶಿನಿಂದ ಆಚ್ಛಿಪ್ತನಾದ ನೀನು ಪರತಂತ್ರವೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲವೆ! ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿವರ್ಯರಿಂದ ಈ ಸುರಭೇನುವಿನ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ನಿಯಮಿತನಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತಿರುವ ಉತ್ತರವಾದಿತನವು ಎಷ್ಟು ಗುರುತರವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿಯಬಲ್ಲೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವೊದಗಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ, ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮುನಿಗಳ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿ? ಮೃಗರಾಜಾ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಯಶಃಕಾಯವನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸದಂತೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೋ! ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾದ ಈ ಭೌತಿಕ ದೇಹವನ್ನುಳಿಸಿ, ಯಶಃಕಾಯವನ್ನು ಕೊಂಡೆಯಾದರೆ, ಹಾಗೆ ಜೀವಿಸುವ ನಾನು ಜೀವನ್ಮುತನಂತೆಯೇ ಇರುವೆನಲ್ಲವೆ! ಮೃಗಾಧಿಪ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿದೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಪರಸ್ಪರ ಮೈತ್ರಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅದು ಈ ವನಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಫಲಿಸಿತು. ನನ್ನ ದಿವ್ಯಸಖನಾದ ನೀನು, ನನ್ನ ಈ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಿ, ಭೂತನಾಥನ ಭೃತ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊ! ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸಿಂಹವು ಏನು ಮಾಡುವುದೋ ಎಂದು ಕಾತರಭಾವದಿಂದ ಅದರ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತನು.

ಸಿಂಹವು ರಾಜನ ಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಜನು ಸುರಭಿಯ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಅದರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿತು. ಒಡನೆ- 'ರಾಜೇಂದ್ರಾ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಹಸುವನ್ನು ಬಂಧನ ದಿಂದ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಆದರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಗೊಂಡಿರಲು, ಅಷ್ಟು ರಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮಂತ್ರಬದ್ಧವಾದಂತೆ ಸೆಟೆಮೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆತನ ಕೈಗಳೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಒಡನೆ ರಾಜನು ಆನಂದಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ನೆಲವಮೇಲಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮಾಂಸ ಪಿಂಡವೋ ಎಂಬಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಿಂಹವ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು.

ಪರೋಪಕಾರ ಪರಾಯಣ ಧರೀಣನಾದ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು ಇನ್ನೇನು ಸಿಂಹವು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಗೋಣುಮಾರಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದು, ಅದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರಲು, ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾಧರರು ಆತನ ಶಿರಿಮುಡಿಯಮೇಲೆ ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಅದೇನೆಂದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುವವೇಳೆಗೆ—'ವತ್ಸ, ದಿಲೀಪರಾಜಾ ಏಳು ಏಳು' ಎಂಬ ಅಮೃತವಮಾನವಾದ ವಚನವೊಂದು ಆತನ ಕಿವಿಗೆಬಿದ್ದಿತು. ಒಡನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ನೋಡಲು ಸರ್ವಾವದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಹವು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿದ್ದು-ಮಾತ್ಮಪದ್ಧತವಾದ ನಂದಿನಿಧೇನುವು ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜನಿಗೆ ವೈವೇಚಿ ಪುಳಕಗಳಿದ್ದು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುಬಿಡುವುವು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಘಟಿಸಿದ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಆನಂದಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ನಂದಿನಿಯು- 'ಮಗು ದಿಲೀಪ, ನಿನ್ನ ಆಂತರ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೇಕೆ ನಾನೇ ಈ ಮಾಯಾ ಸಿಂಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೆನಲ್ಲದೆ, ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಕರುಣೆ

ಯಿಂದ - ಕ್ರೂರವ್ಯುಗಗಳೇಕೆ ಯಮನು ಸಹ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿನೋಡಲಿ
ರಿಯನು. ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರ, ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದಯಾ
ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಗುರುಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದೆ. ನಿನ್ನ ಗುರು
ಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂ
ಟುಮಾಡಿವೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ ನಿನ್ನ ವಂಶದ ಪೂರ್ವ
ಜರು ಧನ್ಯರಾದರು. ರಾಜೋತ್ತಮಾ, ಕೇಳು ಕೇಳು, ನಿನಗೆ ಏನಪೇ
ಕ್ಷೆಯೋ ಆ ವರವನ್ನು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಕೇಳು! ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇನೋ
ಆದನ್ನು ನಿಶ್ಚಂಕೆಯಿಂದ ಕೇಳು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೊಡುವೆನು.'

ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಆಸ್ವಾಯುಕವಾಗಿದ್ದ ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿನ ಆ
ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ದಿಲೀಪರಾಜನು—'ತಾಯಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಗೆ
ಸಾಧಕವಾದ ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಧನ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿದ
ನಿನಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಡಮೆಯೇ ಇದೆ.
ಮಾತೃಸದೃಶಳಾದ ನಿನ್ನ ಮತ್ತೂ ವಸಿಷ್ಠಮಹಾಮುನೀಶ್ವರರ ಕೃಪೆಗೆ
ಪಾತ್ರನಾಗಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಇಂದಿನ ದಿನವೇ ನನ್ನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸುದಿನವು.
ಇಂದೇ, ನಾನು ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಗುರು
ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಇಂದಿನ ಈ ಸುಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹಾದಿ
ಪೂರ್ವಜರೆಲ್ಲರೂ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಂದರು. ನನ್ನ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಸಾ
ದಿಸಲು ಮುಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಕಾಮಧೇನುವೇ ನನ್ನ
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳೂ ಪೂರ್ಣವಾದುವೆಂದೇ
ಭಾವಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ - ಮಾತೇ ಆದರೆ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯೊಂದುಂಟು.
ಇಷ್ಟುಕಾಲವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತಾನೋದಯವಾಗಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ನನ್ನ ಲ್ಲೇ ವಂಶ
ಚ್ಛೇದವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಶಂಕೆಗೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾ
ಗಿದ್ದೆ ಇಂದು ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಶಂಕೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು.
ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಧರಣಿಯನ್ನು
ಪಾಲಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವಂತಹ, ಧೀರನೂ, ವಂಶಕರ್ತನೂ ವಿಶೇಷ ಯಶೋ
ವಂತನೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ನನಗೆ ನನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿ
ಯಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವಂತೆ ವರಪ್ರದಾನಮಾಡು. ತಾಯೇ, ನನಗೆ ಮತ್ತಿ

ನ್ನಾವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಪುನಃ ಪೊಡಮಟ್ಟು ಕೈಬೋಡಿಸಿ ನಿಂತನು.

ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧಕವಾದ ದಿಲೀಪರಾಜನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು, ಆ ಕಾಮ ಭೇನು ಪುತ್ರಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದು ತೋರಿತು. ಆತನ ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ತಾನು ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಡುವುದೂ ಗುರುವರ್ಯರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದುವೇ ಎಂಬುದೂ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ವೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ - ಒಂದು ಪತ್ರಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತೋಪಮವಾದ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕರೆದು - 'ರಾಜೋತ್ತಮಾ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು' ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು - 'ಮಾತೆಯೇ ಧನ್ಯನಾದೆ, ನಿನ್ನ ಈ ಅಮೃತ ರಸವು, ಗುರುವಸಿಷ್ಠರ ಹೋಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮಗುವಾದ ಎಳೆಗರುವಿಗೂ ಮೀಸಲಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆ. ಇಂತಹ ಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ಸ್ನೇಹವನ್ನು - ಮನಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಗೆ ಷಷ್ಠಾಂಕವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ, ಇದನ್ನು ನಾನು ಗುರುಗಳ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣವಾದ ಪತ್ರಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದ ವರವು ಲಬ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ತನ್ನ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನು ಮರೆಯದೆ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನೆಂದು ನುಡಿದ ಆತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಸುರಭಿಯು ಆತನ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪರಮಸಂತೋಷಗೊಂಡಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆ ಗುಹಾಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಹೊರಟು ಇಬ್ಬರೂ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ನಡೆದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಮುಖಭಾವಕ್ಕೂ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮುಖಭಾವವಿದ್ದ ರೀತಿಗೂ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ, ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳು ಗ್ರಹಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಹಸನ್ಮುಖವು, ಆತನಿಗೆ

ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿನ ಪ್ರಸಾದವು ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆಂಬುವುದನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೂ ರಾಜನು, ತನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಅವರ ಬಳಿಗೆಬಂದು, ವಿನೀತಭಾವದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು—‘ಗುರುವರ್ಯಾ, ತಮ್ಮ ಪಾದಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ದಿನ ಸುರಭಿಯು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನಳಾದಳು. ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆ. ನನ್ನ ವಂಶವು ಪಾವನವಾಯಿತು’ ಎಂದು ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ನೋಟಿ ವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಮಹರ್ಷಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಆ ರಾಜನ ಸುಗುಣ ಸಂಪದಕ್ಕೆ ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡು—‘ವತ್ಸಾ ದಿಲೀಪನರೇಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಈ ಸೌಜನ್ಯವೂ ಗುರು ಭಕ್ತಿಯೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಈ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಭಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿಯೇ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೆ, ನಿನ್ನಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ? ರಾಜೇಂದ್ರ, ಇನ್ನು ನಾಳೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವ್ರತಸಾಂಗವಾದ ಪಾರಣಿಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ನೀನು ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡು, ನಿನಗೆ ಸಕಲ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾಗಲಿ’ ಎಂದು ನುಡಿದು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು.

ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಳೆದು, ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲು, ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುವರ್ಯರನ್ನ ಕಂಡು ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಮುಷಿಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ವಿನೀತಭಾವದ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವಸಿಷ್ಠರು ಪರಮ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು—‘ರಾಜೇಂದ್ರಾ ನಿನ್ನೆಯವರೆಗೆ ವ್ರತನಿಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ನೀನಿಬ್ಬರೂ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ಈ ದಿನ ನಿಮ್ಮಾವ್ರತದ ಪಾರಣಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ತರುವಾಯ, ನಿಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿರಿ’ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ರಾಜನು—‘ಮಹ

ದಾಚ್ಛಿ' ಎಂದು, ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ಆ ವ್ರತಸಮಾಪ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆರೆವೇರಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತೋರಲು, ಪುನಃ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದೊಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಹೋಮವಹ್ನಿಗೂ, ಗುರುವರ್ಯರಿಗೂ, ಆ ಮಹರ್ಷಿಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಅರುಂಧತೀದೇವಿಗೂ, ಮಾತೃಸದೃಶವಾದ ಕಾಮಧೇನುಸುತೆ ನಂದಿನೀಧೇನುವಿಗೂ, ಅದರ ಕರುವಿಗೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದಾಗ್ಗೆ ದುಗುಡತರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಬಂದ ಆತನಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರವಾಗಿದ್ದ ದೃಶ್ಯಗಳೆಷ್ಟೋ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಇದ್ದುವು. ಈಗಲಾದರೆ, ನಂದಿನೀ ಧೇನುವಿನ ಕೃಪಾಪಾತ್ರನಾಗಿ ವರದಾನವನ್ನು ಪಡೆದೂ, ಮಹರ್ಷಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿಯೂ ಬಂದುದರಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದ ಆತನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸೌಖ್ಯವೇ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ನೋಡಿದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತ ಬಂದುವು. ಹೀಗೆ ಇನವಂಶ ಭೂಷಣನಾದ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನು, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ವಿನಯಾನ್ವಿತನಾಗಿದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವರದಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

‘ಪುತ್ರೋತ್ಸವ’

ತಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ನಗರಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳು, ವಿನೋದಕರಗಳಾದ ಹಲವು ನೋಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಬಹುದೂರದ ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಕಳೆದು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟು

ಕಾಲ ತಮ್ಮ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿದ್ದ ರಾಜಭಕ್ತಿ ಯುತರಾದ ಆ ಪುರನಿವಾಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಅರಸನು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿ ಗಾಗಿ ವರಸಡೆದು ಬಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬಹು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡು ಗುಡಿ ತೋರಣ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ನಗರವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ನೆರೆದು ಕಾದಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಿ ಸಾಮಂತರು ಬಿನ್ನವತ್ತಲೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಎದುರುಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಹನೀಯ ರಾಜದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಪರಮಸಂ ತೋಷದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆ ಗಳ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿ ಸಾಮಂತರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೌರವಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಮೃದುಮಧುರ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಆದರಿಸುತ್ತ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಹಾರಾಣಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಅರಮನೆಯ ಮಹಾಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಆನರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಪ್ರಮುಖ ಅಧಿ ಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳ ವರದಿ ಯನ್ನೂ ಧೊರೆಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು. ಪ್ರಭುವು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, ಪರಮನಿಷ್ಠ ಹತೆಯಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಆ ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ವನ್ನು ಪುನಃ ತಾನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು. ಧರ್ಮಪರನೂ ಗುರುಸೇವಾ ಸಕ್ತನೂ ಆದ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಕಲ ಬಗೆಯ ಈತಿಬಾಧೆಗಳೂ ತೊಲಗಿ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಕಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು.

ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುರಭಿ ನಂದಿನಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರೇರ ವನ್ನು ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ರಾಣಿಯು ಗರ್ಭಧಾರಣೆಮಾಡಿದಳೆಂದೂ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆಯೆಂದೂ, ದಿಲೀಪನರೇಂದ್ರನು ಆಕೆಯ ಸಖಿಯರಿಂದ ಕೇಳಿ, ಪರಮಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡನು. ಅಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯಯು

ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಸುರಭೇನುವೂ ತನ್ನ ವಿಷ್ಣುಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡನು. ಇನ್ನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಧೈರ್ಯವು ಆತನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಈವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ಮುಂದೆ ಪರವೋತ್ತಮಹಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಡೆಯಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಚಿಹ್ನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗತೊಡಗಿದುವು. ತನುವು ಕೃರವಾಯಿತು, ನಡಿಗೆಯು ಮಂದವಾಯಿತು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಬಳಲಿಕೆ ತೋರಿಸಾಗಿತ್ತು. ಆಹಾರವು ರುಚಿಸದಾಯಿತು. ಗರ್ಭವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬಯಕೆಗಳೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗತೊಡಗಿದುವು. ರಾಣಿಯು ಮಹಾ ಗಾಂಭೀರ್ಯಶಾಲಿನಿಯಾದುದರಿಂದ, ತನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪತಿಯಾದ ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಹೇಳಲಾರಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ರಾಜನು ಆಕೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಕೆಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಸಾರ್ಥವು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಮಹತ್ವಯುತವೆಂದಲಾದರೂ ದೊರಕಿಸಿ ಒಡನೆ ಆಕೆಗೆ ಒದಗಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಇಚ್ಛಾವೂ ತೀರಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಗರ್ಭವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಆ ಮಗಧ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು, ಪುಷ್ಪಪತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉದುರಿಹೋದ ತರುವಾಯ ಪುಷ್ಪಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಹೀಚುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಲತೆಯಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಐದಾರು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆಯಲು, ಉದರ ಪ್ರದೇಶವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಗರ್ಭವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವಂತಾಯಿತು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪುಂಸವನಾದಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜನು, ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನಗಿದ್ದ ಅನುರಾಗಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹರ್ಷ ಔದಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೂ, ನಿಜಭುಜಾರ್ಜಿತವಾದ ತನ್ನ ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಯುಕ್ತವೆನ್ನಿಸುವಂತೆಯೂ ವಿಶೇಷ ವೈಭವವಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಆತನ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂತಾದ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣಕ್ಕರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ದೀನಾನಾಥವಿವೇ

ನ್ನರೂ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರಮಹೊಂದಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು, ಗರ್ಭಭಾರದಿಂದ ಅಶಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳಾದ ಆ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ಒಡನೆ ಇದಿರಿದ್ದು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಆತನ ಪೀಠವನ್ನು ಸವರಿಸಿಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆತನು ಕುಳಿತ ನಂತರ ಮಂದಹಾಸದಿಂದಲೂ, ಮೃದುಮಧುರ ಭಾಷಣದಿಂದಲೂ, ಅನಂದದಾಯಕವಾದ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ, ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವಳು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕೋನ್ಯಮೈತ್ರಿ - ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜದಂಪತಿಗಳು ಧ್ರುವಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ದಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಮಹದಾನಂದದಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆಮಾಡಿದರು.

ಮಹಾರಾಣಿಯ ಗರ್ಭವು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಬೆಳೆಯಿತು. ತಮ್ಮ ರಾಜಪತ್ನಿಗೆ ಪ್ರಸವಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿದೆ- ಇನ್ನೇನು ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಗುವುದು, ಎಂಬ ಅನಂದಮಯ ವಾರ್ತೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಪರಮೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆ ದಿನವನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲು, ಮುಂದೊಂದು ಶುಭ ದಿನದ ಶುಭ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉಚ್ಛ್ರಾಸ್ತಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆಯೇ, ಸುಖಪ್ರಸವವಾಗಿ, ಒಂದು ಪುರುಷ ಶಿಶು ಜನಿಸಿತು. ಇಂದ್ರ ಪತ್ನಿ ಶಚೀದೇವಿಯು ಜಯಂತನನ್ನು ಪಡೆದಂತೆಯೂ, ಪೂರ್ವದಿಗ್ವಿನಿತೆಯು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಂತೆಯೂ ಸುದಕ್ಷಣಾದೇವಿಯು ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಾಣಂತಿಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿದಳು. ಆ ಶುಭಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂದನಾದ ಸುವಾಸಿತವಾದ ಮಾರುತವು ಬೀಸಿತು. ಯಜ್ಞಕುಂಡಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಬಲಪಾರ್ಶ್ವವಾಗಿ ತನ್ನ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು. ಸಕಲ ವಿಧ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೂ ತೋರಿದುವು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಗಮನವು ಶುಭಪ್ರದವಾಗದಿದ್ದೀತೆ?

ಪ್ರಸವ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಮೊರದಲ್ಲಿ ಪವ

ಡಿಸಿದ್ದ ಆ ತೇಜಸ್ವೀ ಶಿಶುವಿನ ಕಾಂತಿಯು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿತು. ಪ್ರಸವದಿಂದಂಟಾದ ಆಯಾಸವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಣಿಯು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಕಂದನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನೋಡುತ್ತ, ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾಗದ - ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಲೌಕಿಕ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ - ತನ್ನಂತೆ ಸುಖಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಇತ್ತ ಪ್ರಸವ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸುಖಪ್ರಸವವಾಯಿತೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ರಾಜಸೇವಕರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ತನ್ನ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕವಾದ ಪುರುಷಸಂತಾನವಾಯಿತೆಂಬ - ಅಮೃತರಸದಂತೆ ಆನಂದಕರವಾದ ಆ ವಾರ್ತೆಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ, ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ರಾಜನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಶಕ್ತನಾಗಿ, ತನಗೆ ಆ ಆನಂದಮಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಸಿದ ಆ ದೂತನಿಗೆ, ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಶ್ವೇತಭತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎರಡು ಚಾಮರಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಮತ್ತಾವ ಅಮೌಲ್ಯವಸ್ತುವಿನ ಗಣನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಮನಬಂದಂತೆ ಬಹುಮಾನ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಅಮಿತಾದಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಗುರುವಸಿಷ್ಯರು ರಾಜಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಲುಪಲು, ರಾಜನು ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೆದ್ದು ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಆದರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿ ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ - 'ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸುರಭೇನುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸತೀ ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯ, ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿರುವಳು' ಎಂಬ ಮಹೋತ್ಸಾಹಕರವಾದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವರು - 'ರಾಜೇಂದ್ರ ಈ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲೇ ನಿನಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾಗುವುದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದೇ ನಾವು ಬಂದೆವು' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಶ್ರೇಯೋವಂತನಾಗೆಂದು ಹರಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ರಾಜನು ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಪುತ್ರನ ಮುಖವಲೋಕನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ವಂದನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಲು, ಪ್ರಸವಗೃಹಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಅಲ್ಲಿ, ಅರಳಿದ ಕಮಲದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ

ನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮುಖದಿಂದ ಹೃದಯಾಹ್ಲಾದಕ ನಾದ ತನ್ನ ಆ ಸುಪುತ್ರರನ್ನವನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮ ಸಂತೋಷಗೊಂಡನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

‘ಅಶ್ವನೇಧ ಮಹಾಯಾಗ’

ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಕೋರಿ ಪಟ್ಟ ರಾಜನ ಪರಿಶ್ರಮವು ಇಂದು ಸಾರ್ಥಕವಾದಂತಾಯಿತು. ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ವಂಶದ ಪೂರ್ವಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಜಾತ ಕರ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರೆವೇರಿಸಿದರು. ಪ್ರಸವ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ರಾಜಪತ್ನಿಗೆ ಹತ್ತು ರಾತ್ರೀಗಳು ಕಳೆಯಲು ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಶುಭಮಂಗಳಸ್ನಾನವಾಗಿ, ನಾಮಕರಣಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲ ಸನ್ನಾಹಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಮಹಾರಾಜನು, ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ದೈವಜ್ಞರನ್ನೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನೂ ಹಲವು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದರಿಸಿ, ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದನು. ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾಮಕರಣಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರೆವೇರಿ- ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುವಾಸಿನೀಯರು, ಮಗುವನ್ನು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳವನ್ನು ಪಾಡಿದರು. ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಮಗುವಿಗೆ ರಘು ಎಂಬ ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಾಮಧೇಯವು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಕಲರೂ ಸರ್ವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಆನಂದ ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿದರು.

ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಅವೂರ್ವವಾಗಿ ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾದ ಆ ಪುತ್ರರನ್ನವೇ ತನ್ನ ಸರ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಅದರ ಬಾಲಲೀಲಾವಿನೋದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಾನಂದಗೊಳ್ಳುವನು.

ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಮುದ್ದಿನ ಮೂಟೆಯೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದ
ಆ ಸುಕುಮಾರನ ವಿವಿಧ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನಂತಹ ಧನ್ಯನು ಲೋ
ಕದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಮಗುವಿನ ಅಂಚೆಗಾಲು,
ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು, ತೊದಲು ಮಾತುಗಳು, ಇವುಗಳು ಆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ
ಆನಂದವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುವವು. ರಾಜನೂ, ಹರ್ಷಾಧಿಕೃದಿಂದ ಆ ಮಗುವಿ
ನಂತೆಯೇ ಮುದ್ದು ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳಾಡುವನು. ಅದರ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು
ಹಿಡಿದು ನಡೆಯಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯು
ಕಳೆದು ರಘುವಿಗೆ ಬಾಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಬಾಲ್ಯದ ಹಲವು ವಿಧ ಆಟ
ಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಪ್ರಧಾನಿಗಳ ಸಮವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆದು
ರಾಜಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಕನನ್ನು
ಕಂಡು ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಅವನಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ
ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಉಪನಯನ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸಿ
ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಕುಲವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ದಿವ್ಯ ರಾಜಕಳೆ
ಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಘು ರಾಜಕುಮಾರನು, ಉಪನೀತನಾಗಿ ಕ್ಷಾತ್ರ
ತೇಜಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತ, ಗುರುಗಳಿಗೆ ವಿಧೇ
ಯನಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ
ಮಾಡಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ
ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗೋಪಸಂಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲೂ,
ರಥ ಅಶ್ವಗಳಾದಿಗಳ ವಿರಾಟ, ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮಾಡುವ ಯುದ್ಧ
ಕಾರ್ಯ ಇವುಗಳಲ್ಲೂ, ಕತ್ತಿ, ಈಟಿ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು
ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಶತ್ರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲೂ ಪ್ರವೀಣನೆನ್ನಿಸಿ
ದನು. ಎಳೆಯದಾದ ಚಿಕ್ಕ ಕರುವು ಬಲಿತು ವೃಷಭತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದು
ವಂತೆಯೂ, ಸಣ್ಣದಾದ ಆನೆಯು ಮರಿಯು ಬೆಳೆದು ಗಜರಾಜನೆನ್ನಿಸುವಂ
ತೆಯೂ, ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದ ರಘುವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾಗಿ
ಪ್ರಾಯಃಸಮರ್ಧನಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ವಸಿಷ್ಠ ಮಹ
ರ್ಷಿಗಳ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹಡೆದು ತನ್ನ ಆ ಮಗನಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಜವಂಶದ

ಲ್ಲೊಬ್ಬ ಅನುರೂಪಳಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದು ವಿಶೇಷ ವೈಭವದಿಂದ
ವಿವಾಹಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು,
ಮನೆಗೆ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಳಾಗಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ ಭಾಗ್ಯದಾಯಕ
ಳಾಗಿಯೂ ಬಂದ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೇಮವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳಿಂದ ಆದ
ರಿಸಿ, ತನ್ನ ಉದರ ಸಂಭೂತಳಾದ ಮಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಪೋಷಿಸುತ್ತ,
ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಪುತ್ರನಾದ ರಘುವು ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನೂ,
ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುದ್ಧನೂ, ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲೂ ವ್ಯವಹಾರವಿಚಾರ
ದಲ್ಲೂ ದಕ್ಷನೂ ಆಗಿದ್ದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು ಇನ್ನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಆತನ
ಭುಜಗಳಮೇಲೆ ಇರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸುವುದು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು
ಯೋಚಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರೂ, ರಾಜವಂಶದ ಹಿತಚಿಂತಕರಾದ
ಗುರುವಸಿಷ್ಠರೇ ಮುಂತಾದ ವೃದ್ಧರೂ, ರಾಜನ ಆ ಸಲಹೆಯು ಸಾಧು
ವಾದುದೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು. ಒಡನೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಶುಭಮುಹೂರ್ತ
ವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ದಿಲೀಪನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ರಘುರಾಜಪುತ್ರ
ನಿಗೆ ಯಾವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಸಕಲ ಸಾಮಂತ ನರ
ಪತಿಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿಮುಖ್ಯರೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು
ಗೌರವಿಸಿದರು. ವಂದಿಮಾಗಧರು, ಆತನ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಾದಿಗಳನ್ನೂ,
ವಿದ್ಯಾವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದರು. ರಾಜಪುತ್ರನು ದಿವ್ಯ
ರಾಜತೇಜದಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂಗತನಾದ ಸೂರ್ಯನೋ ಎಂಬಂತೆ
ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು.

ತನ್ನ ಮಗನು ಶೌರ್ಯಸಾಹಸ ಧೈರ್ಯವಿಕ್ರಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸಮ
ರ್ಥನಾಗಿದ್ದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು, ರಾಜನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ, ತನ್ನ ಪರಾತ್ರಿಕಸಾ
ಧನೆಗಾಗಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.
ಯಜ್ಞವಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಮಾಡಲು, ವಸಿಷ್ಠರ
ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸರಯೂ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾದ ಮಂಟಪಾದಿಗಳನ್ನು
ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ
ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು. ರಘುರಾಜಕುಮಾರನು,
ತಂದೆಯು ಪೂಜಿಸಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆಂದು ಬಿಟ್ಟ ಯಜ್ಞಾಶ್ವದ ಬೆಂಗಾವಲಿ

ಗಾಗಿ ಸೈನ್ಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಸೂರ್ಯವಂಶ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು, ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ರಘುಮಹಾಶಯನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದೆಯೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಶತ್ರುರಾಜರು ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ, ರಘುವು ಆ ಅಶ್ವರಾಜವನ್ನು ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಕಾಳತ್ತಿದ್ದ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ- ಶತ್ರುರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತಂದ ಅಮೌಲ್ಯ ರತ್ನಬಾಂಡಾರವನ್ನೂ, ಅಗಣಿತ ಧನಕನಕಾದಿಗಳನ್ನೂ ರಾಸಿಹಾಕಿ ಯಜ್ಞದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮಗನ ಸಾಹಸ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನೂ ವಿನಯಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಉಚಿತ ವಚನಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದನು. ಮುಕ್ತಹಸ್ತನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಗೋದಾನಭೂದಾನ ಹಿರಣ್ಯದಾನಾದಿಷೋಡಶ ಮಹಾದಾನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಭೂಸುರವೃಂದವನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ಅನ್ನದಾನವು ಸಕಲ ವರ್ಣಗಳವರಿಗೂ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿನಡೆದು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಂಬ ಪದವು ಮರೆತೇ ಹೋಯಿತು. ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸಲು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಂಡ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ, ದೇಶಕ್ಕೆ ಸುಭಿಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮಾದಿ ಈತಿಬಾಧೆಗಳು, ದುರ್ವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಕಳ್ಳಕಾಕರಭೀತಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಿರುಕುಳಗಳು ಮುಂತಾದ ಯಾವ ತಾಪತ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜಾವರ್ಗವು ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ದಿಲೀಪ ರಾಜೇಂದ್ರನು, ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ-ಎರಡಲ್ಲ, ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಲ್ಲ. ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹಧಾರಿಯಾಗಿ ದೃಗ್ಗೋಚರನಾಗುವ ಇಂದ್ರನೆಂದರೆ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನೇ ಎಂಬ

ವಿಖ್ಯಾತಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಹಾಗೆ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಆ ರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಯಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಶ್ವವು ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆಂದು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಅದರ ಬೆಂಗಾವಲಿಗೆಂದು ಯುವರಾಜನಾದ ರಘುವೇ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಇಂದ್ರನು ಬಂದು ಆ ತುರಗವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಅತನಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ರಾಜಪುತ್ರನು-‘ದೇವರಾಜ, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗಿರಲು ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕೈಕೊಂಡ ಈ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನಾಚರಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತನೇ?’ ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು.

ಆಗ ಇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ, ಆ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕುರಿತು-‘ರಾಜಪುತ್ರ ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ವಾಸ್ತವ. ಆದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಧನರು, ತಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬ ಬಿರುದೂ ತ್ರೈಂಬಕನಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದೂ ಹೇಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನನಗೂ ಸಹ ಶತಕ್ರತು ಎಂಬ ಬಿರುದು ಒಪ್ಪುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ನನ್ನಾಬಿರುದನ್ನು ನೂರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಪಿತೃವುಗಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಅದು ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗೊಂದು ಕಳಂಕವಲ್ಲವೆ! ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ದೇವರಾಜನ ಆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು ರಘುರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ.—‘ಸಾಮವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಶ್ವರಾಜವನ್ನು ಬಿಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗು’ ಎಂದು ನುಡಿದು, ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಆ ರಾಜಸೂನುವು ನಿಶಿತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿ, ಆ ವಜ್ರಹಸ್ತನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಪರಸ್ಪರ ಬಾಣವ್ರಯೋಗಗಳೆಗಾರಂಭವಾಯಿತು. ದೇವ

ರಾಜನೂ, ಕುಪಿತನಾಗಿ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಮರಿಸಿದನು. ಯುದ್ಧವು ಘೋರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಶಕ್ರನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ರಘುವಿನ ಸೈನ್ಯಸಮೂಹವನ್ನು ಉರುಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ತೇಜಸ್ವೀ ರಾಜಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದೀನ ದೇಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಾಕಾರದ ನಿಶಿತಬಾಣವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಇಂದ್ರನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಣದ ನಾರಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಪರ್ವತಗಳ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೇ ಭೇದಿಸಿದ ವಜ್ರಹಸ್ತನಾದ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನ ಶಿಂಜಿನಿಯು ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದನ್ನು ಕಂಡು ದೇವರಾಜನು ವಿಶೇಷ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಮತ್ತೊಂದು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣವೊಂದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಅದು ರಘುವಿನ ಎದೆಗೆ ತಾಗಿ, ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಮರವೆಗೊಂಡು ಬಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಶತ್ರುವು ಧರೆಗುರುಳಿದನು, ಇನ್ನು ಹೊರಡಬಹುದು ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ರಘುವು ಒಂದು ನಿಮಿಷದೊಳಗಾಗಿ ಪುನಃ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿ ಆಯುಧಹಸ್ತನಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಎದುರಾದನು. ತಮ್ಮ ಯುವರಾಜನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಪುನಃ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸೈನ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಮೋತ್ಸಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ ದೇವರಾಜನೂ ವಜ್ರಾಯುಧಹಸ್ತನೂ ಆದ ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಧೀರನಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಕಾಲನಿಂತು, ಅಸ್ತಪ್ರತ್ಯಸ್ತಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ಪೌರುಷ ಪ್ರಕಾಶಮಾಡಿದ ಆ ಧೀರ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವೇಂದ್ರನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಮಹನೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಗುಣಗ್ರಹಣ ಪರಾಯಣರಾಗಿಯೇ ಇರುವ ರಲ್ಲವೆ! ಇಂದ್ರನು, ಒಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ, ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು—‘ರಾಜನಂದನಾ, ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆನು. ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಧೀರರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾವನನ್ನೂ ಕಾಣೆ! ಪರ್ವತಗಳ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ನನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಬಂದೆಯಾದುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ವೀರಾಗ್ರೇಸರನೆನ್ನಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಯಜ್ಞಶ್ವವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು,

ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತಾವುದಾದರೂ ವರವನ್ನು ಬೇಡು. ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಭಾವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜನಂದನನು - 'ವೃತ್ತಾ ರಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ-ಈ ಯಜ್ಞಾ ಶ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಜ್ಞಮಾಡದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಮಹಾಯಾಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾನು ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಬಹು ಸಾವಕಾಶ ವಾಗುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ದೂತರ ಮೂಲಕ ಈಗಲೇ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ವರ್ತ ಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ದೇವರಾಜನು ಆ ಸಲಹೆಗೆ ಒಪ್ಪಿ, ತನ್ನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ, ಯಾಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದಿಲೀಪಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ರಾಜಪುತ್ರನೂ, ದೇವರಾಜನ ಅಜ್ಞಾಪದೆಯ, ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಆತುರನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಉ ಪ ಸಂ ಹಾ ರ

ಯಜ್ಞಾಶ್ವದ ಬೆಂಗಾವಲಿಗೆಂದು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ತನ್ನ ಮಗನು ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳಾದರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ, ಮಹೇಂದ್ರ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯು ಬಂದು, ದೇವರಾ ಜನು ತಿಳಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪುತ್ರನು ದೇವೇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಖಾಡಾ ಖಾಡಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ಅತನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ- ಅಮೌಲ್ಯ ವರವನ್ನೂ ಪಡೆದನೆಂಬ ಅಮೃತೋಪಮವಾದ ಆ ವಾರ್ತೆಯು ದಿಲೀಪರಾಜನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಆನಂದವನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ತ್ರಿಲೋಕವೀರನಾದ ಅಂತಹ ಸುಕುಮಾರನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾನು ಧನ್ಯನೆಂದುಕೊಂಡನು. ಸುದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯು ಗರ್ಭಭಾರ ವನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಅಸಹನೀಯವಾದ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡನು. ತನ್ನಾ ಪುತ್ರನ ಶಾರ್ಯಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ಅಂದು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ, ಸೈನ್ಯಸ

ಮೇತನಾಗಿ ವಿಜಯಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರಘುರಾಜಕುಮಾರನು ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ರಾಜೇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಆ ಮಗನನ್ನು ಪರಮಪ್ರೇಮವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆಲಂಗಿಸಿ, ಶಿರಸ್ಸನ್ನಾಘ್ರಣಿಸಿ ಶ್ರೇಯೋವಂತನಾಗೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ದೇವರಾಜನು ಮಾತಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಂದೇಶದ ಶುಭಕರವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅರ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವು, ಗುರು ವಸಿಷ್ಠರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಜನು ನೆರೆದ ಸಮಸ್ತ ಜನರನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳು, ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಭೋಜನಾದಿಗಳು ಉಡುಗೆರೆ ಉತ್ಸವಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿ, ಯಜ್ಞಾಂತ ಕ್ರಿಯೆಯಾದ ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ದೇಹದಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಧರೆಯಲ್ಲೇ - 'ಶತಕೃತು' ಎಂಬ ಮಹತ್ವದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ದಿಲೀಪರಾಜೇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಮುಖರ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ರಘುಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ರಾಜಕೋಶಾದಿಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಆ ಕುಸುಮಾರನನ್ನು ಲೋಕದ ಸಕಲ ಸಾಮಂತರಾಜರೂ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಓಲಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ರಾಣಿ ಸುದಕ್ಷಿಣಾ ದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ತಪೋವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ನರಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲರೂ—

“ಶೈವವೇಭ್ಯಸ್ತ ವಿದ್ಯಾನಾಂ | ಯೌವನೇ ವಿಷಯೈಷಿಣಾಂ ||

ವಾರ್ಧಕೇ ಮುನಿವೃತ್ತೇನಾಂ | ಯೋಗೇನಾಂತೇತಮತ್ಯಜಾಂ || ”

ಎಂದು ನುಡಿದ ಕವಿಕುಲಗುರು ಶ್ರೀ ಕಾಳಿದಾಸನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವಿಗಳಾದವರು. ದಿಲೀಪನರೇಂದ್ರನ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಧಾರ್ಮಿಕಜೀವನವೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವಂತೆ ಅವರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದ ಆತನ ರಾಜನೀತಿಯೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೋಧಕವೂ ಸುಖಪ್ರದವೂ ಆದುವುಗಳು. ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳು, ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸಕಲ ಭಾಗದಿಂದಲೂ ಅದರ್ಶವಾಗಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕಜೀವಿಗಳನ್ನಿಸಲು ಸಾಧಕವಾಗಲಿ, ತಥಾಸ್ತು.

॥ ಶ್ರೀರಾಮಸಹಾಯಂ ॥

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಯದುವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನವು. ಈಕೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಯದುವಂಶಕ್ಕೂ ಪಾಂಡುವಂಶಕ್ಕೂ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟುದು. ಈ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಉನ್ನತಿಗಾಗಿಯೂ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪಾಂಡುಪುತ್ರರು, ಸತ್ಯಸಂಧರು ಛೇರೋದಾರ ಗುಣಯುತರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗುಣಗ್ರಹಣಶೀಲನಾಗಿ, ಅವರ ಮೂಲಕವೇ ತಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ-ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆ ಮುಂತಾದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡಲು ಕೇವಲ ಸ್ನೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಂಧುಪ್ರೇಮದ ಸಹಾಯವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಧಕವೆಂದು ಎಣಿಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ, ತಮ್ಮಣ್ಣನಾದಬಲರಾಮನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ದುರ್ಯೋಧನನೊಂದಿಗೇ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ವಿವಾಹವು ಪಾಂಡವಮಧ್ಯನೂ ವೀರಾಗ್ರೇಸರನೂ ಆದ ಪಾರ್ಥನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯಲು ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸಿದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದನು.

ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ವೀರಪತ್ನಿಯೂ ವೀರಮಾತೆಯೂ ಆದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿ. 'ಮೂರುಲೋಕದಗಂಡ' ನೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ, ಗಾಂಡೀವ ಹಸ್ತನಾದ ಕಿರೀಟಿಯು ಆಕೆಯ ಪತಿ. ಭಾರತಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಅರಿಸೈನಿಕರ-ಕೌರವಪುತ್ರರ ರುಂಡಗಳನ್ನು ಚೆಂಡುಗಳಂತೆ ಎಗರಿಸಿ ರಣನಾಟಕವಾಡಿದ ಅಖಂಡಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಆಕೆಯ ಪುತ್ರ.

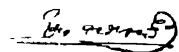
ಅಕೆಯು ಧೀರಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯಂತೆ ಅಚರಿಸಿ, ಅನುರೂಪನಾದ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ವರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಲೋಕೈಕವೀರನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದಳು. ಪಾಂಡವರ ಪಟ್ಟದರಸಿಯು ದ್ರೌಪದಿಯೇ ಆದರೂ, ಅವರ ವಂಶಾಂಕುರವು, ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಸಂತಾನದ ಮೂಲಕವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯುಮವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. - ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ದುದೈವವಶವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವನವಾಸ ಅಜ್ಞಾತವಾಸಾದಿ ಕಷ್ಟಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಪುತ್ರ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತಕಳಾಗಿ ಪತಿಯ ಅಜ್ಞಾನುಸಾರ ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಲಯಾಸನೆಮಾಡಿದಳು.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಧಿದೈವಿಕ ಆಧಿಭೌತಿಕ ಕಷ್ಟಗಳೆಂಬುವು ಮಹನೀಯರು-ಸಾಮಾನ್ಯರೆನ್ನದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳು, ಕ್ಷಮೆ, ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗಾನವರ್ತನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಮಹನೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ತಮ್ಮ ದಾಢ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾದ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವರು ಸಾಮಾನ್ಯರು ಕಷ್ಟಗಳಿಗಂಜಿ, ಕ್ಷುದ್ರಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ವ್ಯರ್ಥಜೀವಿಗಳೆನ್ನಿ ಸುವರು.

ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯು, ಮಹನೀಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವಿತಾದರ್ಶಗಳ ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿಯೇ ವಿರಾಸಲಾಗಿರುವುದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಬಾಂಧವರು, ಸ್ವಹಸ್ತ ಪರಹಸ್ತ ಇದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ-ಇದರ ಮೂಲಕ ಭಾಷಾಸೇವಾಕಾರ್ಯವು ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬರಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ
ಶಾ. ೩೧-೧೨-೩೨

॥ ಶ್ರೀ ರಾಮಸಹಾಯಂ ॥

ವೀರಮಾತಾ

ಸುಭದ್ರಾದೇವಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

‘ವರನಾರು?’

ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿ ಭಾರತದೇಶವು ವೀರಶೂರರ ನೆಲೆವೀಡೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮೆರೆದುದು. ಭಾರತಭೂಮಿಯ ವೀರರು, ಕೇವಲ ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತು ವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆದ್ಯಂತ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೇ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳಿದರೆಂದು ಈ ದೇಶದ ಪೂರ್ವಪುರಾಣಗಳು - ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ - ಲೋಕೈಕವೀರರಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ನರೇಶ್ವರರು, ದೇವಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದಾನವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಆ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಾದಿಗಳ ಲ್ಲಿಂಟು. ದೇಶವು ಅಂತಹ ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪರರಿಂದ ಸಕಲ ವಿಚಾರ ಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.—ಅಲ್ಲಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಾಗದು. ಅದು ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದ್ದಿತು, ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನುಂಟಾಗಿ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮಹೋನ್ನತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ-ಮಹತ್ಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ, ಸಕಲರ ಗೌರವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಇದ್ದಿತು, ಎಂದೆನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ.

ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಪಾಂಡ ವಂಶಗಳು, ಬೆಳೆದುಪ್ರಬಲಿಸಿದಂತೆಯೇ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾದವವಂಶವೂ

ಬೆಳೆದು ಕಳೆಗೊಂಡಿತು. ವೃಷ್ಟಿ ಅಂಧಕ ಭೋಜ ನೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವಂಶಗಳು ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಹಬ್ಬಿದ್ದುವು. ಕುರುಪಾಂಚಾಲ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಬಾಂಧವ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದಂತೆಯೇ, ವೃಷ್ಟಿ ಅಂಧಕ ಭೋಜ ಯಾದವ ವಂಶಗಳಲ್ಲೂ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ನಡೆದುವು. ಭೋಜವಂಶದ ವಸುದೇವನು ವೃಷ್ಟಿವಂಶದ ದೇವಕೀದೇವಿಯನ್ನೂ, ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾದನು. ದೇವಕೀದೇವಿಯ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ-‘ಈಕೆಯ ಎಂಟನೇ ಗರ್ಭವೇ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗುವುದು’ ಎಂದು ನುಡಿದ ಅಶರೀರ ವಾಣಿಯ ವಾಕ್ಯವೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆಕೆಯ ಅಣ್ಣನಾದ ದುರುಳ ಕಂಸನು ಇನ್ನೂ ಕಂಕಣವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರದಿದ್ದ ಆ ನೂತನ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಆದರೇನು? ದೈವನಿಯಾಮಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವರಾರು? ಆ ಸಾಧು ದಂಪತಿಗಳು, ಅವನು ಪಡಿಸಿದ ಸಕಲ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು, ದೈವವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೊಬ್ಬರಂತೆ ಆರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ದುರುಳ ಕಂಸನು, ಆ ಶಿಶುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಾಪಹರಣಮಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳಂತೆಯೇ ಎಣಿಸಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೊನೆಯಿಂದಿದ್ದು, -ಆ ಹಸುಕಂದಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು ತರುವಾಯ ದೇವಕಿಯ ಏಳನೆಯ ಗರ್ಭವು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆತ್ಮ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುರುಷ ಶಿಶು ಜನ್ಮಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಎಂಟನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧಾರಿಯೂ, ಪೀತಾಂಬರಾಲಂಕೃತನೂ ಆಗಿ ದುಷ್ಟದಮನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೀಕ್ಷಿತನೋ ಎಂಬಂತೆ ದೇವಕೀದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆ ಪುರುಷಶಿಶುವೇ ಕಂಸನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವೆಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯ ಭವಿಷ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಜನಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಹಿಡಿದು ಸಂಹರಿಸಲು ಕಂಸನು ಬಹು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ದೈವಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ವೈತರಿಕ್ತವಾ

ಗಿಯೇ ನಡೆದುಹೋದುವು. ವಸುದೇವನ ಸಂಕಲೆಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವು ತಾನೇ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಾಗಿ, ಆತನು ಆ ಶಿಶುಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಮುನೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ನದಿಯ ಆಚೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಂದ ಗೋಕುಲದ ಗೊಲ್ಲರಪಾಳ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಂದಗೋಪನ ಪತ್ನಿ ಯಶೋದೆಯ ಮಗು ಲಲ್ಲಿ ಆ ಕಂದನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೇ ಜನಿಸಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವನ್ನು ಎತ್ತಿತಂದು, ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯ ನಡೆದೊಡನೆಯೇ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬೀಗಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕೂಡಿಕೊಂಡುವು. ವಸುದೇವದೇವಕಿಯರ ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸರಪಳಿಗಳು ಏರಿಬಂಧಿಸಿದುವು. ಎಲ್ಲವೂ ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿ, ಕಂಸನಿಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆದುಹೋಯಿತು.

ಇಷ್ಟಾದ ತರುವಾಯ ಕಂಸನು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಬಂದು, ಶಿಶುವಿನ ರೋದನಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಮೃತ್ಯುವೇ ಆ ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ರೋಷಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅದನ್ನು ಶಫೆದುಕೊಂಡು ಸಂಹರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆದರೆ ಆ ಶಿಶುವು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ನುಸುಳಿ ಕೊಂಡು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಭುಜಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ದುರ್ಗಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಂಸನನ್ನು ಕುರಿತು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಶತ್ರುವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅದೃಶ್ಯವಾಯಿತು. ಕಂಸನಿಗೆ ತಾನು ಹಾಗೆ ಆರೇಳು ಶಿಶುಗಳನ್ನು ಕೊಂದರೂ ತನ್ನ ಶತ್ರುವು ನಾಶವಾಗದೆ ಉಳಿದನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ವ್ಯಸನವೂ ರೋಷವೂ ಅಧಿಕವಾಗಲು, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಕಲ ಶಿಶುಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದುಬಿಡೆಂದು ತನ್ನ ದುರುಳ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆಯೇ ಪೂತಣಿ, ಶಕಟಾಸುರ, ಧೇನುಕಾಸುರ, ಬಕಾಸುರ ಮುಂತಾದವರು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಿಂದ ಗೋಕುಲದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಶಿಶುರೂಪೀ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ವಿವಿಧರೀತಿಗಳಿಂದ ವಧ್ಯರಾದರು.

ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಬಲರಾಮನೂ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿ, ಗೋಪಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ, ಬೆಳೆದರು. ತನ್ನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋದ ಪೂತನಿ ಶಕಟಿ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ನಾಮವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಕಂಸನಿಗೆ ತಿಳಿದು, ಅವನು ಉಪಾಯತೋರದವನಾದನು. ಇತ್ತ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳು ಪ್ರವರ್ಧಮಾನರಾಗುತ್ತ ಬಲ ಶಾರ್ಙ್ಗತೇಜಸ್ವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂಸನು ಬಿಲ್ಲು ಹೆಬ್ಬದ ನೆಪದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಸಂಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಲು, ಹಾಗೆ ಬಂದ ಬಲರಾಮ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರು, ಬಲಶಾರ್ಙ್ಗ ವಿಜೃಂಭಿತರಾಗಿ, ಅವನ ಕಡೆಯ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಅವನೆದುರಿಗೇ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಕಂಸನನ್ನು ಮುಂದಲೆ ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕೆಡೆಹಿ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದಲೇ ಗತಪ್ರಾಣನನ್ನಾಗಿ-ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕಗೊಳಿಸಿದನು.

ಕಂಸವಧಾನಂತರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವೃದ್ಧನಾದ ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ ವಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ವೃಷ್ಟಿವಂಶವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಬಹುಕಾಲ ಸೆರೆಮನೆಯ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನರಳಿದ ದೇವಕೀ ವಸುದೇವಾದಿಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ವಸುದೇವ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶು ಜನಿಸಿತು. ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದುಹಡೆದು ದುರುಳ ಕಂಸನ ಕತ್ತಿಯಬಾಯಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದ ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರು, ಅಂದು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಆ ಕಂದನ ಬಾಲಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳಿಂದ ಆನಂದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸುಭದ್ರೆಯು ರೂಪಲಾವಣ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯೆ! ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕನ್ಯೆಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ದಣಿಯಲಾರದಾದರು. ಗಂಧರ್ವ ಆಪ್ತರ ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರೂ, ಆ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ರೂಪರಾಸಿಯ ಮುಂದೆ ಲಜ್ಜಿತರಾಗುವಂತೆ, ಆಕೆಯು ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಕೇವಲ ಸೌಂದರ್ಯಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಶಾಂತತೆ ವಿನಯ ನಮ್ರಾಭಾವ ಸದಾಚಾರವಿಚಾರಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಅದರ್ಶಕನ್ಯೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ಈ ಗುಣಗಳು ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಹು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಿದ್ದುವು ಇಂತಹ ಸದ್ಗುಣಮಂಡಿತಳಾದ ಕನ್ಯಾಮಣಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳೂ ಬಂದರೆ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಸುಗಂಧವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ಮಾನನೀಯವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳನ್ನ ಸುವಳೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಕೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ರಾಜಕನ್ಯೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಭೋಗ ವಿಲಾಸಾದಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮದ ಪವಿತ್ರೋದ್ದೇಶ ವೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದನು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಿರುವಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ನಿಕೆಯಾದ ಆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯು ರಣವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಪರಿಚಯಗೊಂಡಿರಬೇಕಾದುದು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆಕೆಗೆ ಅಸ್ವಾರೋಹಣ, ಶರ ಸಂಧಾನ, ಲಕ್ಷ್ಯಭೇದನ, ಸಾರಥಿತ್ವ ಮುಂತಾದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ತಿಳವಳಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಕುಶಾಗ್ರಮತಿಯಾದ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತ, ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯಾದಳು. ಪ್ರಕೃತ್ಯಪಾಸನೆಯೆಂದರೆ ಆಕೆಗೆ ಪರಮ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದ ವಿಚಾರವದು. ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ರೈವತಕಪರ್ವತದ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು, ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾನುಪ್ರದೇಶದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಲೌಕಿಕ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಉಬ್ಬಿಹೋಗುವಳು. ಇಂತಹ ಉನ್ನತಭಾವಗಳೇ ಆಕೆಯ ಚಿಕ್ಕ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಕುಟಲತೆ, ಅಲ್ಪತನ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಹೃದಯವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿ, ದೀನರ-ದುಃಖಿಗಳ

ಮತ್ತು ದಂದ್ರರ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ದ್ರವಿಸಿಹೋಗುವುದು. ಹತಜೀವಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನಿತ್ತು, ಸೇವೆಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವೊದಗುವುದನ್ನು ಆ ರಾಜಕನ್ನಿ ಕೆಯು ತನ್ನ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಅಲಭ್ಯಲಾಭವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಳು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಸಾಧುಗಳು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಮುಂತಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲಾ ಆಕೆಯು ವಿಶೇಷ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಳು. ಮಹನೀಯರ ಸೇವಾಶುಶ್ರೂಷೆಗಳನ್ನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಆಕೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವುದು. ಮುಖ್ಯವೇನು, ಆಗ ಯದು ಕುಲದಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸುಗುಣ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೆಚ್ಚೇನು ಮತ್ತಾವ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ವಿಾರಿಸುವ ಕನ್ಯೆಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯನ್ನೂ, ಡೋಹಿಣೀ - ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿತರುವ ಕನ್ಯೆಯಿವಳೆಂಬು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ- ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಪೌರ್ಣವಾದಳು. ಅಂತಹ ರಾಜಕುಮಾರ್ತೆಯು ಅವಿವಾಹಿತಳಾಗಿಯೇ ಎಷ್ಟುಕಾಲವಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು! ಆಕೆಗೆ ರೂಪ ವಯಸ್ಸು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರೂಪನಾದ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು, ಅನುಬಂಧಿಗಳಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಯಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಆಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನಿಗೆ, ತನ್ನ ಆ ತಂಗಿಯನ್ನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಪುತ್ರನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆಯಿದ್ದಿತು. ಸುಭದ್ರೆಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಾದರೋ ಮೂರ್ಛಾನ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಒಮ್ಮನಸ್ಕತೆಯಿಂದ ಯಾರನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅವರೇ ತಮಗೆ ಸಮ್ಮತವೆಂಬಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿದ್ದರು. 'ಕನ್ನಿಕೆಗೆ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು - ವಯಸ್ಸಾಯಿತು, ಇನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕು'

ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಂಥ
ದೆಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ.—
‘ವರನಾರು?’ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಅವರೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.
ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಸಾಗಿದುವು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

‘ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರ್ಯ ’

‘ ವರನಾರು - ವರನಾರು ’ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು, ಕನ್ಯೆಯ ಮಾತಾಪಿತೃ
ಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಬಂಧುಬಳಗದವರಿಂದಲೂ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ‘ಸುಭ
ದ್ರೆಯು ಪ್ರಬುದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಯಲ್ಲ - ಅವಳಿಗೆ ವಿವಾಹಯೋಗ್ಯ ವಯ
ಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅವಳಿಗೆ ವರಾನ್ವೇಷಣೆಯಾಗಿಲ್ಲವೇ ? ವರನಾರು ? ’ ಎಂದು
ಹತ್ತಿರದವರು ದೂರದವರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ವಸು
ದೇವನೂ ಆತನ ಪತ್ನಿಯರೂ, - ‘ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಬಲರಾಮ
ಕೃಷ್ಣ ರಿದ್ದಾರಲ್ಲ-ಇದೇನು ಅವರಿಗೆ ಆಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವೇ ? ಅವರೇ
ಯೋಗ್ಯ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಮ್ಮ ತಂಗಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ’ - ಎಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದುದಿನ ಭೋಜನೋತ್ತರ
ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತು ವಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತು.
ಅಂದು ಬಲರಾಮನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನು
ಡಿದು ಬಿಟ್ಟನು. - ‘ನನ್ನ ತಂಗಿಯು ಚಕ್ರಾಧೀಶನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದ
ಮೇಲೆ ಕಿರೀಟಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರ
ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ. ಇಂದು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕುರುವಂಶ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮಹಾರಾಜನ ಮಗ ದುರ್ಯೋಧನ ರಾಜ
ಕುಮಾರನು ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವರನೆಂದು ನನ್ನ
ಭಾವನೆಯಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ಕೆ ಆತನೇ
ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು. ದುರ್ಯೋಧನನು, ವೀರನು, ಸುಂದರನು, ವಿದ್ಯಾ

ವಂತನು. ಪ್ರಭು ಮಂತ್ರೋತ್ತಾಹ ಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನು. ಯುದ್ಧವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಢನು. ಉತ್ತಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶ ಸಂಭೂತನು. ಇನ್ನು ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವರನು, ಇಂದಿನ ರಾಜಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಬಲರಾಮನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಎಲ್ಲರೂ, 'ಸಾಧುಸಾಧು, ವರಸಾಮ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಸುಭದ್ರೆಯಂತಹ ಸುಗುಣಿಯೂ, ಸುಂದರಿಯೂ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ-ಯೇಕಶ್ಚಿತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸುವುದು ಅಯುಕ್ತವಲ್ಲವೇ? ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ಬಲರಾಮನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವ ಈ ವಿಚಾರವು ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿ ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರಾದರೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸದಿದ್ದು ಬಲರಾಮನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬೇರೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬಹುದು - ಮತ್ತಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನು ಆತನ ಗಮನದಲ್ಲಿರಬಹುದು ಎಂದು ಆತನು ಶಂಕಿಸಿದನು. ಆತನ ಸಂದೇಹವು ನಿಶ್ಚಯವಾದುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ, ಬಲರಾಮನು ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ - 'ದುರ್ಯೋಧನನು ಮಹಾ ದುರಭಿಮಾನಿ, ವಂಚಕ, ಕೂರಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪಾಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಗೆಯದ ದೈತ್ಯಸ್ವಭಾವದವನು, ನಿಷ್ಕುರಿ' ಎಂಬ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯವಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ತಂಗಿಯು ಆತನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ, ಎರಡು ದಿನ ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು - ಮಹಾರಾಣಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ, ಅದು ಕೇವಲ ಎರಡು ದಿನದ - ಅನಿತ್ಯದ ವೈಭವವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ದುರುಳನ ಕೈಹಿಡಿದರೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಭಾತಿಕಸಾಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಮಾಂಗಲ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೂ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಲೋಪಬರುವುದೆಂದೂ, ಅವನು ತನ್ನ ದೌರಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಪ್ರಬಲ ಜ್ಞಾತಿಗಳಾದ ಪಾಂಡವರಿಂದ ವಧ್ಯ

ನಾಗದೇ ಉಳಿಯಲಾರನೆಂದೂ ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ದೈತ್ಯಾವೇಶವುಳ್ಳ ದುರ್ಯೋಧನನ ಕೈಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ತಂಗಿಯು ಆತ್ಮನಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಆತನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದೆಯೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ, — 'ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ- 'ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದರೆ ಬೇರೇನು, ಹಿರಿಯರು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹಾಗೆ' - ಎಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

'ಹಿರಿಯರು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಹಾಗೆ' ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನಾದರೂ ಅದು ಆತನ, ಆಂತರ್ಯ ಅಭಿಲಾಷೆ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಲರಾಮನ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಬುಡವಿಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ- ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಯೋಗ್ಯವರನೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿನ ಪಾಂಡುರಾಜನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಯು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರಿಗೆ ಸೋದರತ್ತೆಯಾಗಬೇಕು. ವಸುದೇವನು ಕುಂತೀದೇವಿಯ ಅಣ್ಣ. ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರು ಈ ವಾನೆಯಿಂದ ಸುಭದ್ರೆಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ- ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಪಂಚಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದವನಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವರನೆಂದು ಆರಿಸಿದ್ದನು. ಅರ್ಜುನನು ಧೀರೋದಾತ್ತನಾಯಕನು, ಚಂಡಪರಾಕ್ರಮಿ, ಮತ್ಸ್ಯರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ರಾಜಲೋಕವನ್ನೂ ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರನನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಭೇದಿಸಿ, ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಯ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಶೂರವರೇಣ್ಯನು. ಆತನ ಶೌರ್ಯ ವಿನಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕುರಿತು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಕಥೆಗಳಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪೌಢನೆಂಬ ಆತನ ಆ ಒಂದು ಯೋಗ್ಯತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಗಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದುದು ! ಅರ್ಜುನನು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿ, ದೈವಭಕ್ತನು. ಗುರುಜನ ವಿಧೇಯತೆಯೂ, ಆರ್ತ

ಜನರಲ್ಲಿ ದಯೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಹುಟ್ಟುಗುಣಗಳಾಗಿದ್ದುವು ವರೋಪಕಾರ ವೆಂದರೆ ಒಂಟಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರೂ ಹೆಣಗತಕ್ಕ ಉದಾರ ಸ್ವಭಾವವಾತನದು. ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಯವಾದಿಯು, ಯಾರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಅರಿಯದ ನಿಷ್ಕಪಟಿಯು ಆತನು. ಭ್ರಾತೃಸ್ನೇಹವೂ, ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯೂ, ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನ ಸ್ವಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವೂ ಆತನಿಗೆ ಸಹಜಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದುವು. ಈ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಕಾರಣವಾದುವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಆಕೆಯ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೆಂಥದೆಂದು - ಬಲರಾಮನಂತೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆತನು ಯಾರೊಂದಿಗೂ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ದೀರ್ಘದರ್ಶಿಯಾದ ಆತನು ಆ ಸಂಗತಿಯು ಕೆಲಕಾಲ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

ಅರ್ಜುನನ ಸದ್ಗುಣಸನ್ನಡತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಆ ಪಾಂಡುಪುತ್ರನ ವಿಚಾರವು ಸುಭದ್ರೆಗೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಯೂ ಆತನ ಯಶೋಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆತನು ನಡೆಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಚಿತ್ರಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕಥೆಯಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯ ಹೃದಯವು ಉಬ್ಬಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಅರ್ಜುನನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ದ್ರುಪದರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ರಥದ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿತಂದನಂತೆ, ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಗಜಗೌರಿಯ ವ್ರಾಜೆಗಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಐರಾವತವನ್ನು ತಂದನಂತೆ, ಪಾಂಚಾಲರಾಜ ಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಸಕಲ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನೂ ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದ್ರುಪದಾದೇವಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದನಂತೆ ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು ವೀರೋಪಾಸಕಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಯುವತಿಯು ಆತನ ಶೌರ್ಯ ವೀರೈತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದುವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿದ್ದ ವಿನಯ ಮೃದುಭಾಷಣ

ಭಾತ್ಯಪ್ರೇಮ, ಮಾತ್ಯಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಆ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ತಡೆಯೆ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲ - ಎಂದು ಅನೇಕವೇಳೆ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಳು. ತಾನು ಯಾವ ಪುರುಷನನ್ನಾದರೂ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿದ್ದರೆ, ಪಾರ್ಥನೇ ತನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವಂತೆ ಕರುಣಿಸೆಂದು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ತಂಗಿಯು ಅರ್ಜುನನ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮೋಹಿತಳಾಗಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿರುವಳೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಕನ್ಯೆಯು ಸಕಲ ಗುಣಗಣಾಲಂಕೃತನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಂಶಸಂಭೂತನೂ ಆಗಿರುವಾತನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಮತ್ತಾವುದೋ ನಮ್ಮ ಮನಮೆಚ್ಚಿದ ಒಂದು ಕೋಡಗವನ್ನು ವರಿಸೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿ- ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಅರ್ಜುನನೇ ತಕ್ಕವರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ, ಇತ್ತ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಯು ವರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅತ್ತ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ವಿಚಾರವೇನಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಪಾಂಡುಪುತ್ರರು, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ, ಮಹಾಮತಿಯೂ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿನಿಯೂ ಆದ ಕುಂತೀದೇವಿಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿ, ಭೀಷ್ಮದ್ರೋಣಾದಿ ವೃದ್ಧರ ಪರಾಮರೀಕೆಯಿಂದ ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರೂ ವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣವಿಭೂಷಿತರೂ ಆಗಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬೊಬ್ಬನ ವೀರ್ಯ ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳೂ ನೂರುಮಂದಿ ಕೌರವರ ಬಲ ಶೌರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಿಹೋದುವು. ಅವರು ಅದ್ವಿತೀಯ ತೇಜಸ್ಸುಂಪನ್ನರಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಅವತರಿಸಿ ಬಂದ ದೇವತೆಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಕಲರ ಗೌರವ- ಆದರಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು. ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳಾದ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರ ಈ ಬಗೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ದುರ್ಯೋಧನನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕದಿದ್ದೀತೆ? ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳೆಯಲಿತ್ತರೆ ಮುಂದೆ ತನಗೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಮಹತ್ತಾದ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗದಿದ್ದು, ಎಂದು ಆ ದುರುಳನು, ತನ್ನ ಸಹಾಯಕರಾದ ದುಶ್ಯಾಸನ ಕರ್ಣ ಶಕುನಿ ಮುಂತಾದವ

ರೊಂದಿಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿಸಲು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದನು. ಅವರಿಗೆ ವಿಷದನ್ನವನ್ನಿಡಿಸಿದನು, ಭಯಂಕರವಾದ ಮಡುವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದನು. ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿಸಿ, ಜೀವಸಹಿತ ದಹಿಸಿಬಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ- ಪಾಂಡವರ ಲೆಲ್ಲ ಬೃನಾದ ಭೀಮಸೇನನೊಬ್ಬ ಸತ್ತರೆ ಬದುಕೇನಲ್ಲ, ಎಂಬ ಹಂಬಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ದೈವಬಲದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿದ್ದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಆ ಯಾವ ಅಪದಗಳೂ ನಾಟದೆ ಅವರು ಜೀವಂತರಾಗಿ ಉಳಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಮಹೋನ್ನತರಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ದುರ್ಯೋಧನನು ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದ ಅರಗಿನಮನೆಯ ಅಗ್ನಿ ಅನಾಹುತದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ ಪಾಂಡವರು, ಹಿಡಿಂಬಾಸುರನಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗದೆ ಉಳಿದು, ಏಕಚಕ್ರನಗರಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಿಂದ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿ ಬಹು ಕಷ್ಟಾನುಭವಮಾಡಿದರು. ತರುವಾಯ ಪಾಂಚಾಲ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದೀಸ್ವಯಂವರವಾಗುವುದೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥನು, ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ವರಿಸಿ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ಮನೆಗೆಬಂದು, ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು - 'ಆಮ್ಮಾ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದೆವು' ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆ ವೃದ್ಧಿಯು- ಹಣ್ಣೆಂದು ತಿಳಿದು-ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ನೀವೈವರೂ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರಪ್ಪ' ಎಂದು ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟಳು. ಮಾತೃವಾಕ್ಯದಂತೆ ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೈವರೂ ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕನ್ಯಾಪಿತೃವಾದ ದ್ರೌಪದರಾಜನು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು, ಆಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಸಂಶಯಪಡಬೇಡವೆಂದು ಆತನನ್ನು ಸಮ್ಮತಗೊಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ವಿವಾಹವು ವಿಶೇಷ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಡೆದುಹೋಯಿತು.

ವಿವಾಹಮಹೋತ್ಸವವು ನಡೆದ ತರುವಾಯ, ಪಾಂಡವರು ಕೆಲವು

ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಾನವ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು - ನಂತರ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲನುವಾದರು. ಸತ್ತರೆಂದು ತಾವು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪಾಂಡವರು ಬದುಕಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೈಭವಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣಾದಿಗಳು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತೀಕರಿಸಿ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಪಿತೃಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದ ವಾರಣಾಸತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಗವೆಂದು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿಕೊಂಡಿರಲೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಜನು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿದ್ದನು.

ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿನ, ನಾರದಮಹರ್ಷಿಗಳು ಧರ್ಮಜನ ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸತ್ಕೃತರಾಗಿ ಆತನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ- 'ಮಗೂ ಧರ್ಮಜಾ, ಯುವಕರೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ನೀವೈವರೂ ದ್ರೌಪದಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಬಲ ಸಾಧನಗಳು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಬಹುಮಂದಿ ಶೂರರು ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಾನುವರ್ತಿಗಳಾದ ನೀವು ಆಕೆಯ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಲು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೇಲು' ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ವಿಚಾರಪರರೂ, ಗುರಜನ ವಿಧೇಯರೂ ಆದ ಪಾಂಡುವುತ್ರರು ಅವರ ಆ ಸಲಹೆಯು ಸೂಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪಿ, - 'ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಪತ್ನೀಭಾವದಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತಲೂ, ಆಕೆಯು ಯಾರೊಬ್ಬರ ಸರದಿಯಲ್ಲಿದ್ದು - ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಅಂತಹ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಅಂಥವರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ದೇಶಾಂತರವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ನಿಬಂಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಪಾಂಡುವುತ್ರರೆಲ್ಲ

ರಿಗೂ ಸಮೃತ್ತವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕೆಯೊಂದಿ
ಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಮುಂದೊಂದುದಿನ ಒಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊದಗಿತು.
ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗೋಧನವನ್ನು ಚೋರರು ಅವಹರಿಸಿಕೊಂ
ಡೊಯ್ದರೆಂದು ಅವನು ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅರ್ಜು
ನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರು
ವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಕಳ್ಳರನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಆತನ ಹಸುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇ
ನೆಂದು ಅಭಯಪ್ರದಾನಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಆಯುಧಗಳೆಲ್ಲವೂ
ಧರ್ಮಜನೊ ದ್ರಾವಿದಿಯೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿ
ದಂತಿದ್ದ ಆಯುಧಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವೆಂಬ ವಿಚಾರವು ತರು
ವಾಯ ಆತನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಆತನನ್ನು ಅಧೀರನನ್ನಾಗಿಸಿ
ದುವು. ಆದರೆ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಕಾಶಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನು ತನ್ನ ಸರ್ವನಾಶವಾಯಿತೆಂದು ಬೊಬ್ಬಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಚೋರರು
ಪಶುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಜ್ಞಾತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯ ಅವರನ್ನು
ಹುಡುಕುವ ಕಾರ್ಯವು ಮಹತ್ವಯಾಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ತೋರಿತು.
ಆಗಲಾತನು ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ,
ತಮ್ಮಣ್ಣನು ಶಯನಿಸಿದ್ದ ಏಕಾಂತಗೃಹಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ಆಯುಧಾದಿಗ
ಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಚೋರರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೊರಟು, ಅವರನ್ನು ಪರಾ
ಜಯಗೊಳಿಸಿ ಗೋವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅ
ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸೆರೆಗೊಳಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಗೋಧನ
ವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಶ್ರೇಯೋವಂತನಾಗೆಂದು
ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ ತರುವಾಯ ಅರ್ಜುನನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು
ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿತ
ಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶಾಂತರವಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.
ಧರ್ಮಜನು ತಮ್ಮನ ಮಜುಗುಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನಾದರೂ, ಹನ್ನೆರಡು
ವರ್ಷಕಾಲ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲು ಒಪ್ಪದೆ, ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾನಸಿಕ

ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಭೀಮ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ ಕುಂತೀದೇವಿಯೂ, ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದಲಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಪರೋಪಕಾರ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ದೇಶಾಂತರವಾಸವು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಭೀರೋದಾತ್ತನಾಯಕನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅದರಿಂದ ಕುಂದಲಿಲ್ಲ. ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಲೀ-ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಲೀ ಮಾಡಬಾರದ ಒಂದು ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೇ ಎಂದೂ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕೇ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದೇ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ತಾನು ಆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕಾಗಿ - ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾರೂಪದಿಂದ ದೇಶಾಂತರವಾಸಮಾಡುವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

‘ ಗಿರಿಗುಹಾವಾಸ ’

ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ಮಾತಾದುದರಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಆತನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊರಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಿಚ್ಛೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾವ್ಯಾಜದಿಂದ ದೇಶಸಂಚಾರ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಯು ಆಚಾತುರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋದ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನನಾಗಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಾಪಪಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದೇನು ?

ಅರ್ಜುನನು ಒಂದು ಶುಭದಿನದ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾತೆಯಾದ ಕುಂತೀದೇವಿಗೂ ಧರ್ಮಜ ಭೀಮಸೇನರಿಗೂ ಕುಲಗುರುಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಡಲನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ನಕುಲ ಸಹದೇವರಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ತಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಸಮ್ಮತಿಗೊಂಡನು. ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಗಾಂಡೀವ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಬತ್ತಳಿಕೆ,

ಖಡ್ಗ ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೀರನು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪಾಲನೆಗೆಂದು ಧೀರನಾಗಿಯೇ ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮಹಾರಾಜನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಆತನೊಂದಿಗೆ ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ, ಪೌರಾಣಿಕರು ಕಥಾವಾಚಕರೇ ಮುಂತಾದ ಪರಿಜನರೂ, ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಅನೇಕಾನೇಕಮಂದಿ ಸೇವಕರು ಮುಂತಾದ ಪರಿವಾರವೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಟುನಡೆಯಿತು. ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ ಆ ಅರ್ಜುನನ ಪರಿವಾರವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಂತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ದಿವ್ಯ ನದಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ತಂಗಿದ್ದು, ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ ತಣಿವುಹೊಂದಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವನು. ಸಾತ್ವಿಕನೂ ಆಸ್ತಿಕನೂ ಆದ ಆ ಅರ್ಜುನನು ಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳು ತಂಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಿಧಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದೇವತಾರಾಧನೆ ನಡೆಸಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ, ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ದೀನಾನಾಥರನ್ನೂ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆ ಭೂರಿಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಜುನನೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಬಹುದಿನಗಳು, ಊರುನಗರಗಳನ್ನೂ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದರು.

ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ, ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ಗಂಗಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಳಿದನು. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಆತನ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಶೂರನಾದ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಉಲೂಪಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ನಾಗಕನ್ಯೆಯು, ನೀರಿನಲ್ಲಿಳಿದು ಮುಳುಗಿದ ಆತನನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತೀರದಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಳು. ಅರ್ಜುನನು, ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು, ಆಕೆಯು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಪುತ್ರಧಿಕ್ಷೆಯನ್ನೀಯಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಅರ್ಜುನನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಗಾಂಧರ್ವನಿಧಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪುತ್ರಪ್ರದಾನಮಾಡಿ - ತರುವಾಯ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲೂ ಜಲಚರಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಬಾಧೆಯೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಒಂದು

ರಹಸ್ಯವಂತ್ರವನ್ನು ಆಕೆಯಿಂದ ಪಡೆದು, ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಗಂಗಾ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದ, ತನ್ನವರಿಗೆ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟನು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ತಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಭ್ರಾಂತ ರಾಗಿದ್ದು - ಈಗ ಆತನ ವಿಚಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟರು.

ಬಳಿಕ ಅರ್ಜುನನು ಅವರೆಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಹಿಮ ವತ್ಸರ್ವತದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲವು ಮೃಷ್ಯಾಶ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಹಲವು ಪುಣ್ಯನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಅಂಗವಂಗ ಕಳಿಂಗಾದಿ ಹಲವು ದೇಶಕೋಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ತರುವಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಗೋದಾವರೀ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀ ಶೈಲಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಪಾಂಡ್ಯದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಣಿಪುರವೆಂಬುದು ರಾಜಧಾನಿ. ಆ ದೇಶದ ರಾಜ ನಾದ ಚಿತ್ರವಾಹನನೆಂಬ ಶೂರನರೇಂದ್ರನು, ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಅರ್ಜುನ ನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ವಾಸಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿ, ಅರ್ಜುನನು ಕೆಲಕಾಲ ಆ ಸುಂದರ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿರಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುದು ಒಂದು ಆವೂರ್ವ ಘಟನಾವಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಚಿತ್ರವಾಹನರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯೆಂಬ ಜೊಬ್ಬ ಮಗಳು ವಿವಾಹಯೋಗ್ಯವಯಸ್ಸುಳಾಗಿದ್ದಳು. ಧೀರನೂ, ಗಂಭೀರನೂ, ಮಾರಸುಂದರನೂ, ಅಪ್ರತಿಮ ಶೌರ್ಯತೀಜೋನಿಧಿಯೂ ಆದ ಧನಂಜಯನ ರೂಪರಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆಯು ಆತನಿಗೆ ಮನಸೋತಳು. ಮಗಳ ಮನದಿಷ್ಟವನ್ನರಿತ ಚಿತ್ರವಾಹನರಾಜನು, ಆಕೆಯು ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ತನ್ನಾ ಕುವರಿಯನ್ನು ವರಿಸುವಂತೆ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ

ಸಂಚರಿಸಿದ ಆ ವೀರನು, ತನ್ನಲ್ಲೇ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ ಆ ನಾರೀಮಣಿಯ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಹಿಂದೆಗೆಯುವನೇ! ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನದೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧವು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು.

ದೇಶಸಂಚಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ತನಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟ ತೆಂದು ಆತನು ತನ್ನ ದೇಶಕೋಶಗಳನ್ನೂ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಮರೆತು ಕುಳ್ಳಿರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ! ಅರ್ಜುನನು ಆ ನಾರೀಮಣಿಯ ಸಮಾಗಮವಾದ ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಬ್ರುವಾಹನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಶೂರಕುಮಾರನು ಜನಿಸಿ - ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ವೃದ್ಧರಾಜನ ತರುವಾಯ ಮಣಿಪುರದ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯಾವಸರ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದರಾದ ಪತ್ನಿಯರ ಬಳಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ದೇಶಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿ, ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಶ್ರೀ ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಸೇತುಸ್ನಾನ ಸ್ವಾಮಿಸೇವೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳಾದ ಭಕ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಅಮಿತ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ - ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು - ಅರ್ಜುನನು ಪುನಃ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರಕ್ಷೇತ್ರವು ಸಿಕ್ಕಲು, ಅಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಹರೇಶ್ವರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತರುವಾಯ ಪಶ್ಚಿಮಪಮುದ್ರ ತೀರದ ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟನು. ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಮೂರುವಿನಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಮಾಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ವರ್ಷಾಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರದಂತೆ ಒಂದು ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು.

ಅರ್ಜುನನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾವ್ಯಾಜದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಶಾಂತರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಬಹು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆತನೆಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವೇ ತಿಳಿಯದಿರಲು, ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೆಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ- ಮಣಿಪುರರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಆತನು ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನ ಬರಲು ಹೃಷ್ಟಮಾನಸನಾಗಿ, ತನ್ನಾ ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲಿಚ್ಛೆಗೊಂಡು, ತಾನೂ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಿತವರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಲವು ಯೋಚನೆಗಳು ಆವರಿಸಿದುವು. ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ, ತನ್ನ ತಂಗಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಅರ್ಜುನನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಅನುಕೂಲಪಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸುಭದ್ರೆಯು ಪಾರ್ಥನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮ್ಮತಿಯುಳ್ಳವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ, ಅರ್ಜುನನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸುಭದ್ರೆಯ ಮಾತಾಸತ್ಯಗಳು, ಕಾರವನ ನೀಚತನದ ಕಥೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಅಂತಹ ಆತತಾಯಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿಯಾದರೂ ಇರಲೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ದರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿಸಲು, ನಿಷ್ಕರುಣಿಯಾಗಿ ನೀರು ಬೆಂಕಿ ವಿಷ ಈ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿದ ಪಾಪಾಣ ಹೃದಯನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಸುಭ

ದೈಯ ಸಖಿಯರು ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಾರಿಗೂ ಬಲರಾಮನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಭೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಹ-ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ - ದುರ್ಯೋಧನನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ - ಮಹಾ ಹಠವಾದಿಯಾದ ತಮ್ಮಣ್ಣನೆಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಹತ್ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತೊಡಗುವನೋ, ತನ್ಮೂಲಕ ಸೋದರರಾದ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನ ಬರುವುದೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಆದರೆ, ಈಗ ಅರ್ಜುನನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾನ್ಯಾಜದಿಂದ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ತಾನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವು, ತಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಂನೇಹಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಾರದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಆತನೇ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದೇ ಆತನ ಯೋಚನೆಯ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ನಿದಾನವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು ದ್ವಾರಕಾನಗರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಭಾಸ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಯಾದವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥವೆನಿಸಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸರ್ವದಾ ಸ್ನಾನ ದಾನಧರ್ಮಾದಿಗಳು ದೇವತಾಸೇವೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗಾಗಿ ನೂರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಂದು ಪ್ರತಿವಿಧವೂ ಇಡ್ಡೀಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುದೂರ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಬಂದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವವಸರದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರ ತಂಗಿಯೂ ಕನ್ಯಾಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಆದ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಅವರಿಗೆ

ಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅರ್ಜುನನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಬಂತು. ಒಡನೆ ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಸೌಕುಮಾರ್ಯ ಸುಗುಣಸಂಪದ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ನಡೆದು, ಆಕೆಯನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಲಗ್ನಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರುವುದೆಂದೂ - ಆದರೆ, ಕನ್ಯೆಗಾಗಲೀ ಆಕೆಯ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾರಿಗಾಗಲೀ, ಬಲರಾಮನ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮಾತುಕಥೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ವರನಾರು, ಆ ಕುಲಕನ್ಯೆಯು ಯಾವ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯನ್ನು ಪರಿಸಲಿರುವಳು, ಆಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪಡೆವ ಸುಕೃತಶಾಲಿಯಾವನು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆತನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡನು. ಉಭಯರೂ ಪ್ರೇಮಾಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ - ವಿಷಯಾಂತರವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಕುಶಲಮತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅವರಿಗೇ ಯಾದವ ಪರಿಜನರಿಂದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದ ಅರ್ಜುನನು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, 'ಅರ್ಜುನಾ, ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನಿದೆ. ನಮ್ಮಣ್ಣ ಬಲರಾಮನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಆ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಕಾರವನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಸಾಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ! ನೀನು ಹೇಗೂ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ! ಈಗ ಯಾರಿಗೂ ನಿನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹತ್ತುಗೊಡದಂತೆ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಾಧುವಿನ ವೇಷಧಾರಣಮಾಡಿ ಇಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ರೈವತಕ ಪರ್ವತದ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರು. ತರುವಾಯ ಯುವರಾಜ ಬಲರಾಮನು ತಕ್ಕಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವಂತೆಯೂ, ಸರಿಯಾದ ವಸತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಡುವಂತೆಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡೋಣ! ಮುಂದೆ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ, ನಿನಗೂ ಸುಭದ್ರೆಗೂ ವಿವಾಹವಾಗುವಂತೆ ಅವಕಾಶಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆತನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ,

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅರ್ಜುನನೂ ಮುಂದೊಂದು ಅನುಕೂಲಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಂತೆ ಅಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರ - ದಂಡಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೇಜಸ್ವೀ ಸಾಧುವಿನಂತೆ ತೋರ್ಪಡುತ್ತ, ಮುಂದೇನಾಗಲಿರುವುದೋ ನೋಡೋಣವೆಂದು ತನ್ನ ಸರ್ವಭಾರವನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಮಾಪವಾಗಿದ್ದ ರೈವತಕ ಗಿರಿಯ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

‘ ಗುಪ್ತವಿವಾಹ ’

ರೈವತಕಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ತರುಣ ಸಾಧುವು ಪಶುಪಾಲಕರಿಂದ, ದ್ವಾರಕಾ ನಗರ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಪರಮ ತೇಜೋವಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುವು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ವರ್ತಮಾನವು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ನಗರದ ಚಿಕ್ಕವರು ದೊಡ್ಡವರು ಹೆಂಗಸರು ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿಯೋ, ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನ ಪರನಾಗಿಯೋ, ಅಥವಾ ಉಪಾಸನಾಮಗ್ನನಾಗಿಯೋ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಾಧು ಮಹಾಶಯನನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಮಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕೇಶಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಟಿಯೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಫಾಲಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತೇಜೋವಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಬಸ್ಮೋದ್ಭೂತನವೂ, ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಸೀತಾಂಬರವೂ, ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮವೂ, ಅಜಾನುಬಾಹು ತೇಜಸ್ವೀ ರೂಪವೂ, ಮಂದಸ್ಥಿತ ಮುಖಾರವಿಂದವೂ, ಪ್ರಪುಲಿತ ಕಮಲದಳದಂತೆ ನಸುಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ನೇತ್ರಗಳೂ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನಂದ - ಆಶ್ಚರ್ಯ

ಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲ - ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿದ್ದುವು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ಯೋಗಿವರ್ಯನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವ ದ್ವಾರಕಿಯ ಪ್ರಜಾ ವರ್ಗವು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂತು. ಎಲ್ಲರೂ ಆತನ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವವನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ವಿತೆಯನ್ನೂ, ಅಂದಚಿಂದಗಳನ್ನೂ, ಉಡುಪು, ಜಟಿ, ಆಜಾನುಬಾಹುಶರೀರ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮತಮಗೆ ಮಹತ್ವವೆಂದು ತೋರಿದುದನ್ನೂ ಕುರಿತು, ತಮ್ಮ ಮನದಣಿಯ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಧುವಿನ ಈ ವರ್ಣನೆಯು ಬಲರಾಮನ ಕಿವಿಯವರೆಗೂ ಹೋಯಿತು.

ಬಲರಾಮನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು- 'ಕೃಷ್ಣಾ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಬಬ್ಬ ಸಾಧುಗಳು ನಮ್ಮ ರೈವತಕಗಿರಿಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರಂತೆ? ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜನಗಳು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೂ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಉಪಚರಿಸಿ ಕರೆತಂದು ಪೂಜಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೇ? ' ಎಂದನು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು- 'ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ವಾಸ್ತವ. ಆದರೆ ಮಾಯಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವ ಈ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧುಸಂತರೆಂಬವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಮೋಸಗಾರರೂ, ದಂಭಾಚಾರಶೀಲರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲ ಪರಮಾರ್ಥವಿಚಾರ - ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಾಧನೆ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಸಂಸಾರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವವರನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನಾನು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇನೆಲ್ಲದೆ, ಇಂತಹ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಟ್ಪಿದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧು-ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವರನ್ನು ನಾನು ನಂಬಲಾರೆನು' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತುಗಳು, ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಹಿತವೆನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. - 'ಕೃಷ್ಣಾ ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಲು ನಿಷ್ಕರಪ್ರಕೃತಿಯವನು. ಮಹಾ ಸಾಧು ಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸಿದೆಯಲ್ಲ. - ಕೂಡದು. ಬಾ. ಅವರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗೋಣ' ಎಂದನು. ಕೃಷ್ಣನು, - 'ಹಿರಿಯರಾದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಛಲವೇಕೆ? ಇದೋ ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಎಂತೂ, ಅಂತಹ'

ವೇಷಧಾರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳದಿರಲಾರೆ' ಎಂದನು.

ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಬಲರಾಮನೂ, ಇತರ ಕೆಲವರು ಯಾದವ ಮುಖ್ಯರೂ ಹೊರಟು, ರೈವತಕಗಿರಿಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ತೇಜಸ್ವೀತರುಣ ಯೋಗಿಯ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ, ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದಪಡೆದರು. ವೇಷಧಾರೀ ಯೋಗಿಯು-‘ಮಹನೀಯರೇ, ತಾವೀಗ ಬಂದ ಕಾರ್ಯಗೌರವ ವೇನು?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಬಲರಾಮನು- ‘ಪೂಜ್ಯರೇ, ದಯಮಾಡಿ ನಾಳೆದಿನ ರಾಜಮಹಲೆಗೆ ದಯಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಪಾದರಜದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಮಾಗಮವಾದರಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವೂ ಪಟ್ಟಣವೂ, ಮನೆಯೂ, ವಂಶವೂ ಪವಿತ್ರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು!’ ಎಂದು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಬಲರಾಮನ ಮಾತುಗಳು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಒಳಗೊಳಗೇ ವಿಶೇಷ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೇಲೆಮಾತ್ರ ಬಿಂಕಕ್ಕೆ- ‘ರಾಜರೇ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ, ಕಾಷಾಯಧಾರಿಗಳೂ ಆದ ನಮಗೆ, ರಾಜಮಂದಿರ ವೇನು-ಜೋಪಡಿಯೇನು? ಈ ನಿಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ, ಮಹಾ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳೂ, ದೈವಭಕ್ತಿ- ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಈ ನಗರವಾಸಿಗಳ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವು ಕಳೆವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಮುಂದೆ ವಾರಣಾಸಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಿದೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಮತ್ತೇಕೆ ಶ್ರಮವಹಿಸುತ್ತೀರಿ! ಆಗಾಗ ಬಂದು ಭೇಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಾಕು’ ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಆದರೆ ಬಲರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, -ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಉರಿಗೆ ಬರಲೇಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದನು. ಅರ್ಜುನನು ಏನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಆತನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು

ತ್ತನು. ಬಲರಾಮನು, ಓಲಗ ತಾಳಮೇಳಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ ಆ ಸಾಧುವುಂ
ಗವನನ್ನು ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜಧಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಕರೆ
ತಂದು, ರಾಜಮಹಲಿನಲ್ಲೇ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧುವಿಗೆ ಬಿಡಾರವನ್ನು
ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಸೇವಕಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ
ದಲ್ಲಿ, ಏನಾದರೂ ಲೋಪ ಕಂಡುಬಂದು ಅದರಿಂದ ಸಾಧುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ವಿಕಲ್ಪವುಂಟಾದೀತೆಂದುಕೊಂಡು, ಅವಿವಾಹಿತಳಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂಗಿ
ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಅವರ ಅದರೋಪಚಾರಗಳಿಗೆಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

ಯೋಗೀಶ್ವರರ ಈ ಆಗಮನ ಸಮಾರಂಭವೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದ ತರು
ವಾಯ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ
ಯೋಗಿ-ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೇ ಎಣಿಸದೆ ದಯ
ವಿಟ್ಟು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಮನೆತನದ ಗೌರವ
ವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಕ್ಕುದು ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಆ
ಯೋಗಿಯು ಎಲ್ಲೋ ಇಬ್ಬುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿ
ದ್ದವನನ್ನು, ತಾವು ಹೋಗಿ ಬಹೂಕರಿಸಿ ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದಿರಿ.
ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆತನನ್ನು ಕರೆತಂದು ರಾಜಮಹಲಿನಲ್ಲೇ ಬಿಡದಿ
ಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಅದೂ ಹೋಗಲಿ ಎಂದರೆ, ರಾಜಕುಮಾರ್ತೆ ಸುಭ
ದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ಆತನ ಸೇವೆಗೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿದಿರಿ. ಆ ಸಾಧುವಾದರೋ
ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥ, ಸುಂದರ, ತೇಜಸ್ವಿ, ಸ್ತ್ರೀಜನರ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡ
ಬಹುದಾದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ! ನಮ್ಮ ಸುಭ
ದ್ರೆಯೂ ಚಿಕ್ಕವಗುವಲ್ಲ, ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥ, ಸುಂದರಿ, ಅವಿವಾಹಿತಳು. ಅವ
ರಿಬ್ಬರಿರುವ ಸ್ಥಳವಾದರೋ ರಾಜಾಂತಃಪುರ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜನಸಂದಣಿಗೆ
ಎಡೆಯಾದ ಪ್ರದೇಶವಲ್ಲ. ಆತನು ಸಾಧುವೆಂದೂ, ಮಹನೀಯನೆಂದೂ ಅವ
ರಿವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿರುವುದಷ್ಟಲ್ಲದೆ, ಆತನ ವ್ಯವರ್ಥ
ತ್ತರವನ್ನು ಅರಿತವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಏನಾದರೊಂದು ಅವಿವೇಕ ನಡೆ
ದರೆ ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರತಿಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕುಂದಕಬರುವುದೆಂದು ನಾವು ಯೋಚಿಸ
ಬೇಡವೇ? ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸನ್ನಿಧಿ
ಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಹ' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತುಗಳು ಸಮಂಜಸವಾದುವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ದೈವಮಾಯಾವೋಹಿತನೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ಬಲರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಅವು ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನು-‘ಕೃಷ್ಣಾ, ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆದರೂ, ನಾವು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆ ಸಾಧುವಿನ ಮುಖವು ಎಂತಹ ನಿಷ್ಕಳಂಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಪವಿತ್ರಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ! ಸುಮ್ಮನಿರು, ಹಿರಿಯರ - ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಪ್ರಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ನೀನು ಶಂಕಿಸುವಂತಹ ಪ್ರಮಾದವೇನೂ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಾರದು. ಆ ಭಾರ ನನಗಿರಲಿ’ ಎಂದು ನುಡಿದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾರ್ಗವು ಸುಗಮವಾಯಿತು. ಬಂದಿರುವ ಸಾಧುವು ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನೆಂಬುದು ಅಂದಿನ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೊಬ್ಬಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನಾದರೋ-ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ನಂಬಬಾರದು - ಜಾಗ್ರತರಾಗಿರಬೇಕು, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಏನಾದರೊಂದು ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ನಡೆದಲ್ಲಿ, ಆತನಮೇಲೆ ಯಾವ ಮಾತು ಬರಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಹಾಗೊಂದುವೇಳೆ ಏನಾದರೂ ನಡೆದಾಗ್ಗೆ - ತಾನು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿರುವಂತೆ ಸಲಹೆ ಕೊಟಾಗ್ಗೂ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ಸಾಧುವಿನ ವಿಚಾರ! ಸಾಧುವನ್ನು ಮೆರೆವಣಿಗೆಯಿಂದ ತಂದಿಳಿಸಿ, ಉಪಚರಿಸಿ ಬಲರಾಮಾದಿಗಳು ಪುನಃ ಬರುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸುಭದ್ರಾ ದೇವಿಯು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಆತನ ಪಾದಕೃಭಿನಮಿಸಿ, ‘ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ತನ್ನಿಂದ ಏನು ಕಾರ್ಯವಾಗಬೇಕೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಬೇಕು’ ಎಂದಳು. ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಗಾರದ ಬಳ್ಳಿಯೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ಅಯುರ್ವತೀ ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅರ್ಜುನನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧನಂತೆ ಆಗಿಹೋದನು.- ‘ಅಹೋ ಇದೇನೀರೂಪ

ರಾಸಿ! ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರಕಿನ್ನರ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರಲ್ಲೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯವಿಲ್ಲ
ವಲ್ಲ! ರಂಭಾ ಮೇನಕಾದಿಯರು ಇವಳ ಕಿರಿಬೆರುಳಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೂ ಸರಿ
ಬರಲಾರರು ಎಂಬಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಈ ತರುಣೀಮಣಿಯ ರೂಪು ! ನನ್ನ
ಭಾಗ್ಯವನ್ನೇನೆನ್ನಲಿ! ' ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗುತ್ತ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಮನಸಾ ವಂದಿಸುತ್ತಾ, ಆಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ
ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳು, ಆಹ್ನಿಕ ಜಪತಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸುವ ಬಹು
ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೆಲಕಾಲ
ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು.

ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಾಧುವಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕಲಕಿಹೋ
ಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಗಾವರೂ, ಆಜಾನುಬಾಹುವೂ - ವಿಶಾಲ ವಕ್ಷ
ಸ್ಥಲನೂ ದಿವ್ಯಸುಂದರವಿಗ್ರಹನೂ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಆ ಸಾಧುರೂಪಿ
ಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಪರಮಾಹ್ಲಾದವೆನ್ನಿಸಿತು. ಇದೇ
ನಿಧು, ಈ ಸುಂದರವುರುಷನು ಸಾಧುವಿನ ರೂಪದಿಂದ ಇರುವುದು ವಿಚಿತ್ರ
ವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ. ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯಶಿರೋಮಣಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಈ
ಮಹನೀಯನು, ಸಾಧುವಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ! ಏನಾದರೂ, ಈತನ
ಮುಖವೇಕೋ ನನಗೆ ಅತಿಶಯ ಅನಂದದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ದೈವಾನುಗ್ರಹ
ದಿಂದ, ಈತನೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕಾಂತನಾದ ಅರ್ಜುನನಾಗಿದ್ದು, ನನಗೆ
ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿನಾಹಮೂಲಕ ಪತಿಸಮಾಗಮವಾಗುವ ಲಭ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಈ
ಮಹಾವುರುಷನೇ ನನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವಂತಾಗಲಿ! ' ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿ
ನಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು.

ಸಾಧುವುಂಗವನ ಧ್ಯಾನಜಪ ಪೂಜಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂ
ಕೋಚವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಆತನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರೆ- ಸುಭದ್ರೆಯ ದಿವ್ಯ
ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರುವುದು. ಆತನ ಚಿತ್ತಫಲಕದಿಂದ
ಆ ಯುವತೀಮಣಿಯ ರೂಪಚಿತ್ರವನ್ನು ಚಲನೆಗೊಳಿಸಲು ಏನು ಮಾಡಿ
ದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ತಾನಿರುವುದು ರಾಜಾಂತಃಪುರ; ತನ್ನ ಸೇವೆಗೆ
ಇರುವವಳು ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥೆಯಾದ ರಾಜಪುತ್ರಿ; ಇಂತಹ ಅಸಾಯಕರ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕತ್ತಿಯ ಅಲುಗಿನಮೇಲಿದ್ದಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕು,

ఎందు ఆతనికి తిళయిదిరలిల్ల. ఆదరేను మాడువుదు ! సుభద్రయు
 కాయాంతరవాగి మరేయగిద్దాగ్గి ఈ బగియ అనేక నిత్యిగళ్ళన్న
 తన్న మనస్సిగి బోధిసికొళ్ళువను. ఆదరే ఆకేయు ఒందు వేళ
 కణ్ణిదురిగి బందుబిట్టళిందరే, మనస్సొ - నేత్ర శ్రోత్రాది ఇంది
 యగళొ ఆకేయ రూపరాసిగి సూరేహోగువువు. ఆకేయ చంఛల
 కటాక్షదేదురిగి మహా ధనుర్ధారియాద ఆ ధనంజయన చిత్తవృ
 త్తియు హసుమగువిన మనస్సినంతే బలహీనవాగి బోధిగువుదు.
 అపరిచిత రాజపుత్రియన్న, అవర అరమనేయల్లి, పూజ్యతమనాద
 సాధువేందేనిసికొండిరువ తాను కణ్ణిట్టు నోడిడువుదు దుష్టవా
 దుదు ; అదు తన్న విషయదల్లి తప్పదే సందేహవన్నంటిమాడు
 వుదు, ఎంచివేల్ల సంగతిగళొ ఆతనికి జేన్నాగి పరిచయవిల్లిదిరలిల్ల.
 ఆదరే సుభద్రయు ఒందుబారి కణ్ణిదురిగి సుళిదుబిట్టళిందొడ
 నేయే మాంత్రికన మాయాదండేదింద తాడిసల్పట్టవనో ఎంబంతే
 ఆతన మనస్సు ముగ్ధవాగి, కణ్ణి ఆకేయు సుళిదేయల్లేల్ల సుళి
 యుత్త, తానొందు బారి నోడిద ఆకేయ దేహద సౌందర్యవన్నే
 నోడిడుత్త, కేవల జడవాగిబోగువుదు. ఆకేయ బాయింద
 ఒందు మాతు డొరటేతే, క్షోణిలీయ కంఠస్వరదంతే మధురనాద
 ఆ స్వనవన్న కేళేనే ఎందు కివిగళు కాతరగొళ్ళుత్తిరువువు.—
 జపక్తేందు క్షేయల్లి హిడిద ఒపసరవు, కేవల ఒండొందాగి మణిగళ
 న్నేణిసుత్తిరువుదల్లదే, అదక్కా మనోవృత్తిగా మేళవే ఇల్లదే,
 జపకాయపు కుంతివాగి బోగువుదు. ధ్యానక్కాగి కణ్ణిము
 జ్జిదనేందొడనేయే, సుభద్రయ భవ్యమూర్తియ, -స్వప్నవాద-నేత్రా
 నందకరవాద అంగాగళ పరిపూర్ణ చిత్తవు మూడి అంతరింద్రి
 యద దృష్టియు అత్తిత్త చలిసదే, ఆ మూర్తియ సౌందర్యదల్లి
 ముగ్ధవాగి అల్లీ నేట్టుబోగువుదు. బాయల్లి ప్రయత్న పూర్వక,
 నారాయణ, మాధవ, పురుషోత్తమ-శంకర, గౌరీధవ, పరమేశ్వర
 ఎందు టుజ్జరిసికొళ్ళుత్తిద్దరొ, మనస్సు మాత్ర సర్వకాలదల్లొ

ಸುಭದ್ರಾ - ಸುಭದ್ರಾ ಎಂದು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅರ್ಜುನನ ಸಾಧುವೇಷದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಧೀರೋದಾತ್ತನಾಯಕನಾದ ಪಾರ್ಥನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ದುರ್ಬಲವಾದುದೆಂದು ಅನೇಕವೇಳೆ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಹಳಿದುಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತ ಸುಭದ್ರೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅರ್ಜುನನಿಗಾದರೆ ತನ್ನೆದುರಿಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಮನೋಹಾರಿಣಿಯಾದ - ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಭದ್ರೆಗೆ, ಈ ಸಾಧುಪುಂಗವನಾರೋ, ತನ್ನ ನಗೆನೋಟ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಅತನು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ತಮ್ಮ ವಂಶದ ಪವಿತ್ರತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಗೊಳ್ಳುವನೋ, ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲ್ಲಿ ದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಭಯಭೀತಿಗಳಿಂದ, ತನ್ನ ಯಾವ ಮಾತಿಗೆ, ಯಾವನ ನಡೆಗೆ ಏನು ಅಪಾರ್ಥವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಬೆದರಿ, ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಸೇವೆಮಾಡಿದಳು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಬಲರಾಮನ ಉದ್ದೇಶಾನುಸಾರ ಸುಭದ್ರಾ ದೇವಿಯನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಾಹಗಳು ನಡೆಯತೊಡಗಿದುವು. ಸುಭದ್ರೆಗಾದರೂ ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥ ಸುಂದರಾಕಾರನೂ, ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವ ಅರ್ಜುನನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಯೋಗವೇಷಧಾರಿಯೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ, ಮನಸ್ಸು ತಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. - 'ಮನಮೆಚ್ಚಿರುವ ಮನೋಹರಾಂಗನಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನಲ್ಲದೆ, ಕುಲವಧುವಾದ ನಾನು ಮತ್ತಾರನ್ನು ತಾನೇ ವಿವಾಹವಾಗಲಿ! ಅಕ್ಕಟಾ ನನ್ನ ಮನವನ್ನೂ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಒಂದು ಬಾರಿ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವಾಗ, ಈಗ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಳಿದು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿದರೆ, ಅದು ಘೋರಪಾತಕವಲ್ಲವೇ? ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆಮಾಡಲಿ! ನನ್ನ ಈ ಮನದ ಅನುತಾಪವನ್ನು ಯಾರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ನನ್ನ ಹೃದಯವೇದನೆಯನ್ನರಿತು, ಅದನ್ನು

ಆಪ್ಯಾಯನಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಮಹನೀಯರಾರು? ನನ್ನ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ, ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಈ ಯೋಗಿ ವೇಷಧಾರಿಯು ಯಾರೋ ತಿಳಿಯದಲ್ಲ! ಈತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ, ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜಪುತ್ರನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಇಂತಹ ಭವ್ಯದೇಹ ಸೌಂದರ್ಯವೂ, ಅಜಾನುಬಾಹುಗಳೂ, ವಿಶಾಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವೂ, ತೇಜಸ್ವೀ ನೇತ್ರಗಳೂ, ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧುವಿಗೆ ಇರುವುದೆಂದರೇನು? ಇದೇನೋ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈಚೆಗೆ ಈತನ ಮನೋಭಾವವೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಈತನು ಮೊದಲಿನಂತಲ್ಲದೆ, ನಾನು ಬಳಿಗೆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ, ತಪ್ಪದೆ ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ತಿರುಗಿನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನ್ಯಮನಸ್ಸುನಾದಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದ ತಾನು ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗುವುದು ತಪ್ಪೆಂದು ಈತನಿಗೆ ತೋರದೆ? ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಹೀಗೇಕೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು? ಚಂಡಶಾಸನನಾದ ನಮ್ಮಣ್ಣ ಬಲರಾಮನ ಪಾಲನೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಂತಹ ರಾಜಾಂತಪುರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯನಾದ ಯಾವ ನೊಬ್ಬನು ತಾನೇ, ಹೀಗೆ ರಾಜಕನ್ಯೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿನೋಡಲು ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು? ಈತನಾರೋ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯೆಂದೇ ತೋರುತ್ತಾನೆ! ಒಂದುವೇಳೆ ಈತನೇ ನನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನಾದ ಪಾರ್ಥನಿರಬಹುದೆ? ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆ ಯುವತೀಮಣಿಯು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆ ಅರ್ಜುನನೂ, ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಂತರ್ಯವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ವಿವಾಹೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇದ್ದರೂ, ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವಿಂಥದೆಂದು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲಾರದೆ, ತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಅರ್ಜುನನು- ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಅತನೇ ಸರಿಗೊಳಿಸುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದುಡುಕಿನಾನೇಕೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂದು ಸಮಯನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಸುಭದ್ರೆಗಾದರೋ ಆ ಧೈರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. — 'ನನ್ನ ತ್ರಿಕರಣಗಳೂ ಕುಂತೀಪುತ್ರನಾದ

ಅರ್ಜುನನೇ ಹೃದಯೇಶನೆಂದು ನಂಬಿವೆ. ಭಗವಾನನು ಆ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನ್ನಾಗಿಪಲಿ' ಎಂದು ಒಂದೇ ದೃಢದಿಂದ ಸಾಧುಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಚಾತುರ್ವರ್ತ ಸಂಕಲ್ಪವು ಮುಗಿಯುವುದರಿಂದ ತಾನು ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಸಾಧುವು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಳಾದ ಸುಭದ್ರೆಗೂ, ತನ್ನೊಲಕ ಬಲರಾಮಾದಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಯಾರ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿತ್ತೋ ಅಂತಹ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹನಾದ ಸಾಧುವುಂಗವನು, ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುವನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದುಕೊಂಡು, ಮುಂದೇನು ಮಾಡಲೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸಕಲರ ಹೃದಯಾಶಯಗಳನ್ನೂ ಕರತಲಾಮಲಕದಂತೆ ತಿಳಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯ, ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರ ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವನೆ? - ಇನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ಬಹುದಿನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಸುಭದ್ರೆಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ನೆರೆವೇರಿಸಿ ಈ ವಧೂವರರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಸಾಗಿಸಲು ಯತ್ನನಡೆಸಬೇಕು ಎಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಅಲ್ಲೇ ರೈವತಕಗಿರಿಯ ಸಮೀಪದ ಕುಶಸ್ಥಳಿಯೆಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಯಾದವರೊಡನೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಬಲರಾಮನೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ರೋಹಿಣಿಯೊಂದಿಗೂ - ತಂದೆಯಾದ ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯೊಂದಿಗೂ ಹೊರಟನು. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪೋತ್ಸವದ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆ ದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಟುಮಾಡಿದ್ದನು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಆ ದಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲೇ ನಿಶ್ಚೈಸಿದ್ದು, ಅದರ ಯಾರಿಗೂ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗದಂತೆ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಆ ಉತ್ಸವಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಲುಪಿ,

ಅಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಸವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯನ್ನಾಗಿ ಸಲುವು ಅತಿಶಯ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂತನಾಗಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಬಲರಾಮನೂ ಇತರ ಯಾದವಮುಖ್ಯರೂ, ಅಂದಿನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ದಿವ್ಯಭೋಜನಮಾಡಿ ಉತ್ಸವಸಮಯವಾದುದರಿಂದ ಅತಿಶಯ ಪಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ, ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕುಡಿದು, ಒಡಲು ತಿಳಿಯದೆ ಬಿದ್ದರು. ಮಿಕ್ಕ ಸ್ತ್ರೀ ಜನರು, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಚಪಲದಲ್ಲೂ, ಗುರುಭೋಜನದ ಆಯಾಸದಲ್ಲೂ, ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ನಿಪ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲೂ, ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾದ ಮಾತುಕಥೆಗಳಲ್ಲೂ, ತೊಡಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲೆ ತಂಗಿದ್ದರು.

ಇತ್ತು ಕನ್ಯಾಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರು, ಅಂದು ಅಲ್ಲಿ ಜನಸಂದಣಿಯು ಶುದ್ಧಾಂಗವಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ತಾವಿಬ್ಬರೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಉಭಯರೂ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಯಗೊಳ್ಳಲು ಅಂದಿಗಿಂತ ಸುವೇಳೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ದೊರೆಯದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯ ಪಾನಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದಿವ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಧುಮಹಾಶಯನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಲಾವಂಚದ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೀಸುತ್ತ ನಿಂತಳು. ಆಗಿನ ಸಂದರ್ಭ, ನಿರ್ಜನಸ್ಥಳ, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದ ಮನೋಹರಾಕಾರಿಯಾದ ಆ ರಾಜಕನ್ಯೆ! ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಮುಗ್ಧನಾದಂತಾಗಿ ಏನೂ ತೋರದಂತೆ, ಕೆಲವೇಳೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಒಂದುಬಾರಿ, ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲೇ ಸುಭದ್ರೆಯೂ ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ನಾಲ್ಕು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಏಕತ್ರ ಕೆರೆತುವು. ಒಡನೆಯೇ ಉಭಯರೂ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಬಹುಹೊತ್ತು ಮಾನವಾಗಿದ್ದ ತರುವಾಯ, ಸುಭದ್ರೆಯೇ - ಮಾನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ - “ಸಾಧುವರ್ಯರೇ, ನೀವು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲರಾ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಅರ್ಜುನ - “ಏಕೆ? ಈಗ ಏನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ?” ಸುಭದ್ರೆಯು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟು - 'ನೀವು ದೇಶದೇಶಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಬಂದೆನೆಂಬುದಿರಲಿಲ್ಲ, ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಾ ?'

ಅರ್ಜುನ—ಬಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೌರವರೂ ಪಾಂಡವರೂ ಇರುವರು. ಕೌರವರಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆಯಂತಲ್ಲ, ಹೌದೋ!

ಸುಭದ್ರೆ—ಛೇ! ಆ ಕೇಡಿಗನನ್ನು ಯಾರು ಮದುವೆಯಾಗುವರು? ಅಲ್ಲ, ಪಾಂಡವರನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲಿರಾ ?

ಅರ್ಜುನ—(ಆಸೆಗೊಂಡವನಾಗಿ) ಏಕೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಜ ಭೀಮಸೇನರೂ ನಕುಲಸಹದೇವರೂ, ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಭದ್ರೆ—ಪಾಂಡವರು ಐವರಲ್ಲವೆ ಸೋದರರು, ನೀವು ನಾಲ್ವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ !

ಅರ್ಜುನ—ಓಹೋ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅರ್ಜುನನೋ, ಅವನೆಲ್ಲೋ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದಾನಂತೆ! ಹೋಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾದುವಂತೆ. ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯದಂತೆ!

ಸುಭದ್ರೆ—(ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು) ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಅಷ್ಟೆ! ಎಷ್ಟಾದರೂ ದಾಯಾದರಲ್ಲವೆ-ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೇನಿದ್ದರೂ ಎದುರಿಗಿರುವಾಗಲೇ?

ಅರ್ಜುನ—ಸುಭದ್ರಾ, ಇದೇನು ಅರ್ಜುನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪರಿತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ-ಅವನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯೋ ಹೇಗೆ ?

ಸುಭದ್ರೆ—ಅಯ್ಯೋ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಮಹಾಪುರುಷರ ಕೈಹಿಡಿದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೇ? ಅಲ್ಲ, ಅವರು ನಮ್ಮತ್ತೆ ಕುಂತಿದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ ಅಷ್ಟೆ! ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟಳು.

ಅರ್ಜುನ—ಒಮ್ಮೆ ಆಕೆಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡಿ,-ಸುಭದ್ರಾ ಆತನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಆಸೆವೇಯೇ?

ಸುಭದ್ರೆ—ತಾವು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ....
 ಅರ್ಜುನ—ನಿನಗಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ-ಸುಭದ್ರಾ... ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ
 ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಏನುಹೇಳುವನೋ ಎಂದು
 ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಗಿನೋಡಿದಳು.—‘ಸುಭದ್ರಾ, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು.
 ನಿನ್ನೆ ದುರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಸಮಾಸದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆ’ ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಲಲಿ
 ತಾಂಗಿಯನ್ನು ತೋಳತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಅಲಂಗಿಸಿದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು
 ಭಯ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಲಡ್ಜೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಲು, ಏನು
 ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಾಂಚವಾಗಿ, ಉದರು
 ತ್ತಿದ್ದ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸದಿರಲು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು
 ನಾಚಿ, ಆತನ ತೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಓಡಿ
 ಹೋದಳು.

ಮುಂದೆ ಸುಭದ್ರೆಯು ಆತನ ಎದುರಿಗೆ ಬರಲು ಸಾಹಸಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.
 ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ತಾವಾರೆಂಬುದೂ, ತಮ್ಮಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬ
 ರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀ
 ಕೃಷ್ಣನು, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರಿಗಾದ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆ-ಪರಿಚಯಗಳ
 ವಿಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, ಸುಭದ್ರೆಯು ಮೆಚ್ಚಿ
 ಕೊಂಡಿರುವ ಆ ವರನಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ
 ಕಳುಹಿಸಬಿಡತಕ್ಕದೇ ಈಗ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಉತ್ಸವ
 ಕ್ರಾಂತಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಬಲರಾಮಾದಿಗಳೂ, ಇತರ ಯಾದವ ಮುಖ್ಯರೂ ಪಾಠಾ
 ದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ಬಿದ್ದಿರಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ತಾಯಿ
 ತಂದೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಯಾರಿಗೂ
 ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಗರಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನು. ಆತನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ
 ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರಾದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ
 ಅಂತಃಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟರು. ಒಡನೆ ಕನ್ಯಾಂತಃ
 ಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅರ್ಜುನ ಸುಭದ್ರೆಯರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹಸೇ
 ಜಗುಲಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ವಧೀವರರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಮುಹೂರ್ತಗೊಳಿಸಿದರು.
 ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರೂ, ಕನ್ಯೆಯ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೂ, ಪರಸ್ಪರ ಅನುರಕ್ತರಾ

ಗಿದ್ದ ಆ ವಧೂವರರನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಕನ್ಯಾದಾನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಗೆ, ತಾನು ಸಾಧುರೂಪಿಯಾದ ಅರ್ಜುನ ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ವಿವಾಹವಾಗಲಿಚ್ಛೆಗೊಂಡ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೈವ ಯೋಗದಿಂದ ಒದಗಿದ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ವೆನ್ನಿಸಿತು. ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ಸಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯು ತನಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತ್ಜ್ಞತಾಭಾವ ಉದಯಿಸಿತು.

‘ಸುಲಗ್ನಾ ಸಾವಧಾನ ಸುಮುಹೂರ್ತಾ ಸಾವಧಾನ’ ಎಂತೆಂಬದಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಮೃತವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ವಧೂವರರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಕನ್ಯಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಯಾದ ಪಾರ್ಥನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿದರು. ಅರ್ಜುನನು, ಅಷ್ಟು ದಿನ ಗಳಿಂದ ತಾನು ಮನಸಾ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸ ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರೆವೇರಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ತನ್ನ ಹೃದಯೇ ಶ್ವರಿಯಾದ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಬಂಧನಮಾಡಿದನು. ಸುಭದ್ರೆಯು ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪಾದಾಭಿವಾದನಮಾಡಿದಳು. ರೋಹಿಣೀ ವಸುದೇವರೂ, ಬೇವಕೇದೇವಿಯೂ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ವೀರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೇಯೋವಂತರಾಗಿರೆಂದು, ಮನಸಾರೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಲೀಲಾ ಮಾನುಷವಿಗ್ರಹನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಈ ನರನಾಟಕದ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ದೇವದುಂದುಭಿಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿ - ಜಯಜಯಕಾರಗಳನ್ನು ಪಾಡುತ್ತ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು.

ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ಸಾವಕಾಶವೇಕೆಂದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರಥಾರೋಹಣಮಾಡಿ ಹೊರಡಿದರೆಂದು ಅವರಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನಿತ್ತು, ತಾವು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಉತ್ಸವ ನಡೆದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿ, ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂದೇಹವೂ ಉಂಟಾಗಲಾಸ್ಪದವಾಗದಂತೆ, ಎಲ್ಲರಿಂದಿಗೆ ಉತ್ಸವ ದಲ್ಲಿ ಬೆರೆದರು. ಇತ್ತ ಅರ್ಜುನ ಸುಭದ್ರೆಯರು ಲೇಶವೂ ಸಾವಕಾಶ

ಮಾಡದೆ, ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ರಥವನ್ನೇರಿ ಹಸ್ತಿನಾವುರಾಭಿ ಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆದು ಹೋದ ಈ ವಿವಾಹ ವಿಚಾರವು ಅಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಐದು ಮಂದಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಸರಿಚಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

‘ ನೀರಸಂಶಾನ ’

ಸಾಧುವೂ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯೂ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟೊಡನೆಯೇ, ಅರಮನೆಯ ಸೇವಕಾವಳಿಯು ಜಾಗೃತಿಗೊಂಡು “ಹೋ, ಘಾತವಾಯಿತು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಧುವು ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಗುಲ್ಲೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ರಥವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಓಡಿದರು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಲರಾಮ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು, ಉತ್ಸವಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದರು. ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದವರು, ಅರ್ಜುನನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಗೊಂಡು ಯಾರೆಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಲೆಂದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿಸಿದರು.

‘ಸಾಧುವು ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟನು’ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಪಾನದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಲರಾಮನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರೋಷಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಟಕಟನೆಂದು ಹಲ್ಲುಡಿಯುತ್ತ-“ಎಲ ನರಾಧಮಾ, ಸಾಧುವೆಂದು ನಂಬಿ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟರೆ ಇಂತಹ ಮೋಸಮಾಡಿದನೇ!” ಎಂದು ಕೊಂಡು, ಒಡನೆ ತನ್ನ ಸೇನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದು ಆ ಸಾಧುವೇಷಧಾರೀ ದುರಾತ್ಮನು ಎರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಥವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ, ಆತನನ್ನು ಸೆರೆಗೊಳಿಸಿ ಹಿಡಿತನ್ನಿರಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಒಡನೆ ಆ ಸಂಗತಿಯು ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದ ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ

ಲಕಲ್ಲೋಲವಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲರೂ, - 'ಆಹಾ, ಎಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಎಂತಹ ಸ್ರವಾದವಾಯಿತು, ಎಂತಹ ಅಚಾತುರ್ಯವಾಯಿತು! ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿಗೇ ಕಳಂಕ ಒವಗಿತಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲಾಬಿ ಕೊಂಡರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ - 'ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಇಂತಹ ಸಾಧುವೇಷಧಾರಿಗಳನ್ನು ನಂಬಲಾಗದೆಂದು ನಾನು ವೊದಲೇ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಆಗ ನನ್ನ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಪಥ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಈಗ ಅದೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು' ಎಂದನು. ಕನ್ಯೆಯ ಮಾತಾಸಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಇತರ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಿಗೂ ಏನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲೆಂದು ಬಲರಾಮನು ಆಶ್ರಯ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು ಆ ವೇಳೆಗೆ, ಅವರ ರಥವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿದ್ದ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಹತಶೇಷರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲಮಂದಿ ಗಾಯಗೊಂಡು ನರಳುತ್ತಾ ಬಲರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, - 'ಸ್ವಾಮಿ ಆತನು ಕೇವಲ ಸಾಧು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಧನುರ್ಧಾರಿಯು. ಅವರು ಹತ್ತಿನಾವತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಸಾವಿರಾರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆ ವೀರನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ನೋಯಿಸಿ ಮುಂದರಿಸಿದನು. ನಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯೇ ಸಾರಥ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು' ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ರೋಷವೇರಿ, - ಮಾರುವೇಷದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಈ ಕಾಪಟ್ಟವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಆ ನೀಚನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಕ್ಕಂತೆ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಘಡಿಘಡಿಸುತ್ತ - ತನ್ನ ಹಲಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿದನು. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಯಾದವವೀರರೂ ಎದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಇನ್ನು ಕ್ಷೇಮವಾಗದೆಂದುಕೊಂಡು, - 'ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯವಾದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಮರುಗಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಈ ಯೋಚನೆಯು ಮುಂಚೆಯೇ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಹೇಗೂ ನಮ್ಮ ತಂಗಿ ಸುಭದ್ರೆಯು ಅವನ ವಸ್ತುವಾದಳು. ಅವಳೇ ಸಾರಥ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಸೈನಿಕರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಅಕೆಗೆ

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಅವರವರು ಪರಸ್ಪರ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾರೇನುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ! ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ ರಥವು ಹಸ್ತಿನಾಪುರಮಾಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ದೂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆತನೊಂದು ವೇಳೆ ಅರ್ಜುನನೇ ಆಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದೂ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ,' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೌತುಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದುವು. ಬಲರಾಮನಂತೂ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ಏನೂ ತೋರದೆ ಮೂಕನಂತಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲಮಂದಿ ದೂತರು ಗಾಯಗೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಆತನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಕೆಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.- ಅವುಗಳಮೇಲೆ 'ಅರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು.—'ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಈಗಲಂತೂ ಸಂದೇಹವು ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಸೋದರತ್ತೆ ಕುಂತೀದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಅರ್ಜುನನು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದನೆಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಅವನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದ ರಾಜಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾವೇ ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು; ಅವನೇ ಆ ಕೆಲಸಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು.' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆ ನುಡಿಗೆ ಬಲರಾಮನು-'ಕೃಷ್ಣಾ, ಬಹು ವರಾಕ್ರಮಿಯೆಂದು ನೀನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಚೌರ್ಯದಿಂದ ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಹ ಹೇಡಿಯಾದನಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, - 'ಆರ್ಯಾ ಹಾಗಲ್ಲ, ಅರ್ಜುನನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾದ ರಾಕ್ಷಸ- ಪೈಶಾಚ ವಿಧಾನಗಳ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಲೇ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೇಗೂ ನಮ್ಮ ತಂಗಿಯು ಅವನ ವಸ್ತುವಾದಳು; ಇನ್ನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?' ಎಂದನು.

ವಸುದೇವದೇವಕಿಯರೂ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯೂ, ತಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮನೂ ವೀರಾಗ್ರೇಸರನೂ ಆದ ಧನಂಜಯನನ್ನು ಎರಿಸಿದ

ಳೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಈಗತಾನೇ ಕೇಳಿದವರಂತೆ ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡರು. ಬಲರಾಮನು ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ - 'ಕೃಷ್ಣಾ, ಕೈಮಿಂಚಿಹೋದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಉಪಾಯವೇನಿದೆ? ಮುಖ್ಯ ದುರ್ಯೋಧನನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನು ಈಗ ಉಳಿದಿರುವುದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ! ಸಾಧುವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಸೋದರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದವನು ಅರ್ಜುನನೇ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ನಮಗೆ ವಿರೋಧವೆಂದು ತೋರಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾವು ಆತನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ ಜಯಿಸಬೇಕು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅದು ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಪುನಃ ಕರೆತಂದು, ಯೋಗ್ಯರಿತಿಯಿಂದ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ವಧಾವರರಿಗೆ ಉಡುಗೆರೆ ಉಂಬಳಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ' ಎಂದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅದು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಲಹೆಯೆಂದರು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು - 'ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ ತಾವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯವೇನೋ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿಧಿಯಿಂದ ನಡೆದುಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರವೇ ಮಿಕ್ಕಿರುವಂತೆ ಇದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಾವು ಈಗ ಪಾಂಡವ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬಂದರಾಯಿತು' ಎಂದನು. ಆ ಮಾತು ಬಲರಾಮನಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಬಲರಾಮನ ಅಜ್ಜಿಯಿಂದ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ಆಗತೊಡಗಿದುವು.

ಇತ್ತ ತಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದ ಯಾದವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಬಡಿದಟ್ಟಿ, ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಸಾರಥ್ಯಮಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರೆಗಿದ್ದ ಕೈಚಳಕವನ್ನು ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತ, ಉತ್ಸಾಹವು ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು ಉಭಯರೂ ಪ್ರಣಯ ಸಂಬಂಧ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಪರಮಾನಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮಣಮಾಡಿದರು. ಅರ್ಜುನನು ಹೆನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದ್ದ

ವೃದ್ಧಳಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಮಾತೃವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದರಾದ ಭ್ರಾತೃಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿ ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಯನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ, ಅನೇಕ ಗರಿ ವನ ನದಿ, ಹಳ್ಳಿ ಹೊಳಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ತಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರನು ಸ್ವಪುರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ, ಬಹು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಬಂದ ಧನಂಜಯನನ್ನೂ, - ಆತನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ನವಮೋಹನಾಂಗಿಯಾದ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಉತ್ಸುಕಗೊಂಡು, ಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಗಳಮೇಲೂ, ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲೂ ನೆರೆದರು.

ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರು ಉತ್ತಾಹಭರಿತರಾದ ಪಟ್ಟಣಗರ ಜಯಜಯ ಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ನಗರಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಸೋದರನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸೋದರಿಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಆ ತನ್ನ ಸತೀಮಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ, ಅವರ ಬರವನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳು, ರಥವು ಬಂದು ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತೊಡನೆಯೇ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಅರ್ಜುನನು ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಡನೆ ರಥದಿಂದಿಳಿದು, ಕುಂತೀದೇವಿಗೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಭೀಮಸೇನರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನಕುಲ ಸಹದೇವರನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕ ಬಂಧುಬಳಗದವರನ್ನೂ ಪರಿವಾರ ಜನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಂದಸ್ಥಿತ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಆ ನೂತನ ವಧಾವರರನ್ನು ವಿಶೇಷ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಗೃಹಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿ, ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು, ಪೂಜ್ಯಳಾದ ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಕುಂತೀದೇವಿಗೂ ಭಾವ-ಮೈದುನಂದರಿಗೂ, ವಾವೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಾದ ದ್ರೌಪದಾದೇವಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಕುಂತಿಯೂ ವೀರಮಾತೆಯಾಗೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು

ನಡೆಸಿ, ವಿವಾಹವು ನಿಜವಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಉತ್ಸವ - ಮೆರೆವಣಿಗೆ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು.

ಈ ಉತ್ಸವ ವೈಭವಾದಿಗಳು ಮುಗಿದುವೆಂಬ ವೇಳೆಗೆ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ದೂತನೊಬ್ಬನು ಬಂದು, ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಗೃಹಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡಲು ಶ್ರೀ ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ವಸುದೇವಾದಿ ವೃದ್ಧರೂ, ದೇವಕಿರೋಹಿಣಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಜನರೂ, ಸಾತ್ಯಕಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾದಿ ಯದುವೀರರೂ ಹೊರಟು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಸಕಲಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಗರ ಶೃಂಗಾರವಾಗಲೆಂದು ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತು, ಅವರ ಬರವನ್ನೇ ಎದುರನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವರು ನಗರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಶುಭಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ಎರೆಚಿ ಎದುರುಗೊಂಡು, ಪಾಂಡುವರು ಯದುಮುಖ್ಯರನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ಸಕಲರನ್ನೂ ಆದರಿಸಿ ಪ್ರೇಮ ಪೂರ್ವಕ ಸಂಭಾವಣೆ ನಡೆಸಿ, ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳ ರವವು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರಲು ನಗರದ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಗರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಭವ್ಯರಾಜಭವನಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಯಾದವ ಸ್ತ್ರೀ ಜನರನ್ನು ಆದರಿಸುವ, ಉಪಚರಿಸುವ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಸಖಿಯರ ಪಾಲಿಗೆ ದ್ದುವು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷಕಾಲ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರಾರ್ಜುನರ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧವಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಬಲರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರು, ತಮ್ಮ ತಂಗಿಗೂ ಮೈದುನನಿಗೂ ಬಹು ಬೆಲೆಯ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ವೀರೋಚಿತವಾದ ಖಡ್ಗ, ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳು, ಪರಶು, ತೋಮರ, ಚಕ್ರ ಮುಂತಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದುವನ್ನೂ ಹಸ್ತಿ ಅಶ್ವ ರಥ ಪದಾತಿಗಳನ್ನೂ ಒಹುವಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ

ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಒಂದುತಿಂಗಳಕಾಲ ಅಲ್ಲಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳ ಆತುರದಿಂದ ಅವರಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು, ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ದ್ವಾರಕಾನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಹೀಗೆ ಈ ವಿನಾಹದಿಂದ, ಯಾದವ-ಪಾಂಡವ ವಂಶಗಳಿಗೆ ಗಾಢತರವಾದ ಮೈತ್ರಿಯು ಏರ್ಪಡಲವಕಾಶವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾದನು. ಇಂತು ಪಾಂಡವರ ವಂಶೋನ್ನತಿ ಸಾಧಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾದಂತಾಯಿತು.

ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯ ಭಗಿನಿಯೆಂಬ ಕಾರಣ ದಿಂದಲಂತೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಸರ್ವರೂ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಭದ್ರೆಯು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಕಿರಿಯರು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರಳಾದಳು. ಆಕೆಯ ಹೆಸನ್ನು ಖ, ಮೃದುನುಡಿ, ದಯಾದ್ರಷ್ಟಭಾವ, ಧೀನಾನಾಧರಲ್ಲಿ ಆಕೆಗಿದ್ದ ಮಮತೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು, ಸೇವಕಾವಳಿಯನ್ನು ಪುತ್ರನಾತ್ಮಲ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮಾತೃಹೃದಯ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಆಕೆಗೆ ಸರ್ವರೂ ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆವಂತೆ ಮಾಡಿದುವು. ಸುಭದ್ರೆಯು ತನ್ನ ವಿನಯ ವಿಘೇಯತೆಗಳಿಂದ ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರನ್ನೂ, ಗೌರವ-ವಿಶ್ವಾಸಭಾವಗಳಿಂದ ಭಾವಂದಿರು ಮೈದುನಂದಿರನ್ನೂ, ಸ್ನೇಹಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ದ್ರೌಪದೀ ಮುಂತಾದ ಸಾಪತ್ನೀ ವರ್ಗವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪರಮಗುಣಾಢ್ಯೆಯೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯ ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಸೇವೆಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಸುಗುಣ ಸಂಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಕೆಲವುಕಾಲ ದಾಂಪತ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು, ಸುಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ವೃದ್ಧಚೇಟಿಯರು, ರಾಜನಾತ್ಮವಾದ ಕುಂತಿದೇವಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಂತೋಷ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೂ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ತಾವೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಉಡುಗೆರೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗ

ಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯು, ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಪ್ರಸುವಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಧರ್ಮಜಾದಿಗಳು ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು, ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಮಾಡಿ, ಆತನ ಇಷ್ಟದಂತೆ, ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಹರಿಗೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿದರು. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ತಂಗಿಯನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆ ದೂರದರ್ಶಿಯು, ಮುಂದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಕ್ಕೆ ವೃತ್ತೃಷ್ಟರೂಪವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ದಾರುಣವಾದ ಭಾರತಯುದ್ಧದ ಭಯಂಕರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ಒಂದು ಕಥೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಆಕೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬೇಸರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದನು. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಆಗುವ ಭಯಶೋಕ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳ ಅನುಭವಗಳು ಜನಿಸುವ ಶಿಶುವಿನಲ್ಲೂ ಮೂಡುವುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಈ ಅನುಭವವೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಣ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಯುದ್ಧದ ಅಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ವೀರಶೂರರ ವರ್ಣನಾ ವಿಚಾರವೂ, ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗೋಪ ಸಂಹಾರಾದಿಗಳ ಭಯಂಕರ ವರ್ಣನೆಯೂ ಗರ್ಭಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಶಿಶುವಿನ ಮನಃಫಲಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ, ಆಕೆಯ ಕುಮಾರನು, ಧೀರನೂ ವೀರನೂ ಉದಾರನೂ ಶತ್ರುಸಂಹಾರದಕ್ಷನೂ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದನು. ಆದಂತಿರಲಿ—

ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಸೇರಿದನಂತರ ಮುಂದೊಂದು ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸದ್ಗ್ರಹಗಳೂ ಉಚ್ಚದೇವತೆಯಲ್ಲಿದ್ದೊಂದು ದಿವ್ಯಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭಸುಧಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರುಷ ಶಿಶುವು ಜನನವಾಯಿತು. ಆ ಸಂತೋಷವಾರ್ತೆಯು ಒಡನೆ ಪಾಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಸೇವಕರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡಲು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸರ್ವರೂ ಸಂತೋಷದ ಕಡಲೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ, ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮಗುವಿನ ಮುಖ ಕಮಲದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಮಾನಂದಗೊಂಡರು. ಹತ್ತು ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಮಂಗಳಸ್ನಾನವಾಗಲು, ಮಗುವಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮ ನಾಮಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಭವದಿಂದ ನೆರೆವೇರಿಸಿ

ಕಂದನನ್ನು 'ಅಭಿಮನ್ಯು' ಎಂಬ ಪವಿತ್ರನಾಮದಿಂದ ಕರೆದರು. ದೀನಾ
ನಾಥರು ಸಂತುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯು ಸುಕುಮಾರನನ್ನು
ಪಡೆದು ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ಹೊಕ್ಕ ಎರಡು ಕುಲಗಳನ್ನೂ ಆನಂದ
ಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸಿದಳು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ಅಭಿಮನ್ಯುವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು, ಇತ್ತ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮತ್ತು ಅತ್ತ ಲೋಕೋತ್ತರ ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಪರಾಮರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನನಾದನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯೂ ಸಹ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಲ್ಪಭಾವ-ಕ್ಷುದ್ರಭಾವಗಳೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಡೆಯಾಗದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದಳು. ಅಂತೆಯೇ ಆತನೂ ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾಗಿಬೆಳೆದು ಗಂಡುಗಲಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುತ್ರನೆನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ವೀರಪತ್ನಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯು ಜಗವರಿಯುವಂತೆ ವೀರಮಾತೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಂಡೂ, ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನಳಾದಳು.

ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೂ ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವಾದುದು. ಪಾಂಡವ ಭ್ರಾತೃಗಳಿಗೆ, ದಾಯಾದಿಗಳಾದ ಕೌರವರ ದುಸ್ತಂತ್ರದಿಂದ ಅನೇಕ ಅಪದಗಳು ಒದಗಿದಾಗ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅವರೊಂದಿಗಿದ್ದೂ, ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಅಜ್ಞಾನುಸಾರ ತಾರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದೂ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಬಡತನವೇ ಮುಂತಾದ ದುರ್ದೈವಗಳು ಬಂದಾಗಲೂ ಎದೆಗುಂದದೆ-ವೀರನಾದ ಧನಂಜಯನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಮುಂದೆ ಭಾರತಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಲೋಕೈಕವೀರನಾದ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನ ವಧಿಯಾದಾಗ ಆಕೆಗಾದ ಸಂತಾಪವನ್ನೂ ಪುತ್ರಶೋಕಾದಿ ಪರಿತಾಪಕರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವುದಿಂತು? ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಈ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿ ಸದ್ಗೃಹಿಣಿಯೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹಳಾದಳು.

ಕಾಲಕರ್ಮವಶವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರ ಆಧಿಪತ್ಯಮೂಲಕ ಅವರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತಲೆಹಾಕಿದರೂ, ನಮ್ಮಾದೇಶಕ್ಕೆ ಅನಂತ

ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದುದೆನ್ನಿ ಸೆಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಆ ಮೂಲಕ ಎಂದಿಗೂ ಅಳಿಸಿಹೋಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವನಾರೀಮಣಿಯರಾದ ಸೀತಾ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಅನಸೂಯೆ, ಅರುಂಧತಿ, ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ, ಸುಭದ್ರಾ ಮುಂತಾದ ನಾರೀಮಣಿಯರೇ ಆದರ್ಶವಾಗಿರಬಲ್ಲವರು. ಹಿಂದೂದೇಶವು ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳಾದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ! ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಿಕೆಯ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ನಮ್ಮ ಬಾಲಿಕೆಯರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಲಿ. ಈ ನಮ್ಮ ಅಶಾವೂರ್ಣತೆಗೆ ಭಗವತ್ಸಹಾಯವಿರಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

ಸು ಬೋಧ ಕು ಸು ಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ (ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿ ಜನಮನವನ್ನು ತಿದ್ದಿದ ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನೇಕರುಂಟು. ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ ನಾಮದೇವ, ಶ್ರೀ ಏಕನಾಥ, ಶ್ರೀ ತುಕಾರಾಮ, ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸ ಇವರೇ ಮುಖ್ಯರಾದವರು. ಉತ್ತಮ ವರ್ಣಸ್ಥರೆ ನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರಲ್ಲದೆ, ಜೋಕಮೇಳನೆಂಬ ಅಂತ್ಯಜ ವರ್ಣಸ್ಥ ಸಾಧು ವೂ ಸಹ, ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನೆನ್ನಿಸಿ ತಮಿಳುದೇಶದ ನಂದ ನಾರ್ ಎಂಬ ಸಾಧು ಶಿರೋಮಣಿಯಂತೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮಿಸಿದನು. ಈ ಮಹನೀಯರೂ ಇವರಂತೆಯೇ ಇತರ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡು, ಅಗಾಧ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿದ - ನಡೆಯಿಸುವ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕೋನ್ನತಿಯೂ, ಜನಗಳಲ್ಲಿ ನಯನೀತಿ ನಡತೆಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನವೂ ತಾನಾಗಿ ನಡೆದೇ ನಡೆಯುವುದು. ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ, ನೀತಿ ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳಿಗೂ ಮತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅತಿಶಯ ನೀತಿ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದು, ಅವು ಒಂದರೊಡನೊಂದು - ವಸ್ತ್ರದ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕು ಎಳೆಗಳಂತೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಅದುದರಿಂದ, ನೀತಿಯ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕೃತವಿಲ್ಲದೆ, ಯಾವನೊಬ್ಬನು ದೇವರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಲೋಪಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲೆತ್ತಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ, ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಿಕ್ಕ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸರಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಇತರ ಸಕಲ

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಕಗ್ಗಂಟುಗಳೂ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಇದು ಭಾರತದೇಶದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೇಶದ ಸಾಧುಸಂತರಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೂ ಜನಾಂಗಕ್ಕೂ ಆದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾರತದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕಿರಣಗಳ ಪ್ರಕಾಶದ ಸೋಂಕೇಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನಸಮುದಾಯವು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಾಧು-ಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಜನಾಂಗವು ಕೇವಲ ಪಶುಗಳಂತೆ ಆಹಾರ ನಿद्रಾಮೈಥುನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿ, ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಜ್ಞಾನವಾಹಿನಿಯು ಪ್ರವಹಿಸಲು ಸಂಸ್ಕೃತದಂತೆಯೇ ದೇಶಭಾಷೆಯೂ ಯೋಗ್ಯಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಿದರು. ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಸಾಧುಗಳ ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ— ಪಾಮರನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟರು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಸಾಧುಸಂತರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಲಾಭವನ್ನು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಎಣಿಕೆಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವುದು ದುರ್ಲಭವಾದ ರೂ, ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ತೋರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪನಿವಾರಣೆಯಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಸಲು ಭಗವಂತನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಪರಮ ಸಾಧನವೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿ, ಪಾಮರ ಜನತೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಮಾಡಿದ ಈ ಸಾಧುವರೇಣ್ಯರ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನಂತೂ ಜನತೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಉನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದೆ, ಅಜ್ಞಾನ ವಶದಿಂದ ತಪ್ಪುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು, ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವೇನೆಂದು ತೋರದೆ, ನರಕ

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಮರ ಜನತೆಗೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಭಗವನ್ನಾಮವೆಂಬ ಅಮೃತಪಾನವನ್ನೊದಗಿಸಿ, ಅವರ ಜೀವಿತಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವೆನ್ನಿಸಿದರು.

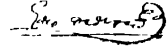
ಈ ವೈಷ್ಣವ ಸಾಧುಸಂತರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿಗಾದ ಮತ್ತಾವ ಮಹೋಪಕಾರವುಂಟು. ಧರ್ಮ ದೇವರು ಆತ್ಮವಿಚಾರ ಪರಲೋಕ ಪುಣ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮುಂತಾದ ಪಾರಲೌಕಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಕಾಡುಸೇರಬೇಕೋ ಎಂಬೊಂದು ಬಾವನೆಯು ಈವರೆಗೆ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದನೇಲೆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಮೌಲ್ಯಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಸನ್ಯಾಸ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆವ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಜೀವನವೇ ಮಿಕ್ಕ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಪೋಷಿಸಲುಳ್ಳುದಾದುದರಿಂದ, ಅದು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಎಂಬ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು, ವಸಿಷ್ಠವಾಮದೇವ ಗೌತಮಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದೇ ಮಹರ್ಷಿಪದವಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸಾಧು ಜೀವನದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ ಅನೇಕಾನೇಕರನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನೂ ಆತನ ಗುರುವೂ ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಸಾಧುಗಳಾಗಿಯೇ ಜೀವಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು.

ಪ್ರಕೃತ ಚರಿತ್ರೆಯು, ಈ ಸಾಧುವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಶ್ರೀ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯು ಜೀವಿತವನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ಣಿಸಲುಳ್ಳುದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ

ಸೇವಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವಾಹಿಸಿ, ಸ್ವಹಸ್ತ - ಪರಹಸ್ತ ಉದಾರಾಶ್ರಯ
ವಿತ್ತು—ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತು ಪೋಷಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ }
ತಾ. ೨೧-೧-೩೩ }

॥ ಶ್ರೀ ರಾಮಸಹಾಯಂ ॥

ಸಾ ಧು ತಿ ರೋ ಮ ಣಿ

ಎ ಕ ನಾ ಥ ಸ್ವಾಮಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

“ಜನನ - ಬಾಲ್ಯ”

ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿ-ಈ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಕಾಲಕರ್ಮವಶವಾಗಿ ಅಳಿದು, ಅಧರ್ಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಕಂಡುಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಸಾಧು ಪುಂಗವರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅವತಾರ ರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಲಿ ಮಾನವ ದೇಹವನ್ನೇತ್ತಿ, - ಸಾಮಾನ್ಯನಂತೆಯೇ ಸಕಲವಿಧ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕಷ್ಟ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಗೂ, ನಿಂದೆ ಅವಮಾನಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾಗಿ, ಅದರೂ ನಿರ್ಮಲಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಡಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಧರ್ಮವೃಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದಿತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪುನಃ ಕಳಕಳಿಸಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಸಕಲ ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು, ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ, ಅನೇಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಜಾತಿಕುಲಗಳ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ, ಅವರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಸಾಮಾನ್ಯನೆನ್ನಿಸಿದ, ವಿದ್ಯಾಗಂಧವನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರನ ವಂಶದಲ್ಲೂ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಅಂತ್ಯಜನ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಬೌದ್ಧಮತವು ಒಂದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಆಧಿಪತ್ಯಮಾಡಿ, ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೇದಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಧರ್ಮನೀತಿಗಳು ಸುಮಾರು

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆದುಬಂದುವು. ತರುವಾಯ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವತರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮೊತ್ತವಾದ ಈ ವೇದಧರ್ಮದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಸುಧಾರಣೆಯು ತಲೆದೋರಿ ವಿಷ್ಣುವೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸತಕ್ಕ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವೊಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಯಿತು. ಈ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ, ವಿದ್ವದ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಹೋಪಕಾರಮಾಡಿದರು ಅದರೆ ಇವರ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಜ್ಞರಲ್ಲದ ಜನಾಂಗದ ವಿಶೇಷ ಸಂಖ್ಯೆಯವರು ಅರಿಯಲಶಕ್ತರಾಗಿ ದಾರಿಕಾಣದೆ ತೊಳಲುತ್ತಿರಲು ಆ ಲೋಪವನ್ನು ಮಹನೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಈ ಸಾಧುಸಂತರು ಉದಯಿಸಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಜನಾಂಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಜೀವದಾನಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜ ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನ ದೇವನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಈತನು ೧೭೩೫-೧೭೯೬ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಈ ಬಗೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯಿಂದ ಜನಮನವನ್ನು ತಿದ್ದಲೆತ್ತಿಸಿ, ಪ್ರಾರಂಭದ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅವರ ಹೃದಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಈತನ ತರುವಾಯ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ನಾಮದೇವನಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾಮದೇವನ ತರುವಾಯ ಹದಿನಾರ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಧಾರಣಮಾಡಿ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದ ಮಹನೀಯನೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಚರಿತ್ರ ನಾಯಕನಾದ ಏಕ ನಾಥಸ್ವಾಮಿ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶಿಯಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರಿಯೂ ಹೆಸರಾದುದು. ಇದನ್ನು ಪೈಠಣವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆವ ರೂಢಿಯೂ ಉಂಟು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗೀರ್ವಾಣಭಾಷೆಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವೆನ್ನಿಸಿ ಕಾಶೀನಗರವು ಸರಸ್ವತೀ ಪೀಠವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂ ಡಂತೆಯೇ ಪೈಠಣವೂ ಸಹ ಅನೇಕಾನೇಕಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ನೆಲವೀ ಡಾಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿತು. ಹಿಂದೆ ಅಳಂದಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು, - 'ಪೈಠಣದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಮಗನನ್ನು ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಸವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆಯೇ ಕೇಳು - ಅವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ನಾವೂ ಒಪ್ಪಿದಂತೆಯೇ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪೈಠಣದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನೂ-ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಯುಂಟು. ಸದಾಚಾರ ಶೀಲತೆಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವೆನ್ನಿಸಿ, ಪೈಠಣವು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ಕಾಶೀನಗರವೆಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೇ-ಎಂದರೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಭಾನುದಾಸನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಜೀವಿಸಿದ್ದನು. ಆತನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆಚಾರಶೀಲನೂ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದವನೂ ಆಗಿ ತನ್ನ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಲ್ಲೂ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಿನ ಊರುಗಳವರಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲರ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಪಂಥರವುರಿಯ ಶ್ರೀ ವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದನು. ವಿಠಲಮೂರ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಸಾರ್ವಭೌಮರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೆನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನು, ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಥರಾವುರದ ವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಂದು ಬಂದಿದ್ದನಂತೆ. ಆಗ ಆತನು ವಿಠೋ ಬಾಮೂರ್ತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ, ಅದನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವೆನ್ನಿಸಿದ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೇವಮೂರ್ತಿಯೇ ಸ್ಥಳಪಲ್ಲಟ ಹೊಂದುವುದೆಂಬುದು ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ, ಮಹದನರ್ಥಕಾರ್ಯವೆಂದು ತೋರಿ ವಿಶೇಷ ದುಃಖದಾಯಕವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ, ತಮ್ಮ ದೇವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಪಡೆವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾವನಿಗುಂಟು! ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹತಾಶರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲವುರುಷನಾದ ಭಾನುದಾಸನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾನಗರವನ್ನು

ಹೊಕ್ಕು ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಠಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟನು. ಆಗ ವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇಮಪಾಶಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ, ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಆತನ ಕೈಗಿತ್ತು, -ನಾನು ತಪ್ಪದೆ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಬರುವೆನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದನು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರವು ಆ ಬಡೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ರಾಜದೂತರು ಕಂಡು ಆತನನ್ನು ರಾಜನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಒಡನೆ ದೈವದ್ರೋಹಿಯಾದ ಆತನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿರೆಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಭಾನುದಾಸನನ್ನು ಶೂಲಾರೋಹಣಕ್ಕೆಂದು ಆ ಮರದಬಳಿಗೊಯ್ಯಲು, ಆತನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಣಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಮರದ ಕೊರಡು ಚಿಗುರಿ ಫಲಪುಷ್ಪಭರಿತವಾಗಿ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸತೊಡಗಿತು. ಈ ವರಮಾದ್ಭುತವನ್ನು ಕಂಡ ರಾಜನು, ವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಯ ಅಂತರಂಗಭಕ್ತನಾದ ಭಾನುದಾಸನ ಮಹತ್ವವನ್ನರಿತು, ಆತನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿ, ಆತನು ಶ್ರೀ ವಿಠಲ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಅನುಮತಿಸಿದನು.

ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನ ವಂಶವು ಎಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂಬುದೂ, ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದುದೆಂಬುದೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ? ಈ ಭಾನುದಾಸನಿಗೆ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಆತನ ಮಗನಾದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೆಂಬಾತನೇ ಏಕನಾಥನ ತಂದೆ. ಏಕನಾಥನು ೧೫೭೮ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಗ್ರಹಣಮಾಡಿದನೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ತಂದೆಯಾದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೂ ಆತನ ಪತ್ನಿಯೂ ಮೃತರಾದರು. ಹಾಗೆ ಶೈಶವದಲ್ಲೇ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಬ್ಬಲಿಯಾದ ಆ ಮಗುವಿನ ಪೋಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ವೃದ್ಧನಾದ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಲ್ಲದ ಮಗುವೆನ್ನಿಸದಂತೆ ಅದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದನು. ತಬ್ಬಲಿ ಮಗುವೆಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇ

ಮಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಬಿಳಿದ ಆ ಮಗುವು-ಹಿಂದಿನ ಪರದೇಶಿ ಚಂದ್ರ ಹಂಪನಂತೆ ದುಃಖವೆಂದರೇನೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಬಿಳಿದು ಕಳೆಗೊಂಡನು. ಹಟೆ ಮಾರಿತನವಾಗಲಿ, ಕೋಪತಾಪಗಳಾಗಲಿ, ಇತರ ಕ್ಷುದ್ರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಲಿ ಆ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಂಡುಬಂದುದಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹಿಯೂ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನೂ ಆದ ಆ ಬಾಲಕನು ಇತರ ಬಾಲಕರಂತೆ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲದೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಮರಳರಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನು. ಇತರ ಚಿಕ್ಕವಕ್ಕಳು, ಒಂದು ಕೋಲನ್ನೇ ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿರಲು, ಏಕನಾಥನು ಅಂತಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಆಟವನ್ನು ಮೆಚ್ಚದೆ, ಅಂತಹ ಕೋಲನ್ನೇ ಭುಜದಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಾನು ಹರಿದಾಸನೆಂದೂ, ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದೇ ತನ್ನ ಕೆಲಸವೆಂದೂ ಆಟವಾಡುವನು. ಯಾರೊಂದಿಗೂ ಎಂದೂ ಜಗಳ ಕದನಗಳನ್ನಾಡದೆ, ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಆತನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ, ಬಾಲಕನು ಜನನಾರಘ್ಯ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ಪರಾಮರಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಾಲ್ಯದ ತನ್ನ ವಿಚಿತ್ರ ಆಟ ಪಾಟಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧನಾದ ಆ ಸಾಧು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

“ಗುರೂಪದೇಶ”

ಬಾಲಕ ಏಕನಾಥನ ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಯನ್ನೂ, ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ವಿಪ್ರನು, ಅವನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ ಆರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಉಪನಯನ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಈವರೆಗೆ ಕಲ್ಪಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಶಿವನೆಂದು ವೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಭಾವದ ಅವನ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಹರಿದಾಸನೆಂದು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ಈಗ ಅಳತೆಮಾರಿ ಹೆಚ್ಚಿ, ತನ್ನ ಪಿತಾಮಹನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗದ ಲ್ಲೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ಇತರ ಧರ್ಮಬೋಧಕರೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಲ್ಲೂ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿತು ಹಾಗೆ ಸ್ವತಃ ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತನಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಅವನು ತನಗೆ ಸಂದೇಹತೋರಿದ ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರದ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಕೋರಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಬೋಧಕರನ್ನೂ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೇಳುವನು. ಅನೇಕವೇಳೆ, ತಮಗೇ ತೋರದ ಅಂತಹ ಗಹನ ವಿಚಾರವು ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯಿತೋ ಎಂದು ಆತನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ತಮಗೆ ಅದರ ಉತ್ತರವು ತಿಳಿಯದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಗ್ರಂಥವ್ಯಾಸಂಗ ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳು ಧರ್ಮಶ್ರವಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಬಾಲಕನು, ಶಿವದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗಂಟೆಗಳಕಾಲ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಇದ್ದುಬಿಡುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಚಿಕ್ಕವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು !

ಏಕನಾಥನು ಹೀಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗುವವರೆಗೆ ತನ್ನ ಅಜ್ಜನ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನು ತೋರಿತೋ - ಮುಂದೊಂದುದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಜ್ಜನಿಗಾಗಲೀ ಅಜ್ಜಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬೊತೆಯ ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ

ಮತ್ತಾರಿಗಾಗಲಿ ತಿಳಿಯಗೊಡದೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ಬಾಲಕನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ - ಏನಾದ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮುಂದೆ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ಕಾಲ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನರಾತ್ರಿ ಉಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದವನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದವರು, ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಆ ಚಿಕ್ಕವನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬಹು ವಿಚಾರಗ್ರಸ್ತರಾದರು. ಆ ವೃದ್ಧ ದಂಪತಿಗಳಂತೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ, ಎಲ್ಲಿ ನದಿ ಭಾವಿಕರೆಗಳ ಪಾಲಾದನೋ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದನೋ ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಪರಿಯಿಂದಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಿದ್ದನೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಕೇವಲ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರನ್ನೂ, ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಧರ್ಮ - ದೇವರು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಕೊರಟ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಚರಿತ್ರೆಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥಪೂರ್ವಕವಾದುದೇ ಸರಿ! ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳಾಗಿ, ದುಷ್ಟರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಿರುಕುಳಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಿ, ಜೀವಿತಕ್ಕೊಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನರಿಯದೆ, ಹಿರಿಯರ ಕಠಿಣ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗಾಗಿ ರೋಷಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ದೇಶಾಂತರಗತರಾಗುವ ಹಲವುಮಂದಿ ಯುವಕರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿಯುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ, ದುರ್ದೈವ ವಶವಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು - ಹೇಳಿಕೇಳುವವರಲ್ಲದೆ ಜೀವಿತವೇ ಬೇಸರತೋರಿ - ಮುಂದೇನೂ ತೋರದೆ ಹತಾಶರಾಗಿ ಕಾಡು ಸೇರಿರುವವರ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿಯುಂಟು. ಆದರೆ ಏಕನಾಥನ ವಿಚಾರವು ಅಂಥದಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ, ಅವನು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಕರಗಳಿಗೂ ಒಳಪಡದ ಸುಖಜೀವಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವಿತವನ್ನೂ ಕಳೆದನು. ತಂದೆಯು ಹೋದನೆಂದು ಅವನೇನು ಪರದೇಶಿಯಾಗಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪಿತಾಮಹನೇ, ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆಗಿದ್ದು, ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಮಗುವೆಂದು ಅತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಆತನ

ಸಕಲ ಆಸ್ತಿಗೂ ಏಕನಾಥನೇ ಏಕಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ - ಸುಖದೇವತವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಅವನು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಧೃವರಾಜಕುಮಾರನಂತೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಗೃಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಹೊರಟನೆಂದರೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಧೈಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ದಾರ್ಢ್ಯಗೊಂಡಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ತನ್ನನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ - ಶಿಶುತನದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿ, ಹಾಲು-ನೀರುಗಳನ್ನೆರೆದು ಪೋಷಿಸಿದ ಪರಮ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದರಾದ ತನ್ನ ಅಜ್ಜನನ್ನೂ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಕರಳು ಮರುಗಿರಲಾರದೇ, ಎದೆಯು ಕಂಪಿಸಿರಲಾರದೆ ! ಆದರೆ, ಏಕನಾಥನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ದೇಶಾಂತರಗತನಾಗಿ ಹೊರಡುವುದಾಗಲೀ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ನಂಬಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಗವಾಃ ಶಂಕರನು, ಅವನಿಗೆ-ನಿನ್ನ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ದೇವಘರ್ (ದಾಲಿತಾಬಾದ್) ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಹೋಗು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದಂತೆ ! ಅದೃಶ್ಯನಾದ ದೇವರು, ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ - ಇದೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಮರುಳು ವಿಚಾರಗಳು ಎಂದು ಈ ವಿಜ್ಞಾನಯುಗದ ನಾಗರಿಕರು ನಂಬದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಕರೆಬಂದಿರುವುದು ಈತನ ಒಂದೇ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಲ್ಲ. ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರು, ಈಚಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಮುಂತಾದ ಮಹನೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಾಂತರ್ಮುಖವಾದ ಭಗವಾನನ ಈ ಬಗೆಯ ಅಂತರ್ಮುಖವನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಐಹಿಕವಾದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನಿತ್ತು, ಭಗವತ್ಪಾರ್ಥವಾದ ಲೋಕಸೇವೆಗೆ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯನ್ನೆರೆದು ಕುಳಿತವರು.

ಏಕನಾಥ ಬಾಲಕನಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ - 'ನೀನು ದಾಲಿತಾಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಗೃಹಸ್ಥ ಸಾಧುವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಮಹನೀಯನ ಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಯೆ' ಎಂದು ವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿ

ಮಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಆತನು ನಯನಡತೆ ನಂಬಿಕೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲೂ, ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಾದಿಗಳಲ್ಲೂ, ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲೂ, ಕೈದುನನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಣ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುದಳವನ್ನು ಎದುರಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿ - ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞನ್ನ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಾಧುಶೇಖರನ ಪೂಜಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಲೋಸುಗ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ರಾಜನು ಗುರುವಾರದ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಕಛೇರಿಗಳೂ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು, ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ವಿರಾಮಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಭಾವಂತನಾದ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಏಕನಾಥನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವನಾದರೂ ಏಕನಾಥನು ಸಂದೇಹಿಸದೆ, ಬೆದರದೆ, ಚಪಲಗೊಳ್ಳದೆ, ದೃಢಭಾವದಿಂದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿ, ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ದಾಲತಾಬಾದನ್ನು ತಲುಪಿ, ಸಾಧು ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯ ಮನೆಯಮುಂದೆ ನಿಂತನು. ಆ ಮಹನೀಯನ ಮನೆಯು ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೆ ತೆರೆದ ಬಾಗಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಪರಸ್ಪರೇಕರಿಗೂ ಸಾಧುಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತದ್ವಾರದಂತಿದ್ದ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಗುವುದು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಅವನು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥನು, ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಒಮ್ಮೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತನು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಮೃದುಮಧುರ ವಚನದಿಂದ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಆದರಿಸಿ, ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡಿ - ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಿದ್ದವನು ಅದೇ ರೂಪು ಚರ್ಯಗಳ ಬಾಲಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು. ಬಾಲಕನಾದರೋ ಆಸೆನಿರಾಶಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತ, ತಾನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನೂ, ಎಲ್ಲಿಂದ-ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು, ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥಗಳು-ಆಟಪಾಟಗಳು-ಅಥವಾ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಮೋಹಕ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ದೇವರು ಧರ್ಮ ಆತ್ಮಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲೇ ಮಗ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಹಾರ ನಿದ್ರಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ದೂರದಿಂದ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಬಂದುದನ್ನೂ ಅವನ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟು - 'ಮಗು ನಿನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲು, ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಹಾಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಶಂಕಿಸಬೇಡ' ಎಂದು ಭರವಸೆಕೊಟ್ಟು, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಏಕನಾಥನು ಮುಂದೆ ಗುರುಸೇವೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೇ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗಮನಕೊಟ್ಟು ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿ ನಾಸಿಸಿದನು. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿ - ಗುರುಸೇವೆ ಗುರುಕುಲವಾಸ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಈ ಕಾಲದ ನವನಾಗರಿಕ ತರುಣರು ಅಪಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ನಾನು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರವನ್ನೂ ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೂ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿ, ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆ, ನಿಶ್ಚಲ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿದರಾಯಿತು ಎಂಬುದಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕೋ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದೂ, ಸಮಾಧಾನ, ಪ್ರೇಮ, ವಿಶ್ವಾಸ ಮುಂತಾದುವುಗಳೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂಬುದೂ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯಧ್ಯೇಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಅಂದು ದಾಸ್ಯಮನೋಭಾವದಿಂದ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿಗಂತೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂದು ಯಾರೂ ಎಲ್ಲೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಯಾವವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೂ ಸಂಶಯವು

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೇದವಾಗಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಂಬಿಕೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅಂಥವನಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಪ್ರವೇಶವೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥನಲ್ಲಾದರೋ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೂ ಸೇವಾಭಾವನೆಯೂ ಅಕ್ಷಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದವು. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಗೆ ತಾನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯಂದಿದ್ದರೂ, ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಆತನ ಸೇವೆಮಾಡಲು ಅವನು ಸರ್ವದಾ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರುಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥನಿಗೆ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವಗಳೆಂಬುದಿರಲಿಲ್ಲ—ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆಂಥದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕನಾಥನೇ ಹೀಗೆಂದು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.—‘ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವು ತುಂಬಿರುತ್ತಿರಲು ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ಸರ್ವದಾ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಪವಿತ್ರನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಗುರುವು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವಾಗ - ಗೂಡಿನೊಳಗಿನ ರೆಕ್ಕೆಬಾರದ ಹಕ್ಕಿಯಮರಿಯು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ ಶಿಷ್ಯನೂ ಹಾಗೆ ಗುರುವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಾದವನು, ತನ್ನ ವಿಷಯವಾದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ತನಗೊಂದು ದೇಹವಿದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವೂ, ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ವಿಚಾರವೂ ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಗುರುಸೇವೆ ಎಂಬ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ ಆತನು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಅವೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಸರ್ವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ತನ್ನ ಆ ಗುರುವೇ ಎಂದು ನಂಬಿ, ಆತನ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೇ ಕಾಮಧೇನುವೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆಸಿಸಿ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿಯೂ ನೋಡದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಗುರುವೇ ತಂದೆತಾಯಿ - ಬಂಧುಬಳಗ, ಹೆಚ್ಚೇನು, ಗುರುವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರರು ಎಂಬ ಭಾವವು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನೂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಆ ಗುರು ಸೇವೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ?’

ಈ ಬಗೆಯ ಸೇವಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬಹು ಅಪಾಯಕರವೆನ್ನಿಸಬಹುದಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೊಂದುಂಟು. ಗುರುವು ಸಂಪೂ

ರ್ಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವನು ಕೇವಲ ಗುಲಾಮನೇ ಆಗಿ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಗುರುವೂ ಅಭಿಮಾನ ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನಾಶವಾಗುವುದು ತಪ್ಪದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯ ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದ ಏಕನಾಥನಿಗೆ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯ ಸೇವೆಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆಗಾಗ ಅವನನ್ನು ತಪಸ್ಸುಕೆಂದು ನಿರ್ಜನವಾಗಿದ್ದ ಸಮೀಪದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವನು. ಆಗಾಗ, ಅವನು ಆತ್ಮಸಾಧನಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವನು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ ಬಹು ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ-ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತನ್ನಾಪ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ-ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಗಹನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವನು. ಅನೇಕವೇಳೆ ಏಕನಾಥನು ತನ್ನ ಗುರುವರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು—

‘ಸ್ವಾಮಿ ನನಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಗಾಗುವುದು - ಎಂದಿಗಾದೀತು’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಗುರುವೂ ಸಹ - ‘ಮಗೂ ಆತುರಪಡಬೇಡ - ನಿನ್ನಂತಹ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಕೃಪೆಮಾಡುವುದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಂತೂ ಅಂತಹ ಒಂದು ಸಮಯವನ್ನು ಮುಂದೂತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೇ ಬಹುದಿನ ನಡೆಯಲು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥನು, ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಸಿನ ಖರ್ಚು ತಾಳಿ ಬಾರದೆ ಸುಮಾರು ವಾಙ್ಮರಾತ್ರೆಯವರೆಗೆ ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅನೇಕವೇಳೆ ಲೆಕ್ಕದ ಕಡತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪುನಃಪುನಃ ತಿರುಗಿಸಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನೊಲವೆತ್ತವಂತೆ ಹುಡುಕಿದ್ದಾಯಿತು.—‘ಅಕ್ಕಟಾ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಪವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತನ್ನ ಗುರು ಮಹಾರಾಜರು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಹೊಂದುವರಲ್ಲಾ-ನನಗಿನ್ನೇನು ಗತಿ’ ಎಂದು ಆ ಸಾಧುಶೀಲನು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದನು. ಪುನಃ ದೀಪವನ್ನು ಉಜ್ಜುಲಗೊಳಿಸಿ, ನೂತನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ

ನೋಡಿ ಎಂತೂ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತನು. ಹಾಗೆ ಬಹುಹೊತ್ತು ಹುಡುಕಿದವೇಲೆ, ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಸಿನ ಲೆಕ್ಕವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅಗ ಅತನಿಗುಂಟಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಮಿತಿയിಲ್ಲ. ಕೈ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಹೋ ಎಂದು ಆನಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಅಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಗುರುವು ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ, ಗಂಭೀರವಾದ ಮೌನಭಾವದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದುದನ್ನು ಏಕನಾಥನು ನೋಡಿದನು. ತಕ್ಷಣ ಮುಂದೇನೂ ತೋರದೆ - ಮೌನದಿಂದ ಆತನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುವು—
 ‘ಮಗೂ ಈಗ ನೋಡಿದೆಯಾ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಇಂತಹ ಅನನ್ಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೇ ಸಾಧಕವಾದ ಮಾರ್ಗವು. ಈಗ ನೀನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉತ್ಸಾಹ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೇ ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಗವತ್ಪರವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸು. ನಿನಗೆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇನು ದುರ್ಲಭವಾಗದು’ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಶಿಷ್ಯನೂ, ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾವೂರ್ವಕ ಕೈಕೊಂಡು-ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನೆಂದು, ಅಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಶ್ರದ್ಧಾ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಇಮ್ಮಡಿಗೊಳಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರನಾದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

‘ವಿನಾಹನುಹೋತ್ಸವ’

ಗುರುವಿನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದೆನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಉತ್ಸಾಹವು ಏಕನಾಥನ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿ, ಅವನಲ್ಲಿ-ಇನ್ನೇನು ಜಗತ್ತನ್ನಾದರೂ ಜಯಿಸೇನು, ಎಂಬಂತಹ ನಿರ್ಭೀತಿಯನ್ನೂ ಅಗಾಧವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಏಕನಾಥನು ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಊರಿನ ಕೋಟೆಯ ಒಂದು ಅಭುಕ್ತ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅತಿ ಕಠಿಣ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಧ್ಯಾನಮಗ್ನ

ನಾಗಿ ಬಹಿಃಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಆತನು ಕುಳಿತಾಗ ಲೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸರ್ಪವು ಬಂದು ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ! ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಕಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತಾದರೂ, ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಅದರ ದುಸ್ವಭಾವವೆಲ್ಲ ಅಣಗಿಹೋಗಿ ಅದು ಕೇವಲ ಸಾಧುವಾಗಿಹೋಯಿತು. ದಿನವೂ ಆತನು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತೊಡನೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದಾದರೂ, ಆತನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಆತನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದೇನು, ಮಹಾ ದುಷ್ಟಪ್ರಾಣಿಯಾದ ಸರ್ಪವು ಸಾಧುವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಂತಹ ಸೇವೆಮಾಡೀತು? ಅದು ದಿನವೂ ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಆತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೆಡೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ! ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಏಕನಾಥನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆತನು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾದಾಗ ಒಂದು ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಪವು, ಆತನು ಬಹಿರ್ಮುಖಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ! ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಕುರಿಕಾಯುವವನು ಆ ಭಯಂಕರ ನೋಟವನ್ನು ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಂಡು, ಒಡನೆ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಚಿಕೊಂಡನಂತೆ! ಅದು ಒಡನೆ ಏಕನಾಥನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿತು. ಸರ್ಪನಾದರೋ ಆ ಸುಳಿವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಏಕನಾಥನು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ನೋಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೂ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಕೈಕೊಂಡು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನಿಂದ ಆ ಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಏನು ತೊಂದರೆಯುಂಟಾದೀತು ?

ಏಕನಾಥನ ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಗುರುವಿನ ಸೇವಾವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಿದ್ದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಈ ಹಿಂದಿನ ಸರ್ಪದ ಕಥೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆಯಿತೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನೂ ಏಕನಾಥ ಸಾಧುವಿನ ಸ್ವಂತ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ರುಜುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಬೈವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯ

ಮೊಂದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ದೇವಗಿರಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದೆ
ಯೆಂದೂ ತಾವು ಒಡನೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿ
ಅರಮನೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವದೆಂದೂ ಆ ಕೋಟೆಯ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದ ಕಿಲ್ಲೇ
ದಾರನು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಅದನ್ನು ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿಗೆ
ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಧ್ಯಾನಕೊಠಡಿಯ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದ ಏಕನಾಥನು
ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಾರ್ಯದ ಅಪಾಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿದು
ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ
ಸಾವಕಾಶವಾದರೂ ರಾಜಧಾನಿಗೂ, ರಾಜಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷ ಅಪಾಯ
ವುಂಟಾಗದೆ ತಪ್ಪದೆಂದು ತೋರಿತು. ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ಸಾವಕಾಶಮಾಡ
ಲಾಗದೆಂದೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅಪಾಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ತಾನು ಹೊರಟು
ಆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದೂ ತನ್ನ ಗುರುವಿಗೆ
ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಗುರುವು ಯುದ್ಧ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಡುಪನ್ನೂ ಶಿಸ್ತಾಣ ಕವಚಾದಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ
ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಆವೇಶಗೊಂಡು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ತನ್ನ
ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಏಕನಾಥನು ಅಶ್ವಾರೂಢ
ನಾಗಿ, ತನ್ನ ಗುರುವು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಶತ್ರು
ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸೈನಿಕರೂ ಆವೇಶ
ಗೊಂಡವರಂತೆ ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ ಎಂಬ ಒಂದು ಘೋಷದಿಂದ ದಿಕ್ಕುಟಿ
ಗಳನ್ನು ಬಿರಿಸುತ್ತ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದ
ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಆಸೈನ್ಯವು ನಡೆದಾಬಂದ ರಭಸಕ್ಕೇ ಅಂಜಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು
ಎದುರಿಸಲಾರದೆ ಪ್ರಾಣಭೀತಿಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಏಕನಾಥನು ಇನ್ನೂ
ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ, ಅವರ ಭಂಡಾರವನ್ನೂ, ವಸ್ತು
ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕುದುರೆ
ಯಿಂದಿಳಿದು ಪುನಃ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಧ್ಯಾನಗೃಹದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು.
ಆ ವೇಳೆಗೆ ಗುರುವು ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ ಏಕನಾಥನು ತನಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋ
ಗಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಹಿಂದಿ
ರುಗಿ ಬಂದ ಏಕನಾಥನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಈ ಧೂರ್ತ

ತನವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಸಮಾಧಿವಾಗ್ನಿರಾಗಿದ್ದ ತಮಗೆ ಈ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಏಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ತಾನೇ ಹೊರಟೆನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಮೈಕಟ್ಟು ಎತ್ತರ ಆಳತನ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಇದ್ದ ಅವನನ್ನು, ಆ ಆತುರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆನೇ ಶಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸೈನಿಕರು ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು ನೋಡಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಆಯುಧ ಉಡುವು ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದುವು ಇವ್ವದರಿಂದ ತಾನೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ವಿಧೇಯರಾಗಿ ನಡೆದರೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಎಂತೂ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ನೆರೆವೇರಿ ರಾಜಕಾರ್ಯವು ಸುಲಲಿತರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾದುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಏಕನಾಥನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅಭಿನಂದಿಸಿದ ನಂತೆ! ಈ ಎರಡು ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಏಕನಾಥನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಲೆಯೇ ನಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ.

ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನು ಈ ಬಗೆಯ ಹಲವು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡ ಜನಾರ್ದನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಮನೋಮಯಕೋಶವನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದ ಲೇಶಮಾತ್ರದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೆರೆಯನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿ ಅತನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಮಾಡಿ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಒಂದಾನೊಂದು ಗುರುವಾರ ವ್ರಾತಕಾಲ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, ಆ ದಿನ ತನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದನು. ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಟರು. ಸ್ವಾಮಿಯು, ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೈಲಾದೂರ ನಿದ್ದು ಒಂದು ಮಾವಿನ ತೋಪಿಗೆ ತನ್ನಾ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಏಕನಾಥನಿಗಾದರೋ ತನ್ನ ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯು ಅಂದು ತನ್ನನ್ನು ಗುರುವು ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಒಂದು ಅಂತರ್ಭಾವವು ಹೇಗೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಗಿ, ಸಂತೋಷ-ಆಸೆ ಭಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಆಗಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂಥದೆಂದು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಿರಲು, ತಾಯನ್ನ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆನ ಎಳೆಗಂದಿಯ ಕರುವಿನಂತೆ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆದುಹೋದನು. ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಉನ್ನತವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಒಂದು ತೋಪಿಗೆ ಹೋಗಿ

ಸೇರಿದರು. ಆ ಸ್ಥಳವಾದರೋ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರೀ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಪೋವನವು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಂತವೂ ಮನಃ ಪ್ರಸಾದಕವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು.

ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರಮಹಾರಾಜನು-ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವು ತಂಪಾಗಿಯೂ, ಒತ್ತಾದ ಮರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶುಚಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲೊಂದು ದೇವಾಲಯ (ಶಿವಾಲಯ) ವಿರಬೇಕು. ಮರದಲಿಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ದೂರ ಬರುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯು ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ವಾಯುವು ತಂಪಾಗಿಯೂ, ಸುವಾಸಿತವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲವ ಪ್ರವಾಹವೊಂದು ಸ್ಫುಟಿಕಮಣಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಜುಳುಜುಳುಶಬ್ದದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲೊಂದಲ್ಲೊಂದು ಗಿಣಿಯಾಗಲಿ, ಚಕ್ರವಾಕವಾಗಲಿ ಮಧುರಸ್ವರಗೈಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ತುಂಬಿಗಳ ರೋಮಕಾರವಾಗಲೀ ನವಿಲು-ಹಂಸಗಳ ಇರುವಿಕೆಯಾಗಲೀ, ಕೋಗಿಲೆಯ ಗಾಯನವಾಗಲೀ ಅಪೇಕ್ಷಿಣೀಯವೆನ್ನಿಸದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಳವು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕನಿಗೆ ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರಾಂತನಿಗೆ ತಾಪಪರಿಹಾರಕವಾಗಿಯೂ, ಸಾಧಕನಿಗೆ ಮನಃಪ್ರಸಾದಕವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನಾದರೆ, ಅವನಿಗೂ ಸಹ ತನ್ನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗುವಂತೆ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಾಗಿರಬೇಕು— ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯೂ ಏಕನಾಥನೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ ಆ ತಪೋವನವು ಆ ವರ್ಣನೆಗನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಏಕನಾಥನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು-‘ಮಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತದಿಂದ ನಿಂತಿರು. ಈ ದಿನವು ನಿನ್ನ ಜೀವಿತದಲ್ಲೇ ಧನ್ಯತಮವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿ. ದತ್ತಾತ್ರೇಯವೂರ್ತಿಯು ಯಾವ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದರೂ ಬೆದರದೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಕೃತಕೃತನಾಗು’ ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಗುರುಶಿಷ್ಯರು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗುವುದರೊಳಗಾ

ಗಿಯೇ, ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾದನು. ಅವನು ಕಪ್ಪಾಗಿ, ಎತ್ತರವಾಗಿ ಹೊಸದಾದ ಒಂದು ಮೃಗಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು, ರಕ್ತವರ್ಣದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಯಮನವಾಹನವೋ ಎಂದು ತೋರುವಂತೆ ಭೀತಿಜನಕವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕರಿಯ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾದನು. ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಏಕನಾಥನು ನಡುಗಿದಂತಾಗಿ- ಅದರೆ ತನ್ನ ಗುರುವು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾದನು. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆ ಮಹಮ್ಮದೀಯನೂ ಸಂಭಾಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆತನಿಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸಿ, ಆತನು ತಂದಿದ್ದ ಆ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಲುಕರೆವಂತೆ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದನು. ಏಕನಾಥನು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು-ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವಾಮಿಯ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ ಏಕನಾಥನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಡನೆ ಅದೃಶ್ಯವಾದಂತಾದನು. ತಾನು ಅವರಿಗೆ ಹಾಲುಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನಾಯಿಯಾದರೋ ಕಾಮಧೇನುವೇ ಎಂದು ಏಕನಾಥನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ದತ್ತಾತ್ರೇಯಸ್ವಾಮಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಏಕನಾಥನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ವರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ-ನೀನು ಮುಂದೆ ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸ್ಕಂಧಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ ಜಗದುದ್ಧಾರಮಾಡೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಏಕನಾಥನಿಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ಅತ್ರಿಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಮೂರ್ತಿಯ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗಲೂ ತನಗೆ ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನೇ ತನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ದ್ದನೆಂದೂ, ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಪಾಯವೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದೂ, ಆತನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈಚೆಗಿನ ಶ್ರೀ ವಿವೇಕಾನಂದರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರಲ್ಲಿ, ಏನು ಮಾಡಿದರದರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಕಾಳಿಯ ವರದಹಸ್ತವು ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಬೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಗೂ ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯಮೂರ್ತಿಯು

ತನ್ನ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಬೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ! ಈ ಬಗೆಯ ಅನುಭವದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ನವೀನನಾಗರಿಕ ಮಹಾಶಯರು, ಇದನ್ನೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹುಚ್ಚೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಚಯವು ಆಗಾಧವೆಂಬಂತೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅದು ಇನ್ನೂ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಪಾರಲೌಕಿಕವಾದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ಮತ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದ ಮಹನೀಯರ ಮತ್ತು ಸಾಧುಸಂತರ ದಿವ್ಯಾನುಭವಗಳನ್ನು ಈ ವೈಜ್ಞಾನಿಕರು ಅಳಿಯುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ವಿಚಾರವಲ್ಲವೇ ?

ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯು ಹೀಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ತರುವಾಯ, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಸ್ವಗ್ರಾಮಕ್ಕಾದರೂ ಹೊರಡಬಹುದಿತ್ತು, ಅಥವಾ ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಮತ್ತಾವ ಸ್ಥಳಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತನು ಹಾಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಕೊಡದೆ, ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ವಿನಯವಿಧೇಯತೆಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು - 'ಏಕನಾಥಾ, ನೀನಿನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧನಾದೆ. ನಿನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ, ತಪಸ್ಸುಮುಗಿದಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಟು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಯುಕ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಏಕನಾಥನು - 'ಪ್ರಭೋ, ನಾನೀಗ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯಪಾದಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಇನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನಿಸುವ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ನನಗೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುವು !' ಎಂದು ನುಡಿದು ಎಂದಿನಂತೆ ಗುರುಸೇವಾತತ್ಪರನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು ತಾನೂ ಆತನೊಡನೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಕೊಡಲು, ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ, ದಾಲತಾಬಾದಿನಿಂದ ಹೊರಟು ನಾಸಿಕಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿಯಿರುವ ಪಂಚವಟೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕವು ಸದಾಚಾರಶೀಲರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಂದಿ ಪಂಡಿತರೂ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ವಾಸಿಸಿದ್ದರು. ಪಂಚವಟಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ತ್ರ್ಯಂಬ

ಕೇಶ್ವರವೆಂಬ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ತ್ರೈಲೋಚನೇಶ್ವರವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತ ಶಿವಲಿಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಸಾಧುವರ್ಯನ ಗುರುವಾದ ಶ್ರೀ ನಿವೃತ್ತಿದೇವನು ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಜನಾರ್ದನ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಏಕನಾಥನೂ ಆ ಸಿದ್ಧಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು- 'ಇನ್ನು ನಾನು ದೌಲತಾಬಾದಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನನ್ನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡು. ಏಕಾಂಗಿಯೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನೊಂದಿಗೇ ಇರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಹಲವು ಜಗಿಯ ಜನರ ಬಳಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅವರಲ್ಲಿ ಧನಿಕರೂ ದರಿದ್ರರೂ, ಉತ್ತಮರೂ ನೀಚರೂ ಎಲ್ಲರ ಸಹವಾಸವೂ ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭವೊದಗಿದರೂ, ನೀನು ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಾವಧ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವ್ಯಯ ಮಾಡದಂತೆ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿರು' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ತರುವಾಯ ಏಕನಾಥನು ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು. ಈ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯು ಆತನ ಬೇವಿತದಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಹೋದಹೋದೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಂದ ನಡೆದ ಧಾಳಿಯು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮರುಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಆತನ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಮತ-ಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧಾರದಿಂದಲ್ಲದೆ, ದೇಶದ ದುರವಸ್ಥೆಯು ನೀಗಲು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತು. ಹೀಗೆ ಒಹುತಿಂಗಳಕಾಲ ದೇಶಸಂಚಾರಮಾಡಿ ವಿವಿಧ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಆತನು ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ಪೈರಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯು, ಮುಂದೆ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದುದು ಕಂಡೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನವಾದಿದ್ದನಾದರೂ ಏಕನಾಥನ ಮನಸ್ಸು

ಇನ್ನೂ ದೇಶಸಂಚಾರವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಊರಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ತನಗೆ ದೈವಾಜ್ಞೆಯಾಗಿದ್ದ ಶಿವದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಮನಸಾರೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಂದಿನಂತೆ ಭಿಕ್ಷೆಗೆಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲ ಹೊರಟಾಗ್ಗೆ, ಅವನನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಗುರುತಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥನು, ವಯಸ್ಸು ಅಲ್ಪನ ರೂಪ ಧ್ವನಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಹೊಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನೊಡನೆ ಉಂಡು ಆಡಿದ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತರಿಗೆ ಸಹೆ ಆತನ ಗುರ್ತು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವರಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಆತನ ಅಜ್ಜನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆ ವೃದ್ಧನು ಹೆನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬೈರಾಗಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುನೋಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಪರಿಚಯವು ಸಿಕ್ಕುವುದೋ ಎಂದು, ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರನಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದನು. ಏಕನಾಥನು ಮನೆಯಬಳಿಗೆ ಬಂದು 'ಬೈ ಸೀತಾರಾಂ' ಎಂದು ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೂಗಿದೊಡನೆಯೇ, ಆ ಮುದುಕನಿಗೆ ಆತನೇ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗ ಏಕನಾಥನೆಂದು ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಒಡನೆ ಹರ್ಷವಿಷಾದಗಳು ಉಕ್ಕಿಬರಲು, -ಕಣ್ಣುಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ವೃದ್ಧನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಯುವಕಸಾಧುವಿನ ಕೊರಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, -'ಮಗೂ ಏಕನಾಥ, ನಮ್ಮನ್ನು ಪರದೇಶಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವಾ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡ ಕಂಡೆಯಾ!' ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿಕೊಂಡನು.

ಏಕನಾಥನು- 'ತಾತಾ, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯೇ, ಆದರೆ ನಾನು, ನನ್ನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸದೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ? ದಕ್ಷಿಣಾರತದ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕಲ್ಲ-ಅದಕ್ಕೇನುಮಾಡಲಿ?' ಎನಲು ವೃದ್ಧನು- 'ಮಗು, ನನಗಾದರೋ ವಯಸ್ಸು ಗಳಿತವಾಯಿತು. ನಾನು ಮೃತನಾಗುವವರೆಗೂ ಆಸರೆಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರು; ತರುವಾಯ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ಮಾಡು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇಗೋ ನೋಡು, ನಿನಗೊಂದು ಪತ್ರವಿದೆ' ಎಂದು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಆತನ ಕೈಗಿತ್ತನು.

ಅದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಏಕನಾಥನು, ಆ ಹಸ್ತಲೇಖನವು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಜನಾರ್ದನಸ್ವಾಮಿಯದೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣಿ ಗೊತ್ತಿಕ್ಕೊಂಡು, ಬಿಚ್ಚಿ ಓದಿಕೊಂಡನು. ಅದರಲ್ಲಿ, ತಾನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಗುರುವು ಬರೆದುಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಅಜ್ಞೆಯಿದ್ದಿತು. ಗುರುವಿನ ಆ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಪುನಃ ಬೇರೊಂದು ಮಾತನಾಡದೆ ಮದುವೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಉತ್ತಮವಂಶ ಸಂಜಾತಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಅತನ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವು ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ವೃದ್ಧರಾದ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂತುಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ, ಏಕನಾಥನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಕುಟುಂಬಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

“ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬಿತ್ವ”

ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೈರಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಏಕನಾಥನು ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಅದ್ಭುತ ಜೀವಿತಕಾಲವನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ಕಳೆದನು. ಪಾಠಪ್ರವಚನ, ಗ್ರಂಥರಚನೆ, ಉಪದೇಶ, ಕೀರ್ತನ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಅತನ ಕಾಲವು ಸದ್ವೈಯವಾಗುವುದು. ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಂತೆ, ತಾವು ಕಲಿತ ಭಗವತ್ಪ್ರವಚಾರವನ್ನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧುಸಂತರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಏಕನಾಥನ ಮೊದಲನೆಯ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀಭಾಗವತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅತನು ಹೇಳಿರುವ ಮಾರ್ಗವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆನ್ನಬಹುದು. - ‘ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ದಾನ ತಪಸ್ಸುಗಳು ಅತಿ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು

ವುದು ವ್ಯರ್ಥವು. ಶ್ರೀ ಹರಿಕೀರ್ತನವೊಂದೇ ಸರ್ವಪಾವ ನಿವಾರಕವಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ಬಾಲಕ ಎಂಬ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಸದ್ಗತಿಪ್ರದವಾಗಿರುವುದು. ಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುವವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯೇನು! ಅದರಲ್ಲಿ ಯೋಗ-ತ್ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಷ್ಟಕ್ಲೇಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅದು ಸರ್ವಸುಲಭವಾದ, ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಮಹಾ ಸುಖದಾಯಕವಾದ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು, ಎಂದು ಆತನು ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವನು.

ಮಧುರವೂ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದ ಹರಿಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆತನು ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದರೆ, ಸಾವಿರಾರು ಜನಗಳು ನೆರೆದು ಶ್ರವಣಾನಂದ ಹೊಂದುವರು. ಆತನ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ, ಭಕ್ತಿಯೂ, ಹವಿತ್ರಜೀವನವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವೂ ಆತನನ್ನು ಧರ್ಮ ಬೋಧಕಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಅಚಾರ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿದುವು. ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ, ಶ್ರೀರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುಂತಾದ ಭಗವದವತಾರಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸನ್ಯಾಸಿಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಸಾಧುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನಗಳ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರದ ಧಾನ್ಯ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತೆರೆದು-ಬಡಜನಗಳಿಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಎಂದು ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟ ದಾಮಾಜಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಲೀ ಕೀರ್ತನವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಶರಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸುವನು. ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರನಾಮದೇವ ಮುಂತಾದ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರು ಬೋಧಿಸಿದ 'ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆತನ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಭಾಗವತಧರ್ಮ ವಂಧವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಹದುದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ, ಶ್ರೀ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಮೇಲೂ, ಏಕನಾಥನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದಮೇಲೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಜಗದುದ್ಧಾರ

ಮಾಡಿದರು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀಯರೂ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಆದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವ ಪಂಥರಪುರದ ವಿಶೋಬನಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಗೀತಾಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಪಡಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಶೇಷ ಜನಾಂಗವೂ ಆ ದೇವರನ್ನು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸದ್ಗುತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತರ ಚರ್ಚಾಮಾಲವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಜನಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಲಾರದುದರಿಂದ, ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದು ಅಜ್ಞಾನಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿಚಾರವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಮಹನೀಯರು ಮತಸುಧಾರಣಾ ಎಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮಿಕ್ಕ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಂತೆ (ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ) ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯವೂ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಗೀತೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಸಾಕಾದ, ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಈ ಎರಡಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದರು.

ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಲಪಡಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾರಣಗಳೂ ಒದಗಿದುವು. ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಾನುಯಾಯಿಯು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಾನುಯಾಯಿಯಂತೆ ವಿಶೇಷ ಮೇಧಾವಿಯೂ ಮನೋನಿಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದಾನೆ, ಸಾಧನೆ ಮುಂತಾದ ಮನಃಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆ ಅವನು ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳೆಂಬ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಬಂಧಕಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನರಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ, ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಮಾಡುವುದೂ, ಆತನನ್ನು ಪೋಷಿಸೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುವುದೂ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ !

ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದುಹೋದಂತೆಲ್ಲ, ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೋ ಅದೇ ಫಲವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನಿಗೂ - ಭಕ್ತನಿಗೂ ವಿಶೇಷ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟು. ಜ್ಞಾನಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಬಳಿ ಇರುವ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಅಧಿಕಾರಿಯಂತಿದ್ದರೆ, ಭಕ್ತನ ಸ್ಥಿತಿಯು ರಾಜನ ಸ್ವಂತ ಮಗನಂತಿರುವುದು. ಮಗನು ಯಾರ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ರಾಜನಬಳಿಗೆ ನಡೆದು, ಅವನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಬೇಕೆನ್ನಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕಾಡುವಷ್ಟು ಸಲಿಗೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಂಥದಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಾಜನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಪ್ತನೂ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ಮನೂ, ಆದರೂ ಅವನ ಮಗನಂತೆ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮಹನೀಯರು, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಘಟಿ ಪಟಗಳಿಂದ ಬಡಿದಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಮೇಧಾವಿಗಳ ಪಾಲಿಗೂ, ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದರ್ಭೆ, ಎಳ್ಳು-ನೀರು, ಚರುಘೃತಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರ ಪಾಲಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ತಿಳಿಮನಸ್ಸಿನ ಎಳೆ ಹೃದಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆಂದು ಈ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಈ ಮಹನೀಯರ ಈ ಬಗೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯ ನೀತಿ ಯೊಂದುಂಟು. ಇವರು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನಿಸಿದರಾದರೂ ಮಿಕ್ಕ ಎರಡರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಥಿತಿಗೇರಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲವೂ ಅದರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಅಲ್ಪವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವಂತಾದುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಈ ಪಂಥವು ಯಾರ ದ್ವೇಷದೂಷಣೆಗಳಿಗೂ ವಶವಾಗದೆ ಎದ್ದು ಬೆಳೆಯಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುವ ಮತ್ತಾವ ಪಂಥವೂ ಏರ್ಪಡದಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವುಂದಿ ವಿಜ್ಞಾನಶುಂಠರೂ, ಕರ್ಮಜಡರೂ, ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ್ದ ಧ್ಯಾನದೇವ ಏಕನಾಥ

ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ದೂಷಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣೆಯಲ್ಲೊಂದು ಗುರುತಿಲ್ಲ - ದೇಹದಮೇಲೊಂದು ನಾಮನಾಗಲೀ, ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ ವ್ರತನಿಯಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಒಂದು ರಹಸ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಿ-ಹರಿ ಎಂದು ಗಂಟಲೊಣಗುವಂತೆ-ಬಾಯಿನೋವೆತ್ತುವಂತೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು? ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೋಸಮಾಡಲು ಹವಣಿಸಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಈ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದವರನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಅಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅದರೆ ಮತ - ಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಾನುಯಾಯಿಗಳು ರಹಸ್ಯರಹಸ್ಯ - ಗುಟ್ಟುಗುಟ್ಟು ಎಂದು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಲಿಗಿಡುವುದೇ ಈ ನವೀನ ಪಂಥದವರ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಪಾಪ ದುಃಖಸಂಕಟಗಳೆಂಬ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾನುಷ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಲೇಶಾಂಶವೂ ದರೂ ಸುಖವೆಂಬುದುಂಟೆ? ಕುದಿದ ನೀರಿಗೆ ಹೆಪ್ಪಿಟ್ಟರೆ ಅದೇನು ಮೊಸರಾದೀತೆ? ಕೆಂಡಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವವನಿರುವನೆ? ಜ ನ ನ ವೆ ಂ ಬು ದೇ ಮರಣದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ - ಇಂತಹ ದುಃಖಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇನ್ನೂ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟೆ?' ಎಂದು ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರನು ನುಡಿದನು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿತವೆಂಬುದು ವೇಳಾವತ್ರಿಕೆಯ ವಿಷಯಗಳಂತೆ, ತಿನ್ನುವ ಕೂಡುವ ಮಲಗುವ ವಿಚಾರಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದು ಧೈಯವಿಲ್ಲದ ಜೀವಿತದಿಂದ ಪಯೋಜನವೇನು, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ವಿಮರ್ಶಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತನ್ನ ನಿತ್ಯಜೀವನವನ್ನು ಗಮನಿಸುವಂತೆ ಈ ಪಂಥವು ಸಾರಿತು. ಈ ಸಂದೇಹವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ನವಜೀವನವನ್ನು ಉದ್ಭವಗೊಳಿಸಿತು. ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಸಮಾಜವು ಈ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಡಹಿಕ್ಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಪಂಚಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಜೋಕರ್ಮೇಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಧಿಕೃತನು ಜನಿಸಿ

ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಭಗವತ್ಕೃಪಾಸಂಪಾದನೆಗೆ ಜಾತಿ ಮತಗಳು ಕಾರಣವಲ್ಲವೆಂಬಂಶವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದನು.— 'ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಲ್ಲೂ ಪ್ರೇಮವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನ ಜಾತಿಯಾವುದೆಂದು ಕೇಳಲೇಬೇಡ - ದೇವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕೂತು ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವನೇ ಹೊರತು, ಅವನು ಉತ್ತಮಜಾತಿಯವನೇ ನೀಚಜಾತಿಯವನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದಿರುವನು.

ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲವು ಕಾಲ, ಏಕನಾಥನು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರ ದ್ವೇಷ ದೂಷಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತಾದರೂ, ಆತನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಸ್ವಭಾವ, ನಿರ್ಮಲಚರಿತ್ರೆ, ಉದಾರಹೃದಯ, ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸ್ನೇಹಪ್ರೇಮಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕಂಡ ಪಂಡಿತರು ಆಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದವರು ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಏಕನಾಥನು, ಶೂದ್ರರಿಗೂ ವಂಚಮರಿಗೂ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಟ್ಟುದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನಿಸಿದುದು ಭಗವನ್ನಾಮ, ಅಂತಹ ನಾಮವು ಎಲ್ಲರ ವಾಲಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಗುರುಕುಲವಾಸಮಾಡಿ, ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ತತ್ವದ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನೂ ದೇವರ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದ ಏಕನಾಥನು—

ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಗವಿಹಸ್ತಿನಿ
ಶುನಿಚೈವರ್ಷಪಾಕೇಚ ಪಂಡಿತಾಸ್ಸಮದರ್ಶಿನಃ

ಎಂಬ ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯದಂತೆ, ಸಕಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅಡಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಯಾವ

ಬಗೆಯ ಮೇಲುಕೀಳು ಭಾವಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ಯಾದ ಆತನು ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯರು ಎಣಿಸುವಂತಹ ಜಾತಿಮತ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಮೀರಿದ್ದನು. ಒಂದೂ ನೊಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಗೋದಾವರೀ ನದಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಕೈಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರ್ (ಪಂಚಮ) ಕಾಲದ ಒಂದು ಮಗುವು ಬಿಸಿಯಾದ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಉರುಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕನಿಕರಪಟ್ಟು, ಒಡನೆ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ, ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಅದರ ತಾಯಿಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ, ಆಗತಾನೇ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ, ರೋಗಬಾಧೆಯಿಂದಲೂ ಅತಿಶಯ ದೇಹದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದಲೂ, ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರನನ್ನು ಆ ಸಾಧುವರೇಣ್ಯನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಔಷಧಾದಿಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸಿದನಂತೆ! ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೊಂದು ಪಿತ್ತಶ್ರಾದ್ಧ ಬರಲು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಕ್ಕೆಂದು ಪಕ್ಕಾ ನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಡಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದನಂತೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ಆ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲನುಂದಿ ಮಹಾರರು,—‘ಆಹಾ ಎಂತಹ ಮಧುರವಾದ ವಾಸನೆ, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಷ್ಟು ರುಚಿಯಾಗಿರಬಹುದು’ ಎಂದುಕೊಂಡರಂತೆ! ಆ ಮಾತುಗಳು ಏಕನಾಥನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೇ ಏಕನಾಥನು, ಮುಂದೆ-ತನ್ನಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಕೋಪ ಮತ್ತು ಆದರ ಪರಿಣಾಮ ಮುಂತಾದ ಒಂದನ್ನೊಳಿಹೈಕ್ಕೆ ತೀರದೆ, ಅವರನ್ನು ಕರೆದು ಮಾಡಿದ ಆಡಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ! ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವಸಮತೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಉನ್ನತ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಏರಿದ್ದಿತು!

ನಿಜವಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನು ಹೇಗಿರುವನು, ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.—‘ನಿಜಭಕ್ತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಭಗವದ್ರೂಪವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಲ್ಲದವನ ಮುಖದರ್ಶನವು ನಿಸಿದ್ಧವೆಂದು ವೇದಗಳು ಹೇಳುವುದರೂ, ಅದು ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲವು ತರಗತಿಗಳವರೆಗೆ

ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ಕತ್ತಲಿರುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೀಪದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವಾದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ವೇದಗಳೆಂಬ ಬಡ ದೀಪದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಲೇಕೆ? ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕಪೂರ್ಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಹೀನಾತಿಹೀನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಯಾವನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನೇ ಭಕ್ತನು. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಮಿಣುಕು ಹುಳುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಚೈತನ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಲ್ಲದೆ ವಸ್ತುತತ್ವವೊಂದೇ! ಇರುವೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಯಂತವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಭಕ್ತನು ಪರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬಿರೋ! ಒಂದು ಮರವು ತನಗೆ ನೀರಹಾಕಿ ಬೆಳೆಸಿದವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ನೆರಳನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಕಡಿದುರುಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವವನಿಗೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ನೆರಳನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು ಭಕ್ತನಾದವನು ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಸಮತೆಯನ್ನೂ ಅಜಾತಶತ್ರುತ್ವವನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಈ ಬಗೆಯ ಆನನ್ಯಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಆನನ್ಯ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಶಾಂತತೆಯೂ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆತನಂತೆಯೇ ವಿಠಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ತುಕಾರಾಮರಿಗಿಂತಲೂ ಈತನ ಕ್ಷಮಾಸ್ವಭಾವವು ಪ್ರಶಸನೀಯವಾದುದು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉದ್ದೇಗಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಎಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಆತನ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಚಲಿಸದೆ, ಬಲವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಗಾದರೂ ಚಲಿಸದ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವುದು. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದರ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ಒಂದು ದಿನ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಏಕನಾಥನಮೇಲೆ ಉಗುಳದನಂತೆ! ಆ ಮಹಮ್ಮದೀಯನನ್ನು ಏಕನಾಥನು, ಎಂದೂ ನೋಡಿಯಾಗಲೀ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿಯಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕ

ನಾಥನು ಮಹಾ ಅಪಮಾನಕರವಾದ ಈ ದುಷ್ಟತನಕ್ಕಾಗಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಪುನಃ ಗೋದಾವರಿಗೆ ನಡೆದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಆದರೆ ಆ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ಆತನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗ ಬಿಡದೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಗುಳಿದನು. ಏಕನಾಥನಾದರೋ, ಪುನಃ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಂದ ಉಗುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿಯಲ್ಲ - ಹತ್ತು ಬಾರಿಯಲ್ಲ, ಐವತ್ತು ಬಾರಿಯಲ್ಲ; ನೂರ ಎಂಟು ಬಾರಿ, ಆ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಆತನವೇಲಿ ಉಗುಳುವುದೂ, ಆತನು ಬಾಯಿಂದ ಎನ್ನೊಂದು ಮಾತನಾಡದೆ ಪುನಃ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನದಿಗೆ ನಡೆಯುವುದೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನನಿಗೇ ವಿಶೇಷ ಪರಿತಾಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಗಲು, ಅವನು ಏಕನಾಥನಿಗೆ ದೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ತನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಏಕನಾಥನ ಮನೆಗೆ ಕೆಲವರು ಕಳ್ಳರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪಾತ್ರೆಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥನು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾಗಲು ಭಯಭೀತರಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲನುವಾದರು. ಆಗಲಾಕ್ಷಮಾನಿಧಿಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದು, ಅವರು ಕದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಉಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಬಲವಂತಗೊಳಿಸಿದನಂತೆ! ಸಮಾಜದಿಂದ ನೀತಿಬಾಹಿರಳೆಂದು ಮೂಷಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಅವಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ, ಉತ್ತಮಳಾಗುವಂತೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹವಾಗಲೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ಆತನ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬಿತ್ವವೇ ಆತನಿಗೆ ಅನೇಕಮಂದಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ ಪರಾಯಣರಾದವರು, ಶತ್ರುಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತೆನ್ನುವರು. ಆತನ ಆಚರಣೆಯು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಸುಧಾರಣಾಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿತ್ತು ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ, ಇಂದಿನ ಸುಧಾರಣೆಗೂ ಅಂದಿನ ಸುಧಾರಣೆಗೂ ಅಜಗಜಾಂತರವಿರುವುದೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

‘ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ’

ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾದ ಒಂದು ಧೈಯವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ಆಚರಣೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ವರ್ತನೆಯು ಸಮಾಜದಮೇಲೆ ಮೂಡುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನ ಸಂದೇಶವು ಚರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅತನು, ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಥಾಪಿಸಲುಳ್ಳ - ಶಾಶ್ವತನಿಧಿ ಎನಿಸಬಲ್ಲ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಪಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದ್ವೈತ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತಪ್ರವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬೋಧಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಲಾಲೇಖಗಳೋ ಎಂಬಂತಿರುವ ಅವಮೌಲ್ಯ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಜೀವಿತಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏಕನಾಥನು ಅತನ ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಾಲತಾಬಾದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಮುಂಚೆ, ಸ್ಫೂರ್ತಿಬಂದಂತಾಗಿ ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಈಚೆಗೆ ಪೈರಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವ್ಯಾಸಂಗ, ಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ಗಮನಕೊಡಲು ಅವಕಾಶವೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಕೆಲಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಹುಟ್ಟಲು, ಭಾಗವತ ಏಕಾದಶ ಸ್ಕಂಧಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿದವೇಳಿಗೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಾಶೀನಗರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ ಪ್ರಜಾಸಾಮಾನ್ಯದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯೇ ಗ್ರಂಥದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಮುದ್ರೆಬಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಮಾನ್ಯತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲೂ

ಇದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಈಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ದೇಶ ಭಾಷೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಾಧುವೆನ್ನಿಸುವಂತಿವೆ. ಆತನು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಮೌಲ್ಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿವು—“ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥ ಲೇಖಕರು ಗಟ್ಟಿಗ ರೆನ್ನೋಣ; ಆದರೆ ಮರಾಠಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಅಷ್ಟೇ ಗಟ್ಟಿಗರೆನ್ನಬಾರ ದೇಕೆ? ಸಂಸ್ಕೃತ ಲೇಖಕರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂದೇಶವನ್ನಿತ್ತರೋ ಅದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನೇ ತಮಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನ್ನಿಸಿದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲವೆ? ಸಂಸ್ಕೃತವೇನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ್ದೆಂಬುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೇನು! ಏನು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮರಾಠಿಯೆಂಬೆರಡು ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಲುಕೊಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ನೀರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಯೇ? ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧನದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ನಷ್ಟವೇನು? ಏನು ಸಂಸ್ಕೃತವು ದೇವತಾಭಾಷೆಯೆಂಬಿರಾ? ಹಾಗಾದರೆ ಮರಾಠಿಯೂ ದೇವತೆಗಳದಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನೇನು ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಮತ್ತು ದರೋಡೆಕೋರರ ಭಾಷೆಯೆನ್ನೋಣವೆ? ಮುಖ್ಯವೇನು, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮತ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಮರಾಠಿಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬೇಡ. - ಬೋಧನೆಯ ವಿಷಯವು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಾಷೆ ಯಾದರೇನು? 'ವಾಚಕಮಹಾಶಯರೇ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು ಅಂದು ಮರಾಠಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾತು, ಇಂದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಲ್ಲವೆ?

ಸಾಧು ಏಕನಾಥನು ಮರಾಠಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿಸಿದನೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಹೀನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಂಡಿತಕುಲವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಶಾಂತ ಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚೆ ಯೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಕ್ಷಪಾತೀ ಪಂಡಿತವರ್ಗವು, ಮುನ್ನೂರುಮಂದಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ ದೊಣ್ಣೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಏಕನಾಥನನ್ನು ಬೆದರಿಸಲೆತ್ತಿಸಿದರಂತೆ! ಆದರೆ, ಆತನಲ್ಲಿದ್ದು ಅನು ಪಮ ತೇಜಸ್ಸೊಂದು, ಅವರು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲೆಡೆಗೊಡದಂತೆ ತಡೆ ಯಲು - ಅವರು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದ್ವೇಷ

ಸುತ್ತ, ದೂಷಿಸುತ್ತ, ಆತನು ಓದಿದರೆ ಕೇಳಲೂ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ರಂತೆ? ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಂತೂ ಆತನ ಮುಖದರ್ಶನ ಮಾಡಲೂ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಪರಥೆಯ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಕೇಳಿದರಂತೆ! ಆದರೆ ಆತನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೈಬಿ ರಿಯೂ, ಅರ್ಥಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಭಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಭಗವದ್ಗುಣಾರ್ಣವೆಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ತಿರುಗಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು, ಅದನ್ನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲೆಸೆದು, ಆಗಲೂ, ಅದು ಮುಳುಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾಂಶವಿದೆಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದನಂತೆ! ಹಾಗೂ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದೂ, ಮಾತಾ ಭಾಗೀರಥಿಯು ಅದನ್ನು ಮುಳುಗಗೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಾದ ತರುವಾಯ ಮೊದಲು ಯಾರು ಏಕನಾಥನನ್ನೂ ಆತನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ದೂಷಿಸಿದ್ದರೋ ಅವರೇ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳಲು ಮುಂದಾದರು. ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅನೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು, ಕಾಶೀನಗರದ ರಾಜಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಏಕನಾಥನನ್ನಲ್ಲ- ಈವರೆಗೆ ಕಾಡುಜನರ ಭಾಷೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮರಾಠಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಏಕನಾಥನು, ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರ ಮುಂದೆ ಎರಡು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದು, ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣೀಸ್ವಯಂವರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥರತ್ನವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದನು. ರುಕ್ಮಿಣೀಸ್ವಯಂವರವು ೧೨೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳಿರುವ ಗ್ರಂಥ; ಭಾಗವತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ೨೦೦೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವಾಗಿವೆ.

ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಶೀನಗರವಾಸವು ಅಲ್ಲಿನ ಪಂಡಿತರ ಗರ್ವಖಂಡನೆಮಾಡಲು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನವಾಯಿತು. ಆತನ ಭಕ್ತಿಭಾವ, ನಮ್ರತೆ, ವಿನಯ, ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿ, ನಿರಹಂಕಾರ, ಇವುಗಳೆದುರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಂದು ಹೊಗಳಿಕೊಂಡೆತಮ್ಮ ನಾಸ್ತಿಕತೆ, ಅಲ್ಪಭಾವ, ಸ್ವಾರ್ಥತೆ, ಗರ್ವಾಂಧತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಭಾಹೀನರನ್ನಾಗಿಸಿದುವೆಂಬುದು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಲಿಲ್ಲ — ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯು ಹೀಗೆ ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾದ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗೌರವವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜನಾಂಗಬೇಧ - ಸುಧಾರಣೆ

ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಲಾಯಿತೆಂದು
ಸಿದನು. ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಅನೇಕರು ಆತನ ಅಮೃತಮಯ ಬೋಧ
ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಯಾತ್ರೆಗೋ ಎಂಬಂತೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿ
ದರು. ಆತನೂ ಅನೇಕವೇಳೆ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ,
ಬೋಧನಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದು ದುಂಟು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ಆತನು ವಂಧರಾವುರದ ಸಾಂಡುರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಭಜನೆ ಆರಾಧನೆಗಳ ಮಹ
ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಜಾವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ವಂಧರಾ
ವುರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ರಸಪೂರಿತವಾದ ಅಮೃತೋ
ಪಮ ವಾಕ್ಯಸಮುದಾಯದಿಂದ ಕರ್ಣಾನಂದಕರನಾದ ಭಾಗವತ ಕಥೆ
ಯೆಂಬ ಸುಧಾಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹರಿಸಲಾರಂಭಿಸಲು, ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸಮು
ದಾಯವು ಹಿಂದಿನ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳ
ನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು.

ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ಕಾಲವಾದ ತರುವಾಯ ಮರಾಠಿಯು
ಕಳೆಗುಂದತೊಡಗಿದ್ದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಆತನ ಗೀತಾವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಗ್ರಂಥವು
ಅನೇಕರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಏಕನಾಥನು, ಮಹಾ
ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯ ಹಿಂದಿನ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲೋಸುಗ ಆ ಮಹ
ನೀಯನ ಪ್ರೌಢಶೈಲಿಯನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಹೊಸಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು
ವಿಶೇಷ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಮಾನಸಿಕ ಮಾಡಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿ
ರಲು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರಸಾಧುವು ಆತನ ಪ್ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು
ಅಳಂದಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತಂತೆ! ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು, ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿನ
ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೂ ಏಕನಾಥನಿಗೂ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಾತುಕಥೆ
ಗಳು ನಡೆದುವಂತೆ! ಏಕನಾಥನು ಪುರಾತನಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು
ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದು, ಅದರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೇಂದು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹಲವ
ರನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಾಂತದ ಮೂಲಮೂಲಗಳ ಕಳುಹಿಸಿ, ಮರಾಠಿ
ಭಾಷೆಯ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು. ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವು ಕಳೆಗುಂದುವದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ,

ಈ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದುದು ಆತನ ಉದಾರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಏಕನಾಥನ ಲೌಕಿಕ ಜೀವಿತವು ಸುಖಮಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಭಕ್ತ ತುಕಾರಾಮನ ಸುಧಾಮದಾರಿದ್ರ್ಯವಾಗಲೀ, ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರನಿಗೆ ಒದಗದ ಸಮಾಜ ಬಹಿಷ್ಕರಣದ ದುಃಖವಾಗಲೀ ಆತನನ್ನು ಎಂದೂ ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆ ಯುಂಟಾಯಿತಾದರೂ, ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನಪ್ರೀತಿಯೂ, ಆತನ ನಿರ್ವಾರ್ಥತೆ, ತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿ ಮುಂತಾದುವೂ ಸಕಲರ ಬಾಯನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ ಸಿದುವು. ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿದ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆತನು ತನ್ನ ಅಗಾಧನಾದ ಕ್ಷಮಾಗುಣವೆಂಬ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ, ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನಿಗೆ ತುಕಾರಾಮನಿಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದಂತಲ್ಲದೆ, ಗುಣವಂತೆಯೂ ಅನುರೂಪಳೂ ಅನುಕೂಲಳೂ ಆದ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ದೊರೆತು ಆತನ ಗೃಹಜೀವನವನ್ನು ಸುಖಮಯವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಳು. ಉದ್ಭವನೆಂಬೊಬ್ಬ ಅಪ್ತಮಿತ್ರನ ಸಹವಾಸವೂ, ಯುಕ್ತವೆನ್ನಿಸುವಷ್ಟು ಧನ ಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯೂ, ದಿವ್ಯ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವೂ, ಆತನ ಇಹಜೀವಿತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಗಾದರೂ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಖಮಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲತೆಗಳೊಡನೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಯೋಚನೆಯೂ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಚರಣಕಮಲಗಳಡಿಯಲ್ಲೇ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಹಸ್ತಗಳು ಭಗವತ್ತೀವೆಯೆಂಬುದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಲೋಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ಹೀಗೆ ಆತನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸತ್ಕೃತಕ್ಷೇಪದಲ್ಲೂ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆತನ ಮನೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ, ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರಿಗೆ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಇರುವುದು. ಅನೇಕವೇಳೆ ಆತನು ಸಾಲಗಾರನಾದರೂ, ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ವಿಠಲನು ಆತನ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವಿಧರೂಪಗಳಿಂದ ತಾನೇ ತೀರಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಏಕನಾಥನ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ತನ್ನ ಸ್ವರ್ಗಧಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನೆಂದು ಆತನ ಸಮಕಾಲೀನರ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಅದೊಂದಾದರೂ ಇರಲಿ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ

ದಲೂ ದೇವರು, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳು, ಸತ್ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು, ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರೊಂದಿಗೇ ನಡೆದಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ?

ಆದರೆ ಏಕನಾಥನ ಸುಖಜೀವನವೂ ಶಾಂತಮನಸ್ಕತೆಯೂ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮಗನಾದ ಹರಿಯೆಂಬುವನ ಮೂರ್ಖಚಾಳಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಕಿಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಹರಿಯು ಯೌವನದ ಉದ್ಭಟಿತನದಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಗೌರವವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನೆಂದು ದೂರದನು. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಸಹ, ಕೇವಲ ಆಚಾರಶೀಲ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ಮಗನಿಗೆ, ಪಂಚಮನನ್ನೂ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ವಭಾವವು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಮಗನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಬೇಸರಹುಟ್ಟಿ ಆತನು ವನೇಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶೀನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ತಂದೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಉಚಿತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಕರೆತಂದನು. ಮುಂದೆ ವೇದಾಂತವಿಚಾರ ಬೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನಗೆ ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪೀಡಿಸಿದ ಮಗನಿಗೆ ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ತಂದೆಯು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೇನು, ಆತನು ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದರೆ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತುಮಂದಿಗೆ ಇಳಿಯುವುದು. ಅದೇ ಆತನ ತಂದೆಯು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಶ್ರೋತೃಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ನೆರೆಯುವರು.

ಏಕನಾಥನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತು. ಆತನಿಗೂ, ತಾನಿನ್ನು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದು ಭಗವಚ್ಛತ್ರುಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಬೋಧೆಯಾಯಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಏಕನಾಥನು ತನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅದು ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಆತನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲಿರುವನೆಂದು ತೋರಿದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಅಪ್ಪೇಷ್ಟರೂ, ಶಿಷ್ಯವರ್ಗವೂ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು,—‘ಸ್ವಾಮಿ ತೀರಾಮ

ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ನೀವು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಹಿಂದೊಂದುವೇಳೆ ಕೃಷ್ಣ ದಾಸನೆಂಬ ಕವಿಗೆ ಜೀವಿತಕಾಲವನ್ನು ಹನ್ನೊಂದು ದಿನಗಳಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀವೇ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಏಕನಾಥನು-‘ಮಿತ್ರರೇ ಅದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಅದು ಮುಗಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೇಗೂ ಆಗುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾರೇನು ಮಾಡಲಾದೀತು?’ ಎಂದನು. ಅದರ ಆತ ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಜನರು ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಲಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ವಿಠಲನೊಪ್ಪಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೀಡಿಸಿದರು. ಆಗಲಾತನು-‘ಇದೇನು, ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತೀರಿ? ಆ ಕಾರ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಭಗವಚ್ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಈ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡುವನು’ ಎಂದು ನುಡಿದು ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಈಳಿತ್ತ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ವಯಸ್ಸಿನ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ಹುಡುಗನು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ಚುರುಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಹೆಸರಾ ದವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ, ಶ್ರೀ ಏಕನಾಥನ ಪ್ರಸಾದವಾದೊಡನೆಯೇ, ಆ ಹುಡುಗನು ಅಸ್ಪೃಶತವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾದರು. ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಏಕನಾಥಸ್ವಾಮಿಯು ಎಲ್ಲರಿಂದಿಗೂ ಖಶೇಷ ಹರಿ ಭಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಗೋದಾವರೀತೀರಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಅಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥನು ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನು. ತರುವಾಯ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಆತನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ, ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾದವನು ತಿರುಗಿ ಬಹಿಃಪ್ರಜ್ಞೆಹೊಂದಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ಆ ಮಹಾನೀಯನು ವಿಜೃಂಭಿತಿಯಿಂದ ಪರಂಧಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿ

ಶರೀರವನ್ನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದನು. ಇದು ೧೫೨೧ನೆ ಸಂವತ್ಸರದ(ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೯೯) ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಬಹುಳ ಷಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿತು.

ಉ ಪ ಸಂ ಹಾ ರ

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಸಾನವೂ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯುದಯವೂ ಉಂಟಾದಾಗ್ಗೆ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ವಿಭೂತಿಪುರುಷರು ಉದಯವಾಗುವರೆಂಬ ಆರ್ಯವಾಕ್ಯದಂತೆ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪನಾ ಬಹುಮನೀ ರಾಜ್ಯಗಳು ವಿಭಾಗವಾಗಿ ಹಿಂದೂಮತವನ್ನು ಶೋಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಿಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಏಕನಾಥನು ಜನ್ಮಿಸಿ, ತನ್ನ ಧರ್ಮಬೋಧೆ, ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಪುನರುದ್ಧಾರಮಾಡುವಿಕೆ, ಮ ತ ಸ ಹ ನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಮಾಡಿದನು. ಈತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಧ್ಯಾನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ನಾಮದೇವ ಇವರಪರಿಶ್ರಮವೂ, ಈತನ ತರುವಾಯ ಜನಿಸಿದ ತುಕಾರಾಮಸಾಧು ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸ ಈ ಮಹನೀಯರ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮವೂ ಏಕತ್ರ ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀ ಭಕ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜನ ಪ್ರತಾಪಚಂದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯದ ಬೆಂಬಲಹೊಂದಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡುವು.

ಯಾವ ಮಹನೀಯನು ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ವಿಶೇಷ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದನಾದರೂ, ಜ್ಞಾನ ಶೌಂಕನಾಗದೆ, ಕರ್ಮಜಡನಾಗದೆ, ಕಾಲದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಉದಾರಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪಾಮರ ಜನತೆಯ ಉದ್ಧಾರಕಾರ್ಯವೇ ಭಗವತ್ತೇವೆಯೆಂಬ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಅಕ್ಷಯ ಕೀರ್ತಿಶರೀರ ಯಾದನೋ, ಆ ಏಕನಾಥನಸ್ವಾಮಿಯ ಉದಾಹರಣೆಯು ಸಕಲರಿಗೂ ಆದರ್ಶವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಕೃತಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಕಲರೂ ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೇರಿಸಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

|| ಶ್ರೀರಾಮಸಹಾಯಂ ||

ಸು ಬೋ ಧ ಕು ಸು ಮಾಂ ಜಲಿ ಗ್ರಂ ಥ ಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸ ಪುಸ್ತಕಾನಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು, ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಾವಂಚಿಕ ವೃತ್ತಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬಾಳುವರು - ಎಂದರೆ ಅಂಥವರ ಕೀರ್ತಿಶರೀರವು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಬಹುಕಾಲ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಎಷ್ಟು ವೈಭವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧನ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯ ಮುಂತಾದವು ಶಾಶ್ವತವಾದುವಲ್ಲ - ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಶಾಶ್ವತವಾದವನು ; ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾವುದೋ ಅದೇ ಸಾರ್ಥಕವಾದುದು ಎಂಬೊಂದು ಭಾವನೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವವು ಧನಕನಕಾದಿಗಳಲ್ಲ - ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳು, ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು, ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನಲ್ಲ - ಲೋಕದ ಜೀವಕೋಟಿಗಳ-ಮಾನವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪರಹಿತಚಿಂತನೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾದ ಮಹನೀಯರ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯಾದರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವುದು, ಜನಾಂಗವೂ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯನಾಮವನ್ನೂ ಹಾಡಿ ಹರಸುತ್ತಿರುವುದು.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಚರಿತ್ರನಾಯಕರು ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಸಾಧು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಇವರು, ಮೊಗಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾರ್ಯಭಾರವು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ನಮ್ಮವರು, ತಮ್ಮ ಧನ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂರೆಗೊಟ್ಟು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಮಾರ್ಗಕಾಣದೆ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ, ರಾಜವುಟಾಣಿ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿಸಿದರು. ಇವರೂ ಇವರ ತರುವಾಯ ಇವರ ಸಂತತಿಯವರೂ, ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸ್ತುತ್ಯರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇಂತಹ ಒಂದು ಸಾಧನವು ಒದಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತಿತೆಂದು ಯೋಚಿಸುವುದೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕೃತವೆನ್ನಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.— ಸಾಮಾನ್ಯ ಲೋಕವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜೀವಿತಕ್ಕೊಂದು ಧೈಯವಿಲ್ಲದೆ, ಸುಖಜೀವನವು ಯಾರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವುದೋ ಅವರನ್ನೇ ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಅನುಸರಿಸಲು ಹಿಂದೆಗೆಯದಿರುವುದೂ, ಸಧ್ಯಃಫಲವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿರುವುದೂ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೇ! ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಮೊಗಲಾಯರ ವಶವಾಗಿ ದೇಶೀಯರು ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲಯಾಪನೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಧರ್ಮವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ದಾಢ್ಯವನ್ನಂಟಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವರಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ, ಸಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಅವರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲು ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾರ್ಗವು ಹಾಗೇ ನಡೆಯಲು ತಡೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಮತದಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರನುಂದಿ ಮತಾಂತರಹೊಂದಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲು ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹದ್ವೈಕ್ತಿಯೆಂಬಂತೆ ಅವರ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಶ್ರೇಷ್ಠನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ತಳಹದಿಯು ಸಡಿಲುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹನೀಯರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲದಿ ಸುವುದೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ದೇಶಕಾಲ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವಂತೆ:—

ಯದಾ ಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ
ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಂ

ಎಂದರೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾಲಿನ್ಯವೂ, ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದ ಮಾತು ವಾಸ್ತವವೆಂದು ನಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಆತನ ಪ್ರೇರಣಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದೇ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತರು ಯಾವ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆನ್ನುಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದೇಶದ ಕೀರ್ತಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿದ ಮಹನೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವಿತಾದರ್ಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಸುಬೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲೀ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗೆ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ಸ್ವಹಸ್ತಪರಹಸ್ತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕೊಟ್ಟು, ಅದರ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಲು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಹಾಯಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ }
ತಾ. ೨೧-೧-೩೩ }

ಪೀ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ

॥ ೨೬ ರಾಮಸಹಾಯಂ ॥

ಭ ಕ್ತ ಶಿ ರೋ ಮ ಣಿ

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

‘ ಪಲಾಯನ ’

ನಮ್ಮ ಮಾತೃದೇಶವಾದ ಈ ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಕಾರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸದ್ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು ಅನೇಕರಿರುವರು. ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ನೆಲಸಮ ಮಾಡುತ್ತ, ಬಲವಂತದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಂತು, ಹಲವುಮಂದಿ ಸಜ್ಜನರು ಜನ್ಮಿಸಿ, ಆರ್ಷೇಯ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಹಾವಳಿಯು ಉತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಅಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ-ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಂಟಾದಂತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಧು ರಾಮಾನಂದ, ಮಿರಾಬಾಯಿ, ಸೂರ ದಾಸ್, ನಾನಕ, ಕಬೀರ, ತುಲಸೀದಾಸ ಮುಂತಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧು ವರೇಣ್ಯರೂ ಇವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇತರ ಅನೇಕಾನೇಕಮಂದಿಯೂ, ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪರಮತಗಳ ಧಾಳಿಗೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು, ಪ್ರಾಚೀನ ಧರ್ಮ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಮಿರಾಬಾಯಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಣಾನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಿರಾಬಾಯಿಯು ಅದ್ವಿತೀಯ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವಗಳ ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು, ವೈರಾಗ್ಯ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಪರವಾದ ನೂರಾರು - ಸಾವಿರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ, ರಾಜವುಟಾನಾದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಮುಂ

ದರಿಸಿದಳು. ಈ ಮಹಾತ್ಮಳ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರವಾಹವು, ಮಹ್ಮದೀಯರ ದಾರುಣವಾದ ಧಾಳಿಯಿಂದ ಬೆಂದು ಬೇಗುದಿಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಜಪುಟಾನಾದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳೆಂಬ ತಿಳಿನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಜನ ಮನವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದುವು. ಆ ಪುಣ್ಯಶೀಲಳ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ ಹರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಾಗ ಖಮಾಚ್ ದಾದರಾ.

ಮೇರೆ ತೋ ಗಿರಿಧರ ಗೋಪಾಲ ದೂಸರಾ ನ ಕೋಯಿಾ ಪ.

ಜಾಕೆ ಶಿರ ಮೋರಾ-ಮುಕುಟೆ ಮೇರೋ ಪತಿ ಸೋಯಿಾ

ಶಂಕಚಕ್ರಗದಾ ಪದ್ಮಕಂಠಮಾಲ ಸೋಯಿಾ ೧

ತಾತ ಮಾತ ಸುತ ನಭ್ರಾತ, ಆಪನೋ ನಕೋಯಿಾ

ಛಾಂದ್ ದಯಿಾ ಕುಲಕೀಕಾನ್ ಕ್ಯಾಕರೇಗಾಕೋಯಿಾ ೨

ಸಂತನ ಸಂಗ ಬೈಲಬೈಲ ಲೋಕಲಾಜಿ ಖೋಯಿಾ

ಆಬತೋ ಬಾತ್ ಫೈಲಗಯಿಾ ಜಾನೈಸಖ ಕೋಯಿಾ ೩

ಆಸು ಆನ ಜಲ ಸೀಂಚ ಸೀಂಚ ಪ್ರೇಮ ಬೇಲ ಬೋಯಿಾ

ಮಿಾರಾ ಪ್ರಭು ಲಗನ ಲಗೀ ಹೋನೀ ಸೋ ಹೋಯಿಾ ೪

ಈ ದಿವ್ಯಗೀತದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹನೀಯಳು, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ, ಶ್ರೀ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯೇ ಎಂದು ನುಡಿದು ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯೆಂಬ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಮಾವಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವಳು.

ಈಕೆಯಲ್ಲದೆ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸೂರದಾಸ್ ರವಿದಾಸ್ ಎಂಬ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥರತ್ನವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತುಲಸೀದಾಸ್ ಎಂಬ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅಕ್ಬರ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಜೀವಿಸಿದ್ದು ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದರು. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರೂ ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರೇ!—

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ, ಗುಜರಾತ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಶೀ ನರಸಿಂಹ ಮೊಹತಾ ಎಂಬೊಬ್ಬ ವೈಷ್ಣವ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನು ಜನ್ಮಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದನು. ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥವು, ಕೇವಲ ಮತಭಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಜನಗಳಲ್ಲಿ ನೀತಿಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಜ್ಜನರನ್ನಾಗಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು, ಸಾಧುವರ್ಯ ನರಸಿಂಹ ಮೊಹತಾಯವರ, ಈ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಉದಹರಿಸಿದರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಅರ್ಹನಾದವನಾರು? ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳಿವು.

ರಾಗ ಖಮಾಚ್ ದುನಾಳಿ.

*ವೈಷ್ಣವ್ ಜನ ತೋ ತೇನೇ ಕಹಿಯೇ, ಜೋ ಪೀರಪರಾಈ ಜಾಣೇರೇ |
 ಪರದುಃಖ ಉಪಕಾರ್ ಕರೇತೋಖು, ಮನ ಅಭಿಮಾನ್ ನ ಅಣೇರೇ ಧ್ವ.
 ಸಕಲ ಲೋಕಮಾಂ ಸಕುನೇ ವಂದೇ, ನಿಂದಾ ನ ಕರೇ ಕೇನೀರೇ
 ವಾಚ, ಕಾಛ ಮನ ನಿಶ್ಚಳರಾಖೇ, ಧನಧನ ಜನನೀ ತೇನೇ ರೇ ೧
 ಸಮ ದೃಷ್ಟೀನೇ ತೃಷ್ಣಾ ತ್ಯಾಗೀ, ಪರಸ್ತ್ರೀ ಜೇನೇ ಮಾತ ರೇ
 ಜಿವ್ಹಾ ಥಕೀ ಅಸತ್ಯ ನಬೋಲೇ, ಪರಧನ್ ನವರೂಲೇ ಹಾಥಾರೇ ೨
 ಮೋಣ್ ಮಾಯಾ ವ್ಯಾಪೇನಹಿ ಜೇನೇ, ದೃಢವೈರಾಗ್ಯ ಜೇನಾಮನ್ ಮಾರೇ,
 ರಾಮನಾಮ ಶೂಂ ಟಾಳೀ ಲಾಗೀ, ಸಕಲ ತೀರಥ ತೇನಾತನ್ ಮಾಂ ರೇ ೩
 ಮೂ ಲೋಭೀನೇ ಕಪಟರಹಿತ ಫೇ, ಕಾಮಕ್ರೋಧ ನಿವಾರ್ಯರೇ
 ಭಣೇ ನರಸೈಯಾ ತೇನುಂ ದರಾಶನ ಕರತಾಂ, ಕುಲ ಏಕೋತ್ತೇರ ತಾರ್ಯರೇ ೪

ತಾತ್ಪರ್ಯ :—ಯಾವನು ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ, ದುರಭಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರರು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವನೋ ಅವನೇ ವೈಷ್ಣವನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

*ಇದು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಪದ. ಅವರು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗಲೂ, ನಿತ್ಯದ ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಕೇಳಿ, ತರುವಾಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿರುವರು.

ಯಾವನು ಸಕಲರಿಗೂ ವಂದ್ಯನಾಗಿ, ಯಾರ ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತ್ವವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಅವನ ಜನನಿಯೇ ಧನ್ಯಳು—೧.

ಯಾವನು ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ತ್ಯಾಗತೃಷ್ಣೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮಾತೆಯಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸುವನೋ, ಯಾವನ ನಾಲಿಗೆಯು ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಡಿಲ್ಲವೋ, ಪರಧನಕ್ಕೆ ಯಾವನ ಕೈಸೋಕಿಲ್ಲವೋ ಅವನೇ ವೈಷ್ಣವನು.—೨.

ನೋಹಮಾಯಾದಿಗಳು ಯಾವನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನ ಮನಸ್ಸು ದೃಢ ವೈರಾಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಮವು ಸದಾ ತಾಳಹಾಕುತ್ತಿರುವುದೋ ಅಂತಹನ ತನುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇರುವುವು.—೩

ನಿರ್ಲೋಭಿಯೂ ನಿಷ್ಕಪಟಿಯೂ ಕಾಮಕ್ರೋಧವರ್ಜಿತನೂ ಆಹ ಅಂತಹ ವೈಷ್ಣವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕುಲವೆಲ್ಲವೂ ಭವದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದೆಂದು ನರಸಿಂಹನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸತ್ಯಧರ್ಮ ನೀತಿಯುಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿ ಅವರು ಸತ್ಯಶಾಂತಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಶಾಂತಿಯ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುಲು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಇದರಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರೂ, ಈ ಸಾಧುವರೇಣ್ಯರು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮಾಮೃತವೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಕರ್ಮಾಚರಣೆ ಎಂಬ ಗೊಬ್ಬರ ನೀರುಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸಲು ಸಾಧಕವಾಗುವಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪಕೊಟ್ಟು ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಗುಜರಾತು ಮುಂತಾದ ಉತ್ತರದೇಶ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರಾದರೂ, ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವು ಗುಜರಾತು ಪ್ರಾಂತವಲ್ಲ ಆಂಧ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಅವರು, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಘನಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ವ.ಧುರಾ

ನಗರದಲ್ಲಿಯೂ ತರುವಾಯ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೈಭವದಿಂದ ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಅಧಿಕವಾದ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಭಾರತದೇಶದ ಇತರ ಸಾಧುವರೇಣ್ಯರಂತೆಯೇ, -ಮತಾಚಾರ್ಯರಂತೆಯೇ ಅವರೂ ಸಹ ಅದ್ಭುತದೇಶದಲ್ಲೂ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ, ಪರಪಂಥಗಳವರೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ವದ್ವಾದ ನಡೆಸಿ, ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನೂ ತತ್ವವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಈ ಬಗೆಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಬೋಧನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ, ಅವರಿಗೆ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಒಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಒಂದು ಮಹತ್ಕೀರ್ತಿಯೂ, ಸೇರಿ, ಅವರ ಧರ್ಮ ಬೋಧಕಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಳೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ಅಂಧ್ರದೇಶದ ಕಂಕಾರಾವನೆಂಬೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಭಟ್ಟನೆಂಬೊಬ್ಬ ಕರ್ಮ ನಿಷ್ಠನಾದ ವಿಪ್ರವರ್ಯನು, ಕುಟುಂಬಸಮೇತನಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈತನು ಕೃಷ್ಣ ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ, ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಲೆಯವನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನೆಂಬಾತನು ತಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸತ್ಕರ್ಮಾಶುಷ್ಠಾನ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಲೋಪತಾರದೆ ಸಜ್ಜನನಾಗಿ ಲೌಕಿಕವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈತನಿಗೆ ಎಲಮಾಗರಮ್ಮ ಎಂಬ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಪತಿಯ ಮನೋನುಕೂಲಳಾಗಿ ಸಂಸಾರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣನೆಂಬೊಬ್ಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿ ಅವರ ಗೃಹಜೀವಿತವನ್ನು ಸುಖಮಯವಾಗಿಸಿದ್ದನು. ಭಕ್ತಿಪರಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನು ತನಗೆ ಮೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಾಗುವರೆಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮಗನು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶಭೂತನಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವನೆಂದೂ ಒಂದು ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಿಶೇಷ ಸಂತಸಗೊಂಡಿದ್ದನು.

ರಾಮಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶಿಶುವಿನ ಜನನವಾದ ತರುವಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಯಾಗದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಶೀಯಾತ್ರಿಗೆಂದು ಹೊರಟನು. ಕಾಶೀನಗರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ-ಬಿಂದು ಮಾಧವರ ಆರಾಧನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಆ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲದಿನಗಳವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರಲು ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೂ ಹಿಂದೂ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾದೊಂದು ಕದನವು ಆರಂಭವಾಗಿ, ಕೈಗೆ ಕೈಹತ್ತಿ, ರಕ್ತಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪರಣಾಮಗೊಳ್ಳುವಂತಹ ದಾರುಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನು, ಈ ದುರಂತ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದವರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಎಲ್ಲಾದರೊಂದು ಸುರಕ್ಷಿತಸ್ಥಾನವು ದೊರೆತೀತೇ ಎಂದು ದೇಶಾಂತರಗತನಾಗಿ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಚಂಪಾರಣ್ಯವೆಂಬೊಂದು ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶವು ನಿರ್ಜನವಾಗಿದ್ದು, - ಯಾರ ಭಯವೂ ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಂತರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನ ಭಾರ್ಯೆಯು ಪೂರ್ಣ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ನಿಲ್ಲಲು ನೆರಳಿಲ್ಲ, ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡುವೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಭಯಂಕರ ಗರ್ಜನೆಗಳು, ನೀನೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುವವರು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಪ್ರಸವವೇದನೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರದೆ, ಭಗವದಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಗಲೆಂದು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಲ್ಲವೆ? ಎಲನಾಗರಮ್ಮನು ಭಯಾಕ್ರಾಂತಳಾದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸವವೇದನೆಗೆ ವಶಳಾಗಿ, ಗುಣಾನೆಯ ಏಕ್ರಮಸಂವತ್ಸರ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೯) ವೈಶಾಖ ಬಹುಳ ಏಕಾದಶೀ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ, ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಗರ್ಭವಾಸಮಾಡಿದ್ದ ಒಂದು ಪುರುಷ ಶಿಶುವನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಧದ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ನಿಜವಾರ್ತಾ ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಆ ಪಂಧದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಈ ಜನನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವೃತ್ತಾಂತವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಿಶುವು ಆ ಅರಣ್ಯ ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನನವಾದಾಗ, ಶಿಶುವಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ಗಾಳಿಗಳ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಹೇಮಮಯವಾದ ಸೌಧವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತಂತೆ. ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದ ರಂತೆ; ಕಿನ್ನರರೂ ಗಂಧರ್ವವೂ ದಿವ್ಯಗೀತಗಳನ್ನು ಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಮ್ಮ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದು, ಶಿಶುವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹೋದರಂತೆ! ಈ ವರ್ಣನೆಯ ವಿಚಾರವು ಅಂತಿರಲಿ, ಶಿಶು ಜನನವಾದ ತರುವಾಯ, ಮುಂದೆ ಶಿಶುವನ್ನೂ ಬೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಬಾಣಂತಿಯನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭಟ್ಟನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗ, ತಮಗೆ ಒದಗಿದ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನು ಭಗವದಂಶ ಸಂಭೂತನಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನು ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕಾಪಾಡುವನೆಂದು ನಂಬಿ, ಆಗತಾನೇ ಜನಿಸಿದ ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಘನವೃಕ್ಷದ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾದ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬಂದು ಕೊಲ್ಲುವರೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

‘ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿಗಳು ’

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದ ಅವರು, ಚೌಡಾನಗರ ಎಂಬೊಂದು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ತರುವಾಯ, ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು, ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯು

ತೀಳಿದುಬರಲು, ಪುನಃ ಆ ಪ್ಲೇತ್ರವನ್ನು ಕೂರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುದಯಿಸಿತು. ಹೇಗೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾದಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಬಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಹೋಗೋಣವೆಂಬೊಂದು ಇಚ್ಛೆಯು ಬಾಧಿಸಲು, ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಅಸಾಧ್ಯತೋರಿ, ಹೊರಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ, ತಾವು ಮೊದಲು ಶಿಶುವನ್ನು ಮರದಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು.

ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರಿಗುಂಟಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆಹೋಯಿತು. ನಿರ್ಜನವಾದ ಆ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಯಾರು ಹೇಗೆ ಪೋಷಿಸಿದರು, ಎಂಬ ವಿಚಾರವೊಂದೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮಾವಳೆಯ ಕಂದನು, ಹೋಮಾಗ್ನಿ ಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಗುಡಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ತಾವು ನಂಬಲಾರದೆಹೋದರು. ಹಾಗೆ ಅನಂದಾರ್ಪ್ತರ್ಮಗ್ನರಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕಳೆದಮೇಲೆ, ತಂದೆಯು ಆ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ, ತನ್ನ ಅನಾಥ ಶಿಶುವನ್ನು ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಟ್ಟು-ಪುನಃ ತಮಗೆ ದೊರೆಕಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಾಥ ಬಾಂಧವನಾದ ಶ್ರೀವರನನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೊಗಳಿ, ಶಿಶುವನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು, ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣಮಾಡುತ್ತ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಶೀನಗರವನ್ನೇ ಸೇರಿದರು. ತಮ್ಮ ಗೊತ್ತಾದ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಶುವಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಜಾತಕರ್ಮ ನಾಮಕರಣಾದಿ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನೆರೆವೇರಿಸಿ, ವಲ್ಲಭ ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಕಾಲಗಳಾದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು, ಚಂಪಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿನ ಆತನ ಜನನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ವಿಶೇಷ ದ್ರವ್ಯ ಖರ್ಚುಮಾಡಿ, ಭವ್ಯವಾದ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆತನು ಜನನವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನೂ ನಡೆಯಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ

ಜೀವಸ್ಥಾನವು, ಈಗಲೂ ಇದೆಯಂತೆ! ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಜನನವು ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕುಮಾರನು ಜನ್ಮಿಸಿದನಂತೆ. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಅವರು ಕೇಶವನೆಂಬ ನಾಮಕರಣಮಾಡಿ, ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ದುರಂತರ ಸಂಕಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಅಗಾಧ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಕೈ ಪೇರಿದ ಆ ತಮ್ಮ ಕಂದನಮೇಲೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿರುವುದೆಂದೂ ತನಗೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯಂತೆ, ಆ ಬಾಲಕನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವನೆಂದೂ, ತನ್ನೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿಯು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿದ ಆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು, ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ?

ವಲ್ಲಭನಿಗೆ ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಭಟ್ಟನು, ಬಾಲಕನಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಯೋಗ್ಯ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆಂದು ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಅತಿಶಯ ಕುಶಲಮತಿಯಾದ ವಲ್ಲಭನು, ಗುರುವು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಬೋಧಿಸುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಪುನಃ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಾದ ಬಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಆತನು ಬಾಲ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದುದು ನಾರಾಯಣಭಟ್ಟನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಬಾಲ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಅಂಧ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೇ ಅಥವಾ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲೇ ನಡೆಯಿತೇ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ವ್ರಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯನ ಜೀವಿತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆಯಂತೆ! ಅವುಗಳೆಲ್ಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಆತನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖವು, ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಅನುಪಮವಾಗಿದ್ದಿ

ತೆಂದೂ, ಆತನು ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಕಾಲ ದಲ್ಲೇ ನಾಲ್ಕು ನೇದಗಳು, ಆರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ, ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಪಾಠಮಾಡಿ ಅಗಾಧ ಸಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ! ಈ ಕಥೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೆಂದರೂ, ಆತನು ವಿಶೇಷ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದು, ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದ, ಎಲ್ಲಾ ತತ್ತ್ವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪಾಠಮಾಡಿ, ಈತನಿಗೆ ಇನ್ನು ಸರಿಜೋಡಿಸಿಲ್ಲ, ಎಂಬಂತಹ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇಷ್ಟು ಪ್ರತಿಭಾಸಂಪನ್ನನಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಲ್ಲಭನು, ತನಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ತುಂಬಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸು ಪ್ರಾರಂಭವಾದೊಡನೆಯೇ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು. ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷವೇ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಮಧುರಾನಗರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಯಮು ನಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಗೋಕುಲವೆಂಬ ತಾವು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಸಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ಆ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೂ, ಪಂಡಿತರೊಂದಿಗೆ ತರ್ಕವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಮೂತ್ರವಲ್ಲ-ಹಾಗೆ ತಾವು ಗೆದ್ದ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವನು ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತೆಯೂ ನಿಬಂಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮತಬೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು, ದಾಮೋದರದಾಸ ಎಂಬಾತನು. ದಾಮೋದರದಾಸನು, ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವರ್ತಕನೂ ಶ್ರೀಮಂ

ತನೂ ಅದೊಬ್ಬ ಸಾಹುಕಾರನ ಮಗನು. ದಾಮೋದರದಾಸನು, ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದೊಡನೆಯೇ, ಆತನ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಅವರೊಂದಿಗೇ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಆ ಶೀಮಂತಶಿಷ್ಯನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ವಿಜಯನಗರ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದರು. ಆಗ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತಾಮಹನೂ - ಮತಾಮಹಿಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ಆಗ ಆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೆಂಬ ನರಾಗ್ರಣಿಯು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಾಜನಿಗೆ ಭೇಟಿಮಾಡಿಸಿ, ಪರಿಚಯಮಾಡಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವರಾದರೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಆ ಸಾಧುವರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಗೌರವಿಸಿದನು.

ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಕರ್ಣರಸಾಯನವಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಸಂಗಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ವಿಶೇಷವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ - ವಾಗ್ವೈಖರಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿದ ರಾಜನು ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಹು ಮಾನಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಅವರಿಗೂ - ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಚರ್ಚೆಯೂ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ಚರ್ಚಾನ್ವಿತವುಣ್ಯ, ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭಣೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವನರೇಂದ್ರನು, ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಧನಕನಕಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ, ಅಧಿಕವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದನಂತೆ! ರಾಜನು ತಮಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಅದೇ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯವಿಠಲಸ್ವಾಮಿಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸುವರ್ಣಮಯ ಆಭರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಮಾಡಿ, ಆತನ ಮರಣಕಾಲದವರೆಗೂ ಇನ್ನೂ ತೀರಿಸದೆ ಬಾಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ಬಹುಮಾನ

ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕುದನ್ನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿಸ್ಸೃಹತೆಯನ್ನೂ ಉದಾರಭಾವವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದರು.

ವಿಜಯನಗರ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವವೇದಾಂತಿಗಳೊಡನೆ ನಡೆದ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶಿತವಾಣಿಯಿಂದ ಸ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಆ ತರುಣ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ವೈಷ್ಣವ ಮತೀಯರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸಿದ ಮತಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಬಲವಾದಿಯೆಂದು ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿ, ಬಹು ಗೌರವಪ್ರದವಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತು ಬಹುಮಾನಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಆದ್ಯಂತ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲೇ ಮಹಾನಗರಿಯೆಂದೂ, ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀಸೀತವೆಂದೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜಧಾನಿಯ ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಆ ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಂದಿನಿಂದ ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅವರಿಗೆ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಅಂದಿನಿಂದ ಸಕಲರೂ ಕೇವಲ ವೂಚ್ಯಭಾವದಿಂದ ಹಾಗೆ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸತೊಡಗಿದರು. ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆಂಬ ಭಾವವು ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ, ಆ ತಮ್ಮ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾಹೋಗಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ತರುವಾಯ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಕೈಕೊಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಸಿನ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲೀಯ ವಿಮರ್ಶಕನ ಲೇಖನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.—‘ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೊರಟಿ ತೀ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದೆ ಉಜ್ಜಯಿನೀ ನಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರಂತೆ ! ಆ

ಅಶ್ವತ್ಥಕಟ್ಟೆಯು ತಿಪ್ಪಾ ಎಂಬೊಂದು ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದೇ
ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲವೆ ಆ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಬೈರಕಾ
ಪ್ಪಳವೆಂದು ಈಗಲೂ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆಯಂತೆ! ಆಚಾ
ರ್ಯರು ಸಂಚರಿಸಿದ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಗುರುತುಗಳು ಅವ
ರನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಮಿ.ವಿಲ್ಸನ್‌ನ ಲೇಖನದಿಂದ ಹೊರಪಡುತ್ತದೆ.
ಮಧುರಾನಗರಿಯ ಸಮೀಪದ ಘಾಟಿಗಳಲ್ಲೊಂದೆರಡು ಸ್ಥಳಗಳು ಆಚಾ
ರ್ಯರ ಬೈರಕುಗಳೆಂದು ಈಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಗೌರವಕ್ಕೆ
ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ ಚುನಾರ್‌ಕೋಟಿಗೆ ಎರಡು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲೇ 'ಆಚಾ
ರ್ವೀಕುಂಡ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ಬಾವಿಯುಂಟು. ಈ ಆಚಾರ್ವೀ
ಕುಂಡದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮಠವೂ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು
ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.' ಈ ಮಠದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಕೆಲಕಾಲ
ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಕೊಳದ ನೀರನ್ನು ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಯಾತ್ರಿಕರು ಈಗಲೂ ಪವಿತ್ರ
ತೀರ್ಥವೆಂದು ಗೌರವಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆಯೆಂದೂ ಪ್ರವಾದವಿದೆ?

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಉಜ್ಜಯಿನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತರುವಾಯ ಮಹಾ
ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಉತ್ತರದೇಶ ಸಂಚಾರ
ಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳ
ಮಹಿಮೆಯೂ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚೆಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುವಾದ್ದರಿಂದ
ಹೋದಹೋದಲ್ಲೂ ಅವರಿಗೆ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರ ಕಡಮೆಯಾಗ
ಲಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರೂ, ತಾವು ಸಂಚರಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವ
ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರವಾದದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದವರನ್ನು
ತಮ್ಮ ಅನುವಮು ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಗೆದ್ದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದರೆ, ೧೪೮೫
ರಿಂದ ೧೫೩೩ರವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದು ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರಂತೆ, ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ
ಪಂಥವನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದ ಬಂಗಾಳದ ಶ್ರೀಚೈತನ್ಯ
ದೇವನ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಅತಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀ
ಯರೂ, ಆಗ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳ

ಸಲು ವಿಶೇಷ ಪರಿಶ್ರಮಮಾಡಿ, ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನರಾದರು. ತರುವಾಯ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಯಾಗದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಕಾಶೀನಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿದರು. ಈವರೆಗೇ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರಾದರೂ, ವಿದ್ಯೆಗೆ ಸಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನರಿತ ಆ ಸಾಧುಪುಂಗವರು, ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲೇ ಮತ್ತು ಕೆಲವುಕಾಲ ವಾಸಿಸಿ, ಅನೇಕ ತತ್ವವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪಾಠ ಮಾಡಿದರು. ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾವಿನಯಾದಿಗಳು, ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳು ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಅವರಲ್ಲಿ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಾಸಿಸಿದ ತರುವಾಯ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟರು. ಈ ಸಾರಿಯ ಅವರ ಪ್ರಯಾಣವು ಹಿಮಾಲಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹಿಮಾಚಲದ ಸಾನು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಿರುವ ಹರಿದ್ವಾರ ಮತ್ತು ಬದರೀಕೇದಾರವೆಂಬ ಪುರಾತನ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಹಿಮಾಲಯದ ವಿವಿಧಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಚರಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬೃಂದಾವನಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಯಾಗಿ ವಾಸವಾಗಿರಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ಅವರ ಹಿರಿಯರು, ಕೇವಲ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವೆಂದು ಸಂಚರಿಸಿದ್ದ ಬೃಂದಾವನವು ಇಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಬೃಂದಾವನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತಮ್ಮ ವೈಷ್ಣವಸಂಧವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಿ, ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

‘ಗ್ರಂಥರಚನೆ - ನಿರೂಪಣೆ’

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು, ಈ ಬೃಂದಾವನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದಾಗಲೇ, ಅವರ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಒಂದು ಅವಕಾಶವುಂಟಾಯಿತು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅವರ ಬಳಿ ಹಲಕೆಲವರು ಶಿಷ್ಯರು ಸೇರಿ ಅವರ ಪರಿವಾರವು ಬರುತ್ತಬರುತ್ತ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅವರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನವಿತ್ತು, ತಾನು ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವದಮನ ಅಥವಾ ಶ್ರೀನಾಥಜೇ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪುನಃ ಅವತರಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಒಂದೆ ತಾನು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಮಾಡಿದಾಗ, ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಗೋವಗೋಪಿಕಾದಿಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜನ್ಮಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದುವೇಳೆ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ದರ್ಶನಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತಂತೆ! ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ಆ ದೈವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಗಿರಿಯನ್ನೇರಿ, ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಲು ಅಲ್ಲಿ ದೇವದಮನ ಅಥವಾ ಶ್ರೀನಾಥಜೇ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವು ದೊರೆಯಿತು. ದಿವ್ಯಸುಂದರ ರೂಪಿನಿಂದ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿದ್ದ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಲು, ಒಡನೆ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಸೇರಿ, ಗಿರಿಯಮೇಲೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದೊಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಮನ ಮೂರ್ತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಮಹೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು.

ಶ್ರೀನಾಥಜೇಯ ವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಆ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಗೊಂದು ಅತಿಶಯಮಹತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಾಯಿತು. ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ನೂರಾರು-ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲಾರಂಭ

ಸಿದರು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ ದೇವದಮನ ಅಧವ ಶ್ರೀನಾಥಜೀಯ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲೊಂದೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀನಾಥನನ್ನು ಪೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ಸೇವಿಸುವಿಕೆಯೇ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಲು ಸಾಧಕವಾಗುವುದೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಮಗೆ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದರು.

ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಮೇಲೆ ಶ್ರೀನಾಥಜೀಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾದುದು, ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವುಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿದ ಅವರ ಬೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಧರ್ಮಪಂಥವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯೂ ಅದರಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀನಾಥಜೀಯ ವಿಗ್ರಹವೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದವು. ರಾಜಪುಟಾನದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಮೇಲೆ ನಡೆದ ಈ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಕಲೆ ಕವಿತೆ ಶಿಲ್ಪ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಜನಾಂಗದ ಹಲವು ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗೀ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಒಂದು ನವಜೀವನವನ್ನು ತಂದಿತ್ತಿತು. ಡಾ. ಆನಂದಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಕಲಾವಿದರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ರಾಜಪುಟಾನದ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಶ್ರೀನಾಥಜೀಮೂರ್ತಿಯ ಚಿತ್ರವೊಂದು ಅತಿಶಯ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಕಲಾವೃಣ-ವಾಗಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಜಪುಟಾನದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮುಂತಾದ ನಾನಾಬಗೆಯ ಜೀವಿತದ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಇದು ಮೂಲಭೂತವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುವ ಈ ಮೂರ್ತಿಸ್ಥಾಪನಾಕಾರ್ಯವು ವಿಶೇಷ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟಾಗಿದೆ. ಆಸರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಅತಿಶಯ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ, ಬೃಂದಾವನದ ನಿವೋನ್ನತವಾದ ಸುಂದರ ಗಿರಿಗಳೂ, ಪುಷ್ಪ

ಫಲಭರಿತವಾದ ವನಉಪವನಗಳೂ ಇದ್ದು, ಅದರ ಮಧ್ಯೆಬಿಟ್ಟು ಅಮೋಘ ಶಿಲ್ಪಕಲಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದೊಂದು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭಾ ಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀನಾಥಜೀಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಚಿತ್ರದಲ್ಲೇ ಕಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಭರಿತ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈತುಂಬ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದೂ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಇದೆ. ಚಿತ್ರದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದಯವುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಈರ್ವರು ರಾಜ ಪುತ್ರರು ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ರಾಣಾ ರಾಜಸಿಂಗ್ ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಗೋಪಿಯರೋ ಅಥವಾ ರಾಜಪುತ್ರಿಯರೋ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಸೇವೆಗೆಂದು ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಎರಡು ಸುಂದರವಾದ ಕೊಳಗಳೂ-ದೇವಾಲಯ ಗ್ರಾಮದ ಗುಡಿಸಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವು ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿದೆ. ಕೊಳಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳಿಗೂ ಭಕ್ತಾದಿ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೂ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೋ ಎಂಬಂತೆ ಭಕ್ತಗಳೂ ಮಂಟಪಗಳೂ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಇದೊಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಅಗಿನಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ, ದೇವಸ್ಥಾನ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಮನೆತನದವರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯೂ, ದೇಶದ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ದೇವರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೂ - ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪಡೆದಿದ್ದ ಔನ್ನತ್ಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವಂತಿದೆ. ಇದೇ ಚಿತ್ರದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎತ್ತಿ ಕಾಣುವ ಚಿತ್ರವೆಂದರೆ, ಭಕ್ತಿಪರವಶನಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೀಷ್ಠನ (ಕಥಾನಾಯಕರ) ಪ್ರತಿರೂಪ. ಈ ಶ್ರೀನಾಥಜೀಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಾರ್ಯವು ವಿಕ್ರಮಶಕೆಯ ೧೫೭೬ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೦ರಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಕಾರ್ಯವು ನೆರೆವೇರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸುಲಕ್ಷಣ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ವೈಷ್ಣವ ಮತ್ತು ಶೈವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಕರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಇದೇಯೇ! ವೈಷ್ಣವ ಸುಧಾರಕರ ಕಾರ್ಯವು ಗೃಹಜೀವನದಿಂದ ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ನಿತ್ಯಜೀವನವು ಸುಧಾರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸುಧಾರಣೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಕನಸಿನಗಂಟೇ ಎಂಬುದು ವೈಷ್ಣವ ಸುಧಾರಕರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾನಸಿಕಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವೇ ಮಿಕ್ಕಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ, ಆಧಾರಭೂತವಾದುದು ರಕ್ಷಕವಾದುದು ; ಅದೇ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ಲೌಕಿಕ ಪರಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಂಪಾದನೆಗೂ ಮೂಲಸ್ಥಾನೀಯವಾದುದು ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಗಾಣುವಂತೆ ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಯಮಬದ್ಧರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೂಲಕ ಲೋಕದ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಇತರ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೂ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಲೋಕದ ಸಕಲ ವೃತ್ತಿವ್ಯವಹಾರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಗೃಹಸ್ಥಜೀವನವೇ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ತಮ್ಮ ೨೮-೩೦ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ಅಸ್ಪೃಶಿತ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ತರುವಾಯ ವಿವಾಹಿತರಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತ, ಅದರ್ಶಗೃಹಸ್ಥರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸತ್ಪುರುಷ ದಂಪತಿಗಳ ಉದರದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಶಕ ೧೫೬೭ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೧೧) ಗೋಪಿನಾಥನೆಂಬೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನೂ, ವಿ. ಶ. ೧೫೭೨ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೧೬) ರಲ್ಲಿ ವಿಠಲನಾಥಜೇ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಸಕಲ ವಿಷಯ

ಗಳಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಥರೆನ್ನಿಸಿದರು. ಈ ಪುತ್ರರೇ ತಮ್ಮಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವೃಕ್ಷವನ್ನು ಪರಕೀಯರಿಂದ ಬಾಧೆಗೊಳಗಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸ ತಕ್ಕವರೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು.

ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುನರುದ್ಧರಣಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಮೂಲಸೀತವೆಂಬಂತೆ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಾಥಜೇಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಶ್ರೀವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಷದ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಭಾಗ ವನ್ನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಭಾಗವನ್ನು ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಕಳೆಯುತ್ತ ಬಂದರು. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ, ಕೇವಲ ಶೈವಧರ್ಮ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಸೀತವಾದ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಉತ್ತೇಜನ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಆ ನಗರಿಯ ಶೈವಪಂಡಿತರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಗ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅವರು ಆ ನಗರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ, ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡುವವ ರಿದ್ದರೆ ಬರಲೆಂದು ಒಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನುಹೂಡಿ, ತಮ್ಮ ಆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲೋಸುಗ ದವ್ವಆಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನ ಗೋಡೆಗಳಮೇಲೆ ಬರೆದು ವಾದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಅವರ ಆ ಆಹ್ವಾನ ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶಿಷ್ಯರು ಅದನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ವಲ್ಲ ಭಾಚಾರ್ಯರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಅವರ ಜೀವಿತಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ ಈ ಬಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ವಿಜಯದಿಂದ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನಿದೆ! ಆದರೆ, ಅಂತಹ ಒಂದು ವಿಜಯ ದಿಂದಲೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಎರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಅವರು ಅಂತಹ ವಾದಗಳಿಗೆ ಇಳಿಯಬೇಕಾಗು ತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಪಂಥದವರೊಂದಿಗೂ, ಇತರ

ಹಲವು ಪಂಥದವರೊಂದಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಾಗ ವಾದಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುವು. ಆದರೆ, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪಂಥದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಮತ್ತಾವುದಕ್ಕೂ ಭಯ ಪಡದೆ, ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದಲೂ, ವಾದಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ದೃಢವಾದ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದು, ಬಂಗಾಳಾದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದ ಜೈತನ್ಯಸ್ವಾಮಿಯವರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ, ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಾಶೀನಗರಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ, ಪರೀಕ್ಷಾನಂದರೆಂಬೊಬ್ಬ ಅದ್ವೈತಪಂಡಿತರೊಂದಿಗೆ ವಾದನಡೆಸಿ, ಅವರನ್ನುಗೆದ್ದು, ತರುವಾಯ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆಂದೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಕಾಶೀಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೈತನ್ಯರ ವಿಶೇಷ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಪಂಥವು, ಹೆಚ್ಚುರೀತಿಯಿಂದ ಹಬ್ಬಿಹರಡಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ಹೀಗೆ ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಧರ್ಮಪಂಥವನ್ನು ಶಾಶ್ವತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ರ್ರಮಿಸಿದರು. ಅವರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದಾಗ, ಅವರಬಳಿ ನೂರಾರು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರೂ, ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ, ಕುಟುಂಬದವರೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಆಚರಣೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ರಚನೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದು, ಮುಂದೆ ಅದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಆ ಬೋಧನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವತಾರಾಧನಕ್ರಮ, ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಹ

ಅವರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಹಲವು ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥದ ಸ್ಪಷ್ಟಾಚರಣೆಯನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಧರ್ಮಪಂಥವೂ ಅದರ ಆಚರಣೆಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ, ಸಮಕಾಲೀನವಾದ ಬಂಗಾಳದ ಜೈತನ್ಯಪಂಥವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಮ್ಮ ತರುವಾಯವೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ವ್ರಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧. ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ:— ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಭಾಷ್ಯಮಾಡಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಯಷ್ಟೆ! ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೂ ಆ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾದರೂ ಅವು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತ್ರಿಮತಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೨. ಜೈಮಿನೀ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ:— ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರಾದ ಜೈಮಿನೀ ಮುನೀಶ್ವರರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪಂಥಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಾಷ್ಯರಚನೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಷ್ಯವೂ ಸಹ ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೩. ಭಾಗವತಟೀಕಾ ಸುಬೋಧಿನೀ:— ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಥಾವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಮೇಲೆ, ವಲ್ಲಭರು ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ಈ ಟೀಕೆಯು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಸುಧಾಪಾನ ಮಾಡಿಸುವಂತಿದೆ.

೪. ಪುಷ್ಪಿಪ್ರವಾಹ ಮರ್ಯಾದಾ:— ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸಾಧಕರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಗ

ವತ್ತೇವಾ ವಿಧಾನಗಳು, ಅವುಗಳ ವಿಧಿಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರವಚನಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಸಿದ್ಧಾಂತರಹಸ್ಯ.— ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ, ದಾನಧರ್ಮಪದ್ಧತಿ, ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ-ಗೃಹಸ್ಥಾದಿ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಪಷ್ಟರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಐದು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ, (೧) ಅಂತಃಕರಣ ಪ್ರಬೋಧ (೨) ನವರತ್ನ (೩) ಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಯ, (೪) ಭಕ್ತಿವರ್ಧಿನಿ (೫) ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುವಾದ ಎಂಬೀ ಐದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ವ್ರಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮತಧರ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಮುಖ್ಯಾಶಯಗಳೂ, ಜನಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಂಶಯವಾಗಿ ಬೋಧವಾಗುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಅತಿಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು, ಆಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಗಳ ನಿತ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದೊಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಸುಲಲಿತವಾದುದಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಕದ ವೈಷ್ಣವ ದಾಸರುಗಳೂ, ತಮಿಳುದೇಶದ ಅಳ್ವಾರರುಗಳೂ, ಶೈವಪದ್ಧತಿಯ ಸಿದ್ಧರೂಪಂಗಮರೂ ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಇದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು, ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದರು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪಂಥದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರು ಸೇರುತ್ತಾಬಂದು ಒಟ್ಟು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯು ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು.

ಈ ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಮುಖ್ಯಶಿಷ್ಯರು ಅವರಂತೆಯೇ ಮತಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಈ 'ಚಾರೋಸಿ' (ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕು) ಶಿಷ್ಯರ ಚರಿತ್ರೆಯು 'ವಾರ್ತಾ' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹಿಂದೀಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅಗಾಧವೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು, ಮಿ. ಎಲ್ಸನ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲೀಯ ವಿಮರ್ಶಕಾರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಚೈತನ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಜೀವಿತಗಳನ್ನೂ - ಅವರ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವ, ದಾಮೋದರ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣದಾಸ್ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಬರೆವಣಿಗೆಗಳಂತೆ ಈ 'ವಾರ್ತಾ' ಗ್ರಂಥವು ಅಷ್ಟುಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತರಗತಿಯದಲ್ಲವಾದರೂ, ಅದರಿಂದಲೂ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಪಂಥದವರ ಜೀವಿತವನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಕಲಾಸಗಳನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ, ನಾಭಾಜೀದಾಸ್ ಎಂಬಾತನಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಹಿಂದೀ ಭಕ್ತಮಾಲಾ ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಪಂಥದವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಸಿ, ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು, ತಮ್ಮ ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಕಾಲವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದರು. ಅವರ ಅಂತ್ಯಕಾಲವನ್ನು - ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಹನೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಅಮಾನುಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯಿರುವಂತೆಯೇ, ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣ ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರೆವೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧನಾದೊಡನೆಯೇ ಆ ಮಹನೀಯರು ಒಂದಾನೊಂದು ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಬಳಿಯಿರುವ ಹನುಮಾ ಘಾಟಿನಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ನೂತಾರುಮಂದಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲೇ ನದಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರಂತೆ! ಅವರು ಹಾಗೆ ಇಳಿದು ಮುಳುಗಿದ ಸ್ಥಳದಿಂದ

ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಜ್ವಾಲೆಯು ಗೋಚರವಾದುದರೊಂದಿಗೇ - ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ದೇವ ವಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರಂತೆ! ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಠವು ಅದ್ಯಾಪಿ ಇರುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ - ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆ ಗಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು, ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರಯೋಜನವೋ ಎಂಬಂತೆ ಅಮೃತ ಲ್ಯಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಸಾಧಕವಾದ ಒಂದು ಧರ್ಮಪಂಥ ವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಯಾಣ ಹೊಂದಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

‘ ಪಂಥದ ನಿಜತತ್ವ ’

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ಯಾಣಾನಂತರ ಅವರ ಗಾದಿಯನ್ನು ಎರ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗೌರವವು ಯಾರಪಾಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವ್ಯವಹಾರವೇ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತು. ಈ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀನಗರದ ರಾಜನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಗುರು ಗಳ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಗೋಪೀನಾಥನೆಂಬಾತನೇ ತಂದೆಯ ಗಾದಿ ಯನ್ನೇರಲು ಯೋಗ್ಯಬಾಧ್ಯಸ್ಥನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಆ ತೀರ್ಮಾನ ದಂತೆ ಗೋಪೀನಾಥನು ಗಾದಿಯನ್ನೇರಿದನಾದರೂ, ಆತನೂ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಗನೂ ಮುಂದೆ ಕೆಲವುದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಮೃತರಾದುದರಿಂದ, ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ವಿಠಲನಾಥನೇ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಭಾರ ಗಳಿಗೂ ಏಕಮಾತ್ರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಅವರ ಗಾದಿಯನ್ನೇರಿದನು. ವಿಠಲ ನಾಥನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಿ ಸಿಕೊಂಡು, ಶಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಬೋಧಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಆ ಪಂಥಕ್ಕೆ, ಇನ್ನೂ ರಐವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ,

ಅದನ್ನು ಪ್ರಬಲಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದನು. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಆತನು ಮಧುರಾ, ಗೋಕುಲ, ತರುವಾಯ ದ್ವಾರಕಾ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ, ಕಚ್, ಮಾಳವ ಮತ್ತು ಮಿಾವಾರ್ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೂ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ, ಹೋದಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಲೂ, ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಲೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಧರ್ಮಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಉತ್ತರದೇಶದ ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳಾದಮೇಲೆ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಪಂಥರಾಪುರ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೂ ಆತನು ಸಂಚಾರಮಾಡಿದನೆಂದೂ, ಆತನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯರಾಜ್ಯಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ್ಗೆ ವಿಠಲನಾಥನು ಅಲ್ಲಿಯ ಬನಿಯ ಎಂದರೆ ವೈಶ್ಯರು, ಭತ್ತಿಯರು, ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಕಮ್ಮಾರರು ಮುಂತಾದ ಹಲವುಜಾತಿಯಿಂದ ಅನೇಕರನ್ನು ತನ್ನ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಆತನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯಪಂಥವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಕೆಲಮಂದಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ಆ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಂತೆ! ವಿಠಲನಾಥನು, ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನೀಚ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ - ಸಮಾನಗೌರವಾದರಗಳು ಸಿಕ್ಕಲು ಎರ್ಪಡಿಸಿದ್ದನಂತೆ!

ವಿಠಲನಾಥನು ಎ. ಶ. ೧೬೨೧ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೬೫)ರಲ್ಲಿ ಯಮುನೆಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಜೀವಿತಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದಹೊರಟು ಮಧುರಾನಗರಿಗೆಹೋಗಿ ಅಲ್ಲೂ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಗುಜರಾತಿಗೆ ಆತನು ಅರುಬಾರಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಬಂದ ತರುವಾಯ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲೇ ತನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಂತಾನದವರಿಗೆಲ್ಲ ಗೋಕುಲಗೋಸಾಯೀಜೀಗಳೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ವಿಠಲನಾಥನು

ಅನೇಕ ಟೀಕಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿದ್ವಮಂಡನವೆಂಬೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆತನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯಂತೆ! ಆತನು ಎಷ್ಟುತ್ಪರ್ಷಗಳ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದು ಆತನ ಪೂಜ್ಯಸಿತ್ಯವು ಶ್ರೀನಾಥಜೀವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿಯಲ್ಲೇ ಪರಂಧಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ವಿಠ್ಠಲನಾಥನ ಮರಣಾನಂತರ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಥವು ವ. ತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚುವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿತು. ಆತನ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿ ಎಂಬ ಬಿಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಏಳುಮಂದಿ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗಿರಿಧರ್ಜೀ, ಗೋವಿಂದರಾಯ, ಬಾಲಕೃಷ್ಣಜೀ, ಗೋಕುಲನಾಥಜೀ, ರಘುನಾಥಜೀ, ಯದುನಾಥಜೀ, ಘನಶ್ಯಾಮಜೀ ಎಂಬ ಏಳುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಮರಣಾನಂತರ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಪೀಠಗಳನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಪಿತಾಮಹನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವನ್ನು ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಬೋಧಿಸಿ-ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಏಳುಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗೋಕುಲನಾಥಜೀ ಎಂಬಾತನು ಮಹಾಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಪಿತಾಮಹನ ಸಿದ್ಧಾಂತರಹಸ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಮೂತ್ರವಲ್ಲ ಈತನು ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿದ್ದು, ಆ ಉತ್ಸಾಹದ ಭರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹ ಮೋಹಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈತನ ಪಂಥವು ವಿಠ್ಠಲನಾಥನ ಮಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಪೀಠ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಯಿತಾದರೂ, ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ನಿಜವಾದ ಹಕ್ಕುದಾರರೂ, ರಕ್ಷಕರೂ ತಾವೇ ಎಂದು ಈ ಗೋಕುಲನಾಥಜೀಯ ಪೀಠದವರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಈ ಪಂಥದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜರೆಂದು ಗೌರವಿಸುವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಥದವರ ಪ್ರಭಾವವು ಸಮಾಜದಮೇಲೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮಹಾರಾಜ ಎಂಬ ಈ ಒಂದು ಬಿರುದುಮಾತ್ರವಲ್ಲ .

ಗೋಸಾಯಿ ಅಥವ ಗೋಸ್ವಾಮಿ, ವಲ್ಲಭಕುಲ, ಆಚಾರ್ಯ ಗುರು, ಪ್ರಭು ಮುಂತಾದ ಇತರ ಹಲವು ಬಿರುದುಗಳೂ ಈ ಪಂಥದವರಿಗಿದ್ದವು.

ವಿಠಲನಾಥನ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಈ ಪಂಥದವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಿಸಿ, ಕಚ್, ಕಾಢ್ಯವಾಡೆ, ರಾಜಾಸ್ಥಾನ್, ಮಾಳವ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಗುರುಸ್ಥಾನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ, ರಾಜಪಿಂಡಿಯವರೂ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಈ ಪೀಠಗಳವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಪಂಥದವರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿ, ಈಗ ಅವರದೇ ಬಹು ಧನಸಮೃದ್ಧವಾದ ಅರವತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಪೀಠಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಧಿರೋಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಮಾತ್ರವೇ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ, ನಿಯಮವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕವರು, ಬಹು ಸುಖೋಪಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ - ರಾಜಭೋಗಾನುಭವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. - ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಗುಜರಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಠಗಳನ್ನೂ ಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅನೇಕ ಗೋಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದರಾದರೂ ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಗತಿಗಳೇನೂ ಈಚೆಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇವನಾಥಜೀ ಮತ್ತು ದಾನೋದರ್‌ಜೀ ಮಹಾರಾಜ ಎಂಬಿಬ್ಬರ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರ - ಟಾಡಾರವರ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕಥಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಥವು ಈಚೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಆ ಪಂಥದ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವೇನು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಇದೂ ಸಹ ಬಂಗಾಳದ ಜೈತನ್ಯ ಪಂಥದಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಈ ಪಂಥದವರ ತತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲೆನ್ನು ಬಹುದು. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನೂ ಭಕ್ತಾಭಿಷ್ಠ ಪ್ರದಾಯಕನೂ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರ

ಹೆನೂ ಆದ ಒಂದು ಸಗುಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ, ಆತನ ದಯಾಸಂಪಾದನೆಮಾಡುವುದೇ ಈ ಪಂಥದ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಹೊರಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೂ, ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯವರೂ, ಸಂತತಿಯವರೂ ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯು ಚೈತನ್ಯಪಂಥದವರ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಪಂಥದ ಮುಖ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸರ್. ಛಂಡಾರ್ ಕರ್‌ಯವರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

‘ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ವೇದಾಂತಭಾವನೆಯು, ವಿಷ್ಣುಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬಾತನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ವಿಷ್ಣುಸ್ವಾಮಿಯು ಡೆಲ್ಲಿಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ದ್ರಾವಿಡಪ್ರಭುವಿನ ಮುಖ್ಯಸಚಿವನ ಮಗನು. ವಿಷ್ಣುಸ್ವಾಮಿಯ ತತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹೀಗಿದೆ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮವಸ್ತುವು, ಕೇವಲ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಂತಸಗೊಳ್ಳದೆ ತಾನೇ ಅನೇಕವಾಗಿ ಲೀಲೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ಅನಂತವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಆ ಅನಂತರೂಪುಗಳೆಲ್ಲ, ತಾನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಚಾಲಕನೂ ಆಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಅನಂತರೂಪುಗಳೂ ಆತನಿಂದ-ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸಿಡಿಯುವ ಕಿಡಿಗಳಂತೆ, ಹೊರಟವು. ಅಚಿಂತ್ಯದ್ಭುತ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಪರಮಪುರುಷನು, ಲೀಲಾವಿನೋದಿಯಾದ ತಾನೇ ಮಹತ್ತತ್ವವಾಗಿಯೂ, ಜೀವಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಆಗಿ ಆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅಂತರಾಮಿಯಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡೂ ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿಚಿತ್ರಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಆನಂದದಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ.’

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯಪಂಥದ ಗಿರಿಧರ ಎಂಬುವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಶುದ್ಧಾದ್ವೈತ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಎಂಬ ಮತ್ತು ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರೆಂಬವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಯರತ್ನಾರ್ಣವ ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪಂಥದ ಅತಿಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು. ಲೋಕದ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಾನವೇ

ಕಾರಣ. ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಂಶಸಂಭೂತನೂ ಅಣುಸ್ವರೂಪಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಕ್ಷರನೂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಮೂಲವಸ್ತುವೆಂಬ ಹೃದಯ-ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬಂದಕಿಡಿಗಳಂತೆ ಜೀವಾತ್ಮರು ಉದ್ಭವವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಮುಖ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಸತ್ ಚಿತ್ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದವೆಂಬ ಗುಣವು ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು, ಸತ್ ಮತ್ತು ಚಿತ್ ಗುಣಗಳ ಪ್ರತಿಫಲಗಳಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಾಯೆ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದಾದರೊಂದು ಹೊರಗಿನ ಕಾರಣವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ತಪ್ಪು. ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಂಶಭೂತನಾದ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆನಂದವೆಂಬ ಒಂದು ದೈವೀಗುಣವು ಕಾಣದೆ ಮರೆಯಾಗಿದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಜೀವನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮರೆಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತಾವ ಸಾಧನದ ಹೊದಿಕೆಯಾಗಲೀ ತಡೆಯಾಗಲೀ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ಅವೆರಡು ವಸ್ತುಗಳೂ ಏಕರೂಪದಿಂದ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಅದ್ವೈತಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು. ಆದರೆ ಒಂದರಿಂದ ಒಂದು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಗುಣರೂಪ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಂತೆ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶುದ್ಧಾದ್ವೈತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು.

ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವ ಜೀವಾತ್ಮರಲ್ಲಿ, ಬದ್ಧರು ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರದ ಜನನಮರಣ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರು ಮತ್ತು ಮುಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಈ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರು ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯುಂಟು. ಬದ್ಧನು, ತನ್ನ ದೇಹ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ತನ್ನ ಆತ್ಮವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಗಾಗಿ ಬಹುವಿಧ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೀಡಾಗುವನು. ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಸಕಲವೂ ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಂದಿಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಭಗವದನುಗ್ರಹಸಾಧನೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವನೋ, ಅಂದಿಗೆ ಅವನು ಈ ಸಂಸಾರದ ಕೋಟಿಲೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಲು ಅರ್ಹನಾಗುವನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವು. ಆತನಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಮುಂತಾದ ಅಂಗಗಳಿರುವುದರೂ ಅವು ಈ ಪ್ರಾಕೃತವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಆದುವು.

ವಲ್ಲ - ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದುವು. ದೈವಿಕವಾದುವು. ಆತನ ದೇಹವು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯ. ಆತನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಆತನ ಲೀಲೆಗಳು. ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ಆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತರೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಾಧಾರಕನೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೂ ಆತನೇ! ಆತನೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳನ್ನಿತ್ತಿ ಬಂದಿರುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿ ವಿಷ್ಣುವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಅಥವಾ ಪಾಲನಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ರಜೋಗುಣ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವ ಎಂಬ ರೂಪಗಳಿಂದ ತೋರ್ಪಟ್ಟು, ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಈ ಪಂಥದವರು ಪುಷ್ಟಿಯೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಹಲೋಕದ ಸಾಮಾನ್ಯಫಲ ಪ್ರಯೋಜನಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಪರಲೋಕದ ಅಲೌಕಿಕ ಸುಖಾನುಭವವಾಗಲಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಈ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾದುದು. ಮಹಾಪುಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದೂ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಸಕಲ ಅಡಚಣೆಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪುಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಾಧನೆಗೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಪುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿ, ಮರ್ಯಾದ ಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿ, ಪುಷ್ಟಿಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿ ಎಂಬದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರವಾಹಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯತರಗತಿಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ನಾನು ನನ್ನ ಜೀವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ, ಕೇವಲ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿ ಕಷ್ಟಸುಖಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಎಷ್ಟೋಕಾಲಗಳ ತರುವಾಯ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಮರ್ಯಾದಪುಷ್ಟಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮ ತರಗತಿಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಲೋಕದ ವಿಷಯ

ಸುಖಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರವಣ, ಭಗವತ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಮಾಡೋಣ, ನಾಮಕೀರ್ತನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವನು. ಮೂರನೆಯ ಪುಸ್ತಿಪುಸ್ತಿಭಕ್ತಿಯ ನನು ಸರ್ವದಾ ಭಗವಂತನ ಗುಣಮಹಿಮಾಚಿಂತನೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತ, ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮನಾದ ಆ ದೇವದೇವನ ಗುಣವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಸದಾಸಚ್ಚಿಂತನೆ ಸತ್ಪರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವನು. ಇವರ ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಧನೆಯೆಲ್ಲವೂ, ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಶವಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡುವ ಸಾಧನೆ - ಅಥವಾ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವುದು. ಆದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶುದ್ಧಪುಸ್ತಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮವಶನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡತೊಡಗುವಿಕೆ ; ಇದೇ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವುದು. ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಭಗವಚ್ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವವರು ಅನಪೇಕ್ಷರು, ನಿರ್ವ್ಯಾಜಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವರು. ಇವರಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬನು ಭಕ್ತಿಯು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ಚೇತನರ ಸ್ವಭಾವಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದುದು. ಮೊದಲನೆಯವರದು ಪ್ರೇಮ, ಎರಡನೆಯವರದು ಆಸಕ್ತಿ, ಮೂರನೆಯವರದು ವ್ಯಸನ, ನಾಲ್ಕನೆಯವರದೇ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ. -ಸರ್ವಸಮರ್ಪಣಾಭಕ್ತಿ. ಈ ನಾಲ್ಕುವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವವರೂ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತರು, ನಾಲ್ಕುವಿಧವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೋರದೆ, ಲೀಲಾವಿನೋದಿಯಾದ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ದಿವ್ಯಾನಂದಮಗ್ನರಾಗುವ ಮಹತ್ಸುಖವನ್ನೇ ಕೋರುವರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡುವನು.

ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಥವು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ, ಸಂಸ್ಥಾಪಕರ ತರುವಾಯ ಅವರ ಸಂತಾನದವರಿಂದ ಗುಜರಾತು ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. ರಾಜಾಧಿರಾಜರಿಂದ ಕಡು ಬಡವನವರೆಗೂ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಮೈಷ್ಣವಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ರಾಧಾಮಾಧವರ ಭಕ್ತಿಯು ಆಬಾಲವೃದ್ಧರೆನ್ನದೆ ಸರ್ವರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಭಕ್ತಿಪಂಥವು ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುವು

ಶಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಏನುಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ ಜನರು ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅವರಿಗಜೇಬನು ವ್ರಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿ, ರಾಣಾರಾಜಸಿಂಗನು, ದೇವರನ್ನು ವ್ರಜದಿಂದ ಕೋಟಾ, ರಾಂಪುರಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮಿವಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುನೂರುಸಾವಿರ - ಒಂದು ಲಕ್ಷಮಂದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಿವಾರಿಗಿಟ್ಟನು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಯಿತು. ಎಂತಹ ವ್ರತಗಳೂ ನಿಯಮಉಪವಾಸಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆಂದು ತೋರವಾದುವು. ಭಗವತ್ತೀತಿಗೆಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಲೋಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದಾಯಿತು. ರಾಜಾಧಿರಾಜರು ರತ್ನಕಿರೀಟಗಳು, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ರಾಜನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಂತರ ದ್ರವ್ಯದಾನಮಾಡಿದರೆ, ಬಡ ವಿಧವೆಯೂ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರದಾನಮಾಡುವಳು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗಿಂದರೆ ತಿರುತಿನ್ನುವ ಭಿಕ್ಷುಕನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿಯು ಜನಗಳಲ್ಲದಯಿಸಿತು. ಮಿವಾರ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠ ಮತ್ತು ಗುರುಮಂದಿರಗಳಿಗಿರುವ ಆಸ್ತಿಯು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀಮಂತನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮಿಾರುವಂತಿವೆ. ರಾಜಪುಟಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಗುರುಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಗೋದಾನ, ಭೂದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿಮಿಾರ ಮಾಡದಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಸಂಸ್ಥಾನೀಕರು ಹುರುಪಿನಿಂದ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೂ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಕೋಟಾ, ಬೂಂದಿ. ಶಿವಪುರ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗ್ರಾಮಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಈ ಗುರುಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ತಾವೂ ದಾಸರೆಂಬಂತೆ, ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಮೇಳಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ನರ್ತನಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥವು ಜನಮನದಮೇಲೆ ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಈ ವಿಷಯವು ಎರಡುವಿಧದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವು ಅಳತೆಮೀರಿ ಬೆಳೆದು, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಬಹುಪ್ರಮಾದಕರ ಫಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ತತ್ವವನ್ನು ಮರೆತು ಕೇವಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಮಾಡುವ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯೊಂದು, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಗುರುವನ್ನು ಪರಮನಿಘೇಯತೆಯಿಂದಲೂ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಆರಾಧಿಸುವ ಮೂಢ ಭಕ್ತಿಯೊಂದು. ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವು ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ತಂದಿತ್ತು ವರದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಗುಣಮೂರ್ತಿಯ ಉಪಾಸನೆಯು ಅತಿಶಯ ಮಹತ್ವವಾದ್ದೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯ ಪಂಥದವರು, ಆ ಪಂಥದ ಸ್ಥಾಪಕರ ಮಹೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮರೆತು, -ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಸಹೈಕರವಾದ ಹಲವು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯೂ, ಗುರುವಿನ ಆರಾಧನಾಕಲಾಪಗಳೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಲು ಹೊಲಸಾದುವು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಗುರುವಿಗೆ ತನುಮನ ಧನಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯೇ ಸಂಸಾರಬಂಧನ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವೆಂದು ಬೋಧಿಸುವಂತಹ ಗುರುಗಳೂ, ಆ ಬೋಧನೆಯನ್ನೇ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಂಬಿ, ತನುಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ತನ್ನ ಮಗ ಮಗಳು ಹೆಂಡತಿ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಾದರೂ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತಹ ದಾಸ್ಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂದರು. ಆಗಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ದಾಸ್ಯಪರಿಣಾಮವು ಯಾವ ಗತಿಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯು, ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರು ನಿಯಾಣಹೊಂದಿದ ಸುಮಾರು ಒಂದುನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೩೨-೩೯ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುವ-‘ಸಾಖಂಡ ಧರ್ಮಖಂಡನ’ ಎಂಬೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

‘ಸೂತ್ರಧಾರನು ನಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—‘ಪ್ರಿಯೆ, ವೇದಗಳು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ವಲಾಯನವಾದುವು. ಸಾಂಖ್ಯ ಯೋಗ ದರ್ಶನಗಳೂ, ಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾದಿಗಳೂ ಪೃಥ್ವೀಗರ್ಭವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಕುಳಿತುವು. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನವತರುಣೀಮಣಿಯರು ಶ್ರೀವಲ್ಲಭ ವಿಠಲೇಶ್ವರರು ಬೋಧಿಸಿರುವ ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಧರ್ಮಾನುಸರಣಿಯೇ ಪರಮಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದೆಂದು ನಂಬಿ ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುವರು.'

'ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವೈಷ್ಣವನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯ ತುಲಸೀದಳಗಳ ಮಾಲಿಕೆ; ಕೈ, ಕಿವಿಗಳು, ಭುಜಗಳು, ತಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ತುಲಸೀಹಾರಗಳು; ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪೀಚಂದನದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಎಂಬೆರಡು ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಗಳು. ಆತನು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಶೀಲರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅವಹೇಳನಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಆಚಾರಶೀಲರಾದ ವೈದಿಕರನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಲ್ಲಿ, ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಕಾಮಮೋಹಿತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುತ್ತುವರು. ಅವನು ಆಗಾಗ ವೈಷ್ಣವೀ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಲಂಗಿಸುತ್ತ ಚುಂಬಿಸುತ್ತ ನಡೆಯುವನು.'

'ವೈಷ್ಣವರೇ, ವೈಷ್ಣವೀಯರೇ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ. ನಮ್ಮಾ ವೈಷ್ಣವೀ ಪಂಥದ ಅಮೌಲ್ಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ. ಹರಿಣಾಸ್ಥಿಯರಾದ ತರುಣಿಯರನ್ನು ತೋಳತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಗಿಸುತ್ತ, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕುಡಿಯುತ್ತ, ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತ, ನಮ್ಮದು ಅಥವಾ ಪರಕೀಯರದು ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನು ಯಾರು ಗುರುವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವರೋ ಅವರೇ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುವರು. ಶ್ರೀ ಗೋಕುಲೇಶನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದ ಮಹನೀಯರ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಮೋಹನಾಂಗಿಯರೊಂದಿಗೆ ಸಹಭೋಜನ, ಪಾನ, ದಿನಾರಾತ್ರಗಳೆಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಅನಂದ ಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯೇ ! ದಾನ, ತ್ಯಾಗ, ಭಕ್ತಿ, ಧ್ಯಾನ, ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಾದಿಗಳು, ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ - ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ವ್ರತನಿಯಮಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಳ್ಳಿ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ! ವಲ್ಲಭನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಮಗ, ಮಗಳು ಹೆಂಡತಿ ಮುಂತಾದ ಆತ್ಮೀಯ ಪ್ರಿಯಕರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಗುರುಪಾದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವಿಯೇ ! ವೇದವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮ

ಣರ ಆರಾಧನೆ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ, ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಹುಚ್ಚು ಕಲ್ಪನೆಗಳು.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಆಗಿನ ವಲ್ಲಭೀಯ ಧರ್ಮಪಂಥವು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಅಧಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ಆರೋಪಣೆಯೂ ಅವಹೇಳನವೂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬಹು ವಿಮರ್ಶಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಚಿಸಿರುವ ಟಾಡಾರವರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವಂತಹ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶೈವಪಂಥದವರಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಈ ವೈಷ್ಣವಪಂಥದವರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯಿದ್ದು, ಆ ಪಂಥದ ಗುರುಗಳು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಮಕ್ಕಳವರಂತೆಯೇ ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿದ್ದರೆಂದೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆ, ದೀನರಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪ, ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ, ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಪರತೆ ಮುಂತಾದ ಅಮೌಲ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಶ್ರೇಷ್ಠರು ತನಗೆ ಪರಿಚಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳೆಷ್ಟಿದ್ದರೂ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಿಂದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ಕಲೆ ಈ ಎರಡು ಕುಶಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾಯಿತು. ಕವಿತೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯ ಅಮೃತ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿ ಭಾವುಕರನ್ನು ತನ್ಮಯರನ್ನಾಗಿಸುವಂತೆ, ಮಹನೀಯ ಕವಿಗಳನ್ನೇಕರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಾಗವತದ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ 'ಪ್ರೇಮಸಾಗರ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹಿಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ರಚನೆಯಾಗಿ ಕವಿಜನ ಕಲ್ಪತರುವೆನ್ನಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಾಳೀಯ ದಮನ, ರಾಸಲೀಲೆ, ರಾಧಾಮಾಧವರ ಪ್ರೇಮವಿಲಾಸಗಳು ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ರಚನೆಯಾದುವು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾರ

ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಬಾಂಧವರು, ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಗಿಕೊಂಡು, ಪರಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರು ಉದಯಿಸಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಧಾರ್ಮಿಕಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇವರ ಈ ಪಂಥವು ಅಪಾತ್ರರೂ ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುಪರೂ ಆದ ಕೆಲವರ ಹಸ್ತಗತವಾದಾಗ ಒಂದುವೇಳೆ, ಮಹನೀಯರಾದ ಸ್ಥಾಪಕರ ಪವಿತ್ರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಲೇಶ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ, ಗುಜರಾತು, ಪಶ್ಚಿಮ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿರುವ ಪೂಜ್ಯತೆಯೂ, ಅದು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಕಾರ್ಯವೂ, ಮೇಲೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಲೆ ಕವಿತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಈ ವೈಷ್ಣವಪಂಥವು ಮಾಡಿರುವ ಸಹಾಯವೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಜನಮನದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಸಾಲೂರು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಧರ್ಮಪಂಥಕ್ಕೆ ಜನಕರಾದ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿಯ ಕಿರಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಿತ್ತೆ ? ಅವರ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯೂ ವಿದ್ವತ್ತೂ, ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳೂ ಲೋಕಸೇವೆಗಾಗಿ ತೊಡಗುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳಾಗಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕರ ಹೃದಯಾಂತರ್ಮತಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ನಾಥಜೀ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯು ಸರ್ವಾಪನ್ನಿ ಪಾರಕನೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿರಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

|| ಶ್ರೀರಾಮಸಹಾಯಂ ||

ಸುಖೋಧ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

(ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸಪುಸ್ತಕಾವಳಿ)

ಮುನ್ನುಡಿ:—

‘ಬಹುರತ್ನಾವಸುಂಧರಾ’ ಎಂದರೆ ‘ಭೂಮಾತೆಯು ಬಹು ರತ್ನ ವಿಭೂಷಿತಳು’ ಎಂಬ ಆರ್ಯೋಕ್ತಿಯು, ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಜನ-ಜನಾಂಗಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಹೋದಂತೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ತನ್ನ ದಯಾಮಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಯಾವ ದೇಶವನ್ನೂ ದೂರಗೊಳಿಸಲಾರನು. ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅಣುಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ಅನೆಯವರೆಗಿನ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳೊಳಗೂ ಆತನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನೆಂದಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯೂ-ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಸೇರಿದುದಾಗಬೇಕು! ಹೀಗೆ ನಿಖರ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತವನಾದಮೇಲೆ, ಆ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟಬಂದಾಗ್ಗೆ - ದುಃಖಬಂದಾಗ್ಗೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ವೋಷಿಸುವ ಭಾರವಾದರೂ ಆ ದಯಾಮಯನಿಗೇ ಸೇರಿದುದಾಗಿದೆ. ಈ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಆ ಲೋಕೇಶನು, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದುಃಖವೂ ಸಂಕಟವೂ ಅನ್ಯಾಯವೂ ದಂಭವೂ ಮೋಸಕಾಪಟ್ಯಾದಿಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವುವೋ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ವಹಾ ಪುರುಷ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವನು. ಮನುಷ್ಯವರ್ಗವು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಾಗಿ, ಮನುಷ್ಯನೇ ದೈಶ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕಜೀವಿತದ ಕಾರ್ಯಭಾರವಾಹಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗವೊಂದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದರೆ, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳ ಹಿತಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಅದು

ದರಿಂದಲೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೀಡಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ* ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣವಾಕ್ಯದಂತೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವು ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ್ಗೆ, ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಜನ್ಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಲೋಕದ ಸಕಲ ದೇಶಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನು ಜನಿಸಿದ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ವಿಚಾರವು, ಕಳೆದ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೇವಲ ರಷ್ಯಾದೇಶವೊಂದೇ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ- ಯೂರೋಪಿನ ಹಲವು ದೇಶಗಳು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಅಶಾಂತತೆಯೂ, ಕ್ಷಾಮದಾಮರಗಳೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದವು. ಮನುಷ್ಯರು-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಡವರು, ಪಶುಗಳಂತೆಯೂ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳಂತೆಯೂ ಅಸಹ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿರಂಕುಶರಾಗಿದ್ದರು. † ಸಾಕ್ಷರಾ ವಿಪರೀತಾಶ್ವೇತ್ ರಾಕ್ಷಸಾ ಎವ ಕೇವಲಂ ಎಂಬಂತೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ನಾಗರಿಕರೂ ಎನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ, ದಂಭ ಅಹಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದವರಾಗಿ, ನಿಷ್ಕರುಣಿಗಳಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಬಡಜನರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡುವ ನರರಾಕ್ಷಸರಾದರು. ಜನಗಳ ಧನ ಮಾನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ನಿರಂಕುಶ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಸಾರನ (Czar of Russia) ಪ್ರಭುತ್ವವು ರಾವಣ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ರಾಜ್ಯಭಾರದಂತೆ ಭಯದಾಯಕವಾಯಿತು. ಪ್ರಜೆಗಳು ತಲ್ಲಣಿಸಿಹೋದರು. ಅನ್ಯಾಯ ಅಪಧ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಡಿಯಾಳುಗಳಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಇದು ತಪ್ಪು-ಇದು ಸರಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಯಾವನಾದರೂ ಹೋದನೆಂದರೆ

*ಯದಾಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ

ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ಯಜಾಮ್ಯಹಂ ಅ. ೪, ಶ್ಲೋ. ೭.

†“ಸಾಕ್ಷರಾ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವಿಪರೀತ ರೀತಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರೆದರೆ “ರಾಕ್ಷಸಾ” ಎಂದಾಗುವುದು. ಸಾಕ್ಷರರೆಂದರೆ ಅಕ್ಷರವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತವರು. ಸಾಕ್ಷರರು ವಿಪರೀತ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವರಾದರೆ ರಾಕ್ಷಸರೇ ಆಗುವರು.

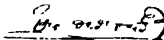
ಓಡನೆ ಅವನಿಗೆ ದೇಶಾಂತರವಾಸವೋ ಮರಣದಂಡನೆಯೋ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿಯೋ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಅನ್ನುವದಕ್ಕಿಲ್ಲ - ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ದೇಶದ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಜನಗಳು ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಯುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಧನವಂತರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೋರುವವರೇ ಆದುದರಿಂದ, ನೇರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧೀನರಾಗಿರದ ಬಡಜನರು, ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದು ದುಡಿದು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯೆಂಬ ಅಸುರೀಭಾವವು - ದೈತ್ಯಾವೇಶವು, ಧನಬಲ ಜನಬಲ ಅಧಿಕಾರಬಲ ವಿದ್ಯಾಬಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ಅವರ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳೂ ಶಾಂತತೆ ಸಮಾಧಾನಗಳೂ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ನ್ಯಾಯಗಳೂ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೂ ದುರ್ಲಭವಾಗುವದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವೇನಿದೆ ?

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಸುರೀಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಅವರು ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ದಾಂಭಿಕರೂ ಅಹಂಕಾರಿಗಳೂ ನಿಷ್ಕರುಣೆಗಳೂ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದೈವೀಭಾವವು ನಾಶವಾಗುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. 'ದೇವರು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಅವನು ನನ್ನ ಹೃದಯಾಂತರ್ವರ್ತಿಯಾಗಿರುವನು. ನನ್ನಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲೂ ಆ ಲೋಕೇಶನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದು. ಯಾರಿಗೆ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯೂ ನೋಸವೂ ಆತನಿಗೆ ಅಸಮ್ಮತವಾದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಸ್ನೇಹಿಸಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ದಯಾಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುದು' ಎಂಬೀ ಭಾವವು ಯಾವನ ಹೃದಯದಿಂದ ತೊಲಗಿರುವುದೋ, ಅವನ ಶುಷ್ಕ ಹೃದಯವನ್ನು - 'ನಾನೇ ದೊಡ್ಡವನು, ವಿದ್ಯಾವಂತನು, ಬುದ್ಧಿವಂತನು, ಧೀರನು, ಧನವಂತನು. ನನ್ನ ಸಮಾನರು ಮತ್ತಾರಿರುವರು ? ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಅಧೀನರು' ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು! ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಆ ಮದಾಂಧನು ಸಕಲರನ್ನೂ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ನಿಕ್ಕಪ್ಪಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವನು. ದೇಶದ ಮತ್ತು ಜನಾಂಗದ ಗತಿಯು ಇಂತ

ಹ ಪರಮಾವಧಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನ್ಮಿಸುವ ಮಹಾನುಭಾವನು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಅನ್ಯಾಯ-ಅಸತ್ಯ ಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಡೆದಾಡಿ ಅವರ ಹೃದಯದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಸತ್ಯಧರ್ಮ= ನ್ಯಾಯಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಬೇಕಾದುದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅವಶ್ಯಕವು ! ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮಹನೀಯರೂ ಈ ಬಗೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕೃತಕಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಬೋಧನೆಗಳೂ ಆಯಾದೇಶ ಕಾಲಸ್ಥಿತಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇರಬೇಕಾದುದು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯೂ ಈ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರಮಿಸಿ ದೇಶೋದ್ಧಾರಕನಾದನು. ಆ ಮಹನೀಯನ ಜೀವಿತವು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಈ ಕುಸುಮದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಗ್ರಂಥಮಾಲಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಇದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪಠಿಸಿ ಹರ್ಷಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಈ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಹಸ್ತ ಸಹಾಯಮಾಡಲೂ ಕೃತನಿಶ್ಚಿತರಾಗಬೇಕು. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಇತಿ ಸುಜನ ನಿರ್ಧೇಯ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ.
ತಾ. ೪-೩-೧೯೩೩

॥ ೫೬ ರಾಮಸಹಾಯಂ ॥

ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಸಾಧು ಶಿರೋಮಣಿ

ಮ ಹಾ ತ್ಮಾ

ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

‘ ಜನನ - ಮಾತೃವಿಯೋಗ ’

ಸದ್ಯಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾತೃಧೂಮಿ - ಈ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಹಿತ ಸಾಧಕವಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಅಗ್ರಗಾಮಿಗಳಾಗಿರುವ ಮಹಾತ್ಮಾದೇವರು, ಯಾರ ಲೇಖನಗಳ ಪಠನೆಯಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಹೊಂದಿ ಲೋಕಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೋ ಆ ಮಹನೀಯನೇ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು. ೧೮ - ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹು ಶೋಚನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮವೆಂದಾಗಲೀ ಅಧಮವೆಂದಾಗಲೀ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆ ದೇಶವಾಸಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧನಿಕರರಬಹುದು, ಹಲವು ಉನ್ನತ ಕಟ್ಟಡಗಳರಬಹುದು, ಶೃಂಗಾರ ವನಗಳರಬಹುದು; ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾದ ರಸ್ತೆಗಳೂ ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಒದಗಿದ್ದರೂ ಜನಗಳಿಗೆ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ ! ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಬಂಧುಬಳಗಗಳರಬಹುದು, ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳರಬಹುದು, ಐಶ್ವರ್ಯವಿರಬಹುದು, ಇಂದ್ರಧನನದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಗೃಹಾರಾಮಗಳರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವನು ಅರೋಗ್ಯವೊಂದಿಲ್ಲದೆ ರೋಗಪೀಡಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿ

ದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಂದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾದೀತು ? ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂಬವರು ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದಂತೆ ! ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ದೇಹವನ್ನು ಗಂಧವುಷ್ಟು ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸಿಂಗರಿಸಿದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಧನಿಕರಿರಬಹುದು, ಅದರೇನು ! ಅ ಧನಿಕರ ಉದಾಹರಣೆಯು ಆದ್ಯಂತ ದೇಶಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧಕವಾಗಲಾರದು. ದೇಶವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಲು, -ಜನ-ಜಾನುವಾರುಗಳು ಯಾವಬಗೆಯ ಉಪದ್ರವಗಳಿಗೂ ಒಳಪಡದಿರಬೇಕು ; ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕು ; ಶಾಂತತೆ-ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದಲಿರಬೇಕು, ಅಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು.

ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುವಾದ ಸಾರ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವಿಶೇಷ ಸಾರ್ಥಿಯೂ ಸುಖಲೋಲುಪನೂ ಆದನು. ಅವನ ಆಸ್ತಿಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗವು ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತನೆಯಿಲ್ಲ-ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ರಾಜನು ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನುಳಿದು ಪ್ತಸುಖಲೋಲುಪನಾದೊಡನೆಯೇ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗವೂ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಲಂಚರುಪವತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಅನ್ಯಾಯಕರವಾದ ನೂರಾರು ತೆರಿಗೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು ಅವುಗಳನ್ನು ತೆತ್ತು ತೆತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೆಣ್ಣಾದರು. ಧನಿಕರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಬಡವರೂ ಮನುಷ್ಯರು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋಯಿತು. ಬಡಜನರ ಇರುವಿಕೆಯು ತಮಗಾಗಿ ದುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ - ತಮ್ಮ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತು. ಬಡಜನರೂ ರೈತಾದಿಗಳೂ ಪಶುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನಿಕ್ರಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇವಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಯುವುದೇ ಮೇಲು ಎಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಧನಮದ ಕುಲಮದ ಅಧಿಕಾರಮದಗಳಿಂದ ಗರ್ವಿತರಾಗಿದ್ದ ಬಲಿಷ್ಠ

ಕೆಲ್ಲರೂ ಬಡಜನಗಳನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧಕವೆನ್ನಿಸುವ ಹಲವು ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರಜಾಸಮುದಾಯವನ್ನು ನಾಯಿನರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ, ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಕಾಡುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಬಂಧಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಹಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಬಡ ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಎದೆಯರಕ್ತವನ್ನೇ ಬಸಿದು ದುಡಿದರೂ ಆ ನಿಷ್ಕರುಣೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ದಯೆಯೆಂಬುದೇ ಕಂಡು ಬಾರದೆ, ಅವರು ದುಡಿದು ಗಳಿಸಿದ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ವೆಚ್ಚಮಾಡುವರು. ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬುವಷ್ಟು ಅನ್ನ, ಮಾನಮುಚ್ಚುವಷ್ಟು ಬಟ್ಟೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಆ ದುರ್ದೈವಿಗಳು ಬದುಕಿರಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ - ಸಾಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ಯಮರಣ ದುಃಖದಿಂದ ಕಾಲ ಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಜಾವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳೂ, ಮಾರಿ ಕಾದಿ ಉಪದ್ರವಗಳೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುವು. ಜನಗಳು ನೂರುನೂರಾಗಿ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರವಾಗಿ ಲಯವಾಗತೊಡಗಿದರು. ದೇಶವೆಂಬುದು ಕಿಚ್ಚುಹತ್ತಿ ದಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಡಿನಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು.

ಇಂತಹ ಅಸಹನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಜೀವಿಸಿರಲು ಸಾಧ್ಯ? ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೇಸತ್ತು ಹೋದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇಂದು ಉತ್ತಮ ಗೊಳ್ಳಬಹುದು; ನಾಳೆ ತಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗಬಹುದು, — ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಧನಿಕರಿಗೂ ದಯೆಯುಂಟಾದೀತು ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಹೀಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ-ಬಲವಂತರಾದ ನಿಷ್ಕುರಿಗಳಾದ ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸಾಯಬೇಕು ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಿ ತಾವು ಬದುಕಬೇಕು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಯೋಚನೆಯು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಗೊಂಡಿತಾದರೂ, ವೈವಸ್ಥಿತರೂಪದಿಂದ ವಿಪುಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇ? ಅದ

ರಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮವೇನು ಹ್ವೇಮಕಾರಿಯಾದುದೇ ! ಪ್ರಜಾವರ್ಗದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಒಕ್ಕಟ್ಟು, ಒಮ್ಮನಸ್ಕತೆ, ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳು, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಏಕನಿಷ್ಠೆ, ಮನೋದಾರ್ಥ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತರೂಪದಿಂದ ವಿರ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು ! ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ದುರಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ರಷ್ಯಾದ ಪ್ರಜಾವರ್ಗದಲ್ಲೂ, ಯೂರೋಪು ಖಂಡದ ಹಲವು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುವು. ಜನತೆಯಲ್ಲಿನ ತಾವು ಪಶುಸಮಾನರು ಹೃದ್ರವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ದೂರವಾಗಿ ಅವರು, ತಾವೂ ಮನುಷ್ಯರು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಲು ತಡೆಯೇನಿದೆ ? ಆ ಮಹಾನೀಯನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ವಾಚಕಮಹಾಶಯರು ಈ ಮುಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ವಂಶವು ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರಾತನ ವಂಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಈ ವಂಶದ ಇಂಡ್ರಿಸ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು, ರೋಂ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ೧೩೫೩ ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೂ ಮೂರುಸಾವಿರಮಂದಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೂ ರಷ್ಯಾ ರಾಜಧಾನಿಗೆಬಂದು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದನು. ಆತನ ವರ್ಚಸ್ಸು, ಬೆಂಬಲ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವಿಶೇಷ ಭೂಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆದರಿಸಿದನು. ಅವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಂಡ್ರೊ ಎಂಬ ಅವನ ಮರಿಮಗನು ಮಾಸ್ಕೋ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಲು, ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಭುವು ಅವನನ್ನೂ ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು, ಆತನಿಗೆ ಟಾಲ್ಸ್ ಟಾಯ್ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅವರ ವಂಶದ ವರಿಗೆ ಟಾಲ್ಸ್ ಟಾಯ್ ಎಂಬುದೇ ಗೌರವನಾಮವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಹೀಗೆ ಈ ವಂಶವು ಶ್ರೀಮಂತತನದಲ್ಲೇ ೧೮ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ನಡೆದುಬಂತು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಇಲ್ಯ ಟಾಲ್ಸ್ ಟಾಯ್ ಎಂಬಾತನು ಕಾರ್ಜ ಎಂಬ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿ (Governor)ಯಾಗಿ

ನಿಯಮಿತನಾದನು. ಈತನು ಬಹು ಉದಾರಪ್ರಕೃತಿಯವನೂ ನಿಷ್ಪ್ರಹನೂ ಆದುದರಿಂದ, ಈತನಿಗಾಗದವರು ಇಲ್ಲವಲ್ಲದ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆತನ ಮೇಲೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆಮಾಡಿ, ಖಜಾನೆಯ ೫೦೦೦ ರೂಬೆಲ್ಸ್ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಆರೋಪವನ್ನು ಆತನಮೇಲೆ ತಂದು ಗಲಾಟೆಯ ಸಂದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಈ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆತನು ಮುಂದೆ ಒಂದುತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಕಾಲವಾದನು. ಈತನ ಮಗನಿಗೆ ನಿಖೊಲಸ್ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈತನೂ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದ ಮಿಲಿಟರಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಖಾತೆಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತೋದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನು ಉನ್ನತವಂಶ ಸಂಭೂತಳೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಾನ್ವಿತಳೂ ಆದ ಮೇರಿಯ ವಾಲ್ಕೋನ್ಸ್ಕಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೌಂಟ್ ನಿಖೊಲಸ್ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯ ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಟೊ ವಧುವಿನ ವಯಸ್ಸು ಮೂವತ್ತೊರಡೂ ಆಗಿದ್ದುವಂತೆ!

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು, ತನಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮುಖಪರಿಚಯವೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾನು ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ, ತನ್ನಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸನ್ನು ಹೆತ್ತು ಆಕೆಯು ತೀರಿಹೋದಳೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆಕೆಯು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾವತಿಯಾಗಿ ಪಂಚಭಾಷಾ ಪರಿಶ್ರಮವುಳ್ಳವಳೂ, ಪಿಯಾನೋ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಲಳೂ, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ ಎಂದು ಆತನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಗುಣವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸಮಾಧಾನ ಪ್ರಕೃತಿಯವಳೂ, ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಒಂದು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನಾಡದವಳೂ, ಸಂಸಾರನಿರ್ವಹಣದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಚತುರಳೂ ಆಗಿದ್ದಳೆಂದೂ ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪುಣ್ಯತಮದೇವತೆಯೇ ಎಂಬ ಭಾವವು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನು ತನ್ನ ಕಷ್ಟ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಅತೀರ್ವದಿಸೆಂದು ಆಕೆಯ ಆತ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ತನ್ನ ತಾಯಿ

ಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಅನುಪಮಸದ್ಗುಣ ಉಂಟೆಂದು ಆತನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರು ಏನಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೇ ಆತನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ! ಅಲ್ಲದೆ ಇತರರ ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿ, ಪಾರಿಶ್ರದ್ಧತೆ, ಉದಾರತೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದಿರುವುದಲ್ಲ—ಬೇರೊಬ್ಬರೆದುರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅವಮರ್ಯಾದೆಯೆಂದೂ ಆ ಪುಣ್ಯವತಿಯು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ!

ನಿಬೋಲಸ್ ಮತ್ತು ಮೇರಿಯಾ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಒಬ್ಬ ಮಗಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಆ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಕಿರಿಯ ವನು. ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯ ಜನನವು ೧೮೨೮ನೆಯ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೮ ನೆಯ ಸುದಿನದಲ್ಲಾಯಿತು. ಲಿಯೋವು ಜನಿಸಿದ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ೧೮೩೦ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್ ೭ನೆಯ ದಿನ ಮಾರ್ಕು ಎಂಬೊಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವು ಜನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ೫ ತಿಂಗಳು ತುಂಬುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಆ ಪುಣ್ಯವತಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೂ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಪರಲೋಕಗತಳಾದಳು. ಮಾತೃವಿಯೋಗ ದುಃಖವು ಅಸಹನೀಯವಾದುದೇ ಆದರೂ, ಆಗ ಕೇವಲ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದ ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಗೂ ಮಾರ್ಯಾ ಎಂಬ ಶಿಶುವಿಗೂ ಆ ದುಃಖವು ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

‘ಬಾಲ್ಯಾನಸ್ಥ-ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ’

ಮಾತೃವಿಯೋಗ ಹೊಂದಿದ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆಯು ನಿಬೋಲಸ್ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಗೆ ವಿಶೇಷ ದುಃಖಪ್ರದವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇನು! ಆದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೈವಿಕವಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ನಿಯಮಕಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡ್ರಿಯಾ ಎರ್ಗೋಲೆಸ್‌ಕಿ ಎಂಬ ದೂರದ ಒಬ್ಬ ಬಂಧುವು ಅನಾಥಳಾಗಿ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದಳು. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಆಕರ್ಷಕ ರೂಪ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮ ಗುಣ ನಡತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕಾಂಟ್ರಾನಿಯೊಲಸ್ಕನ್ನು ಅವಳು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾದರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನಳಾದ ಮೇರಿಯಾ ವಾಲ್ಕೋನ್ಸ್‌ಕಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಆತನ ಕುಟುಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುವದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತಾನು ಆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬಾರದೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿಯೇ ನಿಂತಳು. ಕಾಂಟನು ಮೇರಿಯಾಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತ ಆ ದೀರ್ಘಕಾಲದಲ್ಲೂ ಈ ತಾತಿಯಾನಳು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹತ್ತು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳಾಗಿ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಮೇರಿಯಾಳು ಮೃತಳಾಗಿ ಆರು ವರ್ಷಗಳಾದ ತರುವಾಯ ಕಾಂಟ್ರಾನಿಯೊಲಸ್ಕನ್ನು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು, ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾಗಿರೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆದರೆ ತಾತಿಯಾನಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಲಿನ್‌ಗೊಳಿಸದೆ, ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೋಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು.

ಲಿಯೋವು ಮಾತೃವಿಹೀನನಾದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ತಾತಿಯಾನಳ ಪೋಷಣೆಯು ಒಂದು ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಾತೃವಿಯೋಗದ ದುಃಖವು ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ತಾತಿಯಾನಳಂತಹ ಸ್ತ್ರೀ ತಿರೋಮಣಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವುದು ಅಪೂರ್ವವೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನಡತೆಯನ್ನೂ ಕುದುರಿಸಿ ಒಂದು ವಕ್ರಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದವಳೇ ಆಕೆಯೆಂದು ಆತನು ಕೃತಜ್ಞತಾವೂರ್ವಕ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಕಲರಲ್ಲೂ ಪ್ರೀತಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದನಾಡಿದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಂತಹ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದರ ರಚನೆಯನ್ನು ತನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳು ತಾತಿಯಾನೆಯೇ ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೃತ್ತದಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಆನಂದವೂರ್ಣವಾಯಿತು ಎಂದು ಆತನು ಕೃತಜ್ಞತಾವೂ

ವರ್ತ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆಕೆಯು ಸುಕೃತವಿಶೇಷದಿಂದ ತನಗೆ ಸಾಕು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಏರ್ಪಡದಿದ್ದರೆ, ತನಗೆ ಲೋಕಜೀವಿತದ ಮರ್ಮವೇ ತಿಳಿಯದೆ, ತನ್ನ ಜೀವಿತವು ಆನಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಮರುಭೂಮಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶುಷ್ಕವಾದ ಹಲವು ಗಡಿಬಿಡಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸುಕೊಡದೆ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ - ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಸೆಯಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿರುವಳು - ಸಂಸಾರವು ಸರ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಖಮಯವಾಗಿರುವುದು ಎಂಬುದರ ಗುಟ್ಟು ಆ ಮಹಾತ್ಮಳಿಂದಲೇ ತನಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಪುಣ್ಯವತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಟಾಲ್ಪಟಾಯ್ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಲೇಶ ಮಾತ್ರವೂ ಕುಂದದೆ, ಆ ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವು ಗೋಕುಲದಂತೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೂ ಸರ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಲಿಯೋ ಮುಂತಾದ ನಿಬೊಲಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾತಿಯಾನಳು ಸಮಾಪದ ಬಂಧುವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಿಕ್ಕ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರತ್ತೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಆಕೆಯ ಅಧಿಕಾರವೇ ಅವರಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಸಹ ಅವರನ್ನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತ, ಅವರ ಮೇಲುಕೀಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗಿನಿಯಾಗಿ ಅವರ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಲಿಯೋವಿನ ಬಾಲ್ಯಜೀವಿತವನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ, ತಾತಿಯಾನಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ರಸ್ಸೆಲ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಅವನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೂ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಸತ್ಯಪ್ರಿಯನೂ, ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹನೂ, ಆಗಿದ್ದ ಆತನ ಸಹವಾಸದಿಂದಲೂ ಬೋಧನೆಯಿಂದಲೂ, ಲಿಯೋವು ಫ್ರೆಂಚ್ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ವಿಶೇಷ ಪರಿಚಯವುಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವೂ ಮನೋದಾಘ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಸಹಾಯವೂ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ ಲಿಯೋವು ಬಹು ಚಟುವಟಿಕೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಹಸನ್ಮು

ವಿಯೂ, ಸ್ನೇಹಪರನೂ ಸದಾ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನೂ ತಂಗಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಮಾತುಕಥೆಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದನೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಅವನು ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಇದ್ದನೆಂದೂ ಅವನ ತಂಗಿಯಾದ ಮಾರ್ಯಳು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.

ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತಕುಟುಂಬವಾದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಆಶ್ರಿತರೂ ಬಂದುಹೋಗುವ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರೂ ಇದ್ದೇಇರುವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪರರಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಟಲುಪಚಾರಗಳು, ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿಚಾರವಾದ ಅನುಭವಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೂ ಬಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉದಾರತೆಯೂ ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಲಿಯೋವು ಅಲ್ಪತನ ಕ್ಷುದ್ರತನಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಮೆಚ್ಚದವನಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ಔದಾರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳು ನೆಲೆಸಿರಲು ಈ ವಂಶಗೌರವವೇ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ ಆ ಗುಣವು ಸದ್ಗುಣಮಣಿಯಾದ ತಾತಿಯಾನಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ - ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳ ಈ ಸುದಿನಗಳನ್ನೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಲಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದ ಸ್ವರ್ಗಾನುಭವಗಳನ್ನೂ ಲಿಯೋವು ವೃದ್ಧನಾದಮೇಲೂ ಬಹುದಿನಗಳು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಯಾಸ್ನೆಯಾವಾಲ್ಯಾನಾ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವು ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಮನೆತನದ ಸ್ವಗ್ರಾಮ. ಅದು ಕೌಂಟ್‌ನಿಬೊಲಸ್ಕನು ಮೇರಿಯಾವಾಲ್ಕೋನ್ಸ್‌ಕಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದಾಗ್ಗೆ ಆ ಕೆರೆಗೆ ಬಳವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಲಿಯೋವು ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ಎಷ್ಟೋಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತಾತಿಯಾನಳು ಮಿಕ್ಕ ಯಾವ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಜಾಗ್ರತಳಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ವೋಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಸುಖ

ವಾಗಿದ್ದರು. ನೆರೆಹೊರೆಯೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರ್ವದಾ ತೃಪ್ತಿಸಾಂತತೆಗಳೇ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದಿತು. ಹೆಳ್ಳಗಾಡಿನ ಬಡಜನರು, ತಮ್ಮ ಆಡಂಬರರಹಿತವಾದ ಜೀವನ, ತಮ್ಮ ಆರಂಬವೃತ್ತಿ, ದನಕರುಗಳ ಪಾಲನೆ, ದಂಭ ದರ್ಪ ಕಪಟವೃತ್ತಿಗಳನ್ನರಿಯದ ಸಾದಾರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು, ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತವಾದ ಜೀವನ, ಪಾಪಭೀತಿ, ದೈವಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿರುವಿಕೆ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಲಿಯೋವಿನ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನೋಮಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತವಾಗಿಯೋ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿಯೋ ಉಂಟಾದ ಈ ಅನುಭವಗಳೇ ಆತನು ಮುಂದೆ ಬರೆದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜೀವನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖದಿಂದ ಇರಬಹುದು ಎಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಆ ಚಿಕ್ಕವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತು.

ಸಮಸ್ತ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿದ್ದ ಮನೆ, ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರೈರುಪಚ್ಚೆಗಳಿಂದ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳು, ಕೆರೆಕಟ್ಟಿಗಳು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯವಯಸ್ಸಿನ ವಿಳಿಂಟುವರ್ಷ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು.

ಲಿಯೋವಿಗೆ ಎಂಟುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ, ಆ ಕುಟುಂಬವು ಮಾಸ್ಕೋಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ನಿಖೊಲಸ್ಸನು ಮೃತನಾದನು. ತಂದೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಪಾಲ್ಯಾಣಾ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಬಾಲಕ ಲಿಯೋವು ಹೋಗಿ ಹಾಜರಿರಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನಿಜವಾಗಿ ಸತ್ತೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು ಮಾಸ್ಕೋ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಕೊಸಬನನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಎಂದಾದರೂ ತನ್ನ ತಂದೆಯೊ

ಹಾಗೆಯೇ ಕಡ್ಡಿಗೆ ಬೀಳಬಹುದು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟೊಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದವೇಲೆ ನಿಖಾಲಿವನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪುತ್ರ ಶೋಕವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮೃತಳಾದಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನವೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮವು ಬಹು ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಆತನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಲಿಯೋವಿನ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಬಹು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಪ್ರಕೃತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಯೋಚನೆಯಾದರೂ ದಿಕ್ಕುದಿಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಓಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳುವರು. ಅವನು ಹಲಕೆಲವು ವೇಳೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವನು. ದೊಡ್ಡವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯಾಗುವನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಇವನು ಬಹು ದೂರಾಲೋಚನಾಪರನೂ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನೂ ಆಗುವನು ಎನ್ನುವರು. ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಪಾದರಸದಂತೆ ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಷ್ಟೇ ಚಪಲವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸಮಾಡಲೂ ಅವನಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲ; ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ಆತುರ, ಅತ್ಯಪ್ತಿ. ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡನು. ಯಾವ ವುಸ್ತುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಪೂರ್ತಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸುವವರೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದೇ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಸಹ ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬೇಸರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹಾಗೆ ಬೇಸರಬಂದಾಗ್ಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಅವನಿಗೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ, ತನ್ನ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಆ ನಿಬಂಧನೆಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಲಾರದೆ, ಮುಂದೆ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿ ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವನು ಬರೆದುಕೊಂಡ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು.

೧. ನಾನು ಯಾವ ಕೆಲಸಮಾಡತೊಡಗುತ್ತೇನೋ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು

ಅಂತರಾಯಗಳು ಬಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ವೂರೈಸಬೇಕು.

೨. ಹಾಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೩. ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಚಾರವಾದರೂ ಮರೆತುಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪುಸ್ತಕದ ಸಹಾಯ ಕೋರದೆ, ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೪. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವಂತೆ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು.

೫. ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ - ಮೌನವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಯೇ ಓದಬೇಕು, ಮತ್ತು ಯೋಚಿಸುವುದನ್ನೂ ಸಹ ಬಾಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

೬. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅಂತರಾಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ - ನಿಮ್ಮಿಂದ ನನಗೆ ವಿಘ್ನವಾಗುತ್ತಿದೆ-ಎಂದು ಹೇಳುವುದು. ಅವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಥೆಪಡುವಂತಿದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆತನು ಯೋಚಿಸುವನು. ತಾನು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದೂ, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದಬೇಕೆಂದೂ, ಫ್ರೆಂಚು, ರಷ್ಯನ್, ಜರ್ಮನ್, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಲ್ಯಾಟಿನ್, ಇಟ್ಯಾಲಿಯನ್ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ವ್ಯವಸಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ದೇಶಚರಿತ್ರೆ, ಭೂವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದೂ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಹಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಂದು ಸಾರಿ, ತಾನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾರದೆ ಅವು ಮೂಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯುವನು.

ಆತನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಹಲವು ಪಟ್ಟಿಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಆತನ ಜೀವಿತದ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯು ಎಂದರೆ ಜನನದಿಂದ ಸುಮಾರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವರೆಗೆ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩.

‘ಉದ್ಯೋಗ’

ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಮನಸ್ಥಿತಿಯು ಇಷ್ಟು ಚಂಚಲವಾಗಿದ್ದಿ-
ತಾದರೂ ತನ್ನ ಸೋದರರೊಂದಿಗೆ ಅವನು ಎಂದಿನಂತೆ ಶಾಲೆ (College)
ಗೇನೋ ಹೋಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀ
ಮಂತರ ಬಳಿ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರಾದ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಡಮೆಯೇ? ಲಿಯೋವಿಗೆ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಸ್ತಿಮಿತಬುದ್ಧಿಯಿರಲಿಲ್ಲ! ಜೊತೆಗೆ ದುಷ್ಟಸಹವಾಸ
ವೂ ಒದಗಲು ಹಲವುಬಾರಿ ಕೆಟ್ಟದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ
ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ತರುಣರು ಜೂಜು, ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿ, ಕುಡುಕತನ ಮುಂ-
ತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹಲವುಬಗೆಯ ದುಶ್ಚೀಲಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿ ಕೆಡು-
ವುದು ಅವೂರ್ವವಲ್ಲ. ಲಿಯೋವೂ ಅವನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತಹ ಮನ-
ಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವಿರದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಅಧೋಗತಿಯ-
ನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಅಶಕ್ತ-
ತೆಯು ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯೂ ಆಯಿತೆನ್ನಬಹುದು.
ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟಾಗ್ಗೆ,
ಅವನು ಒಡನೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಜಾಗೃತಗೊಂಡು, ತನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕ್ರ-
ಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ಅನೇಕವೇಳೆ ತಾನೂ ತನ್ನಂತೆ ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿ-
ಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಹಲವುಬಗೆಯ ದುರಾಚಾರಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ ನೆರಳುತ್ತಿರುವುದ
ಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹ್ಯಪಡುವನು. ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದ ತಮ್ಮ ಅಂತಸ್ತಿನವ-
ರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಆ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ-
ಯೋಚಿಸಿ ಏನೂ ತೋರದೆ ಹತಾಶನಾಗುವನು. ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ಎಷ್ಟು
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ತನ್ನ ಜೀವಿತವನ್ನು ತಾನೇ ಪರಿಶೀ-

ಲಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ವಿಶೇಷ ರೋಷಗೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು — ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಬಡರೈತರು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಮಳೆಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲುಗಳನ್ನದೆ ಮೈಮುರಿಯ ದುಡಿದು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ತೆತ್ತ ಕಂದಾಯ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಾವು ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ದಂದುಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲ — ನಾವು ಮಹಾಪಾಪಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿಯೂ ಹೀಗೆ ತಾನುಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗುವನು. ಪುನಃ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿತಿವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವನು. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇಹದಂಡನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹಾಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತನ್ನ ಆ ಗರ್ಭದ್ವೇಷಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾಗಿರುವನು. ಒಂದುಸಾರಿ, ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಆ ಕೈಯಮೇಲೆ ಬಹು ಭಾರವಾದ ಒಂದು ನಿಘಂಟು ಗ್ರಂಥವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕೈಯು ನೋವಿನಿಂದ ಸೇದಿಹೋಗುವಂತಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಕೈಯನ್ನು ದಂಡಿಸಿದನಂತೆ! ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಸೊಂಟದವರೆಗಿನ ತನ್ನ ದೇಹದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದಪ್ಪವಾದೊಂದು ಗಂಟುಹಾಕಿದ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಮೇಮೇಲೆ ಬಾಸುಂಡೆಗಳೇಳುವಂತೆ ಅನೇಕಸಾರಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು, ನೋವು ಅಪಹನೀಯವಾಗಲು ಮಗುವಿನಂತೆ ಗೋಳಿಟ್ಟು ಅತ್ತನಂತೆ! - ‘ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಏನುಮಾಡಲಿ ಎಷ್ಟು ದಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಎಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಇರುವೆನೋ ಎನೋ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಟ್ಟದಾರಿಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೊಂದು ಸ್ತಿಮಿತಸ್ಥಿ ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದಿಗೆ’ ಎಂದು ಹಲುಬಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಈ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಸುಖ ಪಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿದರೂ ಹಾಗೆಯೇ! ಕೆಲವುಕಾಲ ಅದರಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವನು. ಒಂದುಬಾರಿ, ಕಜ್ಜಾಯದಂತಹ ಒಂದು ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತಿನ್ನ

ಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತಂತೆ ! ಸರಿ, ಮುಂದೆ ಎರಡುದಿನಗಳವರೆಗೆ, ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲದೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿ, ಅಸಹ್ಯವೆನ್ನಿಸುವವರೆಗೂ ಅದೊಂದೇ ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟನಂತೆ ! ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಮೇಲೆ ಅದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ತೀರಿ, ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಯಿತಂತೆ !

ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಆತನ ಜೀವಮಾನವು ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯದೆನ್ನಿಸದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ, ಈ ಬಗೆಯ ಹಲವು ಅನುಭವಗಳು ಏಕತ್ರ ಸೇರಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದುಬಗೆಯ ಸತ್ವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ನಿರೀಶ್ವರವಾದವೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಸಾಗಿದ್ದ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಈ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕವೇ, ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನೂ, ಆತ್ಮವಿವೇಚನೆ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಆತನ ಮನೋಮಯ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಿತ್ಯ ಯುದ್ಧಗಳೊಂದಿಗೇ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಆತನಿಗೆ ೧೮-೧೯ನೆಯ ವಯಸ್ಸು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ದೇಶಚರಿತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಾಠಮಾಡಿ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಭಾಗದ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗೇ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆತ್ಮಪ್ರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅವರ ಜಹಗೀರಿಯು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೊಳಗೆ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಲಿಯೋವಿನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಯಸ್ಸಾಯಾ ಪಾಲ್ಯಾನಾವೂ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು 'ಎಸ್ಪೇಟು'ಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ೨೪೦೦ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಪ್ರದೇಶವೂ, ಸುಮಾರು ೩೩೦ ಗಂಡಸರು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟೇ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಜಾಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಬಂದುವು. ಅವರನ್ನು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದ ಜವಾಬುದಾರಿಯು ತನ್ನ ಮೇಲಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನು ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಹೀಗಾಗಿ ೧೮೪೭ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಪರೀ

ಕ್ಷಯ ಫಲಿತಾಂಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿರದೆ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅಸೌಖ್ಯತೋರಲು, ಕೆಲವುಕಾಲ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಗುಣವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾಸ್ಕೋನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಲ್ಯಾನಾ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುನಡೆದನು.

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆತನು ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು 'ಡೈರಿ'ಯಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತೆ. ಅದರ ನೊದಲನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

'ಫ್ಯಾಷನಬಲ್'-ಜನರು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಗದಿರುವ ನಮ್ಮ ಈ ಧೈಯರಹಿತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ನನಗೆ ಈಗ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟರೀತಿಯಿಂದ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ನಾಸ್ತಿಕತೆಯ - ನಿರೀಶ್ವರಭಾವದ ಫಲವೇ ಇದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ. ಏಕಾಂತವಾಸವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಧೈಯಯುಕ್ತ ಜೀವನವನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲು ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು. — ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ನೀತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.'

ಸ್ತ್ರೀಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬೆರೆಯುವ ಅಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಆತನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಬೆರೆಯುವುದರಿಂದ ಪುರುಷನ ಧೈಯಯುಕ್ತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಒಂದು ಅವನು ದುಬಲನೂ, ಚಂಚಲ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವನೂ, ಕಾಮಿಯೂ ಆಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಆತನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಆತನು ತನ್ನ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮವಾಸವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪೋಷಕಮಾತೆಯಾದ ತಾತಿಯಾನಾಳೊಂದಿಗೆ ಪಾಲ್ಯಾನಾದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ತನ್ನ ಮನೋಭಾವವು ಹೇಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

‘ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸುಮಾರು ಏಳುನೂರುಮಂದಿ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ನನ್ನ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಲಿವೆ? ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ವಾದಿಯಾಗಿರುವೆನಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಸುಖಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆಪಟ್ಟು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕೆಲಮಂದಿ ನಿಷ್ಕರುಣೆಗಳಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಮತ್ತಾವ ಲೋಕಸೇವಾ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾದೀತು?’

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ನಿಶ್ಚಯೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನಾದರೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯ ಸ್ವಭಾವವು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷ ಪುನಃ ಮಾಸ್ಕೋವಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣವಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳು ಮನಬಂದಂತೆ ಇದ್ದ ವೈದ್ಯಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಿದನು. ಪುನಃ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾ ನಿಲಯವನ್ನು ಸೇರಿ ೧೮೪೮ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೀಟರ್ಸ್‌ಬರ್ಗ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಲಾಗಳಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಿದನು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ನೀತಿ ಮತ್ತುತೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಆತನು ಕೇವಲ ಪಶುಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ, ಜೂಜು ಮುಂತಾದ ಆಟಗಳ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದವರೆಗೆ ಸಾಲವಾಗಿ ಅದು ಬೇರೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಭಾರವಾಗಿ ಕುಳಿತತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತನಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾರದೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿತ್ತಂತೆ ! ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸ್ಥಿರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು. ಕಾಲಬಂದರೆ ತಾನೇ ನಡೆಯುವುದು ಎಂದ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಸರ್ಕಾರಿಯ ನೌಕರ ಗೊಂದಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು. ಏನುಕಾರಣವೋ ಅದೂ

ಸರಿತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೇ ಮನಸ್ಸು ಡೋಲಾಯಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ, ಗಲಾಗರಲ್ಲಿ ಕಾಕಸಸ್ ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದಂಗೆ ನಡೆದು ಅದನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಷ್ಯಾ ಸರ್ಕಾರದ ಸೈನ್ಯಗಳು ಹೊರಟವು. ತನ್ನ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಈ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕೆಲಕಾಲ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರಾದರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾದೀತೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹವಂತರಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಯುದ್ಧರಂಗದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನ್ಯದ ಶಾಖೆಗೆ ಬಂದುಸೇರಿದರು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನು ಮೊದಲೇ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಲಿಯೋ ಟಾಲ್ಸ್‌ಟಾಯೊಬ್ಬನೇ ನಿಂತನು. ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ಲಿಯೋವು, ತನ್ನ ನೋಟವನ್ನು ಕಾಕಸಸ್ ಪರ್ವತಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಆ ಪರ್ವತಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯವು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿತು. ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತಸೃಷ್ಟಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಉಷ್ಣೋದಕದ ಬುಗ್ಗೆಗಳು, ಕಡಿವಾದ ಕೋಡುಗಲ್ಲುಗಳು, ಸಾನುಪ್ರದೇಶಗಳು, ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಅಡೊಂದುಬಗೆಯ ಅವರ್ಣನೀಯ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಊಟೆಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ಹಬೆ, ಗಭೀರ ಗರಿಕೆಂದರಗಳು, ನಿಬಿಡವಾದ ಮರಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತವ್ವಲುಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಬೇಸರವು ಕಳೆದು ಬಹು ಉತ್ಸಾಹ ಉಂಟಾಯಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊರುಮನೆಯಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ವಾಸಮಾಡಿರೆ ತನಗೆ ಮನೋವಿಕಾಸವುಂಟಾಗಿ, ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವು ಸುಖವಾಗಿ ಕರಗತವಾಗುವುದೆಂದುಕೊಂಡನು.

ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಕೇವಲ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಮಾತ್ರ! ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅವನ ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವು

ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಸೈನಿಕರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿನೋದಕರ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಬೆರೆಯಿತು. ಕುಡಿತ ಕುಣಿತಾದಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಲೀನವಾಗಿ ಸೂರೆಹೋಯಿತು. ತಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹೋಮದಂತೆ ನಿಷ್ಫಲವಾದುವು. ಆಗ ಆತನು ನಡೆವ ದುರ್ಮಾರ್ಗತನವನ್ನು ತರುವಾಯ ಕೇವಲ ಪರಿತಾಪದಿಂದ ತಾನೇ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.—‘ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ೩೪ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ನಾನು ಕಳೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ, ನನಗೇ ಎದೆಯು ಒಡೆದುಹೋಗುವಂತೆ ನಾಚಿಕೆಯೂ, ತಲೆಯು ಬಿರದು ಹೋಗುವಂತೆ ವ್ಯಾಕುಲವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಅಕ್ಕಟಾ, ಅದೇನು ಮನೋವೃಥೆ, ಎಷ್ಟುಬಾರಿ, ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ವಿಗಾರ ನಡೆಯುವುದು. ಅದೆಂತಹ ಅನೀತಿಯ ಜೀವನ, ಅನೇನು ಕುಡಿತ ಕುಣಿತಗಳು, ಜೂಜಾಟ, ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿತನ. ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ನೀತಿಯುತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ, ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರ ತಿರಸ್ಕಾರವೆಷ್ಟು, ಅಸಹನೆಗಳೆಷ್ಟು! ನಾನು ಎಂದು ಅವರೊಡನೆ, ಕುಡಿತವೃಥಾಚಾರ, ಜೂಜು, ಜೇಟಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸು, ಮೈಮರೆತವನಂತೆ ಇದ್ದೆನಾದರೆ, ಅಂದು ಅದೇನು ಆ ಜನರ ಹೊಗಳಿಕೆ, ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಭೂಷಿಸುವಿಕೆ, ಗೌರವಿಸುವಿಕೆ! ನರಕದಲ್ಲಿನ ಹುಳುವಿನಂತೆ ಅಂತಹ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾನೇನೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದೂ ಸಂಯಮಿಯೆಂದೂ ಬಹುನಿಯತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಮಹಾ ನೀತಿವಂತನೆಂದೂ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವುದೇನು! - ಅಕ್ಕಟಾ, ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಜನಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ಚೆಂಡಾಡಿದನಲ್ಲಾ! ವಿನೋದವೆಂದು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮೃಗಗಳನ್ನು - ಪಾಪ, ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೊಂದು ನಲಿದಾಡಿದನಲ್ಲ! ನನ್ನಾ ಕೊಲೆಗಡಿಗೆತನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ, ಎಷ್ಟು ಅಸಹನೆ, ಕೋಪ, ಜಗಳ! ಹೆತವಧಿಯೇ! ಅದೆಂತಹ ಜೊತೆಗಾರರು, ಅದೇನು ಜೂಜಾಟ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ

ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಗಳಿಸಿದ ಎಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡುವುದು. ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಆ ಬಡ ರೈತಜನರು ಮೈಮುರಿಯ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಗಳಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮೂರ್ಖನಾದ ನಾನು ದುರಭ್ಯಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ದುಂದುವೆಚ್ಚದಿಂದ ಸೂರೆ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ! ನನ್ನ ದುರಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಹಿಂಸೆಗೊಳಗಾದವರು ಎಷ್ಟುಮಂದಿ! ನನ್ನಿಂದ ಮೋಸಹೋದವರೆಷ್ಟುಮಂದಿ! ಎಷ್ಟು ಸುಳ್ಳು, ವಂಚನೆ, ಮೋಸ, ಕುಡಿತ, ವ್ಯಭಿಚಾರ, ಪರಹಿಂಸೆ, ಕೊಲೆಪಾತಕ ತನ! ಅಕ್ಕಟಾ, ನನ್ನೀ ಹೊಲೆಜನ್ಮವು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿದ್ದೀತು? ನನ್ನ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅಯ್ಯೋ ಘೋರಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು ನನ್ನೀ ಅಮೌಲ್ಯಜೀವಿತವನ್ನು ವೃಥಾಗೊಳಿಸಿದೆನಲ್ಲಾ! ಎಂದು ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದೂಷಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ನಡತೆಗಾಗಿ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಆತನ ಮನಸ್ಸು, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವಶವಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ನಡೆದು ಹೋದ ಇಂತಹ ಹಲವು ಅಸಹ್ಯಕೃತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಂಡಿ ತೆಂದು, ಇದರಿಂದ ತೀಯಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ನಿಂದ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ವಾದ (*Childhood*) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಹಲವು ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, — 'ಅಯ್ಯೋ, ಇದೇನು ಜನಗಳ ಈ ಹುಚ್ಚುತನ, ಇದೆಂತಹ ಅಜ್ಞಾನ. ಒಬ್ಬನನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕೊಲ್ಲುವುದಂತೆ! ಅದರಿಂದ ಏನೋ ಹಿರಿಯತನ - ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗುವುದಂತೆ! ಈ ಅಸಹ್ಯಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗದೆ ಹಿಗ್ಗುವುದೇ? ಇಂತಹ ಅನೀತಿಮಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಜನರು ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ - ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ನಾನು ನನ್ನೀ ಚಂಡಾಲಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡದಿರುವ ದುಷ್ಕೃತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ, ನನ್ನನ್ನು ಮಹಾ ನೀತಿವಂತನೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ - ಇದೆಂತಹ ನೀತಿ! ಇದೇನು ಲೋಕದ ವಿಚಿತ್ರಗತಿ' ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆತನ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಈ ಬಗೆಯ ಕ್ರಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವಿಷಯ ಸುಖಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಅಸಹ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೇ ತುಂಬಿ

ಹೋಗಿದ್ದು ವಂತೆ! ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಅಸತ್ಯವನ್ನೇ ಅಗಾಧವೆಂಬಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಲವರು ಅವನು ಅಗಾಧ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯೆಂದೂ, ಕಲಾಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ ತತ್ವಜ್ಞನೆಂದೂ ಹೊಗಳಿದರು. ಆದರೆ ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯೇನೋ ಈ ಹೊಗಳುವಿಕೆಗೆ ಎನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾನು ಮಹಾಪಾಪಿಯೆಂದೂ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಅಸಹ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಪುನಃ ಕ್ರಿಮಿಯಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವೊಂದು ನಡೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಲಿಯೋವು ಭಯಂಕರ ನರಹತ್ಯಮಾಡಿದನು. ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಆಹುತಿಗೊಂಡನು. ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ರೋಷಾವೇಶವು ಇಳಿಯಿತೆಂದೊಡನೆಯೇ, ಅಗಾಧ ವಶ್ಯಾತ್ತಾಪಗೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಳಿದುಕೊಂಡನು.

ಕೊನೆಗೆ ಯುದ್ಧವೆಂಬುದು ಬಹು ಅಸಹ್ಯಕೃತ್ಯವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೀತಿ ನಡತೆಗಳು ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಅಸಹ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದುವು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಜಿಗುಪ್ಸೆತೋರಿತು. ಒಡನೆ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿರಲು ಹೇಸಿ, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನಾಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು, ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಸೆಂಟ್ ಪೀಟರ್ಸ್‌ಬರ್ಗ್ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ, ಆತನನ್ನು ಹಲವರು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಸಂಧಿಸಿ, ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಗ್ರಂಥಲೇಖಕರು ಶ್ರೇಷ್ಠಜೀವಿಗಳೆಂದೂ, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಬೋಧಕಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಅವರು ಮಿಕ್ಕ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿರುವರೆಂದೂ ಹೊಗಳಿ, ಆತನ ಆವರಗಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಹುಕರಿಸಿದರು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತಾನು ಬಹು ಘನವಂತನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ, ತಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದಿತಂತೆ!

ಗ್ರಂಥರಚನಾ ರೂಪದಿಂದ ತಾನು ಅಗಾಧಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಲವುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಆವರಿಸಿದ್ದಿತು. ಮುಂದೆ ಕೆಲಕಾಲ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿನ ಹಲವುಮಂದಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರಿಚಯ

ಗೊಂಡು, ಅವರು ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಉದ್ದೇಶವು ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗ ಅವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಾಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಸುಧಾರಣಾ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಲು, ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮವು, ಅವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅವರು ರಾಜ್ಯಭಾರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅದೂದರಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಸಾಧಕರೂ, ನಿಷ್ಕರಗಳೂ, ದಯಾಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿಷ್ಕರುಣಿಗಳೂ ಎಂಬುದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸ್ವಾರ್ಥ-ಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಅವರು ಪ್ರಜೆಗಳ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಡಚಣೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದುವು. ವಿದ್ಯಾವಂತರೆಂದೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಲಿಷ್ಠರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಬರೀ ಕಿರುಕುಳವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ತರುವಾಯ ಆತನು ಜನರಿಗೆ ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವೇನಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದೂ ಯೋಚಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಧನವಿಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದೆ, ದೀನರಾಗಿರುವ ಅವರು ಪಶುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಬಲರಾದ ತನ್ನಂತಹವರು ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತು, ನಿಸ್ವಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಬೇರೇ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಆ ಬಡ ಜನಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದೆಂದರೇನು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಧನಸಂಪಾದನೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಅವರು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ ಆಹಾರ ತಿಂದು ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಗಾಢವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಶುಜೀವನದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಉನ್ನ

ತಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಹಲವು ದುಷ್ಟಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸಬೇಕಾದುದೊಂದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಆಗಾಧವಾದ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ನಿತ್ಯಜೀವನವು ಸುಧಾರಿಸದಿದ್ದರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ತನಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೂ ತೋರಿದ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ನೂತನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಜಾಸೇವೆಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರೆಂದು ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ, ಅವರ ರಕ್ತವನ್ನುಹೀರಿ, ಅವರ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ದರ್ಪವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಆ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು ಆತನ ಆ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಡುವರೆ? ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಬೆದರಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವರಿಂದ ಮಾನುಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಲಂಚ ರುಷವತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ಆ ರುಚಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಟಾಲ್‌ಟಾಯಿಯ ತತ್ವಬೋಧೆಯು ರುಚಿಸುವುದೇ? ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುವವರು ಪ್ರಜಾಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಬಲ್ಲರೆ? ತಾನು ಹೇಳಿದ ಸತ್ಯವಾದ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದುದಂತಿರಲಿ;—ಅದನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟದನ್ನು ನೋಡಿ, ಟಾಲ್‌ಟಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಖೇದವೆನ್ನಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ನೇಹಿಸಿರುವುದೂ ಆತನಿಗೆ ಸರಿತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾರ್ಗವು ಹೀಗಾಯಿತು. ಧನವಂತರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ, ಬಡವರ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಗಮನಿಸದೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಲೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಸುಲಿಯುವ ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿತಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಸ್ನೇಹಿಸಿ ಬಡವರ ಬಾಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಆಸೆಯೂ ಲಿಯೋನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸಿತು. ಆಗ ಆತನು, ಈ ಬಡಜನರ ಆಜ್ಞೆ ದುಃಖವಿದು, ಇದನ್ನು ತೊಲಗಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಯೋಗ್ಯಕಾಲವೊದಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ಸದ್ಯೇ ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇದೆಯೇ - ಒಂದುನೇಳೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರು ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡು

ತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಹುದು ; ಆದುದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ದೇಶಸಂಚಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ದೇಶಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವುದು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ೧೮೫೨ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

‘ ಲೋಕಹಿತಕಾರ್ಯಗಳು ’

ಮನಸ್ಸಿನ ಬೇಸರದಿಂದ ಉರಲಿರಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ ಹೊರಟ ಲಿಯೋಟಾಲ್ಪಟಾಯಿಯು ಯೂರೋಪುಖಂಡದ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುವೆನ್ನಿಸಿದ ಮಹಾನಗರಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲದಿನಗಳು ತಂಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವವನೊಬ್ಬನೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದು ಕಂಡುಬಂತು. ನಾಗರಿಕತೆಯೆಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲೂ ಬಹಳ ಮುಂದುವರಿದಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಹಲವು ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಎಲ್ಲೂ ಬಡವರ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಪಾಪವನ್ನೇ ಯಾರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅವರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಉಪಾಯಾಂತರಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ, ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ನೋಡಿ ನೋಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವರ ದುಃಖ ಸಂಕಟಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿತಲ್ಲದೆ, ಅವರ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯ, ಅವರ ಕಿರುಕುಳವನ್ನು ಕಡಿನೆಮಾಡುವ ಹವ್ಯಾಸವೇ ಯಾವನಿಗೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಲಿಯೋಟಾಲ್ಪಟಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು, ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಮೇಲು - ಅವರ ಜನ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ತರುವಾಯ ಮೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳಕಾಲ ಮಾಸ್ಕೋನಗರದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಪಾಲೃನಾಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ ಕೆಲಕೆಲವು ದಿನಗಳಂತೆ ವಾಸಿಸಿ ಕಳೆದನು.

ಜೇಸರಹೊಂದಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನಾದರೂ, ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವುದು ಆತನಿಗೆ ಸಂಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸದಾ ಏನಾದರೊಂದು ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೂರುವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು, ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜನರ ಮತ್ತು ಬಡಸ್ಥಿತಿಯ ಇತರ ಹಲವು ವೃತ್ತಿಗಳವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು, ಗುಣನಡತೆಗಳು, ಶೀಲಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲೇ ಆತನು ಮಗ್ನನಾಗಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಒಂದಿಗೇ ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಚನೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ವ್ಯವಸಾಯ ವೃತ್ತಿಯವರು, ಯೂರೋಪಿನ ಯಾವಯಾವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೂ ಆತನು ಇಚ್ಛಿಸಿ - ಪುನಃ ಯೂರೋಪು ಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಈ ಆದ್ಯಂತ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂಥಾದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ತರುವಾಯ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮೇಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು ಎಂಬುದು ಆತನ ಆಂತರ್ಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ನಡೆಯಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅವರಿಗೆ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದನು. ರೈತಜನರು ಪ್ರಾರಂ

ಭಕ್ತೆ ಹೆದರಿದರಾದರೂ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಆತನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸರ್ವಾ ರದವರಿಗೂ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಳವಳಿಯೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭ ಕೈ ತೋರಿದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ಅವರೇ, ಲಿಯೋವಿನ ಪ್ರಜಾಸೇವಾ ಮಹೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಆತನ ಆ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಯೂರೋಪುಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದ ತರುವಾಯ, ಆತನು ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮ ತತ್ಪರನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ತಿಳಿದು, ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಲಿಯೋವು, ಆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಜನಗಳು ಗುದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ತೀರ್ಮಾನಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ಜನಗಳಲ್ಲಿ ವೈಮನಸ್ಯವೂ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯಾಜ್ಯವ್ಯವಹಾರಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಕ್ಕುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಜನಗಳ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತನೆಯನ್ನುಂಟಾಗಿದ್ದನು.

೧೮೬೨ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಲಿಯೋವು ತನ್ನ ಮೂವತ್ತಾಲ್ಪ ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೋಫಿಯ ಬೆಕ್ಸ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಆಕೆಯು ಒಬ್ಬ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನವುಗಳು. ಲಿಯೋವಿನ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೆಲವರ್ಷಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಮಯವೂ ಆದರ್ಶನೀಯವೂ ಆಗಿದ್ದುವು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆತನು, ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ವ್ಯಥೆಪಡದೆ, ಕೇವಲ ಗ್ರಂಥರಚನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು.

ಆತನ ಮೊದಲನೆಯ ಗ್ರಂಥವು, ದಿ ಕೊಶಾಕ್ಸ್ ಎಂಬುದು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಿಯೋವು ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವಾದ, ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಸುಖಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಮಾರ್ಗವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ನಡೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ನಾಯಕನೊಬ್ಬ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಶ್ರೀಮಂತನು. ಅವನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಹೀನನಾಗಿಯೂ ಕೇವಲ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೂ, ನಿರರ್ಥಕ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕಳೆದು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವೆಂಬುದು ಒಬ್ಬನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಪಡೆಯುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲ-ಪರರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರದಾನ ಮಾ

ಡುವುದೇ ಒಬ್ಬನು ಸುಖವನ್ನು ಗಳಿಸುವಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯು ಸ್ವತಃ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ಅವುಗಳ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಕಂಡವನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲವೆ ! ಇಹಲೋಕದ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿದರೂ, ಪಾರತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆಗೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇವು ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದೂ ಆತನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗದಿತ್ತು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಅನುಭವಗಳನ್ನೇ ಚರ್ಚಿಸಿ ಜೀವಿತದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅದೃಶ್ಯ ತತ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರಗಳ ಬಡಜನಗಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಅವರನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಪುನಃ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಒಂದಿಗೇ ಆತನು 'ಯಸ್ನಾಯಾಸಾಲ್ಯಾನಾ' ಎಂಬೊಂದು ವಾರ್ತಾ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಿ ಅಮೂಲಕ, ಜನಾಂಗ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆನ್ನು ಉದಾತ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದನು.

ಲಿಯೋವು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವನಿದ್ದಾಗ, ಒಂದು ಅಮೌಲ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. 'ವಾರ್ ಅಂಡ್ ಪೀಸ್' 'ಯುದ್ಧವೂ-ಶಾಂತತೆಯೂ' ಎಂಬುದೇ ಆ ಗ್ರಂಥ. ಇದು ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಚಿತ್ರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ತಂದಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳೂ, ಅವರಿಂದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಆಗಮಾಡಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯವೂ, ಓದುಗರನ್ನು ತಲೆದೂಗಿಸಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ—ತಾನೇ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜ್ವರೆ-ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಅಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಂತಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಅದನ್ನು ಛಾಪಿಸಿ, ವಾಚಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಂಚಿದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಲಿಯೋವು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ವರ್ಣಮಾಲೆ, ಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳು

ಪ್ರಾರಂಭದ ವಾಚಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮೊದಲನೆಯದಾದನು. ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಪ್ರೌಢತರಗತಿಯ ಜನರು ವಾರ್ ಅಂಡ್ ಪೀಸ್ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಗಾಧ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವ ತರುಣರಲ್ಲೇ, ಅಂತಹ ಪ್ರೌಢಲೇಖಕನು, ಮಕ್ಕಳ ವರ್ಣಮಾಲೆ-ಪ್ರಥಮಪುಸ್ತಕ ಮುಂತಾದ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಗೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಹೋದರು.

ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನು, ಅದನ್ನು ತಾನು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದೇ ಆತನ ಮುಖ್ಯ ಚಿಂತೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದ ರೈತಪ್ರಜೆಗಳು 'ಮೊಡ್ಡಾ' ಎಂಬೊಂದು ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಜೀವನವನ್ನು ನರಕವಾಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಿಯೋವು, ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಗೆ ಸುಧಾರಣೆ ಹೊಂದಿ, ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಹಲವು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಐರ್ವಾ ದಿ ಫೂಲ್, ಎಂಬುದು ಬಹು ಬೋಧಕವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಜನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಹಲವು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದನು. ಆತನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಶ್ರೀಮಂತರ ಜೀವನಮಾತ್ರವೇ ಪರಿಚಯವಿತ್ತೆಂದಲ್ಲ-ಕಡುಬಡವನ ಗುಡಿಸಲೂ ಸಹ ಆತನ ವರ್ಣನೆಗೆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚೇತನಗೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನು ಬಡಜನಗಳ ಜೀವಿತ, ಅವರ ಅನುಭವಗಳು, ಕಷ್ಟತಾಪತ್ರಯಗಳು, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುವ ಅಪೂರ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದನು.

ಪ್ರಜಾಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವೆನ್ನಿಸುವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ನೆರೆವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಟಾಲ್ಸ್‌ಟಾಯಿಯು ಮುಂದಾಳಾಗಿರುವನು. ೧೮೭೩ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಮಾರಾ, ಎಂಬೊಂದು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮವಿದ್ದಿತು. ಒಡನೆ ಲಿಯೋವು, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲದ

ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡದೆ, ತಾನೇ ನೇರವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಗೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಿಜವಾದ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮಾಸ್ಕೋಗೆಜೆಟ್ ಎಂಬ ವಾರ್ತಾಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮಾತ್ಮರನೇಕರು ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ;—ಸರ್ಕಾರದವರೂ ಸಹ, ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ಕ್ಷಾಮನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವಾಯಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಜನಗಳು ಜೀವಿಸಲು ಮಾರ್ಗವಾಯಿತು.

ಉತ್ತರೀಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು, ಅನಾಕಾರೆನಿನ ಎಂಬೊಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ನಗರವಾಸಿಗಳ ಶ್ರೀಮಂತ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆಯು ಬಂದಿದೆ. ರಷ್ಯಾವನ್ನು ಎಂದೂ ನೋಡದೆಯೇ - ಆ ವಿಚಾರದ ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ತಾನು ಓದುತ್ತಿರುವುದು ರಷ್ಯಾದೇಶದ ವಿಚಾರವಲ್ಲ - ತನ್ನ ಊರಿನಲ್ಲಿ ದಿನ ದಿನವೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದು, ಎಂದು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ವಾಸ್ತವವಾಗಿವೆ, ಆತನು ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ವಾಕ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಿಯೋವು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಜೀವಿತಾನುಭವವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾಯಕನಾದ ಲೆವಿ ಎಂಬುವನು, ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯಂತೆಯೇ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಿಯಾಗಿ, ತನಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ ಜೀವಿತದ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಮೇಯ(*Problem*)ವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗಿಟ್ಟು, ಅದರ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ, ಜೀವಿತವು ಅರ್ಥಶೂನ್ಯವಾದುದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯು ಆ ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಬಾಧೆಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ರೈತನು, ಅವನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ಜೀವಿತವನ್ನು ಕೇವಲ ವಿಷಯ ಭೋಗಕ್ಕಲ್ಲ, ಆತ್ಮಹಿತಸಾಧನೆಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬ

ದನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು. ಮುಂದೆ ಆತನು ಜೀವಿತದ ನಿಶ್ಚಯೋದ್ದೇಶವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯವು ಕಳೆದ ವೇಳೆಗೆ ಟಾಲ್ಪಾಟಾಯಿಯ ಜೀವಿತವು ವಿಶೇಷ ಸುಧಾರಣೆ ಹೊಂದಿದ್ದಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ತ್ರೀಮಂತಗಿರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉಡುಪನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಬಡರೈತ ಜನರು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಡುಪನ್ನೇ ಧರಿಸಿ, ಅವರು ತನ್ನ ತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಹಾರವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಪನೆಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಲಿಯೋವಿನ ಮನೆಯವರಲ್ಲರೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನು ಮಾತ್ರ ಕೇವಲ ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಹಾರದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಸರ್ವದಾ ಬಡಜನಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ವಹಿಸಿ, ಸರ್ವವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವನು.

ನಾಗರಿಕತೆಯೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ಜನಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತಾ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆಯೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಜೀವಿತದ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಭ್ರಾಂತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಜೀವಿತವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬುದೂ ಲಿಯೋವಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಚಿಂತೆಗೆ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅದರ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡಲ್ಲದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ - ತಾನೇ ಬೊಡ್ಡವ, ವಿದ್ಯಾವಂತ, ಧನವಂತ, ಬುದ್ಧಿವಂತ, ತನ್ನ ಸಮಾನ ಮತ್ತಾರಿಗ್ಗಾಂವೆ ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ದಂಭವೇ ಸರ್ವಾನರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮೂಲವೆಂದೂ, ಮನುಷ್ಯನು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದುತ್ತ ಸಾಗಿದಂತೆಲ್ಲ ಲಿಯೋವಿನಾಗಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೂ ಆತನು ಸಾರಿಹೇಳಿದನು.

ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೈರಾಗ್ಯಭಾವವು ಆಕ್ರಮಿಸತೊಡಗಿತು. 'ಪರೋಪಕಾರಃ ಪುಣ್ಯಾಯ ಪಾಪಾಯ ಪರಿಹೀಡನಂ'. ಪರೋಪ

ಕಾರವೇ ಜೀವಿತದ ಪರಮ ಸಾಧನವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸತೊಡಗಿತು. ಪರರ ಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೆಣೆಗುವುದೇ ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಪರಮೋದ್ದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿದ್ದ ಬೇಟೆಯನ್ನೂ ಆಟಪಾಟಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು. ಹೊಗೆಯಬತ್ತಿಯನ್ನು ಸೇದುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಹ ದೂರೀಕರಿಸಿದನು. ದ್ರವ್ಯವು ಅನರ್ಥಸಾಧನದ ಮೂಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಡಜನಗಳಂತೆ ಸ್ವತಃ ಕೈ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಪಾದರಕ್ಷೆ(ಬಾಟು)ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಕಲಿಯತೊಡಗಿ ಕೆಲವುದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಮನುಷ್ಯನು ಆಶಾಪಾಶಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ಜೀವಿತವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಮಿತಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದೇ, ನಿತ್ಯಸುಖದ ಮೂಲಮಂತ್ರವೆಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು.

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಮುಟ್ಟಿನ ದುಃಖ ತಾಪತ್ರಯಗಳೂ, ಜನಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಹಲವು ತರಗತಿಗಳುಂಟಾಗಿರುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಧನಿಕರು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ದಂದ್ರರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯದಂತೆ ದೂರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ತಾವು ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದೇ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳೂ, ಸ್ನೇಹಪಹಾಸುಭೂತಿಗಳೂ ಉಂಟಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು, ಆತನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಆಹಾರ, ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆ, ವಾಸಸ್ಥಳ, ಶುಚಿ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ, ಧನಿಕರು ತಾವು ಬಡವರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯಲು ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲಾಗದಂತೆಯೂ ತಕ್ಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಉದ್ದೇಶವಾರ್ತವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಉಭಯರಲ್ಲೂ ಸ್ನೇಹಪ್ರೇಮಗಳು ಉಂಟಾಗಲು ಮಾರ್ಗವೇನಿದೆ ಎಂದು ಆತನು ವಾದಿಸಿದನು.

ಒಂದು ತರಗತಿಯವರು ಮತ್ತೊಂದು ತರಗತಿಯವರಿಗೆ, ಸೇವಕಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ಅಸಹನೆಯೂ ದಂಭ ಅಹಂಕಾರಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿ ಹಬ್ಬಲು ಇದೇ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಆತನು, ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದನು. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ, ತಾನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಗೆ ಭಾರವೆನ್ನಿಸದಂತೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನಿಸಿತು. ಒಡನೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ದಾಸದಾಸಿಯರನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. '*What shall we do*' ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆತನು, ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಬಡ ತನದ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವು ಹಲವು ತರಗತಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ, ಮತವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಜನಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ದಾಸ್ಯಮನೋಭಾವವೂ ಆತನಿಗೆ ಸಮಂಜಸವೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಅನ್ಯಾಯ ಅಪರಾಧಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹೇಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ, ಚರ್ಚೆ ಕಡೆ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಏಕುಕ್ರಿಸ್ತನು ಹೇಳುವ ಮುಖ್ಯ ಬೋಧನೆಗಳೇನೆಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿ, ಕ್ರಿಸ್ತರೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ ತಾವು ಏಕುಕ್ರಿಸ್ತನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಬಹುದೂರ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು *My Confession* ಮತ್ತು *My Religion* ಎಂಬೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಏಕುಕ್ರಿಸ್ತನು ಬೋಧಿಸಿದ ದಶಾವಧಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಮೆಮಾಡಿ ಐದಕ್ಕೈಸಿದನು * 'ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದಕೊಡಬೇಡ' 'ವ್ಯಭಿಚಾರಮಾಡಬೇಡ' 'ಅಣೆಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ' 'ಸ್ವಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಿಂಸಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಲಂಬಿ

*Never fall into rage. Do not commit adultery. Take no oath. Use no violence in self defence, and Make no war'.

ಸಬೇಡ' 'ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಡ'—ಈ ಐದು ತತ್ವಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಜನಸಮಾಜವು ನಡೆವಂತಾದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಆತನು ನಂಬಿದನು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಲೋಕಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಆತನು ಸರ್ವದಾ ಶ್ರಮೆಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

‘ಧೈಯಸಾಧನೆ’

ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅದುವರೆಗೆ ನಡೆದುಬಂದ ಚರ್ಚೆ ಮುಂತಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಲಿಯೋಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಗೆ, ಅದೊಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರ, ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನಗಳು, ಸೈನ್ಯ ಮುಂತಾದುವೂ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಆಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಸಹ ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ತೋರಿಸಾಗಿದುವು. ಸರ್ಕಾರದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ಬಹು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ಸತ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆತನಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಮಟ್ಟಿನ ಸೌಮ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಭಯಂಕರ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರು. ಸಾರ್ ಪ್ರಭುಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾ ಸರ್ಕಾರದವರಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದುವು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಅಂಥವರನ್ನು ಸೈಬೀರಿಯಾ ದೇಶದ ಅತಿಶಯ ಹಿಮವತ್ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ತವೇ ಗಡ್ಡೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡುಹೋಗುವಂತಹ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ, ಕ್ಷಣಶಃ ಮರಣ ದುಃಖವನ್ನು ನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮರಣಾವಧಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು. ಲೇಶಮಾತ್ರ ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವರನ್ನು ಸಹ, ಕನಿಕರ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುತ್ತಲೂ, ಪಶುಗಳಂತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೂ, ಹಲವು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟುಜನರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ

ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ, ರಷ್ಯಾದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ತನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ಎತ್ತುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿಗೌರವವನ್ನು ಧಕ್ಕಾರಿಸಲು ಯಾವ ನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ರಷ್ಯಾದಂತಹ ನಿರಂಕುಶಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು, ಸಾರನ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಶೂಲಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದನು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆತನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಶಲ ಕಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಅಧುನಿಕರು ಕೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆತನನ್ನು ಅರಸಿಕನಾದ - ಧೂರ್ತನೆಂದೂ ಕಾಡುಮನುಷ್ಯನೆಂದೂ ಬಹುಸ್ವರಿಸಬಹುದು. ಆತನು ಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಬೀಥೋವ್ ಮುಂತಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿತಾ ಲೇಖಕರ ಅಜರಾಮರವಾದ ಕಾವ್ಯ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ತನ್ನಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾಗಿ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳನ್ನಿಡಿದ ಅನಕಾರೆನಿನ, ವಾರ್ ಅಂಡ್ ಪೀಸ್, ದಿ ಕೊಶಾಕ್ಸ್ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ಅನುಪಯೋಗಕಾರಿಗಳೆಂದೂ, ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳೇನನ್ನೂ ಬರೆಯದೆ, ನೀತಿಬೋಧಕವೂ, ಬಡಜನಗಳ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಹಾಯಕವೂ ಆದ ಹಲವು ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. 'What is art' ಕಲೆಯೆಂದರೇನು ? ಎಂಬೊಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಆತನು - 'ಕಲೆಯು ಜನಸಮಾಜದ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಿಂದಲೇ ಜನ್ಮಗೊಂಡು, ಆ ದಾಸ್ಯಸ್ಥಿತಿಯು ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಿರುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಜನಸಮಾಜದವರು ದಾಸ್ಯಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಗಾಧ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಂದ ನರಳಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವರೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು, ಕವಿಗಳು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ನಾಟ್ಯಗಾರರು, ಚಿತ್ರಗಾರರು ಮುಂತಾದ ಕುಶಲ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಪರಿಶ್ರಮಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದು. ಜನಗಳನ್ನು ಅಂತಹ ದಾಸ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಗುಲಾ

ಮಗಿಯಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದು ನಡೆದು ಸಫಲ ಹೊಂದಿತಾದರೆ, ತರುವಾಯ ಇಂತಹ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವೇ ಒದಗಲಾರದು' ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ ಜನಾಂಗದ ಸೌಖ್ಯ-ಸಮೃದ್ಧಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಆಂತರ್ಯ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತು ಎಂಬುದರ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು.

ಆದರೆ ಕಲೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಪ್ರೇಮಗಳೂ ಭ್ರಾತೃಭಾವನೆಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧಕವಾಗಿ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಆಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಲೆಯು ಮನುಷ್ಯನ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗದೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಕರ್ತೃವಿನ ನೈತಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯುಂಟುಮಾಡಲಾರದೆಂದೂ ಆತನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.

'ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್‌ಯು ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಅಮೌಲ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಆತನಿಂದ ರಷ್ಯಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯವು ಅಜರಾ ಮರವಾಗಬಹುದು, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಆ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವಕರ ಅಸೆಯು ಆತನ ಮೇಲ್ಕಂಡ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಕುಂದತೊಡಗಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಟೋರ್ಗುನೀ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವಕನು, ತನ್ನ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಿಂದ ಲಿಯೋವಿಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ! ಅದರಲ್ಲಿ- 'ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನೇ, ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಕೈಕೊಳ್ಳೆಂದು ನಾನು ವಿನಂತಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ವರದಾನವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ, ಭಗದ್ದತ್ತವಾದುದು. ಸರ್ವಾಧೀಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕನಾದ ಲೋಕಪಿತನ ಈ ವರದಾನವನ್ನು ಜನಾಂಗದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಗ್ರಂಥಕಾರನಾದ ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಶೀನನಾಗಬೇಡ' ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅನು

ಸರಿಸಿಯೇ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಆತನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಮನಸ್ಸುಕ್ಲಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಾನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಆತನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಏಕುಕ್ರಿಸ್ತನ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ತನಗಿದ್ದ ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ತಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ಒಡನೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಆತನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೂ, ಕುಟುಂಬದ ಇತರರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕುಟುಂಬವು ಮಾಸ್ಕೋನಗರದಲ್ಲಿ ವರ್ಷದ ಬಹುಭಾಗ ಕಾಲ ವಾಸಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಲಿಯೋವು ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದಾಗ ಸಹ ತನ್ನ ಧೈಯದಂತೆ, ಕುರಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನೇ ಉಡುಪಾಗಿಯೂ, ದಪ್ಪವಾದ ಒರಟು ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ, ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮನೆಯ ಒಂದು ಅಭುಕ್ತ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾಣಾಧಾರವಾಗಿ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾತ್ವಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಸಾರದೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವ ಸಂಗವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಲು ಆತನು ಸಿದ್ಧನಾದ ಈವರೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಐಕಮತ್ಯವಿತ್ತು. ಈಗಮಾತ್ರ ಹೆಂಡತಿಯು ಆತನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಬಂದಳು. ಆಗ ಲಿಯೋವು, ತನ್ನ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಭೂಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಕೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಪಜೀವಿಸಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ಉತ್ತರವಾದಿತ್ವವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾರಿಗೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆದಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಜನೋಪಕಾರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಧಾರೆಯೆರೆದುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಆಗಲೂ ಆತನ ಪತ್ನೀವುತ್ರರು ಅಡ್ಡವಾಗಿಬಂದು ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ವರಮಾನವಿರುವ ಆ ನಿಧಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ವರಾಧೀನಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವೋಸ

ಣೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಇದೇನು ಮನೆತನವನ್ನೇ ಮುಳುಗಿಸುವ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವೇಕೆ, ಬೇಡ' ಎಂದು ನಿವಾರಿಸಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಲಿಯೋವು, ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆಮಾಡದೆ, ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇರೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹೀಗೆ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಆ ಗೃಹಿಣಿಯು ಕೇವಲ ನೈರಾಗ್ಯಪರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಧೈಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸಾರದ ಅಪಾರವಾದ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೧೮೪೪ ರಲ್ಲಿ ಆತನು *The Powers of Darkness* 'ದಿ ಪವರ್ ಆಫ್ ಡಾರ್ಕ್‌ನೆಸ್' - ಅಂಧಕಾರದ ಅದ್ಭುತಸಾಮರ್ಥ್ಯ - ಎಂಬೊಂದು ದುರ್ಧಾಂತ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ನಾವಲುಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ *Resurrection* ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಸೆರೆಮನೆಯ ನರಕಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಕರುಳು ಮರುಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿತಾಪಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಿಂದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದ್ದಿತು. ಮುಂದೆ ೧೮೯೧ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೧೮೯೫ ರವರೆಗೆ ಭಯಂಕರ ಹಾವಳಿಮಾಡಿದ ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಯೋ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯಿಯು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನಗಳು ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಂಕರ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಗಿ, ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದೆ, ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೂ, ತನಗೆ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಇತರ ಹಲವರು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಪತ್ರಬರೆದು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿದನು. ಕೇವಲ ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಹನೀಯನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಹಲವರು ಧರ್ಮಾತ್ಮರು ಅಪಾರ ಧನಸಹಾಯಮಾಡಿದರು. ಲಿಯೋವು ಹಾಗೆ ಒದಗಿದ ಆ ದಾನದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಪ್ರಹತೆಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಆ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕಮಂದಿ ಆರ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಆತನ ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿಯೂ ದಯಾಗುಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಯಾರೋ ಪುಖಂಡವೇ ಆತನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿತು. ಆಗಲೂ ಆ

ನಿಸ್ಪೃಹಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳದೆ, -ಪರರು ಕೊಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇನು ಮಹತ್ವವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಉದಾರಚರಿತ್ರರಿಗೆ ವಿಶ್ವವೇ ಕುಟುಂಬ ಎಂಬ ಆರ್ಯವಾಕ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾದೀತೇ ?

೧೮೫೫ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಕಾಕಸನ್ ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಡೌಬೋಬಾರ್ಸ್ ಎಂಬ ಪಂಥದ ಜನರನ್ನು ಸರ್ಕಾರದವರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಗೊಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಅವರು ಲಿಯೋವಿನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ನಡೆವ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಹಿಂಸಾಕೃತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆ ನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನು ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರದವರು ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಲಿಯೋವು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಭದ್ರವ್ಯದ ವಿಶೇಷ ಹಣವನ್ನು ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತಾದರೂ, ಆ ಬಡಜನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ತನ್ನಾ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಪುನಃ ೧೯೦೮ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಕಾದಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು-‘ಇದೇನು? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬಡ್ತು ಧರರಾದ ಸರ್ಕಾರದವರೇ, ಸುಳ್ಳಿಗೆ ನಾಚದೆ, ಪಾಪಕ್ಕೆ ಅಂಜದೆ, ಕ್ರೂರಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಸುಲಿಯತೊಡಗುವರೋ, ಮತ್ತು ಅಂತಹ ತಮ್ಮ ದಂಭದರ್ಪಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವರು ಯಾರಿರುವರು ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಡುವರೋ ಅಂದು ಪ್ರಜೆಗಳಿಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪದೆ ನಿರೋಧಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹವನ್ನಾಚರಿಸುವಲ್ಲಿ ದೃಢ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗುವರು. ತಾವು ಹುಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಕ್ರೌರ್ಯಬೀಜವೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೌರ್ಯ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ವಿಷಫಲಗಳನ್ನು ತಂದೀಯುವುದು ಎಂಬೀ ನಿಸರ್ಗ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಸರ್ಕಾರದವರು ನಿರ್ಗತಿ

ಕರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು' ಎಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದನು. ಸರ್ಕಾರದವರು, ಆತನ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಯಲು ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಆತನು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಅಧೈರ್ಯಪಡದೆ ತನಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನುಡಿದು, ಸರ್ವದಾ ಬಡ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲಿನ ದೈವವಾಗಿ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಫಾಂನೆಯ ಸಂವತ್ಸರ. ಆಗ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಎಂಭತ್ತೈರಡು ವರುಷ ಪ್ರಾಯ. ಆಗ ಒಂದು ದಿನ ಆತನಿಗೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಬುದ್ಧಿ ಭೇದವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಧನೆಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿಯು ಅಂದು ತನ್ನ ಪರಮಾವಧಿ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿತು. ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಭಾರತದೇಶದ ಋಷಿಮುನಿಗಳಂತೆ ಗೃಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ವನವನ್ನು ಸೇರಿ ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೊರಹೊರಟನು. ಆತನು ಹೊರಟಕಾಲವಾದರೋ ಚಳಿಗಾಲ. ಅತಿಶಯ ಹಿಮ. ಚಳಿ. ಎಂಭತ್ತೈರಡು ವಯಸ್ಸಿನ ಆ ವೃದ್ಧನು, ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ, ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನೆಂಬುದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಆತನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನೋ ಏನಾದನೋ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಒಬ್ಬ ಮಗಳೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ವೈದ್ಯನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಆ ಮಹನೀಯನು, ವೃದ್ಧಾವೃದ್ಧನಿಂದಲೂ, ಚಳಿಯ ಬಾಧೆಯಿಂದಲೂ, ಅಷ್ಟಾಪೋಷೋ ಎಂಬೊಂದು ದೂರದ ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಷನ್ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪರಲೋಕ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬಂತು. ಮೃತ್ಯುವು ಆತನನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ, ಆ ಮಹನೀಯನು ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ತನ್ನ ಆತ್ಮೋದ್ಧೇಶದಂತೆ ನಡೆಯಲು ಸಂಸಾರದ ತಾಪತ್ರಯಗಳೂ ಪ್ರೇಮಾನುಬಂಧಗಳೂ ವಿಘ್ನ ಬರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನೆಂದೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಅದು ತನ್ನ ಮರಣಾನಂತರ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದನಂತೆ! ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಲೋಕಸೇವಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು,

ತಾನು ಹೇಗೆ ವರೋಪಕಾರಿಯಾಗಿ ಬೇರಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಪುರುಷ ನೆಂದು ಪ್ರಪಂಚವೇ ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು, ತನ್ನ ಧನ್ಯ ಬೇವಿತವನ್ನು ಸಾಕು ಗೊಳಿಸಿ ಪರಲೋಕ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಇಂತಹ ಮೃತಜೀವಿಗಳೇ ಅಲ್ಲವೆ, ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹರಾಗುವರು.

ಉ ಪ ಸ ಂ ಹಾ ರ

ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನು ಜನ್ಮತಃ ರಷ್ಯಾದೇಶೀಯನೇ ಆದರೂ, ಆತನು ತನ್ನ ಹಲವುಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪವೂ, ಗ್ರಂಥರಚನಾಕಾರ್ಯವೂ, ವಾಗ್ಮಿ ಜ್ಞಂಭಣೆಯೂ, ಕಾವ್ಯಾದಿರಚನಾಪ್ರಾಥಮ್ಯವೂ ಲೋಕವನ್ನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಇವೆ. ಆತನು, ಮತ ಧರ್ಮ ನೀತಿ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮುಖಗಳಿಂದ, ನೂತನ ನೂತನಗಳಾದ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಜನಾಂಗದ - ಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಿ ಪಥಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಲ್ಲ ಆತನ ಪಂಶ್ರಮವು ಎಷ್ಟೋ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಥೆಗಳು, ಸಾಟಿಕಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಇವಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಪ್ಪೆಂದು ಹೇಳಿದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವರ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು, ಹೀಗೆ ಆತನ ಲೇಖನ ವ್ಯವಸಾಯವು ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಈ ಬಹು ಮುಖ ಸೇವೆಯಿಂದ ಲಿಯೋ ಟಾಲ್ಸ್‌ಟಾಯಿಯು ಮರುಭೂಮಿಯಂತೆ ಬೆಂಗಾಡಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಾತೃಭೂಮಿಯನ್ನು ನಂದನವನವನ್ನಿಸಿದನು. ಇಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನಗಳು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳಿಗೂ, ಆ ದೇಶೀಯರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪರದೇಶಗಳವರು ಅನುಸರಿಸತೊಡಗುವ ದಿವ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಆತನೇ ಮೂಲಕಾರಣನೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ — ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಬೇವಿತವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ವರೋಪಕಾರನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವನ ದಿವ್ಯಾರ್ಥವು ಸಕಲ ಸುಜನರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸತ್ಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಿ ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಿಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿರಲಿ.

ತಥಾಸ್ತು.

